TRANSPARENCY INTERNATIONAL | Česká republika

Analýza soudních rozhodnutí vydaných v letech 2010 až 2012 ve věcech úplatkářských trestných činů

Radka Pavlišová
Martin Novák

1. Úvod ... 3
2. Změny hmotněprávní a procesní úpravy úplatkářských trestných činů po roce 2009 ... 4
2.1 Změny hmotněprávní úpravy ... 4
2.1.1 Skutkové podstaty úplatkářských trestných činů ... 5
2.1.2 Úřední osoba ... 7
2.1.3 Účinná lítost ... 10
2.2 Změny procesní úpravy ... 12
2.2.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu ... 12
2.2.2 Operativně pátrací prostředky ... 16
2.2.3 Spolupracující obviněný ... 19
3. Judikatura ve věcech úplatkářských trestných činů v období od 1. ledna 2010 do 30. dubna 2012 ... 22
3.1 Aplikace základních hmotněprávních pojmů ... 26
3.1.1 Obstarávání věcí obecného zájmu a souvislost s podnikáním ... 26
3.1.2 Úplatek ... 35
3.1.3 Úřední osoba a veřejný činitel ... 42
3.2 Aplikace procesních institutů trestního řádu, uplatnění jednotlivých důkazních prostředků ... 50
3.2.1 Utajený svědek a spolupracující obviněný ... 50
3.2.2 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu ... 51
3.2.3 Operativně pátrací prostředky ... 63
A) Předstíraný převod ... 64
B) Sledování osob a věcí ... 67
C) Použití agenta ... 76
3.3 Trestný čin přijetí úplatku/ přijímání úplatku ... 78
3.3.1 Způsoby páchání ... 78
3.3.2 Charakteristika pachatelů ... 84
3.3.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění ... 89
3.3.4 Postih (sankce) ... 101
3.4 Trestný čin podplacení/ podplácení ... 113
3.4.1 Způsoby páchání ... 113
3.4.2 Charakteristika pachatelů ... 120
3.4.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění ... 125
3.4.4 Postih (sankce) ... 134
3.5 Trestný čin nepřímé úplatkářství ... 147
3.5.1 Způsoby páchání ... 147

3.5.2 Charakteristika pachatelů 151
3.5.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění 153
3.5.4 Postih (sankce) 165
4. Shrnutí výsledků 169
Seznam zkratek 174

1. Úvod

Transparency International - Česká republika, o.p.s. (dále jen „TI“) je nevládní nezisková organizace, jejímž cílem je podílet se na efektivní regulaci míry korupce v České republice, a to jak prostřednictvím své aktivní činnosti v konkrétních případech, tak spoluprací na vypracování návrhů koncepčních řešení problematiky korupce jako takové.

Z hlediska trestněprávní roviny korupčního jednání je k vypracování skutečně koncepčního návrhu nezbytné nejprve vyhodnotit efektivitu dosavadních právních nástrojů, povahu relevantní trestné činnosti a charakteristiku jejích pachatelů. K tomu však nemohou sloužit pouze oficiální statistiky, obsahující přehled obžalovaných a odsouzených osob, ze kterých v podstatě žádné údaje vypovídající o povaze a závažnosti zaznamenaných případů, či o osobnosti a poměrech obviněných vyčíst nelze.

Na základě zadání Úřadu vlády České republiky tak TI v průběhu roku 2011 vypracovala Analýzu soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů, na kterou současná analýza, zkoumající období od 1. ledna 2010 do 30. dubna 2012, tedy období po nabytí účinnosti nového trestního zákoníku, tematicky a částečně i obsahově navazuje. Předmětem obou analýz bylo vedle zhodnocení souladu vydaných rozhodnutí s obecně uznávanou teoretickou doktrínou, také vyhodnocení způsobu páchání úplatkářské trestné činnosti a zjištění obecné charakteristiky jejích pachatelů.

Po věcné stránce je analýza členěna na tři části. Obecná část je věnována změnám, ke kterým došlo v relevantních ustanoveních předmětné právní úpravy po 1. lednu roku 2010. Obsahuje dvě základní kapitoly zkoumající změnu hmotněprávní úpravy a změny, které přinesly jednotlivé novely relevantních ustanovení trestního řádu. Druhou částí je část zvláštní, obsahující samotnou analýzu poskytnutých rozhodnutí obecných soudů vydaných ve sledovaném období. V pěti kapitolách se soustředí na hlubší rozbor aplikace hmotněprávních pojmů a procesních institutů jak z hlediska dodržování základní teoretické doktríny, tak z hlediska četnosti a efektivnosti jejich užití. Poslední tři kapitoly zvláštní části jsou věnovány podrobnému rozboru zjištěných poznatků o způsobu páchání, charakteristice pachatelů, právnímu posouzení a sankcionování jednotlivých úplatkářských trestných činů. Poslední část analýzy stručně shrnuje zjištěné poznatky a obsahuje návrhy vhodných změn platné právní úpravy.

2. Změny hmotněprávní a procesní úpravy úplatkářských trestných činů po roce 2009

Od 1. ledna 2010 upravuje trestné činy úplatkářství stejně jako celou oblast trestního práva hmotného nový trestní kodex, zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ačkoli se jedná o právní normu relativně novou, byla již podrobena celé řadě novelizací. Z hlediska problematiky úplatkářství je významná novela č. 330/2011 Sb.

Přestože k rekodifikaci trestního práva procesního nakonec v roce 2009 nedošlo, musela také tato právní úprava reagovat na přijetí nového hmotněprávního kodexu. První rozsáhlá novela zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád; dále jen tr. řád), vydaná v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, byla provedena zák. č. 41/2009 Sb. Z hlediska procesního práva se analýza soustředí na problematiku těch procesních nástrojů, které jsou považovány za efektivní při odhalování korupce a úplatkářství, tedy se kromě institutu *utajeného svědka* jedná zejména o *odposlech a záznam telekomunikačního provozu*, *zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu* a *operativně pátrací prostředky*, tedy instituty *předstíraný převod*, *sledování osob a věcí* a *použití agenta.* Také tato úprava doznala od roku 2010 více či méně podstatných změn. Problematiku odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a institutu zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu postupně nově upravily zák. č. 41/2009 Sb. a zákon č. 459/2011 Sb. Do právní úpravy dále zasáhl nález Ústavního soudu, který zrušil ustanovení § 88a tr. řádu upravující institut zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu. Určitých změn doznala i ustanovení o operativně pátracích prostředcích, která byla nově upravena zák. č. 41/2009 Sb., 272/2009 Sb., 341/2011 Sb. a 459/2011 Sb. Právní úprava *utajeného* svědka zůstala od roku 2009 beze změn. Oproti předcházející analýze soudních rozhodnutí z let 2007 až 2009 již zde nebude pojednáno o institutech *záměna zásilky* a *sledovaná zásilka*, a to jednak proto, že v této oblasti k žádným legislativním změnám od roku 2009 nedošlo a jednak se využití tohoto institutu v případě úplatkářských trestných činů v praxi nepotvrdilo.

2.1 Změny hmotněprávní úpravy

Jak již bylo uvedeno výše, prošlo trestní právo hmotné rekodifikací, kdy byl v roce 2009 přijat nový trestněprávní kodex, zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen TZ). Právní úprava úplatkářství je tak nově uvedena v Hlavě X, díl 3, zvláštní části a je tvořena čtyřmi paragrafy. Jedná se o § 331 TZ – trestný čin přijetí úplatku, o § 332 TZ – trestný čin podplacení a

o § 333 TZ – trestný čin nepřímé úplatkářství. Společné ustanovení § 334 definuje pojem *úplatek*, rozšiřuje pojem *úřední osoba* nad rámec § 127 TZ a výkladově rozšiřuje pojem *obstarávání věci obecného zájmu*.

Oproti předchozímu zákonu č. 140/1961 Sb., trestní zákon, (dále jen tr. zákon) doznala právní úprava úplatkářství určitých změn. Došlo ke zrušení institutu zvláštní účinné lítosti, k zavedení nové objektivní stránky postihující úplatkářství v souvislosti s podnikáním a konečně k zavedení nového pojmu *úřední osoba*, který nahradil dosavadní termín *veřejný činitel*.

2.1.1 Skutkové podstaty úplatkářských trestných činů

Nová právní úprava trestných činů úplatkářství vychází do značné míry z ustanovení § 160 až 162a předchozího tr. zákona. Zákonodárce zde zachoval na české poměry až nebývalou konzistenci právní úpravy, počínající už zák. č. 86/1950 Sb., kde se poprvé v českém právu objevily pojmy *úplatkářství* či *úplatek.* Základní terminologie a konstrukce skutkových podstat úplatkářských trestných činů tak zůstala v zásadě zachována. Beze změny byly převzaty pojmy *úplatek* a *obstarávání věcí obecného zájmu* včetně jejich zákonných vymezení uvedených nově v § 334 odst. 1 a odst. 3 TZ.

Oproti trestnímu zákonu došlo v případě konstrukce trestného činu přijetí úplatku (§ 331) a podplacení (§ 332 TZ) formulací *„kdo sám nebo prostřednictvím jiného“*, resp. *„kdo jinému nebo pro jiného*“ k upřesnění základní skutkové podstaty tak, aby pokrývaly jak přímé přijetí úplatku a podplacení, tak i nepřímé, spáchané prostřednictvím jiné osoby. Trestní odpovědnost příp. prostředníka pak bude posuzována podle formy a míry jeho účasti buď jako spolupachatelství (§ 23 TZ), nebo jako účastenství (§ 24 TZ).

Spíše kosmetickou změnou v nové právní úpravě je změna vidu v případě názvů trestných činů dle § 331 a 332 TZ, kdy se nově jedná o trestné činy přijetí úplatku, místo přijímání úplatku, resp. podplacení místo podplácení.

Naproti tomu mnohem významnější změnou je zavedení nové objektivní stránky u trestných činů podplacení a přijetí úplatku, kde je nově postihováno toto jednání *v souvislosti s podnikáním.* Dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku přijetím této úpravy zákonodárce reflektoval mezinárodní závazky České republiky na poli boje proti korupci, zejména pak závazky plynoucí z Rámcového rozhodnutí Rady 2003/568/JVV ze dne 22. července 2003 o boji s korupcí v soukromém sektoru a Společné akce ze dne 22. prosince 1998 přijaté Radou

na základě článku K. 3 Smlouvy o Evropské unii, o korupci v soukromém sektoru. Je však nutné poznamenat, že korupci v soukromém sektoru umožňoval postihovat již přechozí trestní zákon, a to prostřednictvím ustanovení § 162a odst. 3 tr. zákona, jehož znění bylo beze změn převzato do § 334 odst. 3 TZ v reakci na plnění protikorupčních opatření stanovených Společnou akcí o korupci v soukromém sektoru (98/742/JVV) ze dne 22. prosince 1998, přijatou Radou Evropské unie na základě článku K3 Smlouvy o Evropské unii. Vzájemný vztah ustanovení § 334 odst. 3 TZ a jednotlivých ustanovení postihujících úplatkářské jednání v souvislosti s podnikáním přitom nebyl ani v důvodové zprávě, ani v odborné judikatuře dosud vyjasněn, není tedy zřejmé, které z ustanovení se má na úplatkářství v oblasti obchodněprávních vztahů užívat přednostně.

Trestní zákoník přebral z předcházející právní úpravy také znění skutkové podstaty trestného činu nepřímého úplatkářství nově upraveného v § 333 TZ. Oproti trestnímu zákonu je však nově možno stíhat také osobu přijímající úplatek nejen za to, že osobně působila svým vlivem na úřední osobu, ale také za to, pokud tak učiní prostřednictvím jiného. Obdobně pak je možné stíhat toho, kdo takové osobě poskytne úplatek.

Další významnou změnou právní úpravy je zavedení nového pojmu *úřední osoba* jako znaku kvalifikovaných skutkových podstat § 331 a 332 TZ a jako znaku objektivní stránky základní skutkové podstaty trestného činu nepřímé úplatkářství.

Výše sankcí za úplatkářské jednání byla téměř beze změny převzata ze starého trestního zákona. K tomu je nezbytné podotknout, že k výraznému zvýšení trestních sazeb za úplatkářství došlo již v roce 2008, tedy v době, kdy byla nová kodifikace trestního práva hmotného projednávána v Poslanecké sněmovně. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku s odkazem na společenskou závažnost takového jednání a v návaznosti na Vládní program boje proti korupci v České republice hovoří o zvýšení trestních sankcí za úplatkářské jednání na takřka shodnou výši, kterou v konečném důsledku stanovil zák. č. 122/2008 Sb. Dle názoru zákonodárce tím mělo dojít i k většímu odlišení typové závažnosti těchto trestných činů od dalších navazujících trestných činů. Vzhledem k dřívějšímu přijetí zák. č. 122/2008 Sb. se zpřísnila sankce pouze v případě horní hranice trestní sazby kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podplacení o jeden rok, tedy na šest let.

Od roku 2009 zůstává právní úprava úplatkářských trestných činů v podstatě beze změny. Jedinou výjimku představuje novela § 331 TZ přijatá zákonem č. 330/2011 Sb., která zvýšila

trestní sazbu základní skutkové podstaty uvedené v odst. 1 a kvalifikované skutkové podstaty dle odst. 3. Nově je možné uložit za trestný čin přijetí úplatku dle § 331 odst. 1 TZ trest odnětí svobody až na tři roky a za jednání naplňující znaky § 331 odst. 3 TZ trest odnětí svobody ve výši od tří do deseti let. Nová právní úprava byla přijata jako naplnění programového prohlášení vlády v bodě boje proti korupci, konkrétně jako splnění závazku vlády ke zpřísnění trestů za korupční jednání v případě úředních osob.

2.1.2 Úřední osoba

Pojem *úřední osoba* je novum zavedené trestním zákoníkem a plně nahrazující doposud používaný a obecně vžitý pojem *veřejný činitel* pocházející ještě z období komunistického režimu. Zákonodárce tímto krokem reagoval na kritiku starší právní úpravy, kde pojem *úřední osoba* více odpovídá termínům užívaným v mezinárodních dokumentech a zahraničních právních úpravách.

Rozdíl staré a nové terminologie však není pouze v názvu. Pojem úřední osoby umožňuje zahrnout i další osoby, které sice nejsou „veřejnými činiteli“, ale přesto plní důležité úkoly při ochraně a prosazování státních nebo jiných celospolečenských zájmů a jsou k tomu nadány potřebnou pravomocí. Na základě Nařízení R (ES) č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže podle čl. 81 a 82 Smlouvy, byl tak výčet úředních osob doplněn o finančního arbitra a jeho zástupce a také o notáře při provádění úkonů v řízení o dědictví v postavení soudního komisaře. Mezi tyto osoby byl rovněž výslovně zařazen strážník obecní policie a zpřesněna byla také podmínka záležející ve výkonu pravomoci, nyní výslovně spojené s plněním úkolů státu nebo společnosti. Z hlediska vymezení trestní odpovědnosti úřední osoby a její ochrany se nicméně v podstatě zachovávají znaky obsažené v do té doby platné úpravě.

Obecné vymezení pojmu *úřední osoba* je možné nově nalézt v § 127 TZ. Samotná definice uvádí výčet subjektů, které jsou ve smyslu trestního zákoníku za úřední osobu považovány (jedná se tak např. o soudce, státního zástupce, prezidenta, poslance nebo senátora). Je přitom nutné upozornit, že se s ohledem na formulace uvedené v odst. 1 písm. c) a d) nejedná o zcela

uzavřený výčet a za úřední osobu tak mohou být považovány i jiné osoby zastávající funkci v orgánu veřejné moci.[1]

Úřední osobou je ve smyslu trestního zákoníku ten, kdo zastává funkci v orgánu veřejné moci nebo je odpovědným úředníkem orgánu veřejné moci, plní úkoly státu nebo společnosti a při plnění těchto úkolů používá pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za jejich splnění svěřena. Orgány veřejné moci se rozumí orgány, které autoritativně rozhodují o právech a povinnostech subjektů ať již přímo nebo nepřímo.

Na osoby uvedené v písmenech a) až e), h) a i) citovaného ustanovení se hledí jako na úřední osoby v celém rozsahu jejich působnosti svěřené jim na základě příslušného zákona či zákonů, naproti tomu osoby vymezené pod písmeny f) a g) mají zvýšenou ochranu i odpovědnost pouze na určitou část působnosti. V případě soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce (písm. f)) a v případě notáře pouze při provádění úkonů v řízení o dědictví v postavení soudního komisaře (písm. g)).

Znak *plní úkoly státu nebo společnosti* je nutné chápat tak, že se jedná zejména o rozhodovací činnost při uskutečňování důležitých veřejných funkcí a výkon těchto rozhodnutí, nejedná se tedy o činnost zaměstnanců veřejné správy, kteří vykonávají jen administrativní či manuální práce. Musí jít tedy o činnost, která svou povahou odpovídá činnosti těchto osob v rámci výkonu jejich působnosti. Vždy se bude jednat o plnění úkolů, jež mají širší společenský dosah a odpovídají činnosti tohoto okruhu osob.

Dalšími základními pojmovými znaky úřední osoby je *odpovědnost*, kterou má za splnění konkrétních úkolů a *pravomoc* (tedy oprávnění autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech jiných subjektů), která jí byla ke splnění svěřených úkolů svěřena. V pojmu pravomoci musí být obsažen jak prvek rozhodování, tak prvek moci. Z hlediska trestní odpovědnosti úřední osoby je nezbytné, aby byl trestný čin spáchán právě v souvislosti s touto pravomocí a odpovědností. Osoba, která nedisponuje potřebnou pravomocí nebo pravomocí s ní bezprostředně související, není úřední osobou. Pokud se tedy osoba, která by jinak spadala do kategorie úřední osoby, dopustí trestného činu ve své soukromé činnosti a nikoliv

[1] Pokud jde o povahu výčtu subjektů považovaných za úřední osoby, nepanuje v odborné literatuře shoda. Srov. Novotný, O. Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6 vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 420 a Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 1. vydání, Praha: Leges, 2009, s. 751.

při výkonu svých pravomocí, nebude z pohledu trestního práva jednat v postavení úřední osoby. Kvalifikovaná trestní odpovědnost úřední osoby se neváže na určitou osobu nebo funkci, ale na výkon určité kvalifikované činnosti za podmínek tohoto ustanovení. Vždy je tedy třeba zkoumat konkrétní situaci a činnosti za ní prováděné.

Dle § 127 odst. 3 TZ se ustanovení o úřední osobě vztahuje také na úřední osoby cizího státu nebo mezinárodní organizace za podmínky, že tak stanoví mezinárodní smlouva.

I přes ustanovení uvedené v § 127 odst. 3 TZ obsahuje trestní zákoník pro potřeby trestných činů úplatkářství ještě speciální úpravu úřední osoby uvedenou v § 334 odst. 2 TZ, kde je vymezena tzv. „zahraniční úřední osoba“. Toto ustanovení rozšiřuje pojem úřední osoby nad rámec „obecného“ ustanovení § 127 TZ také na mezinárodní obchodní sféru. Dle § 334 odst. 2 TZ se pro potřeby úplatkářských trestných činů považují za úřední osobu osoby činné:

a) v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu nebo
b) v mezinárodním soudním orgánu
c) v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo
d) v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát

pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu. Trestný čin takové osoby musí být spáchán v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.

Toto ustanovení lze považovat za jeden z projevů internacionalizace trestního práva, kterým došlo k implementaci mezinárodních závazků plynoucích z Úmluvy o boji proti korupci úředních osob ES nebo členských států EU ze dne 26. května 1997 a z Protokolu k úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství ze dne 27. září 1996, které ve svých článcích 4 odst. 1 ukládají smluvním stranám povinnost stanovit, že členové Komise ES, Evropského parlamentu, Soudní dvora a Účetního dvora jsou podle trestního práva dané smluvní strany trestně odpovědni za přijetí úplatku a podplacení obdobně jako členové vlády, parlamentu, nejvyšších soudů a nejvyššího kontrolního orgánu daného státu.

2.1.3 Účinná lítost

Za jednu z nejvýznamnějších změn nové hmotněprávní úpravy v oblasti trestných činů úplatkářství je možné považovat zrušení institutu zvláštní účinné lítosti. Účinná lítost upravená v § 163 tr. zákona měla za následek úplnou beztrestnost v případech, kdy pachatel jinému poskytl úplatek jenom proto, že byl o něj požádán, a učinil o tom dobrovolně a bez odkladu oznámení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci.

Tato úprava byla dlouhodobě kritizována ze strany mezinárodních organizací věnujících se boji proti korupci (zejména ze strany OECD a Rady Evropy). Výsledkem této kritiky byla nejprve v roce 2008 novelizace § 163 tr. zákona, jež jej obohatila o větu druhou, vylučující z působnosti tohoto ustanovení případy, kdy byl úplatek nabídnut nebo slíben zahraničnímu veřejnému činiteli. Přes toto opatření skupina GRECO ve svých hodnotících zprávách i nadále upozorňovala na snadné zneužití institutu účinné lítosti, zejména pak s ohledem na automatický a úplný zánik trestní odpovědnosti, bez ohledu na výši úplatku, či závažnost případu. Nový trestní zákoník tak na základě této kritiky úpravu institut zvláštní účinné lítosti v případě úplatkářských trestných činů již nepřevzal.

Nicméně otázka znovuzavedení institutu účinné lítosti je od přijetí nového trestního zákoníku pravidelně projednávána Poslaneckou sněmovnou a bývá častým předmětem více či méně kvalitních pozměňovacích návrhů při projednávání novel trestního zákoníku. Příkladem je možné uvést pozměňovací návrh předložený při projednávání novely trestního zákoníku vydané pod zák. č. 330/2011 Sb.

Dle tohoto návrhu:

„Trestní odpovědnost za trestný čin přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332) a nepřímé úplatkářství (§ 333) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl, přijal nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.“.

K citovanému návrhu je nezbytné uvést, že spadá spíše mezi ty méně kvalitní. Rozšíření ustanovení zjevně převzatého z trestního zákona také na trestné činy přijetí úplatku a nepřímé úplatkářství se jeví s ohledem na konstrukci, že byl pachatel o úplatek *požádán*, zjevně nevhodným. Jakým způsobem by se takováto účinná lítost dovozovala u trestného činu dle § 331 a 333 odst. 1 TZ je nejasné.

Problematice zvláštní účinné lítosti u trestných činů úplatkářství se věnuje také vláda, která v rámci Strategie vlády v boji proti korupci na období 2011 až 2013 zadala Ministerstvu vnitra za úkol vypracovat analýzu využití institutu účinné lítosti v úplatkářských kauzách. V rámci analýzy vypracované Policií České republiky bylo za období let 2002 až 2010 vytipováno pouze pět případů aplikace § 163 tr. zákona. V závěru analýzy najdeme konstatování, že popsaný institut nepřinášel v policejní praxi výrazné zlepšení efektivity stíhání korupce, jeho znovuzavedení je z hlediska mezinárodních závazků problematické a navíc v zásadě zbytečné.

Navíc výsledky analýzy potvrdily i některé obavy mezinárodních organizací týkající se snadné zneužitelnosti tohoto institutu, neboť v analýze je řečeno, že se některé případy vyznačují nezvyklou volností v posuzování splnění podmínek aplikace ustanovení § 163 tr. zákona, jakož i hledání dalších důvodů, které se zánikem trestní odpovědnosti nijak nesouvisí. Přesto bylo Vládním výborem pro koordinaci boje s korupcí doporučeno znovuzavedení institutu účinné lítosti s odkazem na zajištění větší právní jistoty pro oznamovatele, a to pouze pro případy pasivního úplatkářství, kdy si pachatel dal slíbit úplatek, nebo přijal nabídku úplatku a učiní o tom bezodkladně oznámení orgánům činným v trestním řízení. Lze tedy předpokládat, že se v budoucnu institut zvláštní účinné lítosti v případě úplatkářských trestných činů do právního řádu v pozměněné podobě vrátí.

Zvláštní ustanovení o účinné lítosti v případě úplatkářských trestných činů bylo součástí českého právního řádu již od roku 1950. Jeho základní účel spočíval v podpoře a ochraně oznamování korupční trestné činnosti ze strany těch, kteří byli k poskytnutí úplatku vyzváni. V korupčních situacích totiž bývá osoba, od níž je úplatek vyžadován, vystavována obtížné situaci, neboť se bezprostředním odmítnutím poskytnutí úplatku vystavuje nebezpečí perzekuce ze strany osoby úplatek žádající, vystupující často v silnějším postavení. Na druhou stranu jeho poskytnutím či slíbením se dopouští trestného činu. Institut účinné lítosti nabízel takové osobě možnost zbavit se trestní odpovědnosti tím, že oznámí takové jednání bezodkladně policejnímu orgánu či státnímu zástupci.

Dlužno dodat, že ani při stávající právní úpravě není možné u takové osoby dovozovat trestní odpovědnost. Trestné činy úplatkářství je možné spáchat pouze úmyslně, pachatel tedy musí chtít porušit nebo ohrozit chráněný právní zájem nebo s tím musí být alespoň srozuměn. Osoba, která poskytne nebo slíbí úplatek jenom proto, že o to byla požádána, a to v úmyslu o takovém jednání neprodleně učinit oznámení orgánům činným v trestním řízení, nenaplňuje

subjektivní stránku trestného činu. Jak vyplývá z uvedené policejní analýzy, stejně jako z některých teoretických prací, lze v současnosti dosáhnout shodného výsledku také důsledným posuzováním subjektivní stránky trestného činu.

2.2 Změny procesní úpravy

Z hlediska trestního práva procesního se analýza podrobněji zaměřuje na ty procesní instituty, které jsou odbornou literaturou i praxí považovány za obzvláště účinné při odhalování korupce a úplatkářství. Mezi takové jsou pravidelně řazeny institut *utajeného svědka*, *odposlech a záznam telekomunikačního provozu*, *zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu* a *operativně pátrací prostředky*, tedy *předstíraný převod*, *sledování osob a věcí* a institut *použití agenta*.

V Analýze soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů byla pozornost věnována také ustanovením upravujícím *záměnu zásilky* a *sledovanou zásilku*. Vzhledem k tomu, že výsledky analýzy praktické využití těchto institutů nepotvrdily, nebude již o nich pojednáváno.

V důsledku přijetí nového trestního kodexu doznalo taktéž trestní právo procesní, resp. trestní řád, celé řady změn. Z hlediska sledovaných ustanovení se zřejmě nejvýznamnější novelizace dočkala úprava odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Ustanovení upravující zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu bylo dokonce zrušeno nálezem Ústavního soudu. Opakovaně byla novelizována také úprava operativně pátracích prostředků. Oproti tomu právní úprava institutu utajeného svědka zůstala od roku 2009 beze změn, nebude tudíž v této kapitole podrobněji rozebírána.

2.2.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu

Institut odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je vzhledem ke konspirativní povaze korupčního jednání jedním z nejvýznamnějších prostředků sloužících k odhalování úplatkářství. Zároveň se však jedná o procesní nástroj, kterým je významným způsobem zasahováno do základních lidských práv a svobod, což také opakovaně judikoval Ústavní soud.[2] K takovému omezení může dojít jen výjimečně, je-li to nezbytné, a pokud stanoveného účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak. Tyto podmínky kladou vysoké

[2] Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07

nároky nejen na orgány činné v trestním řízení při aplikaci příslušných ustanovení, ale také na zákonodárce při jejich regulaci.

Od roku 2009 byl institut odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podroben řadě novelizací. Na prvním místě je nutné uvést velkou novelu trestního řádu, provedenou zák. č. 41/2009 Sb., jež reflektovala přijetí nového trestního zákoníku. Problematiky odposlechů se však tato novela dotýká spíše okrajově, neboť její smysl spočíval ve sjednocení terminologie trestního řádu s terminologií nové úpravy trestního práva hmotného. V § 88 odst. 5 tak novela uvedla označení trestných činů, pro něž je možné provádět odposlech telefonní stanice bez příkazu a se souhlasem majitele odposlouchávané stanice, do souladu s trestním zákoníkem či nahrazuje termín *zločinné spolčení* uvedený v odst. 9 za *organizovanou zločineckou skupinu,* jak to odpovídá nové terminologii.

Taktéž novela přejala nové dělení trestných činů na zločiny a přečiny, kdy u zločinů je rozlišována ještě kategorie zvlášť závažných zločinů V odst. 1 citovaného ustanovení tak byl touto novelou nahrazen pojem „zvlášť závažný úmyslný trestný čin“ za nový termín „zvlášť závažný zločin“.

Tato zdánlivě pouze kosmetická změna měla významné praktické důsledky. Za zvlášť závažný úmyslný trestný čin považoval trestní zákon některý z vyjmenovaných trestných činů a dále pak takový trestný čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně osm let. Oproti tomu minimální horní hranice u zvlášť závažného zločinu činí deset let. Původní návrh trestního zákoníku ve znění schváleném vládou vymezoval zvlášť závažné zločiny jako úmyslné trestné činy, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Ke změně vymezení zvlášť závažných zločinů došlo až v Poslanecké sněmovně v návaznosti na nové vymezení přečinů. Tímto krokem došlo k významnému omezení trestných činů, u nichž lze nařídit odposlech. Důsledkem této změny pak byla nemožnost nasazení odposlechů i v případech trestných činů s vysokou společenskou škodlivostí, za jejichž spáchání však zákon počítá pouze s osmiletou hranicí trestní sazby. Příkladem může být kvalifikovaná skutková podstata trestného činu sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, kde je nasazení odposlechu často jediným způsobem, jak do kriminálního prostředí proniknout.

Z hlediska úplatkářství je nutné zdůraznit, že se jej daná úprava nedotkla, neboť k jeho stíhání zavazuje Českou republiku mezinárodní smlouva, tedy je splněna druhá alternativní podmínka nasazení odposlechů uvedená v § 88 odst. 1 tr. řádu.

Nápravu tohoto nepochybně závadného stavu přinesla až novela přijatá zák. č. 459/2011 Sb., která jako podmínku nasazení odposlechu již nestanovuje, že se musí jednat o zvlášť závažný zločin.

Ustanovení § 88 odst. 1 tak nově umožňuje nasadit odposlech v případě, pokud se jedná o:

„ *trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 trestního zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 trestního zákoníku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 trestního zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 trestního zákoníku, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 trestního zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku“.*

Zákonodárce se v zásadě vrátil k právní úpravě účinné do roku 2010 s tím, že možnost užití ustanovení o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byla dále rozšířena na vybrané trestné činy, zejména hospodářské povahy. Zákonodárce argumentoval, že i tak zůstává právní úprava odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu jednou z nejpřísnějších v Evropě. Pouze pro ilustraci je možné uvést např. francouzskou právní úpravu, dle níž je možné nařídit odposlechy u trestných činů s horní hranicí trestní sazby dva roky, v Portugalsku činí horní hranice trestní sazby nejméně tři roky.

Novela dále doplňuje ustanovení § 88 odst. 5 tr. řádu., kde jsou taxativně vyjmenovány trestné činy, u nichž lze provést odposlech se souhlasem uživatele takové stanice bez příkazu, o trestný čin nebezpečné pronásledování.

Drobné změny doznalo také ustanovení § 88 odst. 6 tr. řádu. Z třetí věty daného odstavce bylo vyškrtnuto slovo „i“.

Nově tato věta zní: *„V jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden, lze záznam jako důkaz užít tehdy, pokud je v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1, nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.“*

Zákonodárce zpřesnil dikci citovaného ustanovení vymezujícího podmínky, za kterých lze jako důkaz užít odposlechy získané v jednom trestním řízení v jiném trestním řízení. Dle jeho názoru navozovala dosavadní úprava nesprávný dojem, jako by v jiném trestním řízení bylo možné použít odposlechy jako důkaz pouze v případě, že odposlechy byly v původním trestním řízení získány až po zahájení trestního stíhání. Taková interpretace by pak samozřejmě odporovala smyslu a účelu odposlechů jako prostředku konspirativní povahy. Nové ustanovení tyto pochybnosti odstraňuje a pevně stanovuje, že při splnění podmínek uvedených v § 88 odst. 6 tr. řádu lze v trestním řízení užít jako důkaz odposlechy, jež byly zákonným způsobem získány v jakékoli fázi jiného trestního řízení.

Konečně novela napravuje legislativní nedostatek § 88 odst. 8 a 9 tr. řádu upravující informační povinnost orgánů činných v trestním řízení při pravomocném skončení věci. Dosavadní právní úprava přijatá novelou provedenou zák. č. 177/2008 Sb. opomenula skutečnost, že ke skončení věci v trestním řízení může dojít nejen rozhodnutím státního zástupce nebo soudu, ale před zahájením trestního stíhání i rozhodnutím policejního orgánu. Odst. 8 a 9 citovaného ustanovení byl touto novelou doplněn o povinnost policejního orgánu informovat o odposlechu dotčenou osobu po uplynutí lhůty pro přezkoumání rozhodnutí o skončení věci.

Co se týká zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, zasáhl do právní úpravy významným způsobem Ústavní soud, jenž nálezem publikovaným pod č. 43/2012 Sb. zrušil celé ustanovení § 88a tr. řádu s účinností od 30. září 2012. Ústavní soud k tomuto kroku přistoupil na základě návrhu Obvodního soudu pro Prahu 6 na zrušení daného ustanovení trestního řádu, odůvodněného nedostatečnou garancí ústavně zaručených práv uživatelů elektronických služeb, zejména pak práva na ochranu tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením ve smyslu čl. 13 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud se s názorem obvodního soudu ztotožnil a kritizoval nedostatečné podmínky pro využití ustanovení o zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, obzvláště ve srovnání s obdobným ustanovením § 88 tr. řádu.

V dané věci Ústavní soud vyslovil:

„Pokud zákonodárce stanovil jako jedinou podmínku pro zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu to, že musí vést k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, vytvořil tím základ pro omezení základního práva na informační sebeurčení v takové

míře, která zcela pomíjí požadavek nezbytnosti takovéhoto zásahu s ohledem na jím sledovaný cíl.“

Ústavní soud shledal, že dané ustanovení neodpovídá zásadě proporcionality, neboť zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu nepodmiňuje požadavkem nezbytnosti a pro jeho aplikaci nestanovuje účinné prostředky kontroly, které by zajišťovaly nezbytnou ochranu základních práv a svobod jednotlivce, do kterých je tímto ustanovením zasahováno. K tomu Ústavní soud dodal, že připuštění aplikace daného ustanovení bez ohledu na povahu a závažnost trestného činu, pro který je trestní stíhání vedeno, je porušením zásady proporcionality v užším smyslu, tedy že újma na základním právu způsobená neomezenou aplikací daného ustanovení je nepřiměřená s ohledem na význam konkrétních společenských vztahů, zájmů nebo hodnot, jež jsou objektem trestného činu, pro který je vedeno předmětné trestní řízení. Tyto nedostatky nelze odstranit ani prostřednictvím stanovené soudní kontroly. Soudy při svém rozhodování o nařízení sdělení předmětných údajů sice mohou poskytnout ochranu základním právům s ohledem na skutkové okolnosti konkrétní věci, judikaturou však nemohou nahrazovat absenci dostatečně určité zákonné právní úpravy. Ústavní soud uzavřel, že vzhledem k nerespektování zásady proporcionality při zásahu do Ústavou zaručených práv a svobod, je dané ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem.

Záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu mají svůj význam i při vyšetřování jiné než úplatkářské trestné činnosti, zrušením daného ustanovení tak mohla být výrazně omezena obecná možnost orgánů činných v trestním řízení objasňovat trestnou činnost. Ústavní soud však odložil účinnost derogačního výroku až ke dni 30. září 2012, čímž poskytl zákonodárci pro přijetí nové právní úpravy dostatečně dlouhou dobu, kterou zákonodárce využil.

Dne 1. září 2012 nabyla účinnosti novela trestního řádu č. 43/2012 Sb., která v souladu s nálezem Ústavního soudu nově upravuje ustanovení § 88a tr. řádu. Možnost získat údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu tedy zůstala do budoucna zachována.

2.2.2 Operativně pátrací prostředky

Právní úprava operativně pátracích prostředků jako zvláštních procesních postupů sloužících k utajenému vyhledávání důkazů, uvedená v § 158b až § 158e tr. řádu, zůstává i po roce 2009 poměrně konzistentní. Přijetí nového trestního kodexu tak zásadní vliv na tato ustanovení nemělo.

Obecné ustanovení § 158b tr. řádu doznalo drobných změn. Zákonem č. 272/2009 Sb. byl v důsledku poslaneckého pozměňovacího návrhu, přijatého v souvislosti s projednávanou změnou zákona o vojácích z povolání, mezi taxativně vyjmenované orgány příslušné k pověření policejního orgánu k užívání operativně pátracích prostředků zařazen ředitel vojenského zpravodajství v případě tohoto útvaru. Obdobnou změnu přinesla také novela tr. řádu přijatá zák. č. 341/2011 Sb., o generální inspekci bezpečnostních sborů, která mezi tyto orgány dále zařadila ředitele Generální inspekce, jde-li o Generální inspekci bezpečnostních sborů.

Z hlediska samotných operativně pátracích prostředků, tedy *předstíraného převodu*, *sledování osob a věcí* a institutu *použití agenta*, se legislativní změny dotkly pouze § 158e tr. řádu, tj. právní úpravy agenta.

Od roku 2009 tak doznala ustanovení upravující institutu použití agenta hned několika změn.

Již velkou novelou trestního řádu zák. č. 41/2009 Sb., přijatou v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku, došlo ke změně odstavce 1 § 158e tr. řádu, který nově zní:

„Je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pro trestný čin přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), pro trestný čin podplacení (§ 332 trestního zákoníku), pro trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku) nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, je policejní orgán, pokud jím je útvar Policie České republiky, oprávněn použít agenta.“.

Přijatá právní úprava zohledňuje terminologii obsaženou v trestním zákoníku, kdy především reaguje na nové dělení trestných činů na přečiny a zločiny, resp. zvlášť závažné zločiny. Pojem *zvlášť závažný úmyslný trestný čin* je nahrazen termínem zvlášť *závažný zločin*. Termín *zločinné spolčení* vystřídal pojem *organizovaná zločinecká skupina*, který je definován v §129 TZ. Obdobně jako tomu bylo v případě odposlechů, znamenala tato změna významné snížení počtu trestných činů, pro něž lze policejního agenta nasadit, neboť obsahovala zvýšení požadované minimální horní hranice trestní sazby z osmi na deset let.

Původní vládní návrh upravoval toto ustanovení trochu odlišně, když oproti přijatému ustanovení výslovně neobsahoval výčet úplatkářských trestných činů. Tato změna se do citovaného ustanovení dostala prostřednictvím pozměňovacího návrhu Ústavně právního

výboru Poslanecké sněmovny. Nicméně i bez výslovného odkazu na úplatkářské trestné činy je možné institut agenta v případě úplatkářských trestných činů využít. Ke stíhání úplatkářství zavazuje Českou republiku řada mezinárodních smluv (Trestněprávní úmluva proti korupci, Úmluva OSN proti korupci či Úmluva OECD proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích), je tudíž splněna druhá alternativní podmínka uvedená v § 158e odst. 1 tr. řádu. Formulace *„nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“* naznačuje, že si této skutečnosti byl zákonodárce vědom a úplatkářské trestné činy v daném ustanovení výslovně uvedl pouze pro zpřesnění.

Právní úpravy ustanovení § 158e tr. řádu se dotkl také zákon č. 341/2011 Sb., o generální inspekci bezpečnostních sborů, který nově upravil možnost využití institutu nasazení agenta generální inspekcí, tj. aby agentem, kromě příslušníka Policie ČR, mohl být i příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů. S tím souvisí odpovídající změna citovaného ustanovení v odst. 1, 2, 3, 6 a 8. Z hlediska úplatkářských trestných činů je tato úprava obzvláště významná. Vzhledem ke struktuře pachatelů, v níž významnou úlohu zastávají příslušníci policie či jiných bezpečnostních sborů, je naprosto nezbytné, aby Generální inspekce bezpečnostních sborů, jež je příslušná k prošetřování trestné činnosti těchto pachatelů, disponovala nezbytnými nástroji k proniknutí do kriminálního prostředí, přičemž institut agenta mezi tyto nástroje nepochybně patří.

Nedostatek právní úpravy spočívající v omezení možnosti nasadit agenta pouze na zvlášť závažné zločiny, tj. trestné činy, za něž zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody s minimální hranicí trestní sazby deseti let, napravila, obdobně jako tomu bylo v případě odposlechů, až novela provedená zákonem č. 459/2011 Sb. Nově je tak možné nasadit agenta v případech, kdy je vedeno trestní řízení pro zločin, za jehož spáchání stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Přesto zůstává tato úprava jednou z nejpřísnějších v Evropě, např. v Maďarsku či Velké Británii lze agenta nasadit pro účely objasňování kteréhokoli trestného činu bez omezení, v Rumunsku, ve Slovinsku a v Portugalsku u trestných činů s horní hranicí trestní sazby nejméně pěti let.

Z hlediska protikorupčních opatření je další významnou změnou, přijatou v návaznosti na Strategii vlády proti korupci na období let 2010 až 2012, doplnění taxativního výčtu trestných činů, pro něž je možné nasadit agenta bez splnění dalších podmínek. Jedná se o trestné činy korupčního charakteru, konkrétně o trestný čin pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 TZ,

porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 TZ, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 TZ, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 TZ, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 TZ, zneužití pravomoci úřední osoby po dle § 329 TZ.

2.2.3 Spolupracující obviněný

Na základě Rezoluce Rady EU ze dne 20. prosince 1996, č. 4970111(01), o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, se Česká republika zavázala přijmout vhodná opatření, jimiž by podpořila jednotlivce, kteří byli nebo jsou členy zločineckých organizací, nebo kteří se podíleli na trestných činech takových organizací, aby spolupracovali v rámci trestního řízení. Jednotlivcům, kteří „odpadnou“ od organizované zločinecké skupiny nebo jiné zločinecké organizace a učiní vše, co mohou k tomu, aby předešli dalšímu páchání zločinecké činnosti, nebo poskytnou policii a soudním orgánům náležitou pomoc, by na základě rezoluce měly být poskytnuty výhody při ukládání trestu a způsobu jeho výkonu. Na základě rezoluce se Česká republika zavázala učinit další opatření, která by měla být poskytnuta na ochranu rodinným příslušníkům obviněných a jejich blízkým osobám. Obdobná doporučení pak obsahuje rovněž Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijatá v Palermu v prosinci roku 2000.

Na základě výše uvedených mezinárodních závazků a v souvislosti s nově přijatým trestním zákoníkem byl novelou trestního řádu č. 41/2009 Sb. zaveden do právního řádu nový institut tzv. spolupracujícího obviněného. Účelem daného ustanovení bylo motivovat členy organizovaných zločinecký skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení s cílem usnadnit vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti, se kterou je často spojován závazek mlčenlivosti a tím pádem zpravidla nedostatek důkazů k usvědčení osob organizujících nebo řídících takovouto trestnou činnost. Dané ustanovení je svým obsahem nepochybně průlomem do základních zásad trestního řízení, jakou představuje zásada legality a oficiality a zásada rovnosti před zákonem, nicméně dle názoru zákonodárce v dané věci převažuje zájem státu na zničení zločineckých struktur, do nichž je v důsledku jejich organizace a závazku mlčenlivosti obtížně proniknout. Institut spolupracujícího obviněného zákon umožňuje užít u osob, které se nikoli v pozici organizátora nebo řídícího subjektu přímo nebo nepřímo na takové trestné činnosti podílely a které umožnily odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídících osob organizovaných zločineckých skupin nebo jiných zločineckých organizací.

Novela zákona č. 41/2009 Sb. tedy zavedla oprávnění státního zástupce v řízení o zvlášť závažném zločinu v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, a to za předpokladu, že obviněný

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo které pomohou zabránit dokonání takového zločinu, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.

Při posuzování aplikace tohoto ustanovení státní zástupce dále přihlíží k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Z uvedeného vyplývá, že postavení spolupracujícího obviněného rozhodně není automaticky spojeno pouze s naplněním znaků popsaných v trestním řádu, ale závisí na vůli a rozhodnutí státního zástupce. Pokud obviněného takto v obžalobě neoznačí, není možné na něho v rámci řízení před soudem jako na spolupracujícího ve smyslu § 178a tr. řádu hledět.

Před samotným označením obviněného jako spolupracujícího ho státní zástupce vyslechne zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání a k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem je státní zástupce povinen obviněného poučit o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky.

V případě, že obviněný splňuje výše stanovené podmínky a je označen za spolupracujícího, je soudu zákonem uložena povinnost přihlédnout k této skutečnosti při ukládání trestu (§ 39 odst. 1 a § 41 písm. m) TZ). Dále pak má soud na základě ustanovení § 58 odst. 4 TZ možnost

využít mimořádného snížení ukládaného trestu odnětí svobody s tím, že při takovém postupu není vázán omezeními uvedenými v ustanovení § 58 odst. 3 TZ.

Statut spolupracujícího obviněného pak trvá pouze tak dlouho, dokud obviněný nezmění svou výpověď či jinak poruší podmínky stanovené zákonem.

Z hlediska úplatkářských trestných činů je nutné zdůraznit, že až do 1. září 2012 bylo možné využít institut spolupracujícího obviněného pouze v případě pachatelů, kteří svým jednáním naplnili kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu přijetí úplatku dle § 331 odst. 4 TZ, neboť pouze v tomto ustanovení přesahuje horní hranice sazby trestu odnětí svobody deset let, tj. jedná se o zvlášť závažný zločin.

3. Judikatura ve věcech úplatkářských trestných činů v období od 1. ledna 2010 do 30. dubna 2012

Podkladem pro vypracování této části bylo celkem dvě stě čtyřicet sedm pravomocných rozhodnutí, která již byla obecnými soudy vydána ve sledovaném období od 1. ledna 2010 do 30. dubna 2012. Z celkového počtu bylo na základě žádosti ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, poskytnuto okresními a krajskými soudy celkem sto sedmdesát dva prvoinstančních rozhodnutí, šedesát dva rozhodnutí vydaných na základě podaných řádných opravných prostředků a dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání. Analyzovaný vzorek rozhodnutí obsahuje dvě usnesení Ústavního soudu České republiky. Do analyzovaného vzorku bylo zahrnuto rovněž devět rozhodnutí Nejvyššího soudu získaných z veřejných zdrojů.

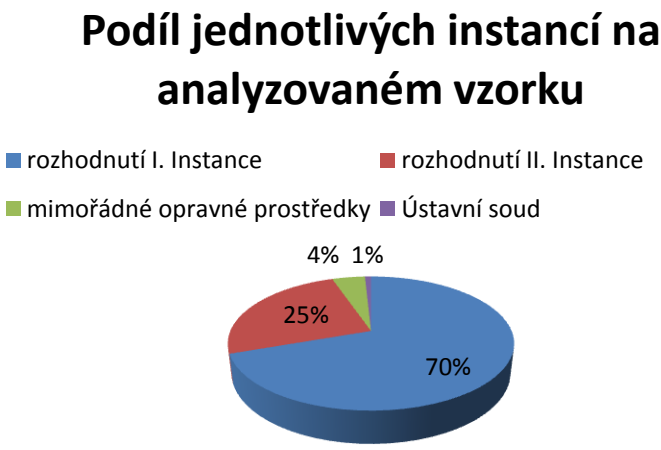

Co se rozhodnutí soudů v první instanci týče, převažují v analyzovaném vzorku velkou měrou odsuzující rozsudky. Soudy prvního stupně vyslovily výrok o vině celkem u sto devadesáti šesti obžalovaných, oproti tomu byl zprošťující výrok v analyzovaném vzorku u prvoinstančních soudů vynesen pouze ve dvaceti třech případech. Také aplikace některého z odklonů byla spíše ojedinělá. Celkem ve třech případech bylo vydáno rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, jiné formy odklonů v analyzovaném vzorku zaznamenány nebyly. Ve dvou případech bylo trestní stíhání proti obviněnému zastaveno. V jednom případě proto, že obžalovaný v průběhu řízení zemřel, v druhém případě pak z důvodu, že hrozící trest byl zjevně bez významu vedle trestu, který byl již obžalovanému uložen.

Jak je patrné z výše uvedeného grafu, rozšířenější využití odklonů v případě úplatkářských trestných činů zaznamenáno nebylo. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí je tak celkem možné nalézt pouze tři taková rozhodnutí, dvě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 a jedno usnesení Okresního soudu v Domažlicích, kterými bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Obě rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 spolu do značné míry souvisí.[3] V obou případech byl totožnému strážníku městské policie poskytnut ze strany pachatelů dopravních přestupků úplatek za to, že přestupky nebudou řešeny v souladu s právními předpisy. Soud při rozhodování o využití odklonu kromě zákonných podmínek přihlédl k dosavadnímu bezúhonnému životu obžalovaných a ke skutečnosti, že oba obžalovaní byli řidiči z povolání a možný postih dopravního přestupku v důsledku nezaplacení požadovaného úplatku by pro ně znamenal vážné následky. Soud neopomenul také to, že oba obžalovaní byli dotyčným strážníkem městské policie o úplatek požádáni. Dle názoru soudu došlo ze strany upláceného k *„vmanipulování“* obžalovaných do trestné činnosti[4].

Zcela odlišný případ byl posuzován Okresním soudem v Domažlicích.[5] V dané věci bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání obžalované, která jako obchodní zástupkyně soukromé společnosti slíbila úplatek referentce zásobování nemocničního zařízení za uzavření dodavatelské smlouvy. Soud při rozhodování zohlednil, že obžalovaná jednala v úmyslu navázat nové obchodní vztahy, nikoliv v úmyslu způsobit nemocnici škodu či přesvědčit uplácenou k porušení vnitřních předpisů. Soud jednání obžalované podřadil mezi běžnou obchodní praxi dodavatelsko-odběratelských vztahů mezi nemocnicemi a jejich dodavateli. Podstatnou část skutkového děje soud vyhodnotil jako nedorozumění mezi obžalovanou a uplácenou, kdy si obžalovaná dotaz uplácené na „náhradní plnění“ v souvislosti s daňovými úlevami spojenými se zaměstnáváním invalidů vyložila jako žádost o úplatek, ačkoliv o takovou žádost ve skutečnosti nešlo.

Soud závěrem konstatoval:

„Protože obžalovaná je do současné doby osobou bezúhonnou, k činu se doznala a v průběhu celého trestního řízení vyjadřovala lítost nad svým jednáním, za které se při hlavním líčení

[3] Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 25. srpna 2011, sp. zn. 2T 213/2011; Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. září 2011, sp. zn. 8T 185/2011
[4] Srov. Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. září 2011, sp. zn. 8T 185/2011
[5] Usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 14. července 2011, sp. zn. 2T 64/2011

zároveň omluvila, má samosoudce zato, že se jedná o případ, na který zákonodárce pomyslel, když do trestního řádu zavedl odklony.“

K dané věci je nezbytné doplnit, že soud se nezabýval ani výší potencionálního prospěchu obžalované, ani výší škody, která hrozila konkurenčním dodavatelům. Zároveň vzhledem ke kvalitě důkazního materiálu, kdy žádost o úplatek byla zaznamenána jak v elektronické podobě, tak v záznamu telefonického hovoru, nelze doznání či lítost obžalované příliš přeceňovat. Nadto lze polemizovat i o tom, zda se v daném případě skutečně jednalo o nedorozumění. Obžalovaná přislíbila úplatek dvakrát, poprvé v e-mailové korespondenci, podruhé při telefonickém rozhovoru. Při rozhodování o zkušební době soudce přihlédl ke skutečnosti, že obžalovaná i nadále působí jako obchodní zástupkyně. Zkušební doba tak byla stanovena v maximální výměře dvou let.

Co se druhoinstančních rozhodnutí týče, bylo v analyzovaném vzorku zaznamenáno celkem třicet rozhodnutí o zamítnutí řádného opravného prostředku, ve čtyřiceti dvou případech bylo rozhodnutí prvé instance zrušeno a ve věci nově rozhodnuto, z toho v pěti případech byl obviněný v novém rozhodnutí zproštěn. Usnesení o zastavení trestního stíhání bylo zaznamenáno pouze v jednom případě, stejně tak usnesení, kterým bylo zrušeno rozhodnutí soudu prvého stupně, a věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření.

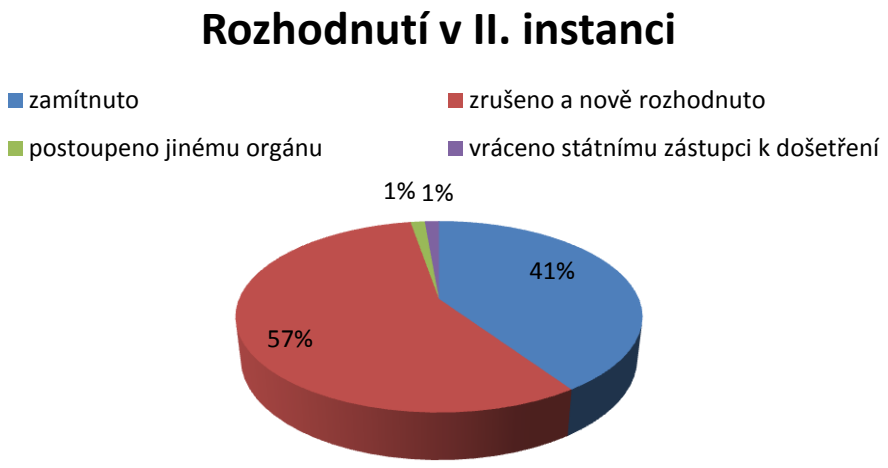

Rozhodnutí Nejvyššího soudu o mimořádných opravných prostředcích až na dvě výjimky poskytnuta nebyla, přestože bylo žádostí dle zákona č. 106/1999 Sb. výslovně žádáno také o kopie pravomocných rozhodnutí o řádných a mimořádných opravných prostředcích v dané věci. Analyzovaný vzorek tak byl z veřejných zdrojů doplněn celkem o devět rozhodnutí

Nejvyššího soudu. Ve všech případech se jednalo o rozhodnutí o odmítnutí podaného dovolání.

K celkovému množství poskytnutých rozhodnutí je nutné konstatovat, že se nepochybně nejedná o všechna rozhodnutí vydaná obecnými soudy za dané období, ačkoliv o ně bylo požádáno. Tento fakt je jasně pozorovatelný při srovnání zjištěných počtů odsouzených či zproštěných s doposud známými oficiálními statistickými údaji uvedenými v Ročenkách kriminality zpracovaných Ministerstvem spravedlnosti za rok 2010 a 2011.

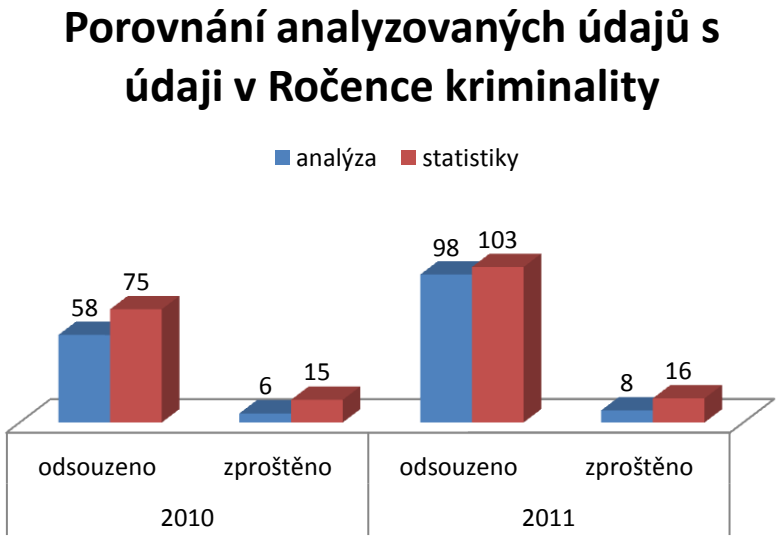

K uvedeným údajům je vhodné doplnit, že na základě prvotních žádostí podaných dne 17. května 2012 bylo poskytnuto pouze 181 soudních rozhodnutí spadajících do analyzovaného období. Ve snaze odstranit zjevný nepoměr požádali autoři analýzy Ministerstvo spravedlnosti o poskytnutí spisových značek rozhodnutí, z nichž ministerstvo vycházelo při zpracování statistických ročenek, nicméně, jak vyplývá z poskytnuté odpovědi, ministerstvo takovými údaji nedisponuje. Autorům tedy nezbylo než se znovu obrátit na obecné soudy s žádostí o poskytnutí všech spisových značek pravomocných trestních příkazů, rozsudků a usnesení vydaných v předmětném období, a to za účelem kontroly úplnosti souboru již poskytnutých rozhodnutí. V případech, kdy tímto způsobem byla zjištěna absence některých rozhodnutí, byly o ně dotyčné soudy ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb. opětovně požádány. Tímto způsobem se tak pro potřeby analýzy podařilo získat dalších čtyřicet šest prvoinstančních rozhodnutí a dvacet rozhodnutí druhé instance, tedy víc jak jednu čtvrtinu z celkového analyzovaného vzorku.

Disproporce mezi údaji získanými z analyzovaného vzorku a oficiálními daty uvedenými v ročence kriminality však zůstala zachována. Příčiny této skutečnosti nejsou přes veškerou snahu autorům známy, je však nutné podotknout, že řada soudů svá rozhodnutí neposkytla vůbec s odůvodněním, že v daném období žádná nevydaly. Takto však odpověděly i soudy, u kterých je to vzhledem k jejich obvodu přinejmenším zarážející. Příkladem je možné uvést Okresní soudy Plzeň - sever a Plzeň – jih, Okresní soud v Olomouci, Okresní soud v Ústí nad Labem, či obvodní soud pro Prahu 6. Je minimálně s podivem, že, zatímco Okresní soud v Novém Jičíně registruje za dané období tři rozhodnutí, nezaznamenal okresní soud v Ústí nad Labem ani jediné.

3.1 Aplikace základních hmotněprávních pojmů

Předmětem této kapitoly je zhodnocení souladu aplikace jednotlivých základních hmotněprávních pojmů, se kterými operují ustanovení o úplatkářských trestných činech, s obecně uznávanou teoretickou doktrínou.

3.1.1 Obstarávání věcí obecného zájmu a souvislost s podnikáním

„Rozhodování ve věcech obecného zájmu“ bylo znakem skutkových podstat úplatkářských trestných činů již v trestním zákoně č. 86/1950 Sb. V zákoně č. 140/1961 Sb. byl tento znak nahrazen současným pojmem *„obstarávání věcí obecného zájmu“*. Jeho výkladu bylo vzhledem k délce trvání jeho existence věnováno množství odborných prací a váže se k němu i rozsáhlá judikatura.

Z analyzovaného vzorku vyplývá, že aplikace hmotněprávního pojmu obstarávání věcí obecného zájmu obecnými soudy činí problémy pouze výjimečně. Tomu odpovídá také obsah jednotlivých rozhodnutí, v nichž se konkrétními důvody, proč je dané jednání konáno v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, soudy zpravidla nezabývají a spokojí se s pouhým konstatováním, že předmětné jednání spadá pod tento pojem. Jako obstarávání věcí obecného zájmu tak byla např. posouzena činnost poskytovatele obecně prospěšných prací, úkony související s územním řízením, správa pohledávek ve vlastnictví České republiky apod.

K podrobnějšímu odůvodnění se obecné soudy uchylují v situaci, kdy označení jednání pachatele za obstarávání věcí obecného zájmu vzbuzuje určité pochybnosti.

Příkladem takového rozhodnutí je rozsudek Městského soudu v Brně, jímž pro vícečinný souběh trestného činu přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona byla uznána vinnou lékařka,

která se trestné činnosti dopustila tím, že opakovaně od pracovníka farmaceutické firmy přijala úplatek, za něhož změnila léky ve prospěch uplácející farmaceutické firmy takovým způsobem, že předepisovala svým pacientům konkrétně předjednaný lék, a to na místo léku, který měla v těchto případech výhradně předepisovat.[6] Při interpretaci pojmu obstarávání věcí obecného zájmu vycházel soud z ustálené teorie a praxe, když potvrdil, že obstarávání věcí obecného zájmu zahrnuje činnost v oblasti uspokojování zdravotních potřeb zásadního významu, mezi níž patří i preskripce léků. V odůvodnění rozhodnutí vyslovil soud tento právní názor:

„… mimo jiné jde i o činnost v oblasti uspokojování zdravotních potřeb zásadního významu. Jedná se o činnost při uspokojování potřeb občanů, ale i právnických osob. Zásadní význam je nutno přitom vykládat tak, že jde o zájem celé společnosti, nebo alespoň větší skupiny občanů. V daném případě tento znak skutkové podstaty trestného činu je dle názoru soudu naplněn. Předepisování léků, jejich užívání, se dotýká každého jedince. Každý člověk je nucen, samozřejmě v rozličné míře, léky užívat. Nemůže mu být tedy lhostejno, jaký typ léků, s jakými účinky a za jakou cenu užívá. Preskripce léků je tedy činností obstarání věci obecného zájmu.“

Proti rozhodnutí nalézacího soudu podala obžalovaná řádný opravný prostředek, ve kterém mimo jiné rozporovala, že předepisování léků představuje *„obecný zájem“*.[7] S touto námitkou se však odvolací Krajský soud v Brně neztotožnil, nýbrž odkázal na úvahy soudu prvého stupně a zejména pak na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu.[8]

Zajímavý případ byl řešen před Okresním soudem v Pardubicích.[9] V dané věci byli pro trestný čin podplacení ve smyslu § 332 odst. 1 TZ shledáni vinnými dva obžalovaní za to, že poskytli reportérům úplatek v úmyslu zajistit neodvysílání reportáže, která mohla poškodit veřejný obraz jednoho z obžalovaných – starosty městského obvodu. Také zde soud posuzoval naplnění znaku *obstarávání věcí obecného zájmu* s odkazem na ustálenou judikaturu.[10] Dle názoru soudu je za obstarávání věcí obecného zájmu třeba považovat činnost: *„která není pouze rozhodováním orgánů státní moci či samosprávy, ale i dalších*

[6] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2011, sp. zn. 10T 107/2010
[7] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 12. května 2011, sp. zn. 9 To 103/2011
[8] Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 1989, sp. zn. 4 Tz 45/1988
[9] Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22T 77/2011
[10] R 16/1987

společenských úkolů, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost". Dále soud zdůraznil význam svobody slova a práva na informace.

Odůvodnění rozhodnutí obsahuje následující úvahu soudu:

„Ve svobodné a demokratické společnosti je třeba svobodu slova a právo na informace, které se konkrétně projevují i v poskytování informací o veřejném životě včetně života politického a o politicích samých, považovat za důležitou hodnotu, přičemž na jejím dosahování a realizaci se podílejí všechny veřejné sdělovací prostředky, přičemž nelze přehlédnout, že sdělovací prostředky poskytující informace prostřednictvím televizního vysílání patří těm, které mají nejvyšší informační potenciál vůči veřejnosti. Soud má za to, že reportáž o politikovi, který byl zvolen starostou městského obvodu, týkající se jeho minulosti příslušníka VB a konkrétního zásahu, který by mohl být a byl některými svědky považován za protiprávní, když takový politik měl jako příslušník VB neoprávněně užívat i násilí, je informací, která je důležitá a její poskytování veřejnosti je třeba považovat za obstarávání věcí obecného zájmu, přičemž na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že reportáž reportéři vytvořili i za účelem generování zisku jako vlastního zdroje obživy."

Oba obžalovaní podali proti rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích odvolání, o němž rozhodoval Krajský soud v Hradci Králové.[11] Rovněž odvolací soud se na základě námitek obžalovaných zabýval skutečností, zda je jednání spočívající v uveřejnění reportáže obstaráváním věci obecného zájmu ve smyslu § 331 TZ. Odvolací soud se ve svých závěrech plně ztotožnil s úvahami soudu prvého stupně a přisvědčil, že činnost reportérů lze podřadit pod obstarávání věcí obecného zájmu právě s odkazem na svobodu slova a právo na informace, jehož výrazem je příprava reportáže pro celoplošnou televizi, která je médiem s dopadem na široký okruh diváků. Nad rámec argumentů okresního soudu zdůraznil odvolací soud myšlenku, že, je-li obstaráváním věcí obecného zájmu i působení rozhodčího na ligovém fotbalovém zápase, tím spíše lze pokládat za obstarávání věcí obecného zájmu přípravu reportáže, která měla upozornit na dřívější problematické profesní působení nově zvoleného politika. [12]

Naopak Okresní soud ve Strakonicích v jednání uplácené osoby obstarávání věcí obecného zájmu neshledal.[13] Případ se týkal obžalovaného člena představenstva obchodní společnosti,

[11] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. dubna 2012, sp. zn. 13 To 125/2012
[12] Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2007, sp.zn. 8 Tdo 396/2007
[13] Rozsudek Okresního soudu ve Strakonicích ze dne 2. dubna 2014, sp.zn. 18T 88/2011

jejíž činností bylo zajištění povolení pro výstavbu fotovoltaické elektrárny. Obžalovaný měl nabídnout úplatek ve výši 200.000,-Kč zástupci veřejnosti, aby v rámci stavebního a územního řízení nedělal potíže, neboť již při probíhajícím veřejném ústním jednání vznesl negativní stanovisko ke stavbě fotovoltaické elektrárny. Soud konstatoval, že nabídka úplatku směřovala k zástupci veřejnosti za účelem neovlivňování účastníků řízení o povolení fotovoltaické elektrárny. Sám podplácený však účastníkem řízení nebyl, neměl právo vstupovat do řízení, neměl právo podávat opravné prostředky, nemohl tedy výsledky stavebního řízení nikterak ovlivnit. Podplácený mohl pouze poskytnout pomoc účastníkům řízení, zda tito jeho pomoc využijí, záleží pouze na jejich svobodné vůli.

„Platí-li, že v případě obstarávání věcí obecného zájmu jde o plnění všech úkolů, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost nebo určitá sociální skupina, pak nelze konstatovat, že je v zájmu celé společnosti, zda jedna osoba poradí jiné osobě s odvoláním do rozhodnutí správního orgánu.“

Soud uzavřel, že osoba, které měl být nabízený úplatek poskytnut, není osobou obstarávající věc obecného zájmu, nýbrž osobou, která v rámci předmětného stavebního řízení vykonávala své osobní právo.

Již tradičně je za obstarávání věcí obecného zájmu považován zájem státu na odhalení a usvědčení pachatelů trestné činnosti. V analyzovaném vzorku se tak vyskytuje celá řada rozhodnutí, na jejichž základě byl pachatel potrestán za úplatkářství v souvislosti s činností Policie ČR.[14]

Soudy jsou jako obstarávání věcí obecného zájmu vyhodnocovány i případy, v nichž pachatel nabízel úplatek osobám provádějícím zadržení ve smyslu ustanovení § 76 odst. 2 tr. řádu. Jedná se o rozhodnutí Okresního soudu v Novém Jičíně[15] a dvě rozhodnutí Okresního soudu v Kolíně.[16] Úvahy, které vedly soudy k takovému závěru, z rozhodnutí vyčíst nelze. Zatímco rozsudek Okresního soudu v Kolíně byl s ohledem na právní úpravu ustanovení § 129 odst. 2 tr. řádu vyhotoven ve zjednodušené podobě, tudíž neobsahuje odůvodnění, rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně se otázce obstarávání věcí obecného zájmu ve stručném odůvodnění v zásadě nevěnuje vůbec. Lze tedy usuzovat, že o podřazení výše uvedeného

[14] Např. Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 29. dubna 2011, sp. zn. 6T 189/2010, rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 15. března 2012 sp. zn. 20T 201/2011
[15] Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 6. června 2011, sp. zn. 2T 61/2011
[16] Rozsudek Okresního soudu v Kolíně ze dne 2. února 2012, sp. zn. 3T 259/2011, trestní příkaz Okresního soudu v Kolíně ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 8T 55/2011

jednání pod pojem *obstarávání věcí obecného zájmu* nemají obecné soudy žádnou pochybnost.

Znakem objektivní stránky trestných činů dle § 331 TZ, resp. § 160 tr. zákona a trestného činu dle § 332 TZ, resp. § 161 tr. zákona je *souvislost* jednání pachatele s obstaráváním věcí obecného zájmu, jejíž prokázání může v řadě případů činit orgánům činným v trestním řízení významné potíže. Není-li tato souvislost prokázána, jedná se o důvod ke zproštění ve smyslu ustanovení § 226 písm. b) tr. řádu.

Takovým rozhodnutím je zprošťující rozsudek Městského soudu v Brně.[17] V tomto případě bylo obviněné kladeno obžalobou za vinu, že jako advokátka svého klienta soudem ustanovené znalkyni nabídla úplatek za urychlené a objektivní vypracování znaleckého posudku. Soud uznal za prokázané, že obžalovaná navštívila znalkyni, kde se v samotném závěru vzájemného rozhovoru vyjádřila k dobrým majetkovým poměrům svého klienta a dotázala se znalkyně, zda nepotřebuje sponzorský dar, neboť by to dle jejího doslovného vyjádření „nebyl problém“. V dané věci se soud zabýval nejen výkladem pojmu úplatek včetně jeho vztahu k nabízenému „sponzorskému daru“,[18] ale také vazbou nabízeného „sponzorského daru“ a dosažení účelu, k němuž měl být určen, tedy obstarání věci obecného zájmu. Soud dospěl k závěru, že tato vazba mezi jednáním obžalované a trestněprávně relevantním následkem není, tedy že předmětný sponzorský dar (úplatek) nebyl nabídnut v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu.

Soud absenci souvislosti mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu odůvodnil tím, že obžalovaná nenabídla sponzorský dar (úplatek) jménem svého klienta za to, že bude znalecký posudek zpracován v jeho v prospěch, nýbrž vznesla pouze apel na spěšnost a objektivnost posudku. O možnosti sponzorského daru se zmínila až na samém konci schůzky se znalkyní a nelze vyloučit, že byl nabízen přímo obžalovanou (nikoliv jménem jejího klienta) v souvislosti s nabídkou znalkyně, aby se obžalovaná stala její klientkou. Dle názoru soudu je pak velmi problematické učinit přímou vazbu mezi sponzorským darem coby úplatkem a snahou ovlivnit nezákonným způsobem jednání znalkyně v tom směru, aby porušila svou povinnost a svou činnost vykonávala ve prospěch toliko jedné strany. [19]

[17] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. dubna 2010, sp. zn. 4T 20/2010
[18] O této problematice bude podrobněji pojednáno v příslušném díle této kapitoly.
[19] Vztah úplatku k dosažení protiprávního zvýhodnění jako podmínku trestní odpovědnosti podrobněji rozebereme v kapitole zabývající se právní kvalifikací trestného činu podplácení.

S ohledem na výše uvedené soud uzavřel, že neshledal jednání obžalované bez důvodných pochybností protiprávním.

Autoři analýzy považují tento názor za dosti problematický. Souvislost je dle ustálené teorie a judikatury dána tehdy, jestliže poskytnutý úplatek má přímý vztah k věci obecného zájmu, kterou daná osoba sama obstarává, nebo při obstarávání věci spolupůsobí. Znak souvislosti je zachován v případech, v nichž je možné z okolností případu dovodit, že úplatek má přímý vztah k dostatečně konkretizované činnosti uplácené osoby, která spadá pod obstarávání věcí obecného zájmu. Pokud takový vztah existuje, tedy úplatek byl poskytnut s úmyslem ovlivnit obstarávání věcí obecného zájmu, jsou naplněny znaky trestného činu podplacení, a to bez ohledu na to, zda takové jednání uplácenou osobu při obstarávání věcí obecného zájmu ovlivnilo.[20] Právní zástupkyně pronesla nabídku sponzorského daru v situaci, kdy znalkyně měla zpracovávat posudek, jenž měl značný význam pro rozhodnutí, zda klient obžalované bude míst syna ve své péči. Jen velmi obtížně si lze představit, že nabídka sponzoringu nebyla učiněna v přímé souvislosti s právě probíhající znaleckou činností, když znalecké posouzení klienta obžalované bylo hlavním a nezpochybnitelným důvodem předmětné schůzky mezi znalkyní a obžalovanou. Ostatně sám soud dospěl k tomuto závěru, když uvedl, že „*má za to, že celé jednání obžalované již od počátku skutečně směřovalo ke snaze setkat se se znalkyní a hovořit s ní o problematice znaleckého posudku ve věci nezletilého P. J., popř. na ni apelovat na urychlení a objektivnost při zpracování posudku"*, přičemž poukazoval na řadu nesrovnalostí ve výpovědi obžalované, když z provedeného dokazování mimo jiné vyplynulo, že důvod ke sponzorskému daru za účelem modernizace ordinace znalkyně nebyl dán, neboť vybavení ordinace nevykazovalo znaky zastaralosti a opotřebovanosti. I když obžalovaná výslovně nabídku sponzorského daru se znaleckým posudkem nespojila (což v případě korupčních trestných činů nebývá neobvyklé a nelze to ani očekávat), tak z logického vyhodnocení všech okolností je konkrétní souvislost mezi nabídkou sponzoringu a právě prováděnou znaleckou činností zřejmá.

Nicméně je nutné podotknout, že posuzované rozhodnutí nalézacího soudu nebylo výrazně zpochybněno jak odvolacím, tak dovolacím soudem.

[20] Srov. Šámal P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 2887

Odvolací Krajský soud v Brně se otázkou souvislosti nabídky sponzorského daru (úplatku) a zpracování znaleckého posudku podrobněji nezabýval.[21]

Nejvyšší soud k otázce učinění nabídky úplatku v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu podotkl, že, ačkoliv není sporu o tom, že zpracování znaleckého posudku pro účely občanského soudního řízení je obstaráváním věcí obecného zájmu a v obecné rovině může být sponzorský dar úplatkem, oběma soudům se nepodařilo jednoznačně prokázat souvislost mezi nabízením sponzorského daru (úplatku) a obstaráváním věcí obecného zájmu. [22]

Problematikou vztahu slíbeného úplatku ke konkrétní činnosti představující obstarávání věcí obecného zájmu se rovněž zabýval Okresní soud v Teplicích, resp. jako soud odvolací Krajský soud v Ústí nad Labem, který však byl nucen pro závažné nedostatky přípravného řízení podstatnou část věci vrátit státnímu zástupci k došetření. [23]

Absence souvislosti mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu byla důvodem zproštění dle § 226 písm. b) tr. řádu ve věci projednávané před Obvodním soudem pro Prahu 4.[24] Zde soud nepokládal jednání obou obžalovaných spočívajících v předání a převzetí dvou voucherů na masáže za jednání související s obstaráváním věcí obecného zájmu s odůvodněním, že nelze mít za prokázané, že tyto vouchery byly poskytnuty či přislíbeny v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, když k poskytnutí voucherů došlo až v době, kdy věc byla vyřízena (jednalo se o povolení prodloužení pobytu), přičemž vouchery byly poskytnuty bez jakékoliv předchozí domluvy.

K citovanému odůvodnění je nutné připomenout, že znak souvislosti mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu se neodvíjí od časového hlediska, tj. jak pro trestný čin přijetí úplatku, resp. přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona, tak pro trestný čin podplacení, resp. podplácení dle § 161 tr. zákona nehraje roli to, jestliže k přijetí, k poskytnutí, k nabídce či slibu úplatku došlo před, při nebo až po skončení obstarávání věcí obecného zájmu.

Novým trestním zákoníkem (zákonem č. 40/2009 Sb) byla skutková podstata u trestných činů přijetí úplatku a podplacení rozšířena o jednání v souvislosti s podnikáním. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí soudy k takové právní kvalifikaci přistoupily celkem v osmi

[21] Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. června 2010, sp. zn. 7 To 343/2010
[22] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp.zn. 8 Tdo 81/2011
[23] Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. dubna 2011, sp.zn. 4 To 222/2010
[24] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 29. září 2010, sp. zn. 4T 97/2010

případech. Oproti tomu užití ustanovení § 334 odst. 3 TZ, resp. § 162a odst. 3 tr. zákona nebylo zaznamenáno ani jednou.

Přijetí úplatku v souvislosti s podnikáním bylo kvalifikováno např. v řízení vedeném před Okresním soudem v Hodoníně nebo před Okresním soudem v Karlových Varech. V prvně jmenovaném případě obžalovaný, předseda výboru společenství vlastníků jednotek, od zástupce obchodní společnosti žádal úplatek za uzavření smlouvy o dílo.[25] V druhém případě obžalovaný v postavení technického dozoru stavby požadoval po jednateli obchodní společnosti provádějící dílo (stavbu), které obžalovaný dozoroval, úplatek za ovlivnění projektového manažera společnosti zajišťující předmětnou stavbu, aby podepsal protokol o převzetí díla a dále nenamítal přetrvávající vady díla, čímž by došlo k uvolnění zádržného ve prospěch zhotovitele díla.[26]

Pokud jde o podplacení v souvislosti s podnikáním, objevuje se nejčastěji u reprezentantů farmaceutických firem, kteří úplatky „motivují" odběr jimi nabízených léků.[27]

Z hlediska právní kvalifikace podle aliney první odst. 1 § 331 a § 332 TZ je nutné konstatovat, že se v analyzovaných rozhodnutích plně projevil nevyjasněný vztah mezi ustanovením o úplatkářství v souvislosti s podnikáním a výkladovým ustanovením § 334 odst. 3 TZ. Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.1, účelem rozšíření skutkových podstat trestných činů přijetí úplatku a podplacení bylo zajištění lepšího postihu úplatkářství v soukromém sektoru. Výsledky analýzy ukazují, že některá rozhodnutí obecných soudů tomu minimálně z hlediska teleologického výkladu neodpovídají, kdy je možné se setkat s právní kvalifikací podle aliney druhé i v případech, které jsou tradičně kvalifikovány jako úplatkářství v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.

Jako příklad takového rozhodnutí je možné uvést rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1, v němž byl obžalovaný podnikatel shledán vinným pro přečin podplácení dle § 332 odst. 1 alinea druhá TZ.[28] Jednání obžalovaného spočívalo v nabídce úplatku referentce České správy sociálního zabezpečení za přednostní vyřízení jeho žádosti. Důvody, které vedly soud ke kvalifikaci takového jednání jako nabízení úplatku v souvislosti s podnikáním, však

[25] Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 27. září, sp. zn. 15T 108/2011
[26] Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. února 2012
[27] Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. září 2011, sp. zn. 1T 129/2011 , usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 14. července 2011, sp.zn. 2T 64/2011
[28] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 11 července 2011, sp. zn. 5T 20/2011

z rozhodnutí vyčíst nelze, neboť v souladu s § 314d odst. 3 tr. řádu rozhodnutí neobsahuje odůvodnění.

Dále je vhodné upozornit na případ řešený před Okresním soudem ve Svitavách, kde byli ve dvou samostatných řízeních odsouzeni jednatel obchodní společnosti[29] a soukromý podnikatel[30] za to, že nabídli statutárnímu orgánu příspěvkové organizace obce a zároveň předsedovi výběrové komise úplatek za přidělení veřejné zakázky. Právní věta obou rozhodnutí popisuje jednání obžalovaných jako nabídku či slib úplatku v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného. V odůvodnění rozhodnutí se však soud touto právní kvalifikací nijak nezabýval. Na obou rozhodnutích je pozoruhodná také to, že úplatek směřoval vůči úřední osobě. Ani tato skutečnost však soudu nebránila vyhodnotit takové jednání jako zločin podplácení podle § 332 odst. 1 alinea druhá, odst. 2 písm. b) TZ, tedy v souvislosti s podnikáním.

Žádost o úplatek v souvislosti se zadáním veřejné zakázky byla jako souvislost s podnikáním také vyhodnocena Obvodním soudem pro Prahu 4.[31]

Při úvahách o vzájemném vztahu aliney první a druhé odst. 1 § 331 a § 332 TZ odpovídá výše uvedený postup obecných soudů vztahu speciality. Přestože uvedená rozhodnutí v tomto směru neobsahují odůvodnění, je možné vzhledem k povaze případů předpokládat, že příslušné soudy při úvaze o právní kvalifikaci považovaly ustanovení o úplatkářství v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu jako ustanovení obecné, zatímco ustanovení o úplatkářství v souvislosti s podnikáním jako ustanovení zvláštní. V souladu se zásadou *lex specialis derogat legi generali* tak jednání kvalifikovali jako § 331 resp. § 332 odst. 1 alinea 2.

Na takovýto postup je však dle názoru autorů analýzy možné nahlížet jako na postup rozporný s teleologickým výkladem daného ustanovení. Jak již bylo uvedeno výše, ustanovení o postihu úplatkářství v souvislosti s podnikáním bylo do trestního zákoníku zavedeno v úmyslu doplnit ochranu poskytovanou trestnými činy podplacení a přijetí úplatku také o úplatkářské jednání v soukromém sektoru. Takovýto vztah pak spíše než vztahu speciality odpovídá poměru subsidiarity těchto ustanovení. Úplatkářství v souvislosti s podnikáním jako subsidiární ustanovení pouze doplňuje ochranu poskytovanou ustanovením o úplatkářství

[29] Rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 8. listopadu 2010, sp. zn. 1T 36/2010
[30] Rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 24. listopadu 2010, sp. zn. 1T 40/2010
[31] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 5. ledna 2012, sp. zn. 37T 53/2011

v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu jako ustanovením primárním. Pokud tedy jednání pachatele naplňuje znaky jak aliney první, tak aliney druhé příslušného ustanovení, mělo by mít v souladu se zásadou *lex primaria derogat legi subsidiariae* ustanovení aliney první přednost.

Závěrem k dané problematice je však nutné dodat, že se jedná o problematiku spíše teoretickou, která v praxi přímé důsledky na postavení obviněného v zásadě nemá.

3.1.2 Úplatek

Obdobně jako pojem *obstarávání věcí obecného zájmu* také pojem *úplatek* je v českém právním řádu již dlouhodobě zavedený a v zásadě nečiní v aplikační praxi výraznější problémy. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí je možné se setkat jak s úplatky spočívajícími v přímém majetkovém obohacení, tak v jiném zvýhodnění, nejčastěji ve formě různých protislužeb.

Co se peněžitých úplatků týče, jedná se o případy, kdy platba, která je předmětem úplatku, spočívá v jednorázovém plnění ze strany pachatele. Úplatek je pak zpravidla určen konkrétní finanční částkou nebo naopak v případě slibu je určen absolutně neurčitě. Příkladem je možné uvést rozhodnutí Okresního soudu v Mladé Boleslavi, kde obžalovaný nabízel úplatek příslušníkům Policie ČR se slovy „tak za kolik mně pustíte“.[32] Tímto se snažil odvrátit policisty od výkonu jejich služebních povinností, když byl zadržen při řízení motorového vozidla pod vlivem návykových látek. Nekonkrétnost nabízeného úplatku je v přídech uplácení dopravních policistů typická.

Opakovaná plnění ze strany pachatele jsou spíše výjimkou. V úvahu přichází zpravidla pouze u dlouhodobých a komplexních korupčních vztahů mezi pachateli a dále když uplácená osoba poskytuje podplácejícímu trvající nebo opakující se protiplnění. Příkladem takto stanoveného úplatku je již výše zmiňovaný případ řešený Městským soudem v Brně, v němž lékařka za předepisování konkrétního léku přijala úplatek 250,- Kč za každého pacienta, kterému byl tento lék nasazen na tříměsíční léčbu.[33] Druhým skutkem pak žádala za stejné jednání úplatek v hodnotě 5. 000,- Kč měsíčně. Pro obdobné jednání byl trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 1 odsouzen také obchodní zástupce, který nabízel jednateli obchodní společnosti

[32] Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 28. června 2011, sp. zn. 4T 105/2011
[33] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2011, sp. zn. 10T 107/2010

úplatek za odběr určitých léků.[34] Hodnota úplatku byla stanovena na 300,- Kč, resp. 100,- Kč za každé odebrané balení.

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí se vyskytují případy hodnoty úplatku odvíjející se od výše prospěchu pachatele, přičemž celkový prospěch není v době sjednávání korupčního vztahu dosud znám.

Tak tomu bylo již ve výše uváděné věci vedené u Okresního soudu v Domažlicích. Obžalovaná zástupkyně obchodní společnosti zde nabízela úplatek referentce zásobování nemocnice, čímž se snažila dosáhnout uzavření dodavatelské smlouvy s touto společností. Hodnota úplatku byla stanovena ve výši 3 % z každé faktury za pololetí.

Obdobně Obvodní soud pro Prahu 4 projednával obžalobu, jež obviněnému kladla za vinu, že v postavení správce budovy ve vlastnictví obce žádal úplatek v souvislosti se zadáním veřejné zakázky.[35] Hodnota úplatku měla být 10 % z navýšené nabídky. K danému případu je však nutné doplnit, že soud shledal takové jednání za neprokázané a obviněného dle § 226 písm. a) tr. řádu zprostil.

Jiné majetkové obohacení se v analyzovaném vzorku vyskytovalo pouze výjimečně. Pro zajímavost je možné uvést dva rozsudky Okresního soudu ve Vsetíně, kde byla kromě finanční částky jako úplatek vyhodnocena také nabídnutá fůra bukového dřeva.[36]

Rovněž byly zaznamenány úplatky spočívající v jiném zvýhodnění, zpravidla ve formě protislužeb. Za úplatek byla označena např. nabídka obžalovaného vůči dopravním policistům, že pro ně zdarma vyrobí vestavné skříně,[37] bezplatné užívání bytu,[38] či právo obžalovaného na bezplatnou konzumaci alkoholických nápojů na baru a bezplatné poskytování sexuálních služeb od zde pracujících prostitutek.[39] Úplatkem měla být také nabídka obžalovaného vůči zasahujícím policistům, jimž obžalovaný vedle finanční částky nabízel, že *„bezplatně udělá střechu na jejich domy“*.[40]

[34] Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. září 2011, sp. zn. 1T 129/2011
[35] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 5. ledna 2012, sp. zn. 37T 53/2011
[36] Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 2T 58/2011; Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 26. září 2011, sp. zn. 4T 83/2011
[37] Rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 23. ledna 2012, sp. zn. 2T 265/2011
[38] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008
[39] Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 29. dubna 2011, sp.zn. 6T 189/2010
[40] Rozsudek Okresního soudu v Berouně ze dne 31. října 2011, sp. zn. 1T 172/2011

Zajímavý případ projednával Okresní soud v Trutnově, kde obžalovaní žádali úplatky za to, že potvrdí osobám odsouzeným k trestu obecně prospěšných prací jejich vykonání, ačkoliv vykonány nikdy nebyly.[41] Kromě finančního plnění byla úplatkem i protislužba ze strany podplácejícího spočívající v přepravě nejprve jednoho z obžalovaných do Polska a zpět, v druhém skutku pak v přepravě dvou neustanovených osob do Berlína a zpátky. Soud v dané věci argumentoval, že nelze takovou činnost v žádném případě považovat za práci k obecně prospěšným účelům tak, jak je vymezena v ustanovení § 45 odst. 3 tr. zákona, přičemž odkázal na skutečnost, že řízení motorového vozidla je odbornou činností, která vyžaduje splnění dalších podmínek (odbornou způsobilost osoby, technickou způsobilost vozidla, pojištění včetně odpovědnosti z provozu vozidla a další), jež zde splněny nebyly. Soud v této činnosti tedy naopak spatřoval úplatek, tj. neoprávněnou výhodu ve formě protislužby. Odvolací Krajský soud v Hradci Králové doplnil, že v případě odvozu se jednalo o neoprávněné zneužití odsouzeného k poskytnutí služby, která do kontextu, jaké práce má odsouzený v rámci obecné prospěšnosti vykonávat, nemohla náležet.[42]

Z hlediska hodnoty úplatku soudy v zásadě respektují obecně uznávané teoretické doktríny, v oblasti veřejné správy jsou tak postihovány i úplatky nepatrné hodnoty. Z tohoto pravidla se však vyskytly výjimky, např. Okresního soud v Berouně posuzoval jednání obžalovaného, který nabízel úplatek dopravním policistům poté, co byl přistižen při řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění a pod vlivem alkoholu.[43]

Při úvaze o výši a druhu trestu pak soud vyslovil:

„… lze do jisté míry přisvědčit tvrzení obhajoby, že v daném případě (nabídky úplatku dopravnímu policistovi) jde o jednání ve společnosti nikoliv ojedinělé a společností v určité míře tolerované, kdy úmyslem zákonodárce bylo spíše trestat korupční jednání jiného druhu.“

Je pravdou, že drobné úplatky adresované dopravním policistům nejsou ničím překvapivým, nicméně nízká výše úplatku nejde ruku v ruce s vyšší společenskou akceptací tohoto nežádoucího jednání. V rámci analyzovaného vzorku jde o poměrně ojedinělou úvahu odchylující se podstatným způsobem od ustálené judikatury Nejvyššího soudu stanovující, že v oblasti veřejné správy nelze tolerovat v zásadě žádné úplatky, a to ani nepatrné hodnoty. [44]

[41] Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. ledna 2011, sp. zn. 3T 118/2010
[42] Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. května 2011, sp.zn. 10 To 163/2011
[43] Rozsudek Okresního soudu v Berouně ze dne 1. února 2012, sp. zn. 2T 226/2010
[44] Srov. R 17/1978

Dlužno doplnit, že v konečném důsledku neměl výše uvedený názor soudu na výměru a druh trestu vliv.

Z hlediska vedení obhajoby se soudy musely nezřídka vypořádávat s obhajobou obžalovaného, vydávající poskytnutý úplatek za dar, sponzorský dar, půjčku, platbu za odborné konzultativní služby či kupní cenu. Výsledky analýzy potvrzují, že na podobná tvrzení přistupují soudy spíše výjimečně.

V tomto směru stojí za zmínku věc vedená před Obvodním soudem pro Prahu 10.[45] Zde se obžalovaná v přípravném řízení hájila tím, že poskytnuté úplatky byly pouze darem. Soud se touto obhajobou obžalované zabýval a shledal, že pro takové posouzení poskytnutých věcí chybí důvody. Soud argumentoval především tím, že se uplácená s obžalovanou nijak blíže neznala a v inkriminovaný den neměla narozeniny ani svátek. Soud dále upozornil, že, pokud by se jednalo skutečně o dar a nikoliv o úplatek, obžalovaná by to nepochybně dala obdarované najevo a v pozdějších výpovědích by se od této skutečnosti nesnažila distancovat. V hlavním líčení totiž obžalovaná svou původní obhajobu zpochybnila tvrzením, že k ní přistoupila ve snaze vyhnout se umístění do vazby. Soud však obžalované neuvěřil a její obhajobu označil za čistě účelovou.

Ve věci řešené Okresním soudem v Pardubicích přišel obžalovaný s tím, že částka ve výši 60.000,- Kč, kterou předal televizním reportérům, nebyla úplatkem za neodvysílání reportáže, nýbrž kupní cenou za zpracování reportáže v rámci běžné obchodní transakce.[46] Obžalovaný tedy nerozporoval poskytnutí finančních prostředků, nicméně namítal, že se nejedná o trestný čin, nýbrž o obchod, jehož předmětem je dotyčná reportáž. Soud se touto námitkou v odůvodnění zabýval a tvrzení obžalovaného nepřijal. V odůvodnění konstatoval, že obhajoba obžalovaného srovnávající tuto „obchodní transakci“ s obchody, které se uskutečnily dříve, je nedostatečná. Soud upozornil na skutečnost, že obžalovaný nepožadoval vydání nosiče se záznamem reportáže a nepožadoval ani žádné písemné či jiné záruky, že k odvysílání reportáže skutečně nedojde. Dle názoru soudu se jeví jako nevěrohodné, že by obžalovaný chtěl reportáž koupit, když se ji ani náznakem nesnažil získat do vlastní dispozice. Dle soudu si oba obžalovaní museli být vědomi, že nejde o soukromou aktivitu, ale o citlivou otázku zveřejnění či zatajení informace, která byla způsobilá poškodit zájmy jednoho

[45] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. května 2011, sp. zn. 29T 23/2010
[46] Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22T 77/2011

z obžalovaných. Rovněž Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací přisvědčil, že se nejednalo o běžný obchodní vztah.[47]

Co se protiprávnosti sponzorských darů týče, nelze nezmínit rozhodnutí Městského soudu v Brně, jehož podstatou je vyhodnocení sponzoringu ve vztahu k úplatkářským trestným činům.[48]

Soud k akceptaci sponzoringu uvedl:

„*Obžaloba v tomto ohledu při závěrečné řeči poukázala na obdobný případ z kopané, kdy by byl úplatek nabídnut rozhodčímu, aby tzv. pískal rovinu (viz výše). Soud se domnívá, že v takovémto případě by bylo rovněž velmi problematické bez dalšího konstatovat naplnění skutkové podstaty trestného činu podplácení, neboť by mohlo být např. namítáno, že většina rozhodčích se snaží mírněji posuzovat (nadržovat) domácímu týmu v neprospěch hostí, a proto jejich snaha o vytvoření rovnováhy by byla pochopitelná. Takováto argumentace je však ryze hypotetická a musí vždy vycházet z konkrétního případu, stejně jako by tomu bylo u tvrzení, že J. J. mohl cítit zaujatost znalkyně ve prospěch matky dítěte a snažil se toliko o vyrovnání šancí získat objektivní posudek. Daleko přiléhavějším příkladem se tak soudu jeví situace, kdy jsou nabízeny sponzorské dary rodiči v rámci přihlašování dětí k předškolní docházce, které mají zajistit upřednostnění uchazečů před jinými, kteří nabídnou sponzorský dar nižší nebo vůbec žádný. Nutno připomenout, že tento stav je v současné době akceptován i samotnými nadřízenými krajskými orgány, coby provozovateli, kdy následně i některé přihlašovací dotazníky předškolních zařízení obsahují zvláštní položku k možnosti nabídky sponzorského daru.“*

Autorům analýzy se jako mnohem přiléhavější jeví argumentace státního zástupce v podaném odvolání, v němž státní zástupce uvedl, že nelze přijmout představu, dle níž by bylo tolerováno poskytování sponzoringu za účelem *„narovnán pokřiveného rozhodován osob obstarávajících věci obecného zájmu“*. Odvolací soud se však touto námitkou v odůvodnění nezabýval a usnesením rozhodl o postoupení věci České advokátní komoře k projednání. [49]

[47] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. dubna 2012, sp. zn. 13 To 125/2012
[48] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. dubna 2010, sp. zn. 4T 20/2010, toto rozhodnutí je rovněž popsané v předchozí kapitole.
[49] Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. června 2010, sp. zn. 7 To 343/2010

Pro označování úplatku je charakteristické užívání kódované mluvy. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí můžeme nalézt případy, v nichž byl úplatek označován vedle již výše uváděného „sponzorského daru“ či „daru“, například také jako „recept“, „lék“, či jako obecně známé „pět na stole v českých“.

Z hlediska této problematiky stojí nepochybně za zmínku případ projednávaný Obvodním soudem pro Prahu 7.[50] Obžalovaná zde přijímala úplatky za to, že poskytovala spoluobžalovanému interní a dosud neveřejné informace týkající se pohledávek České konsolidační agentury s úmyslem ovlivnit jejich realizaci. Tento dlouhodobý a sofistikovaný korupční vztah se vyznačoval vysokou mírou konspirace. Pro jednotlivé úkony obžalovaní měli zvláštní krycí pojmy. Úplatky byly označovány jako „léky pro Beatu“, kdy Beata byl pes jedné z obžalovaných a zároveň krycí název pro pohledávku, jejíž prodej měl být za úplatu ovlivněn. V rámci obhajoby se obžalovaní hájili tím, že se bavili nikoliv o úplatcích, ale o psovi, o kterého se obžalovaný chodil starat. Soud však obhajobě neuvěřil.

„Zájem obžalovaného XXXX o „Beátu“, kterou si měl někdy přijít pohladit, jindy se na ní přijet pouze podívat, popř. řešit odškodné za její „zpackaný“ výcvik nebo ji zkontrolovat, zda nemusí na operaci, zda nelíná, jak se jí leskne srst či ji měl shánět vitamíny na předpis anebo jí nasazovat vlastní cytostatika používaná na chemoterapii a vzápětí se dožadovat možnosti alespoň na 5 minut nahlédnout do jejího rodokmenu, soud skutečně nemohl považovat za reálný zájem o psa. Slovní projevy je totiž nutné hodnotit nejen podle jazykových vyjádření, nýbrž v logických a také časových souvislostech. Z tohoto pohledu působí nereálně samo osobě již to, že obžalovaná, velmi dobře placená manažerka, by pro léčbu svého psa po období téměř dva a půl roku využívala právě obžalovaného XXXX, obchodníka s pohledávkami, který kdysi dávno na vysoké škole studoval zoologii. Stejně tak působí velmi podivně, kolikrát sám obžalovaný XXXX doslova naléhal, že chce Beátu vidět, kdy pro něj nebylo problémem dojíždět za tímto účelem do Prahy až z Teplic, někdy i obratem, resp. kolikrát pak sama obžalovaná (někdy i její přítel XXXX) jej s urgentností prosili, aby se za Beátou zastavil u nich doma. Je přitom zřejmé, že vitamíny se na předpis nepředepisují, přičemž lze těžko hledat důvod, proč by obžalovaný nasazoval Beátě svoje cytostatika – když ani přítel obžalované XXXX podle své výpovědi nezaznamenal, že by Beáta potřebovala chemoterapii. Stejně tak se např. běžně nepoužívá slovní spojení „realizovat recept“, atd.“

[50] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

Při posuzování skutečného obsahu rozhovoru mezi obžalovanými soud poukázal také na úzkou časovou souvislost mezi návštěvami obžalovaného v bytě spoluobžalované s děním kolem předmětné pohledávky. Soud dovodil, že tuto časovou návaznost návštěv obžalovaného a téměř okamžité předávání citlivých informací nelze považovat za pouhou náhodu.

K modu operandi kódované korupční mluvy se rovněž v rámci posuzování posledně jmenované věci vyjádřil odvolací Městský soud v Praze.[51]

„Z důkazů k danému případu, i z přirozené povahy věci (s přihlédnutím k poznatkům z kriminologie) vyplývá obvyklý úzus, podle něhož osoby, mezi nimiž je vztah korumpovaného a korumpujícího, v nepsané dohodě o předmětu korupční směny, jejíž nekalost je nasnadě, v telefonických hovorech nehovoří přímo či zcela otevřeně. V modu operandi, obdobném sjednávání jiných nekalostí kriminálního typu telefonem, se to nejpodstatnější vyřizuje nikoli komunikačními cestami, jejichž monitorování, např. i v důsledku poruchy sítě, podle obecného vědomí nelze vyloučit, ale bezprostředně mezi čtyřma očima, dokonce i tehdy, když se aktéři interakce domnívají, že jejich telefonáty cíleně odposlouchávány nejsou. Zejména korumpovaný, tedy ten, kdo žádané zboží (předmět korupčního zájmu v podobě specifické informace, protekce či služby, jehož směnou za peníze či jiné statky korupčník zrazuje zájmy organizace, jíž má z povahy své funkce, zaměstnání či náplně pracovní činnosti loajálně a striktně sloužit) poskytuje, mívá obvykle zábrany podávat důvěrné informace či zpravovat o své otevřenosti k angažmá v zájmu korumpující strany telefonicky, neboť se opodstatněně považuje za ohroženější stranu (z hlediska monitorování či případného prozrazení praktik projednávání záležitostí spadajících do oblasti vlastní pracovní či funkční náplně postranními cestami, mimo oficiální agendu úředního jednání), takže hovoří amatérsky, mnohdy i „humorně“ kódované řeči, kdy se pod nevinně znějícími pojmy skrývají jiné významy, které do telefonu nemají zaznít... Lze uznat, že chybí přímé důkazy o obsahu rozhovorů odehrávajících se na téma „Beáta“ mezi obžalovanou a dalšími spoluobžalovanými při jejich osobních, typicky telefonicky předem nasmlouvaných schůzkách či návštěvách, nicméně z následných telefonických rozhovorů mezi obžalovanými lze mnohé dílčí informace o vývoji podmínek obchodu s inkriminovanou pohledávkou dovodit.“

[51] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2011, sp.zn. 5 To 305/2011

3.1.3 Úřední osoba a veřejný činitel

Nová právní úprava trestního práva hmotného zavedla nový pojem „úřední osoba“, který nahradil doposud užívaný pojem „veřejný činitel“. Skutečnost, že úplatkářské jednání směřuje vůči úřední osobě, resp. veřejnému činiteli, nebo je toto jednání takovou osobou pácháno, je znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu dle § 331 a § 332 TZ, resp. § 160 a § 161 tr. zákona. V případě trestného činu nepřímé úplatkářství je pak působení na výkon pravomoci takové osoby dokonce znakem základní skutkové podstaty.

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí bylo jako veřejný činitel pro trestný čin přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona obžalováno celkem osmnáct obviněných, u trestného činu podplácení dle § 161 tr. zákona úplatek směřoval vůči veřejnému činiteli celkem u třiceti čtyř obviněných.

V případě trestného činu přijetí úplatku dle § 331 TZ bylo za úřední osobu považováno celkem devět obviněných a v případě podplacení dle § 332 TZ směřoval úplatek vůči úřední osobě celkem u sto sedmi obviněných.

Zákonné definice těchto pojmů jsou poměrně vyčerpávající. Praxe obecných soudů je až na výjimky jednotná.

Zřejmě nejzávažnější problémy vyvstávají v případě právní kvalifikace úplatkářského jednání, páchaného zástupci samosprávy v souvislosti s výkonem přenesené působnosti územně samosprávných celků.

Typickou ukázkou tohoto je věc řešená před Krajským soudem v Brně jako soudem prvoinstančním.[52] Obžalovaní byli shledáni vinnými za to, že po vzájemné domluvě v úmyslu využít postavení jednoho z obžalovaných, v té době starosty městské části, požadovali po soukromém investorovi úplatek za nekladení překážek při realizaci investičních projektů na území příslušné městské části.

Soud se v daném případě musel zabývat otázkou, zda obžalovaný starosta městské části požadoval úplatek jako úřední osoba, tj. zda mohl z pozice starosty územní řízení ovlivnit. Krajský soud v Brně odkazem na znění ustanovení § 127 odst. 1 písm. d) TZ dospěl k závěru, že obžalovaný starosta jednal v postavení úřední osoby, přičemž konstatoval, že za úřední osobu je nutné chápat mimo jiné člena zastupitelstva nebo odpovědného úředníka územní

[52] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010

samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá přitom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů. Soud dále poukázal na skutečnost, že obžalovaný byl jako člen zastupitelstva této městské části opětovně zvolen starostou a že v takové pozici se nacházel i v době páchání trestného činu. Soud připustil, že obžalovaný by nejednal v pozici úřední osoby, pokud by územní řízení probíhalo nezávisle a v souladu se zákonem. Nicméně opakované vyjádření obžalovaného důvodně vyvolalo jasné představy, že úplatky v obdobných věcech byly běžnou praxí. Dle prvoinstančního soudu bylo jednoznačně prokázáno, že obžalovaný ovlivnil průběh územního řízení zcela bezdůvodným a nadbytečným požadavkem na doplnění spisu o dopravní studii. Právě tímto způsobem, aniž by překážel samotnému procesu územního řízení, ukázal své možnosti, když by jako statutární zástupce účastníka řízení (městské části) např. podal opravný prostředek, čímž by přinejmenším o měsíc zdržel průběh územního řízení, což by mohlo investorům stavby přinést nemalé náklady navíc.

„*Lze tedy uzavřít, že výše popsaným způsobem obžalovaný ve své pozici starosty, oproti jeho tvrzení ve skutečnosti mohl územní řízení ovlivnit, a že tak v konečném důsledku neučinil, případně že ani neměl v úmyslu takto dále postupovat (vyjma požadavku výše zmíněného), nehraje pro shledání zavinění obžalovaných roli, neboť pro žalovanou trestnou činnost není podstatné, zda žadatel úplatku disponuje reálnými prostředky, jimiž by byl schopen vymáhat svůj požadavek a dokonce ani není nutné, aby takto situaci vnímal ten, po němž je úplatek žádán (otázka jiná je pak smysl takového požadavku a míra jeho možného úspěchu). V daném případě však pro komplexnější popis skutkového děje považuje soud za potřebné říct, že v očích J.XXXXX mohl tandem obžalovaných K.XXXXX – N.XXXXX v jím realizované investiční akci představovat skutečně reálné nebezpečí výše popsané, s důsledky přinejmenším možného zdržení projektu.“*

S právním závěrem soudu prvního stupně se však neztotožnil odvolací Vrchní soud v Olomouci, jenž po podrobném rozboru ustanovení § 127 TZ zdůraznil, že za úřední osobu se považuje taková osoba, která plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.[53] V pojmu pravomoci musí být obsažen prvek moci a prvek rozhodování. Právě nedostatkem rozhodovací mocenské pravomoci na straně obžalovaného soud zdůvodnil právní kvalifikaci záležející v tom, že obžalovaný se projednávaného trestného činu nedopustil v postavení úřední osoby.

[53] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. 2 To 98/2010

S odkazem na judikaturu Ústavního a Nejvyššího soudu vymezil odvolací soud pravomoc jako *„oprávnění orgánu vykonávat veřejnou moc“*, tedy takovou moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech se rozhoduje, není v rovnoprávném postavení s rozhodujícím orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu není závislý na vůli takového subjektu.

V závěru rozhodnutí uvedl soud tento právní názor:

„ … starosta obce v pozici jejího zástupce jako účastníka řízení dle § 85 odst. 1 písm. b) stavebního zákona postavení úřední osoby nemá. Je tomu tak proto, že v tomto rozhoduje[54] *o právech a povinnostech jiných subjektů („vrchnostenské postavení“). Právě naopak jako účastník zmíněného řízení je v rovném postavení vůči žadateli ve smyslu § 85 odst. 1 písm. a) cit. zákona …“*

Dle názoru odvolacího soudu tak nebyl obžalovaný z pozice starosty oprávněn v územním řízení cokoliv nařizovat, ani jinak úkolovat příslušný stavební úřad, jenž vedl územní řízení. Soud uzavřel, že obžalovaný v souvislosti s projednávanou věcí sice plnil úkoly státu, avšak v konkrétní situaci nevystupoval jako úřední osoba, která by mohla realizovat mocenský prvek spojený s výkonem mu svěřené pravomoci.

Proti tomuto rozhodnutí podal dovolání Nejvyšší státní zástupce, v němž vyslovil nesouhlas s právní kvalifikací provedenou soudem druhého stupně.[55] Nejvyšší státní zástupce trval na tom, že starosta městské části byl nepochybně osobou, která v rámci územního řízení měla postavení účastníka řízení, tedy byl v takovém postavení, které dle názoru obžaloby značí výkon určité pravomoci. Jako starosta měl možnost územní řízení ovlivňovat, i když přímo nepoužíval vrchnostenského oprávnění v tom smyslu, že by ve věci rozhodoval. Dle názoru Nejvyššího státního zástupce měl pravomoc do územního řízení zasahovat (např. tím, že mohl účelově podávat opravné prostředky) a tím oddalovat nabytí právní moci rozhodnutí o umístění stavby. Dle názoru Nejvyššího státního zástupce není pro závěr, že se obžalovaný dopustil trestné činnosti v postavení úřední osoby relevantní ani to, že obžalovaný nebyl z pozice starosty oprávněn cokoliv nařizovat příslušné referentce stavebního odboru.

[54] Z logiky věci a z následné argumentace odvolacího soudu lze předpokládat, že zde došlo k chybě při písemném vyhotovení rozhodnutí. Ve skutečnosti tak měla uvedená věta rozhodnutí zřejmě znít: *„Je tomu tak proto, že v tomto* ***nerozhoduje*** *o právech a povinnostech jiných subjektů …“.* Na tento nesoulad upozornil také v řízení o dovolání Nejvyšší soud.

[55] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2012, sp.zn. 8 Tdo 1131/2011

Autoři analýzy se přiklánějí k názoru, že obžalovaný skutečně jednal v pozici úřední osoby při výkonu svěřené pravomoci, i když bezesporu nevykonával vrchnostenskou rozhodovací pravomoc ve smyslu rozhodování o právech a povinnostech jemu podřízených fyzických a právnických osob. V jednání obžalovaného v postavení účastníka řízení je obsažen natolik silný prvek moci, že obžalovaný byl schopen probíhající řízení zásadním způsobem ovlivnit ke škodě investorů, od nichž byl úplatek požadován. Nadto nelze zcela odhlédnout od reálného výkonu samosprávy a státní správy územně samosprávných celků, který rozhodně není oddělen takovým způsobem, jenž by vylučoval vzájemné ovlivňování.

Tomuto závěru koneckonců odpovídaly i výsledky dokazování. Jak vyplývá z rozhodnutí soudu prvního stupně, vznesl obžalovaný jako starosta městské části při jednom z veřejných ústních jednání požadavek na předložení řešení koncepce dopravy, a to bez elementární znalosti spisu a v situaci, kdy již byla dopravní studie známa a projednána všemi dotčenými orgány.

K dané věci pak Krajský soud v Brně uvedl:

„Takový přístup obžalovaného, který by se z letmého pohledu dal hodnotit pouze jako lehkovážný či neuvážený, bez znalosti podstaty věci, však při hlubším pohledu dle přesvědčení soudu představuje naopak první, objektivně provedený krok obou obžalovaných směrem k získání úplatku, který je přesně vystižen slovy spoluobžalovaného, kterými na schůzce 13.1.2010 (jak dovozuje soud z výpovědi svědka Š.), situaci popsal, „starosta tam hodil vidle“. … Do jaké míry tato studie, jež byla následně vypracována a prostřednictvím stavebního úřadu starostovi předána okolo 23.1.2010 (jak vyplývá opět z výpovědi svědkyně Ť. č.l. 404) vlastně zapotřebí byla, či jinými slovy, do jaké míry byl nezbytností jejího vypracování obžalovaný K. skutečně motivován pak vyplývá z výše již uvedené části nahrávek na č.l. 357, kdy obžalovaný N. sdělil: „Pokud řeknete ano, tak se nemusíte nijak zalamovat s tou dopravní záležitostí, kterou po vás chcou zpracovat, dejte nějaký papír a vyserte se na to“.

Prvoinstanční soud tak hodnotil požadavek na vypracování tohoto dokumentu, jenž praktický význam v územním řízení neměl, jako zdvižený prst, který měl signalizovat možnosti, či ukázku možností ze strany obžalovaných. Dle názoru soudu tak obžalovaní jednali v úmyslu dokázat osobě žádané o úplatek, že mají prostředky, kterými lze v případě nezbytnosti klást v rámci realizace investičního projektu do cesty překážky.

I přes výše uvedené skutečnosti se však Nejvyšší soud ztotožnil s právním názorem soudu odvolacího, že obžalovaný při zjištěném protiprávním jednání neplnil úkoly státu a společnosti a nepoužíval přitom pravomoci pro plnění těchto úkolů, a proto tedy obžalovaný v pozici starosty obce jako účastníka řízení nespáchal trestný čin v souvislosti s jemu svěřenou pravomocí a odpovědností, neboť autoritativně nerozhodoval o právech a povinnostech podřízených subjektů.

Otázku, zda úplatek směřoval vůči úřední osobě, zkoumal ve svém rozhodnutí také Okresní soud v Mladé Boleslavi.[56] Zde obžalovaný jako zaměstnanec magistrátu nabízel úplatek strážníkům městské policie za to, že ho posléze, co byl přistižen v pracovní době pod vlivem návykových látek, nepředvedou k jeho nadřízenému. Dle názoru soudu strážníci městské policie nevystupovali v daný moment v postavení úřední osoby, neboť obžalovaný nebyl povinen strpět úkon strážníků spočívající v dopravení opilého zaměstnance před nadřízeného. S odkazem na ustanovení § 127 odst. 1 TZ soud konstatoval, že strážník obecní policie je úřední osobou pouze tehdy, plní-li úkoly společnosti nebo státu a využívá-li k tomu svěřené pravomoci.

„Dopravení opilého zaměstnance k jeho nadřízenému pak nelze za takovou činnost považovat – tou se rozumí především zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku a plnění dalších úkolů podle § 2 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii nebo dalších zvláštních zákonů, což ostatně nerozporovali ani sami strážníci, když uvedli, že se v tomto případě nejednalo o postup, který by v minulosti někdy aplikovali, a svědek B k tomu dodal, že šlo o službu magistrátu a obžalovaný v dané fázi vůbec nebyl povinen do služebního vozidla nastoupit.“

K dané věci je třeba doplnit, že skutečnost, že strážníci nejednají v postavení úředních osob, si obžalovaný neuvědomoval a úplatek jim nabízel ve snaze působit na jejich pravomoc, aby ovlivnil jimi prováděný úkon, o jehož legitimitě v daný moment vůbec nepochyboval a domníval se, že jeho předvedení před nadřízeného spadá do výkonu jejich pravomoci a že tudíž nemá na výběr. Soud tak správně kvalifikoval jednání pachatele jako pokus trestného činu podplacení dle § 332 odst. 1, odst. 2 písm. b) TZ, spáchaný v pozitivním skutkovém

[56] Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 22. února 2011, sp. zn. 4T 15/2011

omylu dle § 18 odst. 3 TZ. S uvedeným právním názorem se v řízení o opravném prostředku obžalovaného ztotožnil i odvolací soud.[57]

V rámci analyzovaného vzorku soudních rozhodnutí se objevily případy, které byly soudem kvalifikovány dle základní skutkové podstaty úplatkářských trestných činů, přestože úplatky směřovaly vůči osobám pravidelně vystupujícím v postavení úředních osob. V jednom případě tak bylo dle ustanovení § 332 odst. 1 TZ kvalifikováno jednání pachatele, který nabízel úplatek příslušníkům Policie ČR za to, že jej místo na protialkoholní záchytnou stanici odvezou domů,[58] v druhém případě poskytl pachatel úplatek za obstarání průkazu ZTP osobě vydávající se za úředníka městské části.[59] Vzhledem k tomu, že se v obou případech jedná o trestní příkaz, důvody, které k takové právní kvalifikaci obecné soudy vedly, z rozhodnutí zjistit nelze.

Z hlediska problematiky veřejného činitele je vhodné zmínit věc projednávanou Okresním soudem v Kladně.[60] Obžalovanou zde byla úřednice městského úřadu, odboru dopravy a silničního hospodářství, agendy řidičských průkazů, která přijímala úplatky za to, že vydávala řidičské průkazy osobám, ačkoliv neabsolvovaly předepsanou výuku v autoškole. Obžalovaná se tohoto jednání dopouštěla takovým způsobem, že s využitím svého přístupového hesla vkládala do evidence řidičů nepravdivé údaje o získání řidičského oprávnění, aby mohla uplácejícím osobám vystavit řidičský průkaz. Na rozdíl od podané obžaloby soud neposoudil jednání obžalované také jako trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zákona a kvalifikoval jej pouze dle ustanovení § 160 odst. 1 tr. zákona.

Při právní kvalifikaci vycházel soud ze znění ustanovení § 89 odst. 9 tr. zákona, které vymezuje pojem veřejný činitel. Za veřejného činitele se dle citovaného ustanovení považuje mimo jiné odpovědný pracovník orgánu státní správy a samosprávy, pokud se podílí na plnění úkolů společnosti a státu a používá při tom pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. Oprávnění obžalované spočívalo ve vystavování a vyměňování řidičských průkazů prostřednictvím přístupu do Centrálního registru řidičů, v němž mohla měnit údaje, a dále pak v administrativní práci na úseku evidence řidičských průkazů. Dle názoru soudu takovéto vymezení úkolů obžalované nenaplňuje znaky pravomoci ve smyslu § 89 odst. 9 tr. zákona.

[57] Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 15. června 2011, sp. znn. 12 To 217/2011
[58] Trestní příkaz Okresního soudu v Opavě ze dne 28. června 2010, sp. zn. 3T 38/2010
[59] Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 21. dubna 2010, sp. zn. 3T 14/2010
[60] Rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 16. března 2010, sp. zn. 2T 2/2006

„Z uvedeného vyplývá, že se jednalo toliko o administrativní úkony, jaké denně dělají celé armády úředníků, přičemž ani z provedeného dokazování nevyplynulo, že by obžalovaná disponovala jakoukoli rozhodovací pravomocí na úseku státní a veřejné správy, která vždy postavení veřejného činitele charakterizuje. … Z ustanovení § 92 odst. 7 citovaného zákona č. 361/2000 Sb. totiž vyplývá, že splňuje-li žadatel o řidičské oprávnění nebo o rozšíření řidičského oprávnění všechny podmínky podle § 82 odst. 1 tohoto zákona, má právní nárok na udělení řidičského oprávnění nebo na jeho rozšíření o další skupinu nebo podskupinu řidičského oprávnění. Právní nárok je tedy dán ze zákona a příslušný pracovník úřadu za přepážkou, v daném případě obžalovaná, na základě kompletní dokumentaci řidičské oprávnění vydat musí. Žádnou pozitivní rozhodovací pravomoc v tomto smyslu tedy nemá. Pokud totiž žadatel o řidičské oprávnění všechny podmínky podle § 82 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb. nesplňuje, žádné zamítavé správní rozhodnutí se nevydává, jak bylo provedeným dokazováním zjištěno.“

Soud shledal, že vydání řidičského průkazu není správním rozhodnutím o právech a povinnostech, obžalovaná tudíž neměla pravomoc vydávat rozhodnutí, ale činila pouze běžné administrativní úkony a nemohla tedy být veřejným činitelem.

Citovaný názor soudu je v rozporu s všeobecně respektovanou judikaturou, teorií a ve sledované rozhodovací praxi obecných soudů je v podstatě ojedinělý.

Z ustálené judikatury i teorie vyplývá, že za *výkon pravomoci* nelze považovat pouze rozhodnutí o právech a povinnostech fyzických a právnických osob, v pojmu pravomoci však musí být vždy obsažen prvek rozhodování a prvek moci.[61] Osoba, která nemá rozhodovací pravomoc, nebo pravomoc s bezprostředně s takovou pravomocí související, není veřejným činitelem s výjimkou toho, že by zabezpečovala výkon rozhodnutí státního orgánu.[62] V daném případě úřednice vydávala žadatelům řidičské průkazy, ačkoliv tito žadatelé nesplňovali zákonem stanovené požadavky. Postupovala tak při plnění své funkce v rozporu s právními předpisy, konkrétně v rozporu s ustanovením § 109 odst. 1 a § 92 odst. 7 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), podmiňujících vydání řidičského průkazu splněním zákonem stanovených podmínek. Ustanovení § 129 odst. 1 citovaného zákona dále uvádí následující:

[61] Srov. R 16/1967, R 48/1972
[62] Srov. R 11/1988

„jestliže se žadateli o udělení řidičského oprávnění anebo o rozšíření řidičského oprávnění podle § 92 vyhoví v plném rozsahu, místo rozhodnutí se žadateli vydá řidičský průkaz s uděleným nebo s rozšířeným řidičským oprávněním.“

Toto ustanovení v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, upravuje zvláštní typ skončení správního řízení, a to vydáním dokladu, kterým se osvědčuje existence práva přiznaného ve správním řízení.[63] Soudu lze přisvědčit, že obžalovaná neměla právo vydávat zamítavé rozhodnutí, na druhou stranu vydáváním řidičských průkazů jako veřejných listin osvědčovala existenci práva přiznaného správním rozhodnutím, kterým se žadateli přiznává nové právo, jež před vydáním rozhodnutí neměl. Obžalovaná de facto tím, že potvrdila splnění podmínek do úřední evidence a vydala řidičský průkaz, založila práva třetím osobám, tedy naplňovala znak výkonu moci a současně zabezpečovala výkon rozhodnutí správního orgánu o udělení řidičského oprávnění. S ohledem na ustálenou judikaturu a teorii tak byl dle názoru autorů analýzy znak *výkonu pravomoci* naplněn, obžalovaná tedy jednala v postavení veřejného činitele.

Pro srovnání je na tomto místě vhodné zmínit případ vedený před Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou, v němž byl vedoucí odboru dopravy městského úřadu shledán vinným pro jednání, spočívající v přijímání úplatku za úkony prováděné v registru silničních vozidel (přihlášky k registraci, žádosti o zápis změn), ačkoliv pro to nebyly splněny zákonné předpoklady.[64] Uvedené jednání, v podstatných rysech shodné s výše zmiňovaným případem vedeným před Okresním soudem v Kladně, bylo kvalifikováno jako trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zákona a přijímání úplatku dle § 160 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákona. Soud shledal, že obžalovaný se trestné činnosti dopouštěl jako veřejný činitel v postavení správního orgánu věcně a místně příslušného k rozhodnutí o přihláškách k registraci silničních motorových vozidel, žádostech o zápis změn údajů v registru silničních vozidel. Podrobnějšímu odůvodnění se, s výjimkou shrnutí zákonných znaků uvedených v § 89 odst. 9 tr. zákona, soud první instance nevěnoval. Nicméně je nutné podotknout, že tato právní kvalifikace byla potvrzena jak odvolacím soudem, tak Nejvyšším soudem v rámci řízení o dovolání.[65]

[63] Srov. Vedral, J. Správní řád. Komentář. 1. Vydání. Praha: Bova Polygon, 2006, s. 847
[64] Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 4. října 2010, sp. zn. 1T 225/2009
[65] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října, sp.zn. 6 Tdo 1114/2011

3.2 Aplikace procesních institutů trestního řádu, uplatnění jednotlivých důkazních prostředků

Předmětem následující kapitoly je vyhodnocení aplikace jednotlivých procesních institutů, a to zejména s ohledem na obecně uznávanou teoretickou doktrínu a judikaturu.

3.2.1 Utajený svědek a spolupracující obviněný

Využití institutu utajeného svědka, ať už ve smyslu § 55 odst. 2 či § 102a tr. řádu, nebylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenáno ani v jediném případě. Obdobné platí také pro využití institutu spolupracujícího obviněného, který byl nově zaveden do trestního řádu zákonem č. 41/2009 Sb.

Stojí bezpochyby za pozornost, že uvedená skutečnost platí i přesto, že analyzovaný vzorek soudních rozhodnutí obsahuje také případy tzv. velké korupce, vyznačující se sofistikovaným jednáním jejích pachatelů, u kterých by se využití těchto institutů dalo předpokládat. Příkladem je možné uvést případy vedené u Městského soudu v Praze,[66] Krajského soudu v Brně,[67] Obvodního soudu pro Prahu 7[68] či Obvodního soudu pro Prahu 1.[69]

Z hlediska využití institutu utajeného svědka je nutné konstatovat, že se ve všech výše uvedených případech jednalo o trestnou činnost osob s relativně významným společenským postavením. Jak vyplývá z kriminologických poznatků, bývá násilné jednání v souvislosti s kriminalitou tzv. „bílých límečků“ v zásadě ojedinělé. K naplnění podmínek ustanovení § 55 odst. 2 tr. řádu, tedy že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jeho základních práv, tak může dojít v podobných případech spíše výjimečně. Zároveň je nezbytné připomenout, že vzhledem ke konspirativní povaze korupčního vztahu je počet subjektů, kteří se jej účastní, velmi omezen, a tím je omezen i okruh osob, které mohou vědět konkrétní informace. Pokud se samotného úplatkářského jednání účastní např. pouze tři osoby, z nichž dvě sedí na lavici obžalovaných, ztrácí využití institutu utajeného svědka v zásadě smysl, neboť z obsahu výpovědi lze totožnost tohoto svědka s jistotou určit i přes jeho utajení.[70]

[66] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 3T 1/2007
[67] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010
[68] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008
[69] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006
[70] Srov. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006

Co se využití institutu spolupracujícího obviněného týče, u výše uvedených případů v zásadě nepřichází v úvahu, neboť tento institut nabyl účinnosti až k 1. lednu 2010 s tím, že ke dni 1. září 2012 jej bylo možné aplikovat pouze v řízení o zvlášť závažném zločinu, tedy v řízení o úmyslném trestném činu, za který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně deset let. Uvedená právní kvalifikace se týká pouze kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku dle § 331 odst. 4 TZ, resp. přijímání úplatku dle § 160 odst. 4 tr. zákona ve znění zákona č. 122/2008 Sb. Takový případ však ode dne účinnosti zákona č. 41/2009 Sb. nebyl v analyzovaném vzorku zaznamenán ani jediný.

3.2.2 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve smyslu § 88 tr. řádu je dlouhodobě ze strany odborné veřejnosti i praxe řazen mezi nejvýznamnější procesní nástroje sloužící k pronikání orgánů činných v trestním řízení do kriminálních struktur a k odhalování trestné činnosti, která se vyznačuje vysokou mírou utajení a absencí přímé oběti trestného činu. Mezi takovou trestnou činnost lze bezpochyby zařadit také úplatkářství. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí bylo zaznamenáno celkem dvacet jedna případů, v nichž byly mezi důkazními prostředky zařazeny záznamy telekomunikačního provozu.

Ilustrativně shrnul význam nasazení odposlechů pro vyšetřování úplatkářské trestné činnosti Krajský soud v Ostravě, když jako soud odvolací posuzoval trestnou činnost obžalovaného úředníka městského úřadu, který přijímal úplatky v souvislosti s výkonem svých povinností na odboru dopravy.[71] Tento obžalovaný úředník za úplatu vydával konkrétní státní poznávací značky a manipuloval s přestupkovým řízením.

K významu odposlechů soud uvedl:

„… je samozřejmé, že při vydávání rozhodování obžalovaným docházelo k vydávání rozhodnutí v mezích zákonné úpravy. Řízení bylo ovlivňováno, příp. ovlivněno tak, aby nebylo jednoduše zjistitelné, odhalitelné. Pokud by bylo rozhodováno zcela mimo zákonnou úpravu, je nepochybné, že obžalovaný by na sebe ihned upozornil a byl by bez jakýchkoliv pochybností za takovéto jednání sankcionován. Tím, že docházelo k úmyslnému zneužívání zákonné úpravy, zneužívání práva ve prospěch pachatelů přestupků a to i za součinnost s právními

[71] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. června 2011, sp. zn. 7 To 208/2011

zástupci, činí odhalování takovéto trestné činnosti nesnadným, či dokonce nemožným, pokud není zaznamenáno za použití operativní techniky orgány Policie ČR. Lze si jen stěží představit, že by pachatel přestupku, jeho právní zástupce nebo správní orgán činil oznámení o tom, že se dopouští trestní činnosti, zejména za situace, kdy všechny tyto subjekty mají z takovéhoto jednání prospěch.“

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu představuje zároveň institut, kterým je významným způsobem zasahováno do základních lidských práv a svobod. Při jeho uplatnění tak musí orgány činné v trestním řízení obzvláště pečlivě sledovat dodržení podmínek stanovených právními předpisy.

Nezastupitelnou roli hrály pořízené odposlechy v řízení vedeném před Obvodním soudem pro Prahu 10.[72] V tomto případě závažného korupčního jednání, páchaného skupinou pachatelů, jejímiž členy byli i příslušníci policie, byly nasazeny jak odposlechy ve smyslu ustanovení § 88 tr. řádu, tak tzv. „prostorové odposlechy“ ve smyslu ustanovení § 158d odst. 2, 3 tr. řádu.

Pozoruhodnou skutečností je, že, ačkoliv se v dané věci jednalo v podstatě o nejvýznamnější a jediné přímo usvědčující důkazy, nebyla legalita jejich pořízení obhajobou zpochybněna, a to ani v rámci podaných opravných prostředků. Z výše uvedeného by se tak dalo usuzovat na kvalitní práci orgánů činných v trestním řízení. Obecné soudy se legalitou těchto důkazních prostředků krátce zabývaly, když v podstatě pouze vyjmenovaly příkazy k odposlechu jednotlivých stanic a důvody jejich vydání. Podrobnějšímu právnímu zhodnocení a kontrole dodržení procesních podmínek jejich nasazení se ani prvoinstanční, ani odvolací soud již nevěnoval.

Naopak k velmi podrobnému přezkoumání zákonnosti přistoupil Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou.[73] Také v této věci se jednalo o případ rozsáhlého korupčního jednání, kterého se dopouštěl vedoucí odboru dopravy na městském úřadě. Soud ve svém rozhodnutí podrobně vymezil postup orgánů činných v trestním řízení, včetně důvodů pro vydání prvotního příkazu. V daném případě došel státní zástupce po vyhodnocení informací získaných z údajů o sledování osob a věcí dle § 158d tr. řádu k závěru, že je s ohledem na zadokumentování reálného a objektivního rozsahu páchané trestné činnosti, nezbytné ustanovit osoby, které se na trestné činnosti podílely, a z důvodu konspirativního jednání podezřelých je nutné nasadit ve věci odposlechy ve smyslu § 88 tr. řádu. Podaný návrh byl okresním soudem akceptován a

[72] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010
[73] Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 4. října 2010, sp. zn. 1T 225/2009

v souladu s ustanovením § 88 odst. 4 tr. řádu následně jednou prodloužen. K námitce obhajoby stran nezákonnosti pořízených odposlechů okresní soud uvedl, že orgány činné v trestním řízení postupovaly v intencích zákona a opíraly se o ustanovení trestního řádu. Soud v odůvodnění neopomněl zmínit vypracování protokolů ve smyslu § 88 odst. 6 tr. řádu.

Přes výše uvedené byla legalita pořízených odposlechů obžalovaným zpochybněna v rámci podaného řádného opravného prostředku.[74] V odvolání obžalovaný zdůraznil, že k použití těchto prostředků je nezbytné, aby měly orgány činné v trestním řízení pro jejich nasazení pádný důvod. Dle vyjádření obžalovaného však byl v daném případě okresní soud při posuzování použití odposlechů velmi benevolentní, neboť bezprostředním popudem k nasazení operativní techniky byl dopis adresovaný řediteli policejního ředitelství, který neobsahoval konkrétní údaje o tom, že na oboru dopravy dochází k úplatkářství, a rovněž neobsahoval informace o tom, že příjemcem úplatku by měl být obžalovaný. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu (sp. zn. II. ÚS 2806/08 a IV. ÚS 1235/09) se tak obžalovaný domníval, že provedení důkazů přehráním záznamů operativně pátrací techniky bylo v rozporu s čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

S názorem obžalovaného se odvolací soud neztotožnil. Ve svém rozhodnutí opětovně shrnul postup policejního orgán s tím, že podmínky stanovené zákonem byly splněny. Od zahájení úkonů trestního řízení pro trestný čin přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona byl, dle vyjádření odvolacího soudu, policejní orgán oprávněn navrhnout vydání příkazu k odposlechu, neboť se jedná o trestný čin k jehož stíhání zavazuje Českou republiku Trestněprávní úmluva o korupci.

Odvolací soud se následně zabýval ústavněprávní rovinou věci. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu[75] konstatoval, že v příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž vyplývá důvodné podezření ze spáchání trestného činu konkrétní osoby, příkaz musí být písemný a odůvodněný a musí být vydán ve vztahu k určité osobě. Pokud je řízení vedeno pouze na základě důvodného podezření, musí být v odůvodnění vyloženo, o jaké indicie se takový závěr opírá. Dále musí příkaz alespoň v minimální míře konkrétně uvést, jaké skutečnosti významné pro trestní řízení mají být takto zjištěny a z čeho je to vyvozováno. Z judikatury Ústavního soudu dále vyplývá, že trvání zásahu do základních práv a svobod může být ústavně souladné jen v

[74] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. dubna 2011, sp. zn. 10 To 586/2010
[75] Srov. II. ÚS 2806/08, II. ÚS 615/06

případě, že je posilováno podezření ze spáchání trestného činu, které je odůvodňuje. Po takovémto shrnutí ústavních podmínek odvolací soud uzavřel, že v daném případě k jejich dodržení došlo.

Návrh k vydání příkazu k odposlechu byl odůvodněn tím, že dosud provedeným dokumentováním trestné činnosti bylo potvrzeno podezření, že se uvedené trestné činnosti dopouští zejména obžalovaný.

K takovému odůvodnění odvolací soud uvedl:

„Je samozřejmé, že na samém počátku řízení nelze po orgánech policie v takové žádosti požadovat takové kvantum údajů, které by byly naprosto konkrétní a které mají být získány teprve navrhovaným způsobem.“

Zároveň je však nezbytné, aby návrh státního zástupce obsahoval konkrétní údaje o spáchání trestné činnosti určitou osobou, aby nebylo možné tvrdit, že nařízení takového odposlechu je jen prostředkem libovůle orgánu veřejné moci. V daném případě však státní zástupce v odůvodnění svého návrhu argumentoval zcela konkrétně, a to následujícím způsobem:

„… při vyhodnocení operativních informací se potvrdilo podezření, že podezřelý F. v postavení veřejného činitele při obstarávání věcí veřejného zájmu přijímá od určitých osob finanční hotovosti, které v konkrétních případech nikoli v převzaté výši ukládá k pokladní hotovosti a ve zbytku si je ponechává k osobní dispozici. Současně je dáno důvodné podezření, že návštěva osob, které se kontaktují na tohoto podezřelého, je předem avizována prostřednictvím mobilního telefonu.“

Státní zástupce neopomenul vysvětlit důvody k podání návrhu tím, že jiným způsobem je prokázání trestné činnosti vyloučeno. Dále zdůraznil, že podezřelý je bývalý policista, je si tedy vědom toho, že korupčního jednání se může dopouštět jen konspirativním způsobem.

Naprosto konkrétní skutečnosti odůvodňující podezření, že se obžalovaný dopouští trestné činnosti, stanovující co má být odposlechy zjištěno a prokazující, že k odhalení této trestné činnosti nelze jiné prostředky použít, obsahovalo i odůvodnění vydaných příkazů k odposlechu.

Na základě výše uvedeného odvolací soud uzavřel, že vzhledem k podrobnému a zcela konkrétnímu odůvodnění vydaných příkazů, které obsahovalo indicie, o něž se povolovací

soud opíral, byly odposlechy nařízeny a provedeny souladně s názorem vysloveným Ústavním soudem v nálezu sp.zn. II.ÚS 615/06. Stejně tak je dle odvolacího soudu ústavně legitimní prodloužení prováděných odposlechů, neboť obdobným postupem a se shodnou pečlivostí bylo orgány činnými v přípravném řízení rozhodnuto také o jejich prodloužení, když na základě předchozích odposlechů bylo jen posíleno podezření z nelegálních korupčních aktivit na odboru dopravy daného městského úřadu.

Krajský soud v Hradci Králové proto na základě takto podrobně rozvedené argumentace shrnul, že výsledky odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu v této konkrétní trestní věci neodporují ústavnímu pořádku a jsou použitelné jako důkaz v trestním řízení.

Zásadní význam měly odposlechy také v již výše zmiňovaném případu Obvodního soudu pro Prahu 7, a proto se obhajoba snažila jejich zákonnost zpochybnit.[76]

Obhajoba namítala formální náležitosti vydaných příkazů k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu s tím, že většina soudem vydaných příkazů nebyla vydána soudcem, protože ten na nich nebyl podepsán a namísto něj byl na příkazu pouze podpis zaměstnankyně trestní kanceláře. V takovém případě tak mělo být podle obhajoby na příkazu za jménem soudce uvedeno „v.r." (tj. „vlastní rukou") a podpis zaměstnankyně soudu měl být pouze vedle údaje „za správnost vyhotovení".

Uvedenou námitkou se soud zabýval a po jejím zhodnocení ji jako důvodnou nepřijal. Argumentoval tím, že vydané příkazy samozřejmě nepovolovala svévolně pracovnice trestní kanceláře.

„Bývalá praxe u zdejšího soudu v době povolování předmětných odposlechů však byla taková, že někteří soudci nesprávně pouze podepsali originál příkazu k odposlechu a již nepodepisovali veškerá jeho další vyhotovení, resp. stejnopisy. Chybným postupem soudu tak v některých případech byly příkazy pro policii vyhotoveny podobně jako opisy rozsudku, tj. pouze podepsány pracovnicí trestní kanceláře, jež odpovídala za správnost vyhotovení …, když správně měly být všechny podepsány soudcem."

Soud dospěl k závěru, že uvedená praxe byla sice nesprávná, avšak nezákonnost odposlechů nezpůsobila. Podstatné je, že odposlechy byly v souladu s trestním řádem ve skutečnosti povolovány soudcem na návrh státního zástupce. Soudce odposlechy povolil po seznámení se

[76] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

spisem a shledáním jejich důvodnosti. Soud dále zdůraznil, že smyslem zákonné úpravy povolování odposlechů pouze soudcem je zajistit ochranu ústavou chráněného tajemství zpráv podávaných telefonem nebo jiným podobným zařízením. Administrativní pochybení při vyhotovení stejnopisu příkazu nic fakticky nemění na tom, že příkaz vydal soudce, který zákonem dovoleným způsobem rozhodl o zásahu do ústavou chráněného práva.

Rovněž bylo obhajobou napadáno nedostatečné odůvodnění jak vydaných příkazů k odposlechu, tak následných rozhodnutí o prodloužení jejich trvání. Vytýkána byla určitá šablonovitost vydaných příkazů, které nedostatečně zohlednily nově zjištěné skutečnosti. Obvodní soud dal obhajobě částečně za pravdu, když konstatoval, že odůvodnění předmětných příkazů skutečně nejsou zcela „dokonalá“, o jejich nezákonnosti tento drobnější nedostatek však nesvědčí, neboť nemění nic na jejich věcné správnosti a legitimitě. Přestože povolovací soudy mohly v odůvodnění svých rozhodnutí podrobněji rozebrat nově zjištěné skutečnosti, je třeba mít na paměti, že podkladem pro takové rozhodnutí byly mnohahodinové odposlechy, v nichž zjištěné údaje byly velmi rozsáhlé a pouze obtížně shrnutelné do stručnějších odůvodnění rozhodnutí. Ryze formalistický přístup k přezkoumání přípustnosti povolení příkazu k odposlechu nelze dle názoru obvodního soudu akceptovat, stručnější odůvodnění příkazů k odposlechu bylo v dané době považováno za běžné a dostatečné. Záznamy získané z podobně odůvodněných příkazů jsou tak zcela použitelné jako důkaz v trestním řízení.

Dále bylo brojeno proti délce odposlechů, které byly prováděny od března roku 2003, ačkoliv první zmínka o prodeji pohledávky, která byla předmětem trestné činnosti obžalovaných, byla zaznamenána až v březnu roku 2004. Minimálně v období od března roku 2003 do března roku 2004 tak odposlechy probíhaly, aniž by dle obhajoby vedly ke konkrétním závěrům. Soud popsanou námitku obžalovaných nepřijal a připomněl, že policie ve svobodné demokratické zemi nemůže zneužívat prostředků operativně pátrací techniky, tedy nemůže je nadužívat a například ponechat nasazený odposlech poté, co se původní podezření nepotvrdilo a nadále vyčkávat, až odposlouchávaný konečně spáchá trestný čin. Soud přesvědčivými argumenty vyvrátil, že se o takový případ v dané věci nejedná.

Jak vyplynulo zejména z výpovědi vyšetřujícího policisty, v průběhu prováděných odposlechů nasvědčovaly zjištěné poznatky zcela konkrétně tomu, že se obžalovaný dopouštěl prověřované trestné činnosti. Vzhledem k rafinovanosti trestné činnosti obžalovaného bylo nutné nejprve ztotožnit jeho spolupracovníky v rámci České konsolidační agentury, stejně

jako zájemce o pohledávky. V období od března roku 2003 do března roku 2004 tak nebylo zahájeno trestní stíhání vůči určité osobě pro konkrétní skutek pouze z toho důvodu, že jednotlivé skutky nebyly záznamy telekomunikačního provozu objasněny v dostatečné míře, ať už proto, že z trestné činnosti z jakýchkoliv důvodů sešlo, nebo proto, že se nepodařilo ztotožnit konkrétní osoby. To však neznamená, že podezření nebyla dostatečně konkrétní pro nařízení dalších odposlechů, které naopak potvrzovaly, že obžalovaný je ve spojení se značným množstvím zájemců o předmětné pohledávky.

Výše uvedenou argumentací obvodního soudu se zabýval také soud odvolací, který se s ní v zásadě ztotožnil a pouze ji shrnul a doplnil o některé vlastní úvahy.[77] K nedostatkům protokolů uvedl, že důkaz v podobě odposlechů nepředstavuje důkaz prováděný listinou, nýbrž důkaz prováděný autentickým přehráváním inkriminovaných rozhovorů. Co se týče dalších námitek ohledně nedostatečného a šablonovitého odůvodnění, odvolací soud poukázal na rozumnou míru odmítnutí stanovisek přepjatého formalismu prvostupňovým soudem, který vykázal schopnost odlišit podstatné od nepodstatného. Pokud jde o námitku obžalovaných týkající se dlouhodobějšího odposlouchávání, odvolací soud se k ní velmi pregnantně vyjádřil:

„Obecně vzato jde při hodnotových či zájmových konfliktech daného typu vždy také o otázku zdrženlivosti, resp. přiměřenosti či proporcionality při aplikaci omezení určitého práva způsobem, který se odehrává v zákonných mezích. V obecné rovině jistě platí, že zejména při opakovaném prodlužování odposlechů nutno soudcovsky vážit nejen formální předpoklady (např. to, že výsledky předchozí povolené periody odposlechů opodstatňují další pokračování odposlechu), ale i to, zda konkrétní obsah takto získávaných informací či intenzita zájmu na odhalení či zadokumentování dané trestné činnosti není již s ohledem na konkrétní okolnosti případu v hrubém nepoměru k zvolenému způsobu, event. zda tento způsob objasňování trestné činnosti s obdobným efektem nahradit jinými způsoby či prostředky. … Skutečnost, že právě záznamy odposlechů telefonního styku mezi obžalovanými svým rozsahem i významem hrály zvláště podstatnou roli při jejich usvědčení, má svůj zdroj v povaze dané trestné činnosti a jejích aktérů, ale i v závažnosti tohoto konkrétního případu korupčních vztahů nezanechávajících evidentní materiální stopy a jiným způsobem těžko odhalitelné a prokazatelné, takže koneckonců i proto lze zasahování do sféry osobní telefonické komunikace

[77] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. 5 To 305/2011

zákonnými prostředky stanovenými v trestním řádu – byť v daném případě i poměrně dlouhodobé – aprobovat.“

Obvodní soud pro Prahu 8 byl nucen vypořádat se s formální a dosti absurdní námitkou obhajoby opírající se o závěr, že klíčový důkaz v podobě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je nepřípustný, neboť v jeho povolení není uvedena konkrétní mezinárodní smlouva (Trestněprávní úmluva o korupci), která umožnila v předmětné trestní věci odposlechy provádět.[78] Soud předestřel, že není podstatné, když tyto příkazy neobsahují přímý odkaz na mezinárodní smlouvu, dle níž je odposlech možný. Naopak podstatný je fakt, že v posuzovaném případě takové rozhodnutí vydáno být mohlo, přičemž vyvozování nezákonnosti celého důkazu z případné absence odkazu na konkrétní mezinárodní smlouvu by bylo zcela nepřípadným formalismem. Odvolací Městský soud v Praze se nad zpochybněním odposlechů pozastavil s konstatováním, že argumentace obhajoby nemá oporu ani v platné právní úpravě, ani ve skutkových okolnostech.[79]

Zcela samostatnou kapitolu tvoří případy, v nichž je záznam z odposlechu užit jako důkaz v jiné trestní věci, než pro kterou byl nařízen. V takovýchto případech pak musí soudy zkoumat dodržení podmínek stanovených v § 88 odst. 6 tr. řádu.

V tomto směru stojí nepochybně za zmínku případ vedený před Obvodním soudem pro Prahu 4, kde bylo trestní řízení vedeno proti skupině pachatelů, kteří ve vzájemné součinnosti jako technici státní technické kontroly vystavovali průkaz o osvědčení měření emisí, a to bez faktického přistavení kontrolovaného vozidla.[80] Stěžejními důkazy obžaloby byly právě odposlechy pořízené v jiné trestní věci, které soud první instance ve svém prvním rozhodnutí ve věci jako důkaz nepřipustil.[81] Toto rozhodnutí však bylo zrušeno usnesením Městského soudu v Praze, obvodní soud byl tudíž při svém novém rozhodování vázán právním názorem soudu odvolacího. [82]

Jak vyplývá ze znění odůvodnění rozsudku prvoinstančního obvodního soudu ze dne 2. prosince 2011, právní názor soudu odvolacího sice respektoval, nicméně s ním absolutně nesouhlasil. Poukázal při tom na argumentaci uvedenou již v prvotním rozhodnutí ve věci, ze dne 7. září 2011, odkazující na judikaturu Ústavního soudu (např. I. ÚS 3038/07, II. ÚS

[78] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 13. listopadu, sp.zn. 32T 34/2008
[79] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8. dubna 2010, sp.zn. 7 To 127/2010
[80] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. prosince 2011, sp. zn. 6T 124/2011
[81] Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 7. září 2011, sp. zn. 6T 124/2011
[82] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. října 2011, sp. zn. 7 To 383/2011

2806/08) a Evropského soudu pro lidská práva. Obvodní soud tak ve svém rozhodnutí mimo jiné citoval nález Ústavního soudu,[83] dle něhož:

„… aby bylo možno použít jako důkaz záznam ať už odposlechnutého telekomunikačního provozu nebo prostorového odposlechu v jiné trestní věci, než ve které byly nařízeny, resp. povoleny, je nezbytné, aby jejich nařízení, resp. povolení bylo ústavně souladné. Proto musí z příslušných opatření vyplývat, na základě jakých konkrétních indicií je dán vztah mezi sledovanou osobou (jí užívaným telefonním číslem nebo jí užívaným prostorem) a podezřením ze spáchání určité trestné činnosti.“

Soud první instance podotkl, že odposlech byl v dané věci nařízen v souvislosti s prověřováním jiných trestných činů a jiných osob. Dle soudu v odůvodnění vydaných příkazů chybí konkrétní skutečnosti, z nichž bylo možno dovodit, že byť jen okrajově docházelo k prověřování trestné činnosti některého z obžalovaných v souvislosti s projednávanou věcí. S ohledem na výše uvedené je přesvědčení obvodního soudu o nepřípustnosti těchto důkazů velmi pevné.

Na takovýto výklad judikatury Ústavního soudu však dle názoru autorů analýzy přistoupit nelze. Ustanovení § 88 odst. 6 tr. řádu směřuje na případy, kdy dojde v rámci prováděných odposlechů k odhalení trestné činnosti orgánům činným v trestním řízení dosud neznámé, či páchané do té doby neznámými pachateli. Dle dikce zákona pak mohou orgány činné v trestním řízení tyto záznamy za splnění zákonných podmínek užít také v jiném trestním řízení, než pro které byly nařízeny. Výklad obvodního soudu by aplikaci tohoto ustanovení *de facto* znemožnil. Orgány činné v trestním řízení v době podávání návrhu na vydání příkazu k odposlechu logicky nemohou uvést konkrétní skutečnosti nasvědčující tomu, že v jiné trestní věci dochází k jiné trestné činnosti, či že se této činnosti dopouští i jiné osoby jednoduše proto, že o ní v té době ani nemohou vědět. Pokud by tomu bylo jinak, nic by orgánům činným v trestním řízení nebránilo podat návrh na vydání příkazu k odposlechu v dané věci.

Nutno podotknout, že výše uvedený názor Ústavního soudu ani po obsahové stránce nastíněnému výkladu soudu neodpovídá. V předmětném nálezu Ústavní soud pouze zdůraznil nezbytnost zachování ústavní souladnosti pořízených odposlechů i v případě, mají-li být použity také v jiné trestní věci. Jinými slovy, vyslovil obecnou právní zásadu, že podkladem

[83] Srov. II. ÚS 2806/08

pro rozhodnutí soudu může být pouze legálně získaný důkaz. Požadavky vyslovené v citovaném nálezu se tedy vztahují k původní trestní věci, v níž byly odposlechy nařízeny, tj. je-li v příkazu v odposlechu v původní trestní věci na základě konkrétních skutkových zjištění konstatován rozumně odůvodněný předpoklad, že osoba, jež má být odposlechem dotčena, je podezřelá z konkrétní trestné činnosti, je tento příkaz použitelný i v jiné trestní věci. Obvodní soud by tedy mohl odmítnout odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu pořízené v jiné trestní věci, jestliže by z příslušných opatření, na jejichž základě byl tento odposlech povolen, nevyplývaly údaje konkretizující odposlouchávané osoby ve vztahu k důvodnému podezření z určité původně prověřované trestné činnosti. Navíc ve většině obvodním soudem citovaných nálezů Ústavního soudu se jednalo o případy, kdy Ústavní soud posuzoval ústavní a zákonné náležitosti vydaných příkazů k odposlechu, nikoliv použitelnost takto získaných záznamů v jiné trestní věci. [84]

Může nastat situace, že prvotní indicie budou získány v rámci povoleného odposlechu v jiné trestní věci, z něhož bude vyplývat, že odposlouchávané osoby budou v kromě původně sledované trestné činnosti pokračovat i v takto víceméně náhodně zjištěné trestné činnosti. Pak je samozřejmě na místě o povolení příkazu k odposlechu v nové trestní věci požádat s odkazem na relevantní poznatky získané v souvislosti s povoleným odposlechem v jiné trestní věci, z nichž je patrný odůvodněný předpoklad, že v nově povolených odposleších budou sděleny relevantní skutečnosti, jež nejde zjistit jinak.

Obvodní soud ve svém rozhodnutí citoval mimo jiné také nález Ústavního soudu I. ÚS 3038/07, kterým byla vyslovena nemožnost užití odposlechů pořízených podle zákona o vojenském obranném zpravodajství (67/1992 Sb.) jako důkazu v trestním řízení. Obvodní soud správně uvádí názor Ústavního soudu zdůrazňující respektování ústavněprávních limitů při aplikaci procesních nástrojů zasahujících do základních práv jednotlivce.

V tomto nálezu Ústavní soud mimo jiné dále uvádí:

„…K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti, musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování…“

Právě nedodržení těchto limitů v případě tzv. zpravodajských odposlechů vedlo Ústavní soud k vyslovení názoru o nepřípustnosti takto získaných záznamů pro trestní řízení.

[84] Např. II. ÚS 615/06, II. ÚS 789/06,

Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že uvedené důvody v žádném případě nedopadají na popisovaný případ řešený Obvodním soudem pro Prahu 4. V dané věci byly jako důkaz předloženy záznamy z odposlechu povoleného v souladu s ustanovením § 88 odst. 1 a 2 tr. řádu, tedy procesně použitelným a ústavně i zákonně souladným postupem. Na tomto faktu nic nemění ani skutečnost, že tyto odposlechy byly nařízeny v jiné trestní věci. Pokud jsou naplněny znaky stanovené v § 88 odst. 6 tr. řádu, jsou takovéto záznamy dle názorů autorů analýzy procesně použitelné. Nelze přijmout požadavek, aby podmínkou použití odposlechů v trestním řízení získaných v jiné trestní věci bylo zahájení úkonů tohoto trestního řízení dříve, než byly odposlechy v jiné trestní věci provedeny. Bylo by naprosto nelogické, aby zákonným způsobem provedený odposlech a záznam telekomunikačního provozu mohl být v jiné trestní věci použit jen tehdy, jestliže v ní již v době jeho provádění byly zahájeny úkony trestního řízení, a nic by zde tedy nebránilo, aby byl odposlech současně nařízen i v této věci. Opačný výklad nedává rozumný smysl, neboť by v praxi v podstatě znamenal vyloučení použití odposlechů v jiné trestní věci.[85]

Sporované odposlechy posoudil v rozhodnutí ze dne 12. října 2011 jako procesně použitelné také Městský soud v Praze z důvodu podmínek ustanovení § 88 odst. 6 tr. řádu, neboť ke stíhání úplatkářství zavazuje Českou republiku Trestněprávní úmluva proti korupci. Přestože o odvolání proti rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. prosince 2011 rozhodoval Městský soud v Praze již v jiném složení senátu, byl s odkazem na judikaturu Ústavního a Nejvyššího soudu i nový senát původním názorem odvolacího soudu vázán. Zmíněné odposlechy, resp. skutečnosti z nich zjištěné bylo tedy možné užít v řízení jako důkaz.

Výše uvedený názor Obvodního soudu pro Prahu 4 je v rámci obecné praxe zcela ojedinělý. Využití odposlechu pořízeného v jiné trestní věci, než ve které byl nařízen, je při splnění podmínek stanovených v § 88 odst. 6 tr. řádu běžně připouštěno.[86]

V případě projednávaném před Okresním soudem v Liberci byly mezi důkazy zařazeny odposlechy pořízené v jiné trestní věci. Jejich legalita byla obhajobou taktéž napadána. [87]

Soud v rozhodnutí odkázal zejména na ustanovení § 88 odst. 6 tr. řádu, podle kterého je možné odposlechy získané v jiné trestní věci použít, pokud se jedná o trestný čin, pro který je

[85] Srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. Vydání. Praha: C.H. Beck 2005. s. 681.
[86] Srov. např. Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. ledna 2011, sp. zn. 3T 118/2010; Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010
[87] Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 29. dubna 2011, sp. zn. 6T 189/2010

možné povolit odposlech podle § 88 odst. 1 tr. řádu. V daném případě byla tato podmínka splněna, neboť odposlech byl povolen z důvodu podezření pro zvlášť závažný trestný, k jehož stíhání zavazovaly Českou republiku mezinárodní smlouvy. Jako důkaz byl tedy připuštěn ve věci, v níž se jednalo o trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákona, šlo tudíž o trestný čin, který je zmiňován hned v několika mezinárodních smlouvách.

K použitelnosti odposlechů soud závěrem vyjádřil názor, že odposlechy lze použít jako listinný důkaz i v jiné věci také podle dosti letitého, ustanovením § 88 odst. 6 tr. řádu překonaného, rozhodnutí Ústavního soudu ČR vydaného pod sp.zn. II. ÚS 6/93. V citovaném rozhodnutí Ústavní soud mimo jiné zdůrazňuje, že jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci (§ 89odst. 2 tr. řádu) a byl-li legálně získaný záznam telefonního hovoru použit v jiné trestní věci jako listinný důkaz, neznamená to porušení zákona, ani zásah do základních práv vyplývající z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Na posledně uvedený argument Okresního soudu v Liberci, jímž se dovolává citovaného nálezu Ústavního soudu, je třeba upozornit, neboť tato citace je ve vztahu k použitelnosti odposlechů pořízených v jiné trestní věci zcela nepřiléhavá a je nutno ji odmítnout. Závěr Ústavního soudu, že legálně získaný záznam telefonního hovoru může být použit v jiné trestní věci jako listinný důkaz, což podle tohoto nálezu údajně neznamená ani porušení zákona, neboť ustanovení § 88 tr. řádu se na listinné důkazy nevztahuje, ani zásah do ústavně zaručených práv a svobod, není z důvodu stávající teoretické doktríny a ustálené judikaturní praxe jak Ústavního soudu, tak Evropského soudu pro lidská práva možné aplikovat. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je speciálním ustanovením dovolujícím zásah do ústavního práva podle čl. 13 Listiny základních práv a svobod. V § 88 odst. 6 tr. řádu jsou přesně vymezeny podmínky, kdy je možno záznamu užít jako důkazu. Limity možných zásahů do ústavně zaručených práv jsou nepřekročitelné a je nezbytné striktně dodržet všechny zákonné požadavky. Proto je třeba výše uvedený závěr nálezu Ústavního soudu obecně hodnotit jako nedovolenou legalizaci důkazu obcházením Ústavy a zákona cestou nepřípustné konverze na jiný důkaz, který se váže k jinému, s ohledem na druh zásahu nepatřičnému, důkaznímu prostředku.[88] Souhrnně vzato však Okresní soud v Liberci správně vyhodnotil možnost použití odposlechů získaných v jiné trestní věci odkazem na příslušná ustanovení trestního řádu.

[88] Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 368.

Co se problematiky údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu týče, jedná se v případě trestných činů úplatkářství o důkaz spíše podpůrný. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí bylo jeho využití zaznamenáno celkem v devíti případech. V odůvodnění rozhodnutí se jím však soudy v podstatě nezabývají, obvykle jej zmiňují pouze s ohledem na doložení určitého kontaktu mezi obžalovaným a dalšími, pro případ významnými osobami. Větší význam pak má takový důkaz v situaci, kdy je úplatkářská trestná činnost páchána v souběhu s jinou trestnou činností. Příkladem je možné uvést případ vedený před Okresním soudem v Benešově, kde pachatel nebezpečného pronásledování ve smyslu ustanovení § 354 TZ nabízel úplatek policistům za to, že jeho jednání nebudou šetřit.[89] Záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu ve smyslu § 88a tr. řádu zde prokazovaly trestnou činnost dle § 354 TZ, pro trestný čin podplacení měly spíše úlohu podpůrnou, sloužící především k vyhodnocení subjektivní stránky trestného činu.

3.2.3 Operativně pátrací prostředky

Obdobně jako v případě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jsou také operativně pátrací prostředky jedny z nejefektivnějších prostředků, kterými lze proniknout do ze své povahy uzavřeného korupčního prostředí.

Co se operativně pátracích prostředků v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí týče, v naprosté většině zaznamenaných případů se jednalo o sledování osob a věcí ve smyslu ustanovení § 158d tr. řádu, jež bylo provedeno v celkem dvaceti jedna případech.

Oproti tomu předstíraný převod dle § 158c tr. řádu se v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí vyskytuje ojediněle. Konkrétně byl postup orgánů činných v trestním řízení podřazen pod ustanovení § 158c tr. řádu pouze ve třech případech.

Nasazení agenta dle § 158e tr. řádu pak nebylo zaznamenáno ani v jediném případě.

Tvrzení o policejní provokaci ve vztahu k použitím operativně pátracím prostředkům představuje nejčastější námitku obhajoby, jež se snaží zpochybnit zákonnost těchto důkazních prostředků.

[89] Rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 27. července 2011, sp. zn. 2T 81/2011

A) Předstíraný převod

Jak již bylo uvedeno výše, v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí byly zaznamenány pouze tři případy využití ustanovení § 158c tr. řádu. Vzhledem k velmi vysoké úspěšnosti tohoto procesního nástroje pro odsouzení pachatele, může tato skutečnost na první pohled dosti udivovat, nicméně podrobné zkoumání ukazuje, že odpovídá charakteru odhalené trestné činnosti. [90]

Aplikace institutu předstíraného převodu předpokládá, že se podaří orgánům činným v trestním řízení proniknout do korupčního prostředí takovým způsobem, že mohou být přítomny již samotnému předávání neoprávněné výhody. Tak tomu může být zejména v situacích, kdy se jedna ze stran úplatkářského vztahu obrátí na orgány činné v trestním řízení bezprostředně poté, co byla o úplatek požádána, a nebo bezprostředně poté, co jí byl nabídnut, a zároveň ještě předtím, než došlo k jeho poskytnutí. Na základě výsledků analýzy je však zřejmé, že podobných případů je naprosté minimum.

Využitelnost institutu předstíraného převodu přichází v úvahu také v souvislosti s činností policejního agenta ve smyslu § 158e tr. řádu. Vzhledem k tomu, že v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí nebyl agent nasazen ani jednou, nemohlo v souvislosti s jeho činností dojít na použití předstíraného převodu.

Přestože byl předstíraný převod v analyzovaném vzorku zaznamenán pouze třikrát, jedná se o případy po skutkové i právní stránce velmi zajímavé.

První z nich, již výše zmíněný, jenž se týkal poskytování úplatku reportérům za neodvysílání reportáže, byl řešen před Okresním soudem v Pardubicích.[91] Zde byl mezi důkazy zahrnut úřední záznam o předstíraném převodu.

Předstíraný převod však byl v tomto případě prováděn nikoliv příslušníky Policie ČR, ale samotnými reportéry. Soud k této skutečnosti konstatoval, že s ohledem na okolnosti případu nebylo objektivně možné, aby peníze určené reportérům přebíral někdo jiný, např. policista. Samotný průběh předstíraného převodu byl zadokumentován audio a video technikou soukromoprávní televizní stanice a sledován prostřednictvím monitoru policistou z vedlejší

[90] V případě aplikace předstíraného převodu vedou takto získané důkazy k odsouzení pachatele takřka ve 100 % případů (viz „Analýza efektivity policie ČR, při provádění úkonů trestního řízení v oblasti trestných činů korupce“ zpracovaná Policií ČR na základě bodu 3.7 Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 až 2012)

[91] Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22T 77/2011

místnosti. Předstíraný převod byl s odkazem na ustanovení § 158c odst. 3 tr. řádu prováděn jako neodkladný úkon bez předchozího písemného povolení státního zástupce.

V podaném odvolání označili obžalovaní tento postup při provedení předstíraného převodu za nezákonný. Dle jejich názoru může takový úkon provádět pouze příslušník Policie ČR, zařazený v oprávněném útvaru a nikoliv, byť za účasti policie, novinář (soukromá osoba). Obžalovaní dále namítali, že úkon vyžadující povolení státního zástupce nemůže provádět jakákoliv osoba, obzvláště v případě, kdy, ačkoliv byla o plánované schůzce policie vyrozuměna předem, nebyly jí prostřednictvím svědků sděleny včas potřebné informace, aby mohla postupovat standardním způsobem. Policie hrála dle názoru obžalovaných pouze roli statisty v amatérsky realizované akci, do níž byla vmanipulována až těsně před předáním úplatku tak, aby již do věci nemohla reálně zasáhnout.

Odvolací Krajský soud v Hradci Králové s obžalovanými do značné míry souhlasil, když se neztotožnil s názorem soudu okresního, který podřadil předmětnou schůzku pod režim ustanovení § 158c tr. řádu. [92] Odvolací soud konstatoval, že předstíraný převod jako operativně pátrací prostředek je s ohledem na ustanovení § 158b odst. 1 tr. řádu oprávněn používat pouze policejní orgán. V daném případě se však policie dozvěděla o sjednané schůzce těsně před jejím začátkem, a to bez možnosti průběh této schůzky jakkoli ovlivnit, zasáhnout do něj, nemohla jej dokonce ani dokumentovat. Nejednalo se tedy o předstíraný převod, ale o soukromými technickými prostředky pořízený záznam o schůzce, o jejímž konání byla informována policie. K tomu odvolací soud doplnil, že za předpokladu včasného informování policie se nabízelo sledování osob a věcí podle § 158d) trestního řádu. Na základě výše uvedeného soud uzavřel:

„Jen ze skutečnosti, že o konání schůzky, u níž se očekávala možnost předání úplatku, byla předem informována Policie ČR, jejíž příslušníci se nacházeli poblíž, aby mohli provést zadržení osoby, která úplatek předala, nelze podle odvolacího soudu dovozovat, že by celá schůzka měla charakter předstíraného převodu podle § 158c tr. řádu a splňovala všechny podmínky pro použití tohoto operativně pátracího prostředku.“

Druhý případ, ve kterém bylo aplikováno ustanovení § 158c tr. řádu, byl v první instanci veden před Krajským soudem v Brně.[93] V průběhu projednávání této již několikrát popisované věci byla obhajobou namítána nepoužitelnost důkazů získaných z operativně

[92] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. dubna 2012, sp. zn. 13 To 125/2012
[93] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010

pátracích prostředků s odůvodněním, že tyto jsou důsledkem policejní provokace, tudíž byly získány postupem odporujícím ustálené judikatuře Ústavního soudu.

S uvedeným názorem se však prvoinstanční krajský soud neztotožnil a odkázal na judikaturu Ústavního soudu, jež vymezuje meze policejní provokace tak, že policejní orgán při aplikaci operativně pátracích prostředků nesmí provokovat trestnou činnost, tedy aktivní způsobem se podílet na vytváření skutkového děje tak, že vytváří či usměrňuje do té doby neexistující vůli pachatele.[94] K tomu však v této věci dle názoru soudu nedošlo, neboť tomu, s výjimkou jednoho nedůvěryhodného svědectví, nenasvědčovaly žádné provedené důkazy.

V daném případě se oznamovatelé obrátili na Policii ČR, Útvar odhalování korupce a finanční kriminality, poté co byli v souvislosti s realizací svého investičního záměru požádáni ze strany obžalovaných o úplatek. Příslušníky policie jim byla jako předmět předstíraného převodu poskytnuta částka jeden milion korun, kterou následně poskytli obžalovaným na společné schůzce, o níž byl zároveň pořízen záznam ve smyslu ustanovení § 158d tr. řádu. Takovýto postup policie ČR byl vyhodnocen prvoinstančním soudem jako předstíraný převod ve smyslu § 158c tr. řádu, jehož legalitou se však soud, s výjimkou výše uvedeného, ve svém odůvodnění již nezabýval. Záznam z něj, stejně jako povolení státního zástupce, byl zařazen mezi procesně použitelné důkazy. Obdobně postupoval také soud odvolací, který konstatoval, že předáním uvedené částky ve výši jednoho milionu korun bylo učiněno v rámci předstíraného převodu dle § 158c tr. řádu, jenž se uskutečnil za plnění všech zákonných podmínek, neboť celý čin byl iniciován ze strany obžalovaných a nikoliv ze strany policie.

K problematice operativně pátracích prostředků ve vztahu k policejní provokaci odvolací soud rozvedl:

„*… o provokaci jde zejména v případech, kdy policie svým zákrokem do života občana vyvolá v tomto občanovi úmysl spáchat trestný čin, ačkoliv tento občan předtím žádný takový úmysl neměl a na páchání provokovaného trestného činu nepomyslel. Jestliže neutrální osoba nabídne občanovi úplatek z policejních peněz a tento občan, který o přijetí úplatku nikdy ani neuvažoval, zlákán příležitostí úplatek přijme, lze vytvoření takové situace považovat za provokaci. Jestliže ale existují nepřímé důkazy, že určitá osoba bere úplatky, je vytvoření takovéto situace pouhým opatřením přímého důkazu, nikoliv provokací. Policisté především nesmějí podněcovat k trestným činům, mohou se však omezit na čistě pasivní přezkoumání*

[94] Srov. např. III. ÚS 597/99, II. ÚS 710/01, III. ÚS 323/04

osoby podezřelé ze spáchání trestné činnosti. Ústavně zaručená práva a svobody tzv. policejní provokaci nepřipouštějí, na druhou stranu však Ústavní soud nevyloučil jakýkoliv zásah policie do jednání pachatele trestného činu. Konání orgánů činných v trestním řízení v případě předstíraných převodů či užití agentů jisté jejich vstupování do skutkového děje. Ústavně právní relevanci však nabývají až takové jejich postupy, jež překračují únosnou míru aktivity, jež je dána na jedné straně jejich cílem přispět k odhalení pachatele, resp. prokázání trestné činnosti, na druhé straně negativně – požadavkem, aby se policejní orgány na trestné činnosti samy aktivně nepodílely ve smyslu jejího iniciování, podněcování či rozvíjení. Je přípustné, aby jednání policisty tvořilo jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nesmí se však jednat o určující či podstatný prvek trestného činu. Přihlíží se k tomu, zda to byl pachatel, kdo ve věci vystupoval aktivně a cílevědomě včetně toho, zda např. iniciativně navazoval kontakt, navrhoval způsob spáchání činu, rozhodoval o místě, způsobu a konspiraci, požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci apod. Není přitom vyloučeno, aby ze strany předstírajícího došlo po prvotní aktivitě pachatele k vyjednávání o podmínkách transakce.“ [95]

Předstíraný převod byl dále povolen také v případě vedeném před Okresním soudem v Karlových Varech, který se však otázce legality jeho provedení vůbec nevěnoval a omezil se na prosté konstatování, že byl ve věci proveden.[96] I zde obhajoba argumentovala policejní provokací. Soud však na tuto námitku nepřistoupil, neboť dle jeho názoru neměla oporu v provedených důkazech, když nabídka úplatku nepřišla v důsledku iniciativy policie.

B) Sledování osob a věcí

Jak již bylo uvedeno výše, mají operativně pátrací prostředky zcela zásadní a neopominutelný význam pro odhalování zejména závažnějších případů úplatkářství. Sledování osob a věcí má mezi těmito nástroji určité výsadní postavení, neboť kromě toho, že se jedná o nástroj nejužívanější, lze jej v praktické aplikaci využít pro skutkově nejrůznorodější okruh případů.

Obdobně jako je tomu v případě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je také sledování osob a věcí určeno k utajenému získávání poznatků o určitých skutečnostech nasvědčujících tomu, že dochází k páchání trestné činnosti. K jeho provádění může docházet v zásadě třemi způsoby, a to prostým sledováním, sledováním, při kterém mají být pořízeny

[95] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. dubna 2011, sp. zn. 2 To 98/2010
[96] Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. února 2012

zvukové a obrazové záznamy, a sledováním, kterým má být zasahováno do některého ze základních práv a svobod garantovaných Ústavou.

Právě sledování, při kterém jsou prováděny zvukové a obrazové záznamy, je nutné považovat za nejvýznamnější pro odhalování úplatkářského jednání. Lze odlišovat případy, v nichž je nařízeno sledování konkrétní osoby či věci, a případy, v nichž jsou nasazeny tzv. „prostorové odposlechy", kdy jsou sledovány konkrétní prostory, u kterých je důvodné podezření, že v nich dochází k trestné činnosti.

Z hlediska procesních podmínek povolení k provedení sledování ve smyslu § 158d odst. 2 a odst. 3 tr. řádu, musí odůvodnění těchto rozhodnutí s ohledem na ustálenou judikaturu splňovat obdobné podmínky, jako je tomu v případě odposlechů. Kromě zákonných náležitostí musí odůvodnění obsahovat konkrétní důvody k nasazení těchto prostředků, indicie, které orgány činné v trestním řízení vedou ke konkrétním podezřením, a co má být provedeným sledováním zjištěno.

Stojí za pozornost, že přes výše uvedené podmínky a význam pořízených záznamů ze sledování osob a věcí bývá legalita takových důkazů málokdy obhajobou napadána. V rámci odůvodnění se tak soudy, na rozdíl od odposlechů, hodnocením dodržení zákonných podmínek téměř nezabývají.

Podrobnější úvahy soudu stran zákonnosti záznamů o provedeném sledování je možné nalézt například v již zmiňovaném rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové[97] jako soudu odvolacího proti rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou. Z obdobných důvodů jako v případě odposlechů bylo obhajobou namítáno nedodržení ústavních podmínek pro použití operativně pátracích prostředků dle § 158d tr. řádu. Na základě zhodnocení předložených důkazů se však krajský soud s názorem obhajoby neztotožnil a připomenul, že v judikatuře Ústavního soudu nalezneme, že „odůvodnění podezření na konkrétní trestnou činnost" tak, jak je vymezeno v § 158d odst. 4 tr. řádu, musí být širší než pouze textualistické.[98] Ústavní soud judikuje, že nelze vystačit s pouhým vyslovením podezření, ale je nutno také dát do souvislosti podezření, že k této konkrétní trestné činnosti má sledovaná osoba konkrétní vztah, a tím vyjádřit nezbytnost pořizování zvukových, obrazových, nebo jiných záznamů.

[97] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. dubna 2011, sp. zn. 10 To 586/2010
[98] Srov. II. ÚS 2806/08

Dle názoru Krajského soudu v Hradci Králové byly v daném případě tyto ústavní podmínky naplněny a použitím těchto operativně pátracích prostředků nedošlo k porušení čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Žádost o vydání povolení k provedení sledování ve smyslu § 158d odst. 2, 3 tr. řádu, odůvodnil policejní orgán následovně:

„…M. F. (obviněný), *nar.* X. X. XXXX*, vedoucí odboru dopravy a silničního hospodářství …a další dosud neustanovené osoby….zneužívají své pravomoci veřejného činitele tím, že svými zásahy ovlivňují…řízení ve prospěch dovozců motorových vozidel tak, že …a za uvedenou službu inkasují úplatky v přesně nezjištěné výši, které pravděpodobně používají pro svoji potřebu…"*

S citovanými důvody se ztotožnil státní zástupce, který je prakticky beze změny převzal do odůvodnění povolení. Výše uvedeným způsobem odůvodněné povolení k provedení sledování ve smyslu § 158d tr. řádu pak dle názoru krajského soudu splnilo podmínky judikované Ústavním soudem, neboť zde nechybí údaje o konkrétním vztahu odvolatele k určité trestné činnosti, když jsou zde naprosto konkrétně uvedeny skutečnosti, které popisují obsah podezření, že obžalovaný v rámci svého postavení přijímal finanční plnění. Povolení taktéž definuje, co má být cílem využití těchto operativně pátracích prostředků. Odvolací soud uzavřel, že toto povolení a informace na základě něho zjištěné, jsou použitelné jako důkaz.

V průběhu přípravného řízení bylo následně celkem dvakrát rozhodnuto o prodloužení sledování, které bylo odůvodněno podrobným popisem dosud prokázaného korupčního chování obžalovaného a nebylo opomenuto ani zdůraznění, že se jedná o postup krajní, kdy jiný důkazní postup nepřichází v úvahu. Krajský soud v Hradci Králové rovněž zdůraznil, že z návrhů státního zástupce na prodloužení prováděného sledování se podává, že doposud prováděnými záznamy bylo jen posilováno podezření z nelegálních korupčních aktivit na odboru dopravy daného úřadu městské samosprávy, přičemž tento postup státního zástupce vyhodnotil odvolací soud jako ústavně souladný, odpovídající úvaze Ústavního soudu o nutnosti „posilování" podezření na páchání konkrétního trestného jednání.

Zákonnost stěžejních důkazů získaných použitím operativní techniky ve smyslu § 158d trestního řádu potvrdil i Nejvyšší soud, když v rozhodnutí o dovolání upozornil, že úplatkářské trestné činy jsou bez použití operativní techniky prakticky neodhalitelné.[99]

V citovaném rozhodnutí prostřednictvím vyjádření k dovolání zaujalo stanovisko k otázce legitimity takových důkazů Nejvyšší státní zastupitelství, když upozornilo, že nálezy Ústavního soudu, jichž se obžalovaný dovolává, byly vydány v procesní situaci zásadně odlišné od procesní situace obžalovaného, v níž *„bylo od počátku zřejmé podezření, že tento se jako vedoucí odboru dopravy a silničního hospodářství městského úřadu dopouští trestné činnosti, kterou bylo třeba zadokumentovat. Soukromí obžalovaného bylo porušeno důvodně, přičemž uvedený zásah byl nezbytný pro zadokumentování jeho trestné činnosti, neboť již z počátku bylo možné usuzovat na to, že výslechy žadatelů o přihlášení vozidel do registru silničních vozidel nepřinesou potřebná zjištění, neboť všichni svědci, kteří by poskytli svědeckou výpověď, by se ohrozili možností vlastního trestního stíhání.“*

Na základě výsledků analýzy je v zásadě možné uvést, že s aplikací ustanovení o sledování osob a věcí ve smyslu § 158d tr. řádu, v praxi žádné potíže nevznikají.

Daleko komplikovanější se jeví problematika záznamů pořízených osobami odlišnými od orgánů činných v trestním řízení. Vzhledem k jejich podobnosti se záznamy pořízenými v rámci sledování osob a věcí ve smyslu § 158d odst. 2, 3 tr. řádu o nich bude pojednáno v rámci této kapitoly, přestože se o operativně pátrací prostředky nepochybně nejedná. Zároveň je nutné upozornit, že záznamy pořízené soukromými osobami často předcházejí nasazení operativně pátracích prostředků. Oznamovatelé si takovým postupem snaží opatřit „důkazy“ pro orgány činné v trestním řízení z obavy, že by jim v opačném případě příslušníci policie ČR nedůvěřovali a nevěnovali by jejich oznámení dostatečnou pozornost. Zcela specifickými jsou pak případy, kdy je záznam úplatkářského jednání pořizován tzv. investigativními novináři.

Hned na úvod k problematice záznamů pořizovaných soukromými osobami je nutné konstatovat, že otázka použitelnosti takto získaných důkazů je i přes rozsáhlou judikaturu Ústavního a Nejvyššího soudu nadále obecnými soudy posuzována dosti nejednotně.

Uvedenou skutečnost dokládá např. případ projednávaný Obvodním soudem pro Prahu 4.[100] V dané věci byl obžalovaný zproštěn pro jednání spočívající v žádosti o úplatek za přidělení

[99] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2011, sp.zn. 6 Tdo 114/2011

zakázky. Jedním ze stěžejních důkazů obžaloby byl záznam telefonického hovoru pořízený oznamovatelem, který byl následně spolu s trestním oznámením předán příslušníkům Policie ČR. Soud však takovýto důkaz v hlavním líčení nepřipustil. Dle vysloveného názoru soudu odporuje takovéto pořízení záznamu hovoru zákonu z důvodu, že záznam byl uskutečněn bez vědomí nahrávané osoby. Na rozdíl od dalších záznamů v dané věci, které již byly pořízeny orgány činnými v trestním řízení v souladu s trestním řádem, bylo dle soudu záznamem provedeným soukromou osobou nepřípustným způsobem zasaženo do základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod a nebylo tak možné k tomuto důkazu při hodnocení skutkového stavu přihlížet.

Naopak jako přípustné byly posouzeny soukromé nahrávky v řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě jako soudu prvoinstančního. V dané věci bylo rozhodnuto o zproštění obviněných obžaloby, kterou jim bylo kladeno za vinu, že požadovali úplatek od zástupců obchodní společnosti za „vyvedení“ závazku této společnosti z účetnictví veřejné nemocnice.[101]

Jedním z důkazů obžaloby ve věci byly také zvukové záznamy pořízené soukromou osobou. Jejich procesní použitelnost byla namítána obhajobou s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3038/07. Dle názoru obhajoby z tohoto rozhodnutí vyplývá, že nahrávky pořízené způsobem odlišným od postupu upraveného v trestním řádu nelze v řízení před soudem použít jako důkaz. S odkazem na zmiňované rozhodnutí obhajoba konstatovala, že v těchto případech nelze aplikovat generální klausuli o použitelnosti důkazů obsaženou v § 89 odst. 2 tr. řádu, neboť takový výkladový a aplikační postup by zcela eliminoval a učinil nadbytečnými záruky obsažené ve speciálních ustanoveních trestního řádu upravující, jakým způsobem musí orgány činné v trestním řízení postupovat, aby utajeným sledováním získali procesně použitelný důkaz.

Tomuto názoru však oponovalo státní zastupitelství. Státní zástupce se neztotožnil s názorem obhajoby, když konstatoval, že i v případě záznamů pořízených soukromou osobou platí zásada obsažená v ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu, podle níž může sloužit za důkaz vše, co může přispět k objasnění věci. S odvoláním na rozhodovací praxi soudů státní zástupce připomněl, že v zásadě nelze vyloučit možnost použití zvukového záznamu pořízeného soukromou osobou bez souhlasu osob nahrávaných, nicméně je nutné takový důkaz posuzovat

[100] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 5. ledna 2012, sp. zn. 37T 53/2011
[101] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. srpna 2011, sp. zn. 29T 4/2008

s respektováním práv garantovaných čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 7 odst. 1 a 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Významnou okolností tak bude zejména to, zda takový důkaz stojí v dané věci osamocen, anebo má soud i jiné důkazy, se kterými je uvedený záznam ve shodě. V dané věci jsou pak zaznamenané skutečnosti potvrzovány taktéž ze záznamů telekomunikačního provozu ve smyslu § 88 tr. řádu, které byly pořízeny procesně použitelným způsobem. K argumentaci obhajoby státní zástupce dále uvedl, že odkaz na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. 3038/07 je v dané věci nepřiléhavý. V uvedeném rozhodnutí se Ústavní soud zabýval otázkou použitelnosti odposlechů pořízených podle jiného právního předpisu, než je trestní řád. Zde se o takový případ rozhodně nejedná. Nalézací soud se víceméně ztotožnil s argumentací státního zastupitelství a předmětné nahrávky shledal procesně použitelnými.

Použitelností nahrávek pořízených soukromou osobou se zabýval jako prvoinstanční soud také Krajský soud v Brně, který zkoumal použitelnost nahrávek pořízených ještě před podáním trestního oznámení.[102]

Soud v odůvodnění podrobně rozvedl podmínky oprávněného zásahu do práv na ochranu osobnosti stanovených v § 11 a § 12 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále jen OZ). Dle § 12 odst. 1 OZ lze písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy pořídit či použít jen s jejím svolením. Odst. 2 pak stanovuje, že svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona. Za tuto zákonnou úřední licenci, která nahrazuje svolení, lze dle názoru nalézacího soudu považovat ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu. Na procesní použitelnost takových záznamů soud dále usuzoval z toho, že jejich pořizovatel tak konal z vlastního rozhodnutí, a to nikoliv z osobní zvůle, nýbrž z důvodu jejich možného použití v trestním řízení. Soud citoval rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky vedeného pod sp. zn. 5Tdo 459/2007, z něhož vyplývá, že zásadně nelze vyloučit možnost, aby byl k důkazu použit i zvukový záznam, který byl pořízen soukromou osobou bez souhlasu osob, jejichž hlas je takto zaznamenán. Touto argumentací soud dospěl k závěru, že pořízením předmětných nahrávek nedošlo k narušení nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, zakotveného v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nahrávky tak jsou procesně použitelným důkazem.

[102] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 201, sp. zn. 1T 7/2010

Proti uvedenému rozhodnutí podali obžalovaní odvolání, ve kterém argumentovali nepoužitelností záznamů pořízených soukromou osobou. Dle jejich názoru je totiž při posuzování ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu mít na paměti, že se stále jedná o normu veřejnoprávní. Přestože ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu říká, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, nepřestává platit zásada veřejného práva, co není dovoleno je zakázáno. Odkaz na požadovanou zákonnou úřední licenci tak může vzniknout výlučně na základě konkrétního zákonného ustanovení. K nalézacím soudem citovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu obžalovaní uvedli, že je nezbytné vždy posuzovat přípustnost takovýchto důkazů s ohledem na respektování práva na soukromí a práva na nedotknutelnost osoby.

Odvolací soud se však s výše uvedenou argumentaci neztotožnil a ve svém rozhodnutí odkázal na odůvodnění soudu první instance,[103] k němuž připojil relevantní judikaturu Nejvyššího a Ústavníhou soud.[104] Žádný úkon, který může přispět k objasnění věci, nelze vyloučit z okruhu přípustných důkazních prostředků jen proto, že jde o úkon určitého druhu a že ho zákon výslovně neupravuje. S ohledem na zmiňovanou judikaturu a ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu nelze dle odvolacího soudu v zásadě vyloučit možnost použít zvukového záznamu pořízeného soukromou osobou i bez souhlasu zaznamenaných osob pro účely trestního řízení. Uvedenou skutečnost je však vždy nutné hodnotit i v rámci respektování práva na soukromí a práva na ochranu osobnosti. Významnou okolností v těchto případech bude především to, zda takový důkaz stojí v konkrétní věci osamocen, nebo má soud k dispozici i jiné důkazy.

Při dokazování v trestním řízení dochází často ke střetávání dvou protichůdných požadavků. Jedním požadavkem je zájem na ochranu společnosti před kriminalitou a na odhalení pachatelů trestné činnosti, druhým je zájem na ochraně základních práv a svobod garantovaných ústavou a dalších hodnot, které svým významem přesahují trestní řízení. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že k zásahu do základních práv a svobod může dojít také v případě jejich vzájemného konfliktu s jinou společensky významnou hodnotou. Při tomto konfliktu je však třeba dbát toho, aby byly využity všechny možnosti minimalizace zásahu do jednoho z práv, tedy aby nebyla některému z práv dána neodůvodněná přednost před právem druhým. Takovéto podmínky pak byly dle názoru odvolacího soudu splněny.

[103] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. 2 To 98/2010
[104] Srov. Např. Usnesení ústavního soudu ze dne 10. března 2005, sp. zn. II. ÚS 396/04, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2008, sp. zn. 5 Tdo 229/2008, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2009, sp. zn. 8 Tdo 1162/2009

Předmětnou otázkou se na základě podaného dovolání zabýval také Nejvyšší soud.[105] Ten nejenže postup nižších soudů s odkazem na svou rozhodovací praxi potvrdil, ale danou problematiku dále rozvinul, když při posuzování důkazní použitelnosti záznamů pořízených soukromou osobou vycházel z vlastní rozhodovací činnosti i z judikatury Ústavního soudu, který se k dané problematice již opakovaně vyjádřil.[106] Nejvyšší soud např. citoval nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 143/06, kde je k problematice použitelnosti záznamů uvedeno:

„Jde-li však o bez účasti státu pořízený záznam hlasového projevu druhé osoby bez jejího vědomí, posouzení otázky, zda je či není v daném případě použitelný jako důkaz v trestním řízení, ***bude vždy věcí konkrétního trestního řízení a situace, za níž má být uvedená informace užita.*** *I když z povahy takto získané informace vyplývá, že tímto způsobem získaný záznam nemůže být a priori vyloučen jako důkaz v trestním řízení (podle obecného pravidla, podle něhož v rámci trestního řízení lze použít každou skutečnost jako důkaz - § 89 odst. 2 tr. ř., a proto, že tu nebylo porušeno žádné z pravidel pro získávání důkazů ze strany státu),* ***může jím být jen za podmínky, že zásah do soukromí je odůvodnitelný převažujícím zájmem na straně toho, kdo informaci popsaným způsobem opatřil a následně použil.****“*

S ohledem na výše uvedenou judikaturu Nejvyšší soud přijal argumentaci soudu odvolacího. Dle názoru Nejvyššího soudu je v daném případě třeba klást důraz na prioritní zájem státu na nerušeném výkonu veřejné správy. Protiprávní jednání, které je obviněným kladeno za vinu, je možno považovat za závažnou a v poslední době velice rozšířenou formou kriminality, která je obecně těžko odhalitelná a jejíž škodlivost ve veřejné správě je evidentní.

Nejvyšší soud dále citoval rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, který k otázce použitelnosti důkazních prostředků uvádí:

„(Evropský) *Soud se tedy v zásadě nemá vyjadřovat k přípustnosti určitých druhů důkazních prostředků, například důkazů pořízených nezákonně z hlediska vnitrostátního práva, nebo k vině stěžovatele.* ***Musí posoudit, zda řízení, včetně způsobu, jakým byly důkazy pořízeny, bylo spravedlivé jako celek****, což znamená, že má posoudit tvrzenou "nezákonnost" a v*

[105] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 2012, sp. zn. 8 Tdo 1131/2011
[106] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007

případě, kdy se jedná o porušení jiného práva chráněného Úmluvou, povahu tohoto porušení Úmluvy.[107] *"*

Nejvyšší soud hodnotil, zda bylo řízení spravedlivé jako celek. Při posuzování použitelnosti důkazu je k zachování spravedlnosti řízení nezbytné, aby obhajoba měla možnost napadnout pravost důkazu a jeho použití.

Nejvyšší soud dále uvedl následující právní názor:

„Rovněž je nutno přihlédnout ke kvalitě důkazu včetně toho, zda okolnosti, za kterých byl pořízen, vrhají stín pochybností na jeho věrohodnost nebo přesnost. V případech, kdy pořízený důkaz není potvrzen jinými skutečnostmi, sice nutně nevyvstávají pochybnosti ohledně spravedlivosti, je však nutno říci, že je-li důkaz dostatečně pevný a nedává-li prostor pro pochyby, další důkazy na jeho podporu již nejsou natolik potřebné."

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud konstatoval, že v důsledku připuštění předmětné nahrávky nebylo obžalovaným upřeno právo na spravedlivé projednání věci. V dané věci existoval výrazný zájem na odhalení posuzované trestné činnosti a použití zvukového záznamu pořízeného soukromou osobou bylo v zcela legitimní.

Dle názoru autorů analýzy je tento případ klíčový pro posuzování záznamů pořízených soukromou osobou. Všechny instance počínaje krajským soudem a konče Nejvyšším soudem shodně argumentovaly, že důvodem nepřipuštění audio či video nahrávky projevu osobní povahy nemůže být pouze to, že taková nahrávka byla pořízena osobou odlišnou od orgánů činných v trestním řízení či způsobem v trestním řádu neupraveným. S ohledem na výše uvedená rozhodnutí je možné pro přehledně shrnout základní podmínky přípustnosti záznamů pořízených soukromými osobami.

1) ***Záznam nesmí být pořízen pouze na základě osobní zvůle pořizovatele.*** Při posuzování použitelnosti musí soud přihlédnout ke způsobu a okolnostem, za kterých byl záznam pořízen.
2) ***Zásah do soukromí je odůvodnitelný pouze v případě, že oprávněný zájem toho, kdo takovýto zájem pořídil, převažuje nad zájmem na ochranu soukromí toho, koho se záznam týká.*** Při posuzování konfliktu zájmů však musí být dbáno toho, aby

[107] srov. zejména Khan proti Spojenému království, č. 35394/97, § 34, ESLP 2000-V, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, § 76, ESLP 2001-IX, a Allan proti Spojenému království, č. 48539/99, § 42, ESLP 2002-IX

nedocházelo k neodůvodněnému zvýhodňování jednoho práva na úkor druhého a aby byly využity všechny prostředky minimalizace zásahu do jednoho z práv.

3) ***Je-li důkaz dostatečně pevný a nedává prostor pro pochyby, nebrání jeho použitelnosti to, že není potvrzován jinými skutečnostmi.*** Nicméně soud je povinen při hodnocení přiměřenosti zásahu do práva na ochranu soukromí přihlížet k tomu, do jaké míry stojí takový důkaz v konkrétní věci osamocen a zda jsou dispozici i jiné důkazy.

C) Použití agenta

Jak již bylo uvedeno výše, nasazení agenta nebylo v analyzovaném vzorku zaznamenáno ani v jediném případě. Nutno dodat, že použití agenta v případě úplatkářských trestných činů nebylo zaznamenáno ani v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí z let 2007 až 2009. V tomto směru ke zlepšení tedy nedošlo.

Na rozdíl od předchozí analýzy však již nelze tuto skutečnost přičítat tomu, že by se v analyzovaném vzorku nevyskytovaly případy závažné, organizované či dlouhodobé korupce, k jejichž odhalování a objasňování je tento procesní institut v případě úplatkářských trestných činů prioritně určen. Příkladem je možné uvést případ vedený před Krajským soudem v Brně,[108] v Ostravě[109] či Městským soudem v Praze.[110]

Institut nasazení agenta je bezpochyby krajním opatřením, které se užije pouze v případech, kdy obdobných výsledků nelze dosáhnout jinými procesními prostředky (např. velmi často sledováním osob a věcí ve smyslu § 158d tr. řádu), přesto je s podivem, že ve věcech úplatkářských trestných činů nebývá vůbec využíván. V této souvislosti stojí za povšimnutí případy, kdy roli agenta „hrají“ tzv. investigativní novináři.

Ve věci řešené Městským soudem v Brně „agenta“ představovala figurantka veřejnoprávní televize vystupující jako reprezentantka farmaceutické firmy.[111] Ze záběrů pořízených touto figurantkou bylo zřejmé, že obžalovaná si jí bez nejmenšího podezření nejen řekla o úplatek za preskripci určitého léku, ale také jí sama a bez výzvy uvedla, se kterou společností má obdobné vztahy a co za tyto služby již obdržela.

[108] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010
[109] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. srpna 2011, sp. zn. 29T 4/2008
[110] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 3T 1/2007
[111] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2011, sp. zn. 10T 107/2010

Záznam pořízený skrytou kamerou reportérů byl pro nezákonnost napaden obhajobou. Městský soud v Brně uvedl, že předmětný záznam netrpí deficitem ústavnosti, neboť, je-li záznam rozhovoru, jehož předmětem je preskripce léků, pořizován na lékařském pokoji v pracovní době, nejde o záznam osobní povahy. Zájem na ochraně osobnostních práv jedince převyšuje zájem na ochraně před korupčním jednáním. Obhajoba proti předmětnému záznamu brojila též z důvodu nepřípustné provokace. Odvolací Krajský soud v Brně tuto otázku vyhodnotil se závěrem, že jednání figurantky nemělo charakter provokace, když tato se pouze představila jako zástupce farmaceutické společnosti bez toho, že by obžalované lékařce cokoli nabízela, naopak sama obžalovaná k jednání přistoupila velmi aktivně.[112]

Obdobně také v již výše zmiňovaném případě vedeném před Okresním soudem v Pardubicích plnili reportéři řadu funkcí, které by za jiných okolností mohl plnit policejní agent. [113] I zde se soud musel vypořádat s otázkou přípustnosti důkazních prostředku v podobě záznamů pořízených novináři. Soud vycházel z nálezu Ústavního soudu publikovaného pod sp. zn. IV. ÚS 154/97, v němž byl řešen střet práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, a shledal, že materiály pořízené reportéry byly obstarány za účelem jejich zveřejnění v rámci reportáže, tedy pro účely zpravodajství a jsou proto jako důkazy v trestním řízení použitelné. Argumentaci nalézacího soudu přisvědčil i odvolací Krajský soud v Hradci Králové, když uvedl, že záznam pořízený novináři je s ohledem na zpravodajskou licenci vyplývající z ustanovení § 12 odst. 3 OZ jako důkaz použitelný.[114]

Jak vidno, zatímco orgánům činným v trestním řízení se bezprostředně pronikat do korupčního prostředí v zásadě nedaří, jsou zástupci medií jako osoby bez jakýchkoli procesních oprávnění a s teoreticky horším technickým vybavením schopni dosadit své figuranty i do velmi uzavřených úplatkářských vztahů. Nadto je vhodné upozornit na to, že s proniknutím do kriminálních struktur neměli novináři žádné výrazné problémy a naopak se setkali s poměrně vstřícnou reakcí pachatelů.

Zůstává tedy otázkou, z jakých důvodů orgány činné v trestním řízení nepřistupují k aplikaci institutu dle § 158e tr. řádu. Jednoznačnou odpověď však bohužel z výsledků analýzy vyčíst nelze.

[112] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 12. května 2005, sp.zn. 9 To 103/2011
[113] Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22T 77/2011
[114] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. dubna 2012, sp.zn. 13 To 125/2011

3.3 Trestný čin přijetí úplatku/ přijímání úplatku

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí bylo pro trestný čin přijetí úplatku dle § 331 TZ, resp. přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona obžalováno celkem čtyřicet tři osob, z toho v deseti případech bylo rozhodnuto o jejich, byť částečném, zproštění.

3.3.1 Způsoby páchání

Jak právní úprava trestného činu přijetí úplatku ve smyslu § 331 TZ, tak přijímání úplatku dle § 160 tr. zákona umožňuje v případech pasivního úplatkářství trestat také jednání, které je svou povahou přípravou, povýšenou na dokonaný trestný čin. Jde o jednání pachatele spočívající v tom, že si *dá slíbit* úplatek. K dokonání trestného činu pak plně postačuje jakékoliv chování pachatele, z něhož je zřejmý, byť i konkludentní, souhlas s přijetím úplatku v budoucnu.

Z výsledků analýzy vyplývá, že k odhalení takto spáchaných trestných činů dochází zřídkakdy. Konkrétně bylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenáno celkem pět případů, kde trestná činnost pachatele spočívala v tom, že si dal slíbit úplatek.

Uvedená skutečnost není nijak zvlášť překvapující, důvodů pro ni je totiž celá řada. Předně, pácháním „přípravné“ formy úplatkářského jednání zpravidla nevznikají žádné věcné či listinné důkazy. K odhalení nebo objasnění tohoto druhu úplatkářské trestné činnosti je zpravidla nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení byly přítomny u korupčního vztahu již od samého počátku, případně aby již prvotní jednání pachatele bylo procesně použitelným důkazem zaznamenáno. K takovým situacím však v praxi často nedochází, a pokud se tak stane, jde v podstatě spíše o náhodu. Typicky bývá zaznamenán slib úplatku odposlechy nařízenými v jiné trestní věci, či v případech, v nichž jsou již prvotní schůzky s pachatelem zaznamenávány upláceným, který se následně obrátí na orgány činné v trestním řízení. Ty však v podobných situacích obvykle nezasahují neprodleně, ale rozhodnou o nasazení dalších prostředků, zejména odposlechu či sledování osob a věcí tak, aby byla důkazní situace posílena. K zásahu pak dochází až v okamžiku, kdy pachatel přijímá úplatek.

Jako *přijetí slibu* úplatku bylo vyhodnoceno jednání obviněných v případě vedeném před Obvodním soudem pro Prahu 10.[115] Jak vyplývá z výroku rozhodnutí, dal si obžalovaný v postavení příslušníka Policie ČR slíbit úplatek za to, že zmanipuluje vyšetřování dopravní nehody tak, aby nedošlo k náležitému potrestání jejího viníka. Samotné vyslovení slibu

[115] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010

úplatku bylo v dané věci zaznamenáno v rámci nařízeného odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, v odůvodnění rozhodnutí bylo toto jednání popsáno následujícím způsobem:

„… Z. B. volá por. P. P. a říká mu, že mu volal z toho služebního. Dále mu říká, že klidně to může, jak se o tom bavili, toho zahradníka ***B. dále říká, že nastavil pět pro každého.*** *B. se dále ptá, kdy to bude, jestli tento týden. P. potvrzuje, že tento nebo příští týden. B. dále uvádí, že bude mít dovolenou. P. připomíná, že až tam B. nebude, tak že má někoho pověřit, aby to pohlídal, aby to nevrátili zpátky, je to na hraně … .“*

Obžalovaný uvedený úryvek rozhovoru vysvětloval odlišně. Dle obžalovaného B. pouze informoval obžalovaného P., že používání bytu v Praze bude stát 500,- Kč, kdy tento byt měl obžalovaný P. užívat na soukromé schůzky s přítelkyněmi. Termín „zahradník“ pak měla být přezdívka osoby, která mu byt zapůjčovala. Soud předestřené obhajobě neuvěřil.

Dle názoru soudu z obsahu telefonních odposlechů jednoznačně vyplývá, že obžalovaný B. měl evidentní zájem na tom, aby obžalovaný P. předmětnou věc vyřídil s tím, že obrat „pět pro každého“ nemůže znamenat v kontextu celé věci nic jiného, než slib úplatku 5 000,- Kč. Pojem „zahradník“ pak dle soudu nepochybně značí jednoho ze spoluobžalovaných (pachatele předmětné dopravní nehody), který podnikal v rozvážení květin. Správnost takového hodnocení předmětných důkazů potvrdil ve svém rozhodnutí odvolací soud.

Jako přijetí slibu úplatku bylo kvalifikováno jednání obžalované posuzované Okresním soudem v Trutnově.[116] Obžalovaná zde slíbila úplatek představiteli občanského sdružení za to, že jí potvrdí vykonání obecně prospěšných prací, ačkoliv je ve skutečnosti nevykonala. Nařízenými odposlechy bylo zaznamenáno:

„… jsem si domluvila ty hodiny, ale není to zadarmo … teď mám u sebe 1.500, to mu musím teďka dát s tím, že mi to potvrdí, že to mám odpracovaný a pak mu mám dát ještě 3.500.“

Uvedené prohlášení obžalované spoluobžalovaný vysvětloval tím, že se ve skutečnosti jednalo o vrácení dluhu. Této, v případě úplatkářských trestných činů, tradiční obhajobě soud neuvěřil. Je vhodné doplnit, že v tomto případě byly výše uvedené odposlechy nařízeny v jiné věci, jednání obžalovaných tak bylo zaznamenáno *de facto* náhodou.

[116] Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. ledna 2011, sp. zn. 3T 118/2010

Častěji je možné setkat se s případy, kdy pachatel úplatek *žádá*. V analyzovaném vzorku žádalo úplatek celkem šestnáct obžalovaných. Obdobně jako v případě slibu nebo nabídky je podstatné, aby žádost byla zaznamenána procesně použitelným způsobem. K tomu však dochází nepoměrně častěji, než v případě přijetí slibu, což je dáno tím, že v případě žádosti o úplatek vychází iniciativa ze strany osoby úplatek přijímající a nikoliv ze strany podplácejícího. Tento typ pachatele se zpravidla dopouští předmětné trestné činnosti opakovaně, čímž se zvyšuje riziko, že vznikne na straně orgánů činných v trestním řízení podezření odůvodňující nasazení operativně pátracích prostředků či odposlechů. U závažnějších případů přijímání úplatku bývá žádost o úplatek v průběhu korupčního jednání obvykle opakována a výše úplatku různě pozměňována podle toho, jakým způsobem se vyvíjí „vyjednávání" mezi subjekty úplatkářského vztahu. Důkaz pak představuje záznam pořízený některým z účastníků těchto jednání. Přes výše uvedené je také v případě *žádosti* o úplatek typické, že orgány činné v trestním řízení sledují pachatele až do okamžiku, kdy úplatek přijme.

Z hlediska společenské škodlivosti se jedná o případy podstatně závažnější, než je tomu u slibu či přijetí úplatku, čemuž odpovídá také vyšší trestní sazba. Tohoto jednání se totiž zpravidla dopouští osoby, které vystupují v silnějším postavení než osoba požádaná, např. úředníci či policisté. Poskytnutí úplatku druhou stranou nezřídka není primárně vedeno touhou po zvýhodnění, ale naopak strachem z budoucí persekuce, jestliže požádaná osoba úplatek poskytnout odmítne, což se děje zejména tehdy, je-li požádaný nucen s pachatelem dlouhodobě spolupracovat, či obrací-li se na něho pachatel opakovaně. Takovéto jednání má ve své podstatě řadu společných prvků s vydíráním, ačkoliv přímá hrozba postihem vyslovena zpravidla není. Na druhou stranu právě v situacích, kdy je požádaný *de facto* nucen k poskytnutí úplatku pod hrozbou závažné újmy, dochází nejčastěji k oznámení takového jednání orgánům činným v trestním řízení, a to ještě v době, kdy lze efektivně zasáhnout a pachatele odhalit. Navíc poskytnutím úplatku se požádaná osoba sama dopouští trestného činu a vzniká vysoké riziko recidivy a zapojení podplácejícího do klientelistických struktur.

Příkladem dokládajícím výše uvedené je případ řešený Městským soudem v Brně.[117] V dané věci byl rozhodnutím soudu uložen svědkyni, ukrajinské státní příslušnici, trest vyhoštění na dobu tří let s tím, že jí soudem bylo poskytnuto třicet dní na opuštění republiky. Následně byla svědkyně kontaktována obžalovaným, tou dobou příslušníkem Policie ČR. Obžalovaný

[117] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 8. září 2010, sp. zn. 9T 71/2010

svědkyni nepravdivě oznámil, že soudem vystavené povolení, opravňující k pobytu na území České republiky po dobu třiceti dnů, je neplatné. Pokud chce v ČR zůstat, potřebuje výjezdní příkaz, který by ji opravňoval k pobytu na požadovanou dobu v trvání třiceti dnů. Za vystavení příkazu požádal obžalovaný svědkyni o částku 5. 000,- Kč. Kromě výše uvedeného jí nabídl, že za dalších 5. 000,- Kč zabrání kontrole jejího přítele (rovněž pobývajícího na území České republiky ilegálně). Částka byla svědkyní poskytnuta. Ze strany obžalovaného však došlo po určité době k dalšímu kontaktu, když za opětovné vystavení výjezdního příkazu požadoval pro svého nadřízeného již 10. 000,- Kč a 5. 000,- Kč pro svou potřebu. Tato schůzka však byla svědkyní zaznamenána a nahrávka byla následně předána Inspekci ministerstva vnitra. Za zmínku stojí, že pachatel byl zadržen až poté, co úplatek přijal.

Daný případ ilustruje vysokou společenskou nebezpečnost podobného jednání. Pachatel zde nejenže zneužívá služební postavení ke svému obohacení, ale zároveň aktivně vyhledává osoby nacházející se v obtížných životních situacích, u kterých je pravděpodobnost poskytnutí úplatku velmi vysoká. Jakmile je úplatek jednou poskytnut a pachatel se ujistí, že osoba „spolupracuje“, dochází k rozvoji korupčního prostředí, kdy se na již jednou požádanou osobu začne pachatel s obdobnou žádostí obracet opakovaně, přičemž stupňuje své požadavky. Podobnost s trestným činem vydírání je na první pohled zřejmá.

Zároveň zvyšující se nátlak přiměl svědkyni informovat orgány činné v trestním řízení. Ještě předtím se však svědkyně obrátila na média, které s ní o případu natočila reportáž.

Zajímavý případ vedoucí k odsouzení za žádání a přijímání úplatku vedl Okresním soud v Rychnově nad Kněžnou.[118] V dané věci obžalovaný v postavení vedoucího odboru dopravy městského úřadu, tj. v postavení veřejného činitele, resp. úřední osoby, opakovaně a dlouhodobě přijímal úplatky. Od osob požadujících přednostní či urychlené vyřízení žádosti o zápis určitých skutečností do registru vozidel vybíral úplatky často velmi malé hodnoty (50 až 500,- Kč). Za tím účelem měl obžalovaný dokonce připravenou i nádobu s nápisem „Na náročnou ženu“, kterou žadatelům při žádosti o úplatek předkládal nebo do které mu žadatelé tyto úplatky samostatně vhazovali. Kromě finančních prostředků obžalovaný za drobné služby v souvislosti s výkonem své funkce přijímal také různé druhy potravin či nápojů. Bezskrupulózní a dlouhodobý postup obžalovaného soud výstižně nazval pseudostandardním úřednickým úplatkovým jednáním.

[118] Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 4. října 2010, sp. zn. 1T 225/2009

„Je naprosto nepodstatné, že v prokázaných případech si přímo obžalovaný o úplatkovou finanční částku neřekl, ale pouze ji přijal a je nepodstatné, že přijímané finanční částky byly relativně „nepříliš vysoké“ – nejednalo se o nějaké částky převyšující např. hranici tisíc Kč. Finanční částky v rozpětí od 50,- Kč do 1.000,- Kč přijímal však v takovém množství a po tak dlouhou dobu vedle svého zákonného platu, že fakticky zavedl „absurdně tristní systém běžné standardnosti“ – lépe řečeno „pseudostandardnosti“.“

Přestože se to nespadá přímo pod téma analýzy, nemělo by uniknout pozornosti, že soud při rozhodování posledně jmenovaného případu upozornil ještě na jiný problém, když poukázal na skutečnost, že, ačkoliv byl obžalovaný obviněn a tou dobou projednáván v trestním řízení z důvodu zneužívání jeho funkce, nepřestával vykonávat svou funkci na městském úřadě.

K tomuto soud uvedl:

„Již při úvodu důkazního řízení v souvislosti s výslechem klíčových funkcionářů Městského úřadu v Kostelci nad Orlicí Ing. Č. a Ing. V. soud konstatoval absurdní stav, kdy i po podání obžaloby a v průběhu celého důkazního řízení obžalovaný dál vykonával svoji úřednickou administrativní činnost, přičemž právě ze strany uvedených funkcionářů bylo vysvětleno (včetně písemného stanoviska starostky Ing. Č – čl. 2187), že vzhledem k příslušným ustanovením z.č. 312/2002 Sb. nebylo lze alespoň obžalovanému dočasně přerušit jeho vedoucí úřednickou funkci či alespoň výkon této funkce pozastavit. Lze tudíž souhrnně konstatovat, že zatímco probíhala poměrně obsáhlá a podrobná důkazní řízení při hlavních líčeních, obžalovaný převážně během této doby zřejmě seděl ve své kanceláři na Městském úřadu v Kostelci nad Orlicí a pracoval (otázku důvěryhodnosti a respektu ve vztahu jednak k ostatním spoluzaměstnancům správního úřadu, ale zvláště ve vztahu k veřejnosti, ponechává soud raději bez komentáře).„

Z výše uvedeným názorem soudu lze jednoznačně souhlasit. Mezi důvody, pro něž je možné úředníka územně samosprávného celku odvolat z funkce či jej převést na jinou práci, skutečně není probíhající trestní řízení uvedeno, ačkoliv by to bylo zcela na místě. Lze připomenout úpravu pracovního poměru státních zástupců či soudců, kde je vymezeno dočasné zproštění výkonu funkce z důvodu probíhajícího trestního řízení. Přitom důvody, pro něž je zavedena tato úprava, zůstávají zachovány i u úředníků státní správy a samosprávy. Rovněž pro úředníka platí, že autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech nepodřízených subjektů a je v zájmu státu, aby nebyla ohrožena důvěra veřejnosti v jeho nezávislost, nestrannost a

důvěryhodnost. Absenci obdobné právní úpravy je tudíž nutné vnímat jako významný nedostatek současné legislativy.

Z hlediska způsobu spáchání převažují v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí případy přijetí úplatku. Charakteristickou podobu úplatkářského jednání představuje prosté převzetí finančních prostředků. V případech dlouhodobějších úplatkářských vztahů není výjimkou opakované plnění ze strany podplácejícího ve formě „měsíčního paušálu“ za poskytované služby.[119]

Před Obvodním soudem pro Prahu 3 byla projednávána věc, v níž byl příjemcem úplatku policista zařazený na pracovišti cizinecké policie, který úplatek přijal bez toho, aby se na jeho výši a přijetí s podplácejícím jakkoli předem dohodl, výslovně spolu dokonce ani nehovořili o tom, k čemu má úplatek sloužit.[120] Oba účastníci úplatkářského vztahu jednoduše věděli, že peníze souvisejí s výkonem povinností obžalovaného, samotné úplatkářské jednání tak bylo velmi rychlé, neformální a automatické.

Komplikovanější způsoby přijímání úplatku, příkladně prostřednictvím zahraničních finančních institucí či obchodních společností, nebo prostřednictvím bankovních převodů se vyskytují buď zcela výjimečně, nebo vůbec.

Sofistikované způsoby přijetí úplatku jsou příznačné pro závažnější případy korupce, jež se v analyzovaném vzorku vyskytují ve skromném počtu. V této souvislosti je vhodné znovu zmínit případ Obvodního soudu pro Prahu 7, o jehož pachatelích, resp. jejich způsobu páchání bude z důvodu zachování celistvosti pojednáno v kapitole věnované poskytnutí úplatku.[121]

Z hlediska způsobu spáchání je třeba poukázat na případy, v nichž je úplatek poskytován v souvislosti se zadáním veřejné zakázky zadávané veřejnoprávními či soukromoprávními právnickými osobami. Dohoda mezi pachateli se zde zpravidla nevztahuje pouze na poskytnutí úplatku za přidělení takové zakázky, ale zahrnuje také dohodu o přiměřeném navýšení ceny ke škodě subjektu, který zakázku zadává. Takové jednání je obzvláště nebezpečné především proto, že oba subjekty úplatkářského vztahu na celé transakci pouze

[119] Srov. např. Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2011, sp. zn. 10T 107/2010
[120] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 5. srpna 2010, sp. zn. 14T 41/2010
[121] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

získávají a úplatek je paradoxně vyplacen *de facto* z peněz poškozeného. Zřídka se tudíž objeví, že by se některý ze subjektů obrátil na orgány činné v trestním řízení.

Výjimečným příkladem je rozhodnutí Okresního soudu v Hodoníně, na jehož základě byl odsouzen předseda výboru společenství vlastníků jednotek, který žádal při jednání o smlouvě o dílo od zhotovitele úplatek v hodnotě 40. 000,- Kč s tím, že právě o tuto částku bude navýšena cena zakázky.[122] Zhotovitel se nicméně obrátil na Policii ČR a následné předání finančních prostředků již bylo procesně použitelným způsobem zadokumentováno. Zhotovitel u soudu vypověděl, že k oznámení žádosti o úplatek ho přimělo i to, že *„samotného už jej zlobilo, že nedostávali zakázky, protože nedávají úplatky"*.

3.3.2 Charakteristika pachatelů

Pro trestný čin přijetí úplatku resp. přijímání úplatku bylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí obžalováno celkem dvacet jedna příslušníků Policie ČR, šest osob v postavení statutárního orgánu právnické osoby soukromého práva. Dále bylo obžalováno sedm osob, vystupujících v postavení úředníka územní samosprávy, nebo orgánu státní správy, do této skupiny byl pro potřeby analýzy zařazen také technik STK, neboť se přijímání úplatku dopustil v rámci rozhodování o právech a povinnostech nepodřízených subjektů při výkonu veřejné moci. Dále mezi obžalovanými stanul lékař, příslušník městské policie, exekutor, představitel samosprávy a jeden lobbista. Pro přijímání úplatku bylo obžalováno jedenáct osob, nazvaných pro potřeby analýzy jako občan, tedy osob, přijímajících úplatek bez ohledu na svoje postavení nebo v souvislosti s výkonem svých soukromých práv a povinností, z čehož jedna se účastnila na trestném činu jiného pachatele ve formě pomoci.

[122] Rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 27. září 2011, sp. zn. 15T 108/2011

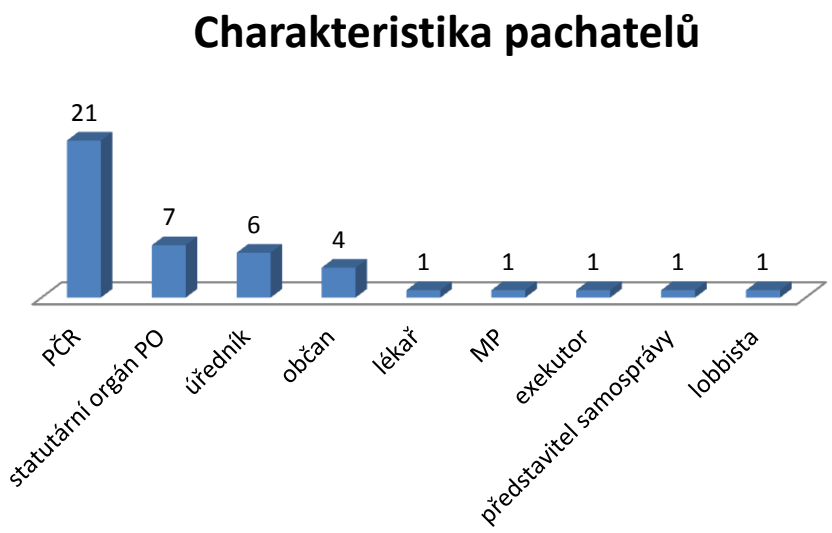

Z hlediska charakteristiky pachatelů je přes relativně malý vzorek zřejmé, že poměrně výrazně převažují příslušníci Policie ČR, zejména pak policie cizinecké a dopravní. Jsou to právě policisté, kteří významným způsobem rozhodují o právech a povinnostech osob v každodenních situacích. Vzhledem k povaze a frekvenci takových úkonů je víc než jasné, že pokusů o odvrácení případného postihu formou úplatku musí být relativně mnoho. Nelze se proto divit, že jsou i úspěšné. Typicky si tak lze představit, že dochází k nabídce a přijetí úplatku v souvislosti s řešením dopravního přestupku. Je však minimálně s podivem, že takový případ nebyl zaznamenán v analyzovaném vzorku ani jediný. Zaznamenané případy spočívaly zpravidla v jednání podstatně společensky nebezpečnějším, příkladem je možné uvést žádost o úplatek výměnou za zastavení trestního řízení,[123] přijímání úplatku za udělení víza[124], přijetí úplatku za krytí a pomoc při pojistném podvodu[125] či přijetí úplatku za informace z policejních evidencí a trestních spisů, kdy obžalovaný profitoval z protiprávních styků s kriminálně závadovými osobami.[126] Obvodní soud pro Prahu 7 se zabýval případem policisty, který zneužil své služební postavení a s využitím znalosti o majetkových poměrech poškozeného jako člen organizované skupiny podmiňoval „klid“ poškozeného vyplacením částky ve výši 3.000.000,- Kč s tím, že jinak poškozenému hrozí vězení z důvodu jeho údajné účasti na výrobě a distribuci drog.[127]

[123] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 23. února 2010, sp. zn. 51T 61/2009
[124] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 29. září 2010, sp. zn. 4T 49/2010
[125] Rozsudek Okresního soudu pro Prahu – východ ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 32T 267/2009
[126] Rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 30. března 2010, sp.zn. 4T 285/2008
[127] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. května 2009, sp.zn. 24 T 251/2008

Je velmi překvapivé, že, zatímco v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí z let 2007 až 2009 byla zaznamenána celá řada případů, v nichž Inspekce Ministerstva vnitra odhalovala často i poměrně rozsáhlé skupiny policistů přijímajících úplatek za neprošetření přestupku na úseku dopravy, od roku 2010 nebyl pro takové jednání obžalován ani jediný policista.

Z hlediska korupce v oblasti výkonu samosprávy byl zaznamenán pouze jediný případ přijetí úplatku starostou obce. Nutno poznamenat, že šlo o velmi závažné, vysoce společensky nebezpečné jednání.[128] Nelze přitom předpokládat, že by se úplatkářství územně samosprávným celkům vyhýbalo, úroveň latence této trestné činnosti tak bude zřejmě velmi vysoká. Při zkoumání důvodů tohoto stavu je nutné si uvědomit, že úplatkářství páchané volenými představiteli obecně představuje tzv. „velkou korupci", jež se vyznačuje vysokou mírou konspirace a sofistikovanými způsoby páchání. Charakteristické jsou také širší organizované skupiny a klientelistické sítě. Pro odhalení a vyšetřování takových případů je nezbytná dlouhodobá a soustavná intenzivní činnost orgánů činných v trestním řízení s co nejefektivnějším využitím prostředků poskytnutých trestním řádem. K tomu je zapotřebí nejen vysoká profesionalita a odbornost zejména státních zástupců a policistů, ale také relativně vysoké náklady na operativní techniku a na odměnu odborných konzultantů či znalců. Těmito prostředky a možnostmi však orgány činné v trestním řízení z důvodu neustále tvrdších úsporných opatření mnohdy nedisponují, k čemuž je nutné poznamenat, že potenciální úspora získaná v souvislosti se zabráněním jakéhokoliv případu velké korupce obvykle řádově převyšuje náklady vydané na její odhalení, o pozitivně generálně preventivních důsledcích nemluvě.

V rámci statistických údajů k charakteristice pachatelů je jeden s obžalovaných označen jako „lobbista", přestože takovouto profesi český právní řád dosud nezná. Za lobbistu byl pro potřeby analýzy označen jeden ze spoluobžalovaných v již mnohokrát zmiňovaném případě Krajského soudu v Brně, kde vystupoval jménem spoluobžalovaného, tou dobou starosty městské části, v úmyslu získat od investora úplatek za to, že spoluobžalovaný starosta nebude v rámci správního řízení klást investičnímu záměru překážky.[129] Úloha obžalovaného tedy spočívala ve zprostředkování kontaktu mezi jeho „patronem", který disponoval nezbytnou mocí, a potencionálním podplácejícím, tak aby bylo minimalizováno riziko ohrožení postavení patrona. Případ se vyznačuje řadou rysů charakteristických pro vydírání, neboť za úplatek nebyla nabízena neoprávněná výhoda, ale úplatek byl naopak požadován za to, že

[128] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010
[129] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. září 2010, sp. zn. 1T 7/2010

pachatelé nebudou škodit, vyznačoval se tedy řadou společných prvků s vydíráním. Právě tato skutečnost do značné míry vedla k odhalení pachatelů, neboť osoba požádaná o úplatek se obrátila na orgány činné v trestním řízení.

Trestná součinnost mezi patronem a jeho lobbistou / výběrčím je pro závažnou korupční činnosti typická a je dalším z prostředků, kterými se pachatelé úplatkářství snaží chránit před odhalením, či postihem svého jednání. Odhalení celé struktury pachatelů a konkrétních rozhodujících osob je pro orgány činné v trestním řízení velmi složité. Základní obhajoba (a bylo tak tomu i ve výše uvedeném případě) stojí na tvrzení, že lobbista neměl ve věci žádnou rozhodovací pravomoc a že se patron na korupčním vztahu nepodílel, případně o něm vůbec nevěděl.

Z hlediska osoby pachatelů z výsledků analýzy vyplývá, že se jedná o osoby dosud netrestané, bezúhonné, s dobrými zprávami z místa bydliště a pravidelně s dobrým hodnocením zaměstnavatele, což bývá často také důvodem pro mírnější výměru trestní sankce. Pachatelé drobné administrativní korupce se jí dopouštějí opakovaně a po poměrně dlouhou dobu.[130]

Doznání či lítost nad spáchaným činem se vyskytuje méně, obvykle tehdy, je-li obžaloba podložena takovými důkazy, že o její důvodnosti téměř nelze mít pochyb.

Ke svému činu se doznala např. obžalovaná v případě Obvodního soudu pro Prahu 7.[131] Způsob, jakým byla zapojena do korupčního vztahu a jakým se začala podílet na trestné činnosti ostatních spoluobžalovaných, spočíval v tom, že obžalovaná byla jako zaměstnankyně České konsolidační agentury, detašované pracoviště Ostrava, jmenována do funkce ředitelky jednoho z odborů ČKA v Praze. Za tím účelem ČKA poskytla obžalované byt, který však nebyl pro potřeby obžalované vyhovující. Následně byla obžalovaná kontaktována spoluobžalovaným s nabídkou bezplatného bydlení v jednom z jeho bytů. Skutečný důvod této nabídky, kterou obžalovaná přijala, odhalily následně nařízené odposlechy.

V průběhu rozhovoru obžalovaného s dalším spoluobžalovaným bylo zaznamenáno:

„Naše přítelkyně byla schválena, asi ve středu jí budu ukazovat byt, nejdřív můj, pak tvůj a garantuju návratnost.“

[130] Srov. např. Rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 16. března 2010, sp. zn. 2T 2/2006
[131] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

„Tam nějaká nová ředitelka nastoupila a převzala nějakejch 20 největších případů (z kontextu myšleno v ČKA) a bydlí u nás v bytě.“

„…ten byt v Praze, já ho chtěl zrušit, že do něj dáme XXXXX zase pro změnu na můj účet, teď bydlela půl roku u tebe, tak bude bydlet půl roku u mě, a snad se nám do tý doby nějak vyplatí…“

Po poskytnutí této služby se pak obžalovaná dle svých slov cítila spoluobžalovanému zavázána a jako protislužbu mu následně poskytovala interní informace, o nichž měla zachovávat mlčenlivost. Plíživé zavazování účastníků korupčních vztahů je pro případy velké sofistikované korupce typické a zároveň obtížně trestněprávně postihnutelné. Postupné vytváření klientelistických sítí pak vede ke stavu, kdy jsou často obdobné služby poskytovány i bez úplatků z toho důvodu, že si účastníci takového vztahu jednak něco „dluží“ a jednak ve snaze si jiného do budoucna „zavázat“.

I když je poskytnutí úplatku velmi dobře doložené a jen obtížně zpochybnitelné, nebývá přiznání obžalovaného, natož lítost nad spáchaným trestným činem, pravidlem. V rámci obhajoby jsou buď zpochybňovány usvědčující důkazy[132], nebo je jednání obžalovaných jimi samotnými nelogicky až absurdně vysvětlováno. Nutno však podotknout, že oproti analýze z let 2007 až 2009 soudy na takovouto formu obhajoby téměř nepřistupují.

Ilustrující je věc vedená před Okresním soudem ve Frýdku Místku.[133] Úředník magistrátu města přijímal úplatky jako odměnu za to, že uloží za spáchaný přestupek co nejnižší sankci. Přijetí úplatku bylo podrobně zaznamenáno operativně pátracími prostředky a dále prokazováno výpovědí svědka a dokonce i samotného obžalovaného. Ten přijetí finančních prostředků ve světle audiovizuálních záznamů přiznal, nicméně se hájil tím, že se jednalo o vrácení dluhu. Na této obhajobě setrval, přestože byla s ohledem na obsah záznamů pořízených operativně pátrací technikou evidentně nelogická.

Soud se s obhajobou velmi dobře vypořádal, označil ji za lživou a plně vyvrácenou, když v odůvodnění uvedl:

„…během předchozího pětiminutového rozhovoru mezi svědkem M. a obžalovaným bylo nejvíc hovořeno o přestupci P. Š. a částečně také o běžných nepodstatných věcech a následně

[132] Viz kapitola 3.2
[133] Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 29. června 2011, sp. zn. 80T 245/2010

svědek M. hodí před obžalovaného peníze se slovy „Tady je výplata, jo“, načež obžalovaný ihned tyto peníze schovává pod podložku počítačové myši a svědkovi vyčítavě říká: „To mi tady nedávej“, přičemž rozkládá rukama směrem ke stropu. Způsob předání včetně použitých slov M.M. a následná urychlená úschova peněz ze strany obžalovaného doprovázená jeho slovy „To my tady nedávej“ logicky vylučuje, že by se mohlo jednat o splátku dluhu.“

3.3.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění

Z hlediska právní kvalifikace a důvodů zproštění je nejprve vhodné uvést statistická data, z nichž analýza vychází.

Dělení analyzovaných případů dle právní kvalifikace a důvodů zproštění

posuzovaných případů		důvod zproštění		
právní kvalifikace § 160/ 331	případů	§ 226 písm. a)	§ 226 písm. b)	§ 226 písm. c)
odst. 1	5	1	1	0
odst. 1,2	6	1	1	0
odst. 1, 2, 3 písm. a)	1	0	0	1
odst. 1, 3 písm. b)	22	2	2	0
odst. 2, 3 písm. a)	2	0	0	0
odst. 2, 3 písm. b)	5	0	0	0
odst. 2, 4 písm. a)	2	0	1	0

Počet a druhy trestných činů obžalovaných v souběhu s trestným činem přijímání resp. přijetí úplatku.

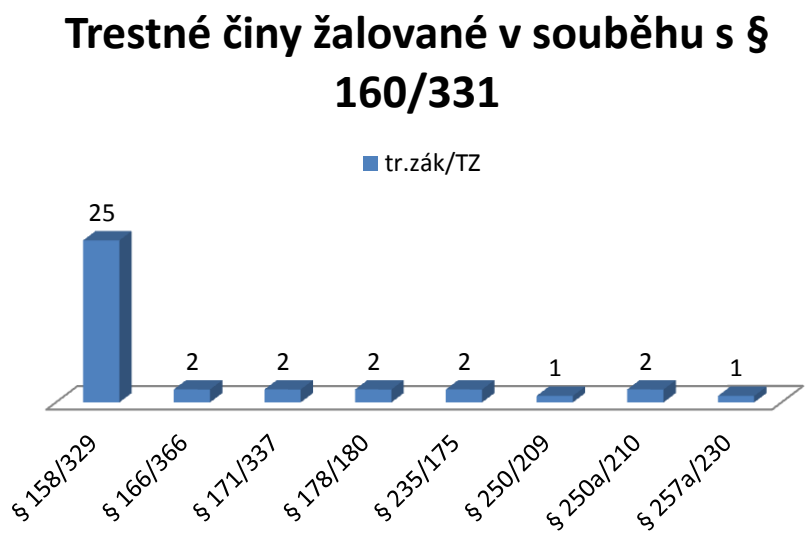

Jak již vyplývá z předcházejícího dílu této kapitoly, věnovanému charakteristice pachatelů, převažuje v analyzovaném vzorku trestná činnost úředních osob. Je tedy logické, že nejčastěji

bude jednání pachatele kvalifikováno podle § 160 tr. zákona, resp. § 331 odst. 3 písm. b) TZ, čemuž rovněž odpovídá, že spolu s trestným činem přijímání, resp. přijetí úplatku je nejvíce stíháno zneužití pravomoci veřejného činitele nebo úřední osoby.

Vzhledem k tomu, že výše uvedená tabulka obsahuje souhrnné údaje pro starou i novou právní úpravu, je nutné ještě doplnit, že v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku byla zavedená nová skutková podstata ustanovení § 331 odst. 1 alinea 2 TZ. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí se vyskytují celkem čtyři případy této právní kvalifikace.

Co se problematiky souběhů týče, vyskytují se oproti analyzovanému vzorku z let 2007 až 2009 v podstatně vyšší míře souběhy vícečinné, přestože jednočinný souběh i nadále převažuje. Z hlediska jednočinného souběhu je typickým případem přijímání úplatku policistou za vyhledání a poskytnutí informací z informačních systémů Policie ČR, kdy se policista vedle přijímání úplatku současně dopouští zneužití svěřené pravomoci.

Z hlediska právní kvalifikace v praxi problémy téměř nevznikají, k její změně v odvolacím řízení převážně nedochází.

Výjimku představuje případ vedený před prvosinstančním Městským soudem v Praze.[134] Obžalovanému bylo kladeno za vinu, že jako ředitel sekretariátu předsedy vlády ČR využil svého postavení a v souvislosti s privatizací státního podniku UNIPETROL si řekl jednomu ze zájemců, zástupci společnosti SETA Invest, o 5 milionů Kč. Jeho jednání bylo obžalobou kvalifikováno jako pokus trestného činu podvodu dle § 250 odst. 1, 4 tr. zákona s odůvodněním, že privatizace společnosti byla v době jednání obžalovaného již skončena, což obžalovaný věděl. Samotná žádost obžalovaného o finanční prostředky byla formulována slovy „*na stole bude pět ... v českých*“ a dále upřesněna „česká skupina má prostě vstupní kartu, ať si řekne, chce, nechce“. O dané věci pak rozhodoval Městský soud v Praze v první instanci celkem čtyřikrát, když bylo jeho rozhodnutí opakovaně rušeno soudem odvolacím.

První rozhodnutí ve věci bylo usnesení Městského soudu v Praze, který rozhodl o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.[135] Soud rozhodnutí odůvodnil tím, že předloženou obžalobou nebyly dostatečným způsobem objasněny všechny základní skutečnosti, některé důkazy (zvukové a obrazové záznamy) nebyly předloženy v takové kvalitě, aby mohly být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení. Soud požadoval předložení technicky „vyčištěných“

[134] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 3T 1/2007
[135] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. června 2007, sp. zn. 3T 1/2007

audiovizuálních nahrávek, plnou moc opravňující svědka S. jednat za společnost SETA Invest, uvedení skutečností svědčících o vzájemném vztahu obžalovaného a svědka S. a o postavení obžalovaného.

Proti tomuto rozhodnutí byla státním zástupcem podána stížnost, jež Vrchním soud v Praze shledal důvodnou a rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k novému projednání.[136]

Druhým rozhodnutím ve věci Městský soud v Praze obžalovaného zprostil z důvodu dle § 226 písm. a) tr. řádu, tedy z důvodu, že nebylo prokázáno, že se skutek stal. [137] Soud proběhnuvší dokazování vyhodnotil ve prospěch obžalovaného, neboť nebyla vyvrácena jeho obhajoba opírající se o to, že svědek S. nevystupoval v době jednání jako zástupce společnosti SETA Invest, která se dle výpovědí svědků privatizace ani neúčastnila. Navíc svědek S. již v době jednání obžalovaného musel vědět, že privatizace UNIPETROLU již byla skončena a tudíž ji nelze zvrátit. Dle názoru soudu z dokazování rovněž vyplynulo, že počet a místa schůzek mezi obžalovaným a svědkem S. neodpovídají popisu v obžalobě. S ohledem na výše uvedené soud argumentoval, že v řízení bylo prokázáno, že obžalovaný si sice řekl o finanční prostředky, nikoliv však za ovlivnění privatizace, ale za sdělení neveřejných informací. Nicméně pro tento skutek soud nemohl obžalovaného odsoudit, když by odsouzení způsobilo, že by nebyla zachována totožnost skutku, neboť dle názoru soudu nebyl zachován ani následek, tedy škoda na straně společnosti SETA Invest, ani jednání, u kterého však svůj závěr soud konkrétně neodůvodnil, nýbrž pouze konstatoval vyvrácení popisu skutku uvedeného v obžalobě. Soud tedy shledal, že se skutek, tak jak byl popsán v obžalobě, nestal. I přes rozsáhlost argumentace Městského soudu v Praze, nemůže jeho názor rozhodně obstát. [138]

Je dosti paradoxní, že se soud zabýval především motivací a postavením osoby požádané o úplatek a jejího vztahu k novináři, který o této věci připravil reportáž, a nikoliv subjektivní stránkou jednání obžalovaného. Pro trestnost činu je podstatné, v jakém úmyslu konal obžalovaný, a nikoliv úmysl osoby, vůči níž jednání obžalovaného směřuje. *Ad absurdum* lze přirovnat postup soudu k tomu, jako kdyby u pokusu vraždy zkoumal, zda oběť v době jednání pachatele věděla, že ve zbrani, kterou na ni pachatel míří, nejsou náboje.

[136] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. září 2007, sp. zn. 4 To 78/2007
[137] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. ledna 2008, sp. zn. 3T 1/2007
[138] Podrobněji viz níže v pojednání o rozhodnutí o opravných prostředcích

Za zmínku stojí úvaha soudu týkající se prokázaného skutkového děje spočívajícího v žádosti obžalovaného o finanční prostředky za poskytnutí informací. Dle názoru soudu by v takovém případě šlo pouze o určitý druh obchodu s informacemi, jestliže by takto vyplacené peněžní prostředky prošly i účetnictvím. Soud se neztotožnil s názorem obžaloby, že by takový příjem byl nelegální, k tomu by dle soudu došlo pouze v případě, pokud by obžalovaný tento příjem nepřihlásil k zdanění. Dle autorů analýzy na názor, že přijetí finančních prostředků za vyzrazení neveřejných informací získaných v souvislosti s výkonem veřejné funkce, které navíc mohly mít významný vliv na postavení soutěžitelů v hospodářské soutěži a o kterých byl obžalovaný povinen ze své funkce zachovávat mlčenlivost, představuje obchodní transakci, skutečně přistoupit nelze a je jej nutné označit za zcela mylný. Pozoruhodné je, že se prvoinstanční soud vůbec nevěnoval otázce, že by žádost o finanční prostředky za poskytnutí informací, jak bylo i dle jeho názoru v řízení prokázáno, byla žádostí o úplatek ve smyslu § 160 tr. zákona, přestože se jinak možností této právní kvalifikace u popisu skutku uvedeného v obžalobě krátce věnoval.

Pro dokreslení nastíněných úvah uvádíme názor soudu, vyslovený v samotném závěru jeho rozhodnutí:

„Navíc sv. ZXXXXX u hlavního líčení uvedl, že to v podstatě považoval, když to řekneme hodně zjednodušeně, za určitý druh obchodu s informacemi. Do jaké míry je tato skutečnost v souladu či v rozporu s trestním zákonem či jinými předpisy na trestní zákon navazujícími, však není účelem tohoto řízení.“

Toto rozhodnutí bylo opětovně zrušeno odvolacím soudem, jenž prvostupňovému soudu vytkl především to, že se ve svém rozhodnutí prakticky vůbec nevěnoval otázce významu věty „na stole bude pět“, která je navíc jasným těžištěm skutku, a to na rozdíl od termínů a míst schůzek, jak zdůrazňoval soud první instance. Totožnost jednání zůstala nepochybně zachována. Odvolací soud upozornil, že v dané době probíhala jednání o prodeji akcií minoritních akcionářů, která s privatizací souvisela. Uložil tak soudu první instance, aby se věcí znovu zabýval a případně posoudil, zda-li není na místě právní kvalifikace dle § 160 tr. zákona.

V novém rozhodnutí však Městský soud v Praze u své právní kvalifikace setrval, kdy *de facto* doslovně zopakoval argumentaci uvedenou v původním rozhodnutí, prakticky bez ohledu na

výtky uvedené ve zrušovacím rozhodnutí.[139] Argumentaci pouze doplnil o posouzení předmětné věty „na stole bude pět“, kdy tuto označil za slang užívaný v určitých profesích. Sousloví „na stole“ tak dle názoru soudu mělo vyjadřovat „na programu bude“. Dále soud vyslovil názor, že celá věc mohla být výsledkem diskreditační akce svědka S. a novináře K. Ostatní své závěry ponechal prakticky beze změny, nebo je pouze zdůraznil, včetně výše uvedeného názoru o legalitě přijímání finančních prostředků za informace získané v souvislosti s výkonem veřejné funkce za předpokladu, že budou řádně zdaněny.

Vypořádání se s právním názorem vysloveným ve zrušovacím rozhodnutí bylo v následujícím odvolacím řízení podrobeno přísné kritice ze strany Vrchního soudu v Praze.[140] Dle odvolacího soudu se soud první instance opětovně nevypořádal se základními okolnostmi významnými pro rozhodnutí a jím provedené hodnocení důkazů neodpovídá zásadě uvedené v § 2 odst. 6 tr. řádu. Odvolací soud zdůraznil, že soud první instance doslova převzal podstatnou část rozhodnutí, ačkoliv mu byl způsob hodnocení důkazů a nesprávný právní názor v rozhodnutí odvolacího soudu vytýkán, což bylo důvodem pro zrušení původního rozhodnutí. V novém rozhodnutí se prvostupňový soud nezabýval všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí včetně těch, na které byl výslovně odvolacím soudem upozorněn. Dle názoru odvolacího soudu se soud první instance nedostatečně vypořádal důkazy, jež hodnotil pouze samostatně a v neúplném rozsahu a nezřídka také v rozporu se zásadami obecné logiky.

Předně, co se týká předmětné věty „na stole bude pět“, nalézací soud vůbec nevzal v úvahu, že po citovaném výroku následoval dovětek „v českých“. Výklad soudu, že daná věta měla znamenat „na programu bude“, ztrácí veškerý smysl. Vytrhávání jednotlivých skutkových okolností z kontextu se pak soud dopustil i při interpretaci jiných rozhodných důkazů.

Odvolací soud následně podrobil kritice skutečnost, že nalézací soud nerespektoval ve svém rozhodnutí názor vyslovený odvolacím soudem ohledně otázky totožnosti skutku. Znovu zdůraznil, že dle ustálené teorie je totožnost skutku zachována, je-li zachována alespoň částečně totožnost jednání nebo totožnost následku. V tomto případě bylo obžalovanému od počátku kladeno za vinu, že požadoval po svědku S., potažmo po představitelích společnosti SETA Invest, a.s., v podvodném úmyslu slovy „na stole bude pět“ částku 5 milionů Kč.

[139] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. února 2009, sp. zn. 3T 1/2007
[140] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. června 2009, sp. zn. 6 To 31/2009

Totožnost skutku tak musí být zachována bez ohledu na to, zda obžalovaný požadoval úplatek za přímluvu k vrácení do hry o privatizaci, či za informace z jednání.

Odvolací soud zaujal stanovisko k právnímu názoru soudu první instance, dle něhož i situaci, v níž by se jednalo o nabídku peněžních prostředků, by šlo pouze o tzv. „obchod s informacemi“, který není porušením právních předpisů. Odvolací soud přitom odkázal na ustálenou judikaturu a teorii definující pojem *obstarávání věcí obecného zájmu* ve smyslu § 160 tr. zákona s tím, že obstaráváním věcí obecného zájmu je činnost, která souvisí s plněním úkolů, týkajících se věcí obecného zájmu, tedy nejen rozhodování orgánů státní moci a správy, ale i jiná činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, kulturních a sociálních potřeb, Nespadá sem toliko činnost občanů, jež je výlučně projevem jejich osobnostních práv.

„…předmětem jednání, jehož se na základě zmocnění premiéra Paroubka zúčastnil obžalovaný D, byl především výkup akcií minoritních akcionářů, tedy proces bezprostředně navazující na samotnou privatizaci … Již jen samotné informace z tohoto jednání mohli mít význam i pro budoucí obchodní strategii skupiny SETA Invest … Je tedy zcela vyloučeno aby účast obžalovaného na tomto jednání byla pouhým výkonem jeho osobnostních práv, naopak povaha zmocnění i předmět jednání svědčí o tom, že obsah i průběh tohoto oficiálního jednání s polskými představiteli byl v zájmu obecném … Pokud by tedy za takových okolností obžalovaný jakkoliv využil pověření k jednání, ať už k přímluvě či získání exkluzivních informací ve prospěch skupiny SETA Invest, tedy subjektu v jehož prospěch by jednal mimo rámec oficiálního pověření a požadoval za to od něj částku 5 mil. Kč, naplnil by znaky skutkové podstaty trestného činu úplatkářství podle § 160 odst. 2 tr. zák…“

Odvolací soud tedy opětovně zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a zároveň v souladu s ustanovením § 262 tr. řádu přikázal projednání věci v novém složení senátu.

Naplnění důležitých důvodů jako podmínky pro uplatnění této výjimky ze zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, odůvodnil následovně:

„V posuzovaném případě nalézací soud neodstranil vady, na které odvolací soud ve svém prvním zrušujícím rozhodnutí výslovně poukázal, opakovaně pominul významné skutečnosti, vyplývající z provedených důkazů, provedené důkazy interpretoval zkresleně a neúplně a vědomě nerespektoval právní názor odvolacího soudu, ač jím byl ve smyslu ustanovení § 264 odst. 1 tr. řádu vázán …“

Po tomto rozhodnutí odvolacího soudu se věcí opětovně zabýval Městský soud v Praze, tentokrát však již v jiném složení senátu a za respektování právního názoru soudu druhého stupně. Na základě velmi důkladného důkazního řízení, detailně rozebraného v odůvodnění rozhodnutí, soud napočtvrté došel k závěru, že se obžalovaný protiprávního činu dopustil, a to i přesto, že ne zcela tak, jak bylo popsáno v obžalobě. Oproti obžalobě bylo jednání obžalovaného kvalifikováno jako trestný čin přijímání úplatku dle § 160 odst. 2, odst. 4 písm. a) tr. zákona (a nikoliv jako pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst.1 k § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zákona).

Po podrobném dokazování vzal nalézací soud za prokázané, že obžalovaný požádal svědka S. o úplatek za sdělení exkluzivních informací týkajících se postoje polské vlády k otázce dokončení privatizace společnosti UNIPETROL a výkupu akcií minoritních akcionářů, které obžalovaný získal v souvislosti s výkonem své funkce. S ohledem na skutečnost, že v dané době probíhal spor mezi společností Agrofert a PKN Orlen, tedy firem, které společně držely většinový podíl ve společnosti UNIPETROL, mohly mít takové informace pro společnost SETA Invest, která usilovala o vytlačení a nahrazení společnosti Agrofert v partnerství s Orlenem, zcela zásadní význam. Právě poskytnutí těchto informací bylo prostředkem k nabízenému vrácení do hry a ke zvolení vhodné obchodní strategie.

Soud logicky v kontextu celého zaznamenaného rozhovoru interpretoval význam stěžejní věty obžalovaného „*Vem si ty informace a na stole bude pět…..pět v českých….“*, když uvedl, že obžalovaný jasně pojmenoval, co svědkovi S. nabízí, tj. že mu sdělí určité významné informace, a co za to chce, resp. nakolik si tyto informace cení, neboť obžalovaný bez jakéhokoliv nátlaku či provokace svědka naprosto rozhodně a promyšleně řekl výši požadované finanční částky.

Dle soudu nebylo prokázáno tvrzení obžalovaného o tom, že by mohl ovlivnit průběh výkupu akcií minoritních akcionářů a nebylo prokázáno ani to, že by nepravdivě tvrdil, že jednal o faktickém návratu do hry. Pro právní kvalifikaci trestného činu podvodu by muselo být prokázáno, že obžalovaný požadoval částku 5.000.000,- Kč, ačkoli by věděl, že sám nemůže ve prospěch třetího subjektu ovlivnit ani průběh výkupu akcií minoritních akcionářů, ani jakýkoliv návrat do hry společnosti SETA Invest. Naopak obžalovaný se na předmětném jednání dozvěděl zásadní informace, které mohly nasměrovat strategické kroky spol. SETA Invest.

Soud uzavřel, že obžalovaný využil pověření k jednání k získání exkluzivních informací ve prospěch společnosti SETA Invest a požadoval za to úplatek 5 mil. Kč, přičemž sám dal podnět k jeho poskytnutí. Tedy požadoval tuto částku nikoliv v podvodném úmyslu, ale v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.

K uvedenému případu je třeba podotknout, že rozdíl v kvalitě posledního rozhodnutí Městského soudu v Praze a rozhodnutí jemu předcházejících je na první pohled viditelný. Nový senát se nejen řídil názorem a pokyny odvolacího soudu, což byla jeho zákonná povinnost, kterou původní senát ignoroval, ale zároveň významným způsobem rozšířil dokazování a posuzoval důkazy na rozdíl od původního senátu jak jednotlivě, tak v jejich souhrnu, tedy v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. řádu. Původní senát se ve svých rozhodnutích těchto základních zásad nedržel a zcela zásadním způsobem se dokonce odchýlil od platné teoretické doktríny u tak základní věci, jakou je totožnost skutku. Takováto pochybení u významného a sledovaného případu je nutné hodnotit jako naprosto nepřípustná, nesoucí z hlediska generálně preventivní funkce jednoznačně negativní efekt.

Obzvláště v případech velké korupce, které jsou oprávněně pozorně sledovány ze strany medií a celé společnosti, je třeba dbát na úplné a podrobné sledování dodržení všech zákonných podmínek. Své rozhodnutí by pak soud měl odůvodnit způsobem, který bude důvěryhodný a srozumitelný nejen osobám s právním vzděláním, ale, pokud možno, i širší veřejnosti. Nedodržení těchto pravidel nutně vede ke snižování důvěry veřejnosti v nezávislost, nestrannost a odbornost justice jako celku.

Pokud jde o případné změny právní kvalifikace či dokonce zproštění vyvolané podáním opravného prostředku, nedochází k nim příliš často.

Ke zproštění obžalovaného přistoupil např. Městský soud v Praze[141] jako soud odvolací proti rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4.[142] V dané věci, která již byla podrobně rozebírána v oddílu 3.2.2, představovala stěžejní otázku pro posouzení viny obžalovaných použitelnost pořízených záznamů telekomunikačního provozu. Tyto záznamy byly Městským soudem v Praze vyhodnoceny jako procesně použitelné a obvodní soud k nim musel v novém řízení přihlédnout, přičemž vzal za prokázané, že se obžalovaní vzájemně dohodli, že za stanovenou finanční částku potvrdí provedení technické prohlídky vozidla bez jeho faktického přistavení, tj. pouze „papírově“. Přesto však odvolací soud v dalším řízení rozhodl o zproštění

[141] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. února 2012, sp. zn. 67 To 26/2012
[142] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. Prosince 2011, sp. zn. 6T 124/2011

obžalovaných dle § 226 písm. b) tr. řádu, tedy že v žalobním návrhu označený skutek nebyl trestným činem.

Městský soud se ztotožnil s názorem prvoinstančního soudu, že pořízené odposlechy prokázaly protiprávní vydání potvrzení o technické kontrole bez předchozího faktického přistavení vozidla, jinak tomu však bylo ohledně poskytnuté neoprávněné výhody jako protiplnění za prokázanou protiprávní službu. Dle názoru odvolacího soudu je sice jisté, že bylo slíbeno poskytnutí neoprávněné výhody (úplatku), nebylo však prokázáno, jak bylo následně s těmito prostředky naloženo. Soud konstatoval, že v situaci, kdy nelze provedeným dokazováním stanovit, která z vícero reálně se nabízejících verzí odpovídá skutečnosti, musí tuto nejistotu vykládat ve prospěch obžalovaných.

„Pouhé podezření byť by jeho stupeň, že obžalovaní se mohli inkriminovaného jednání dopustit, byl jakkoliv vysoký, samo o sobě nemohlo vytvořit spolehlivý a zejména zákonný podklad pro odsuzující výrok soudu, který musí být vždy výrazem lidsky dosažitelné jistoty … Za důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný zčásti usvědčující důkaz, a která je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko chyb a omylů, nebylo možno postavit najisto, že obžalovaní svým jednáním bezezbytku naplnili objektivní i subjektivní stránku trestného činu přijímání úplatku…“

Odvolací soud posoudil vyhodnocení důkazů nalézacím soudem za příliš spekulativní a ne plně objektivní, neboť samotná účast na realizaci fingované prohlídky nemůže založit trestní odpovědnost, jestliže nelze s nejvyšší jistou doložit konečný osud poskytnutého protiplnění.

Při studiu citovaného rozhodnutí je zarážející, že z jeho odůvodnění není absolutně zřejmé, proč v případě, kdy odvolací soud vzal za prokázané, že došlo k dohodě na poskytnutí neoprávněné výhody, nevyhodnotil takové jednání jako naplnění skutkové podstaty dle § 160 odst. 1 tr. zákona, tedy že si pachatel dal slíbit úplatek. V takovém případě je totiž zcela bez vlivu na vyvození trestní odpovědnosti, zda k poskytnutí a přijetí úplatku skutečně došlo.

Zcela odlišné závěry z provedených důkazů vyvodil odvolací Krajský soud v Ostravě[143] ve věci posuzované v prvním stupni Okresním soudem v Přerově.[144] V uvedeném případě se jednalo o žádost a přijetí úplatku předsedou a zároveň statuárním zástupcem sportovního oddílu v souvislosti s přestupem mladé gymnastky do jiného oddílu. Dle obžaloby obviněný

[143] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. srpna 2011, sp.zn. 68 To 89/2011
[144] Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 14. října 2010, sp.zn. 4 T 41/2010

podmiňoval udělení souhlasného stanoviska k přestupu úplatkem nejprve ve výši 250.000,- Kč, který snížil na 150.000,-Kč a tuto částku od rodičů přestupující dívky skutečně v hotovosti převzal. Zásadním pro rozhodnutí věci bylo posouzení toho, zda přijatá částka ve výši 150.000,-Kč představuje úplatek, nebo zda jde o tzv. výchovné, tj. o částku stanovenou přestupním řádem. Klíčovým důkazem byl zvukový záznam z policií monitorované schůzky mezi obviněným a rodiči dívky, v jejímž průběhu došlo k předání částky. Okresní soud v Přerově shledal, že obhajoba obviněného byla beze zbytku vyvrácena, neboť ze zvukového záznamu vyplývá, že obviněný za souhlas s přestupem požadoval úplatek, přičemž nedošlo k uzavření nějaké obchodní smlouvy a nebyl vystaven žádný doklad o předání a převzetí částky. Pozdější úkon obviněného v podobě vystavení faktury provedený až v průběhu trestního stíhání byl jen zastíracím úkonem činěným ve snaze zamaskovat skutečný účel poskytnutých finančních prostředků (úplatku) nějakým legálním titulem. Soud poukázal na nelogičnost a rozpory ve výpovědích obviněného, v nichž se snažil účel přijatých finančních prostředků vysvětlit, a zdůraznil, že obviněný nemohl z titulu vlastního živnostenského oprávnění fakturovat za takovou činnost.

Krajský soud v Ostravě doplnil dokazování výslechem dalšího svědka a úplně jinak vyhodnotil zvukový záznam z monitorované schůzky. Nové svědectví osvětlilo způsoby přestupu, kdy částka tzv. výchovného určeného pro mateřský oddíl je věcí dohody mezi vychovatelem a rodiči nezletilého přestupujícího. Krajský soud se přiklonil k verzi obhajoby, že šlo o výchovné a nikoliv o úplatek. Dle odvolacího soudu ze zvukových záznamů nevyplývá, že obviněný požadoval úplatek, naopak svědek (otec přestupující dívky) stále na obviněného naléhal, aby si řekl částku, přičemž z postupu svědka byla patrná snaha donutit obviněného všemi prostředky, trestní oznámení nevyjímaje, aby souhlasil s přestupem.

Krajský soud v Ostravě konstatoval, že skutečnost, že si svědek vyhodnotil žádost obviněného o výchovné jako žádost o úplatek, nemůže být podkladem pro rozhodnutí o vině. Možností zastřeného úkonu vedeného snahou obviněného zakrýt skutečný účel platby se krajský soud nezabýval, stejně jako otázkou, kam vlastně měly poskytnuté peníze směřovat (zda skutečně do oddílu či k rukám samotného obviněného). Rozhodnutím odvolacího soudu došlo ke zproštění obžalovaného dle ustanovení § 226 písm. b) tr. řádu s odůvodněním, že nebyla naplněna subjektivní stránka obžalovaného trestného činu.

U tohoto případu, který není nikterak skutkově složitý, je nutné se pozastavit nad tím, k jak diametrálně odlišným závěrům došly oba soudy. Oba rozsudky neobsahují citace klíčového zvukového záznamu, není tedy v silách autorů analýzy zaujmout k jeho interpretaci jednoznačné stanovisko. Závěrem je možné položit si otázku, do jaké míry respektoval odvolací soud zásadu, podle které je vyhodnocení důkazů záležitostí volného hodnocení nalézacím soudem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2, odst. 5, odst. 6 trestního řádu, nikoliv záležitostí vlastního přehodnocení odvolacím soudem, jež překračuje přezkum logiky závěrů nalézacího soudu vyplývajících z provedených důkazů.
Jak názorně dokládají výše uvedené případy, hraje, s ohledem na klíčový význam odposlechů a operativně pátracích prostředků při posuzování viny obviněných, zcela zásadní roli interpretace pořízených záznamů a neméně také jejich technická kvalita.
O zproštění z důvodu naplnění ustanovení § 226 písm. a) tr. řádu rozhodl například Obvodní soud pro Prahu 3.[145] V dané věci byla obžalována příslušnice Policie ČR za to, že přijímala úplatky v souvislosti se správním řízením vedeným Inspektorátem cizinecké policie. Stěžejními důkazy obžaloby byly zejména záznamy pořízené dle ustanovení § 158d odst. 2 tr. řádu. Soud však po jejich zhlédnutí a vyhodnocení konstatoval, že jimi nebylo prokázáno jednání popsané v obžalobě, neboť z pořízených záznamů nebylo možné bez důvodných pochybností učinit konkrétní závěr o vině obžalované.

Dle názoru obžaloby měl pořízený záznam v jednom z obžalovaných skutků zachycovat jednání spoluobžalovaného, jak vytáhl ze zadní kapsy svazek bankovek, v aktovce je přepočítal, vložil do obálky, kterou následně předal obžalované. Soudu se však se závěrem obžaloby neztotožnil. Podle soudu záznam sice zachycuje, jak obžalovaný něco vytahuje ze zadní kapsy kalhot a následně vkládá do aktovky, kde se zdá, že něco přepočítává, nicméně jednoznačný závěr, že se jednalo o peníze, a tedy o úplatek učinit nelze.

V jiném z obžalovaných skutků pak soud na základě pořízeného záznamu dokonce nemohl rozeznat ani hodnotu bankovky a musel ji odvozovat pouze dle její barvy. K uvedené věci je nutné dodat, že nedostatečná průkaznost pořízených záznamů nebyla jediným důvodem ke zproštění. Soud dále poukazoval na to, že obžalovaná ze své pozice nemohla probíhající řízení přímo ovlivnit, neboť se jednalo o řízení vedené před jiným útvarem. S takovou interpretací soudu se státní zástupce zřejmě ztotožnil, neboť ve věci nebylo podáno odvolání.

[145] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 23. března 2011, sp. zn. 3T 89/2010

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí byl zaznamenán rovněž jeden případ, v němž byl obviněný zproštěn dle § 226 písm. c) tr. řádu, tedy že nebylo prokázáno, že skutek spáchal obžalovaný. Bylo tomu v poměrně skutkově složitém případě vedeném před Okresním soudem v Karlových Varech, v němž bylo dvěma obžalovaným kladeno za vinu, že v souvislosti s plněním smlouvy o dílo, uzavřené mezi dvěma soukromými subjekty, požadovali úplatek za to, že převezmou dílo a vyplatí poškozenému složenou jistinu v podobě zádržného.[146] Poškozený o této žádosti informoval orgány policie, které jej pro účely zaznamenání trestné činnosti obžalovaných vybavily nahrávacím zařízením. Provedeným dokazováním však byla prokázána vina pouze jednoho ze spoluobžalovaných. Ke skutkovému průběhu je nutné dodat, že poškozený měl ohledně kvality provedeného díla s jedním z obžalovaných dlouhodobé spory. Dle názoru soudu tak bylo minimálně pravděpodobné, že toto obvinění vzniklo na základě cílených, křivých informací poskytnutých poškozeným, který se obžalovaného během jednání o poskytnutí úplatku pokusil do celé věci vtáhnout, aby se mu pomstil, neboť jej považoval za zosobnění všech svých problémů, což namítala také obhajoba. Soud s ohledem na zásadu *in dubio pro reo* tohoto obžalovaného zprostil s odůvodněním, že verze o křivém obvinění a o vině obžalovaného stojí vedle sebe, kdy ani jedna z nich nebyla přesvědčivě prokázána.

Z hlediska právní kvalifikace a důvodů zproštění byl zajímavý případ řešen Okresním soudem v Bruntále.[147] Jednalo se o trestní řízení vedené proti předsedovi výrobního družstva, který si v souvislosti s transformací některých částí družstva na soukromé podniky řekl o úplatek za to, že v případě hlasování o prodejní ceně podniku bude hlasovat pro nižší nabídku. Soud uznal obžalovaného vinným, nicméně ve svém rozhodnutí rozhodl o upuštění od potrestání. Soud zohlednil délku trestního řízení (v době jednání soudu trvalo řízení již osmnáct let) a skutečnost, že se obžalovaný déle jak osmnáct let na území České republiky nezdržuje. Proti tomuto rozhodnutí však bylo ve prospěch obviněného podáno odvolání, v němž státní zástupce poukázal, že dle nové právní úpravy bylo trestní stíhání obviněného již promlčeno. Uvedenému dal odvolací soud za pravdu a v souladu s ustanovení § 257 odst. 1 písm. c) tr. řádu a § 223 odst. 1 tr. řádu trestní stíhání obviněného zastavil. [148]

[146] Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. února 2012
[147] Rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 14. května 2010, sp. zn. 2T 26/2010
[148] Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 6 To 423/2010

3.3.4 Postih (sankce)

Nejběžnějším trestem za přijímání resp. přijetí úplatku je podmíněný trest odnětí svobody.

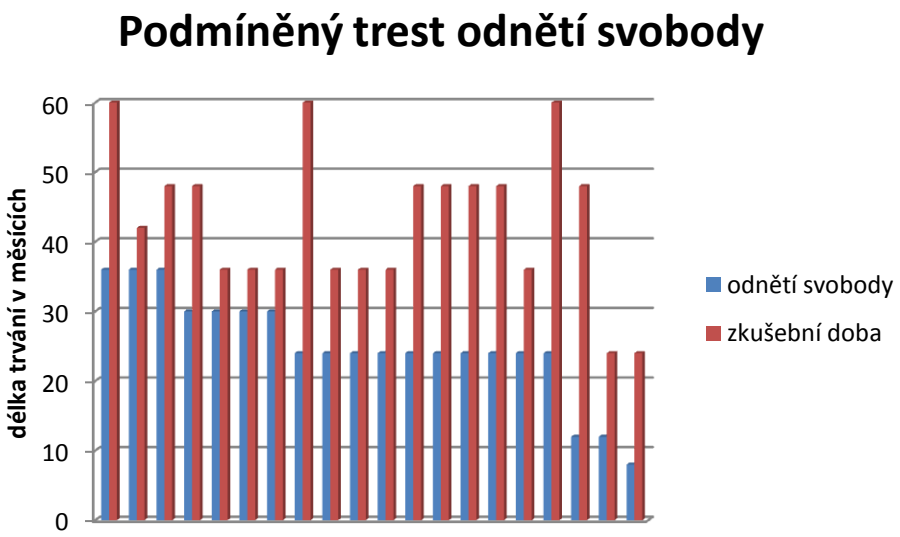

Podmíněný trest odnětí svobody byl v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí nejčastěji ukládán ve výměře dvaceti čtyř měsíců, tedy dvou let. V maximální výměře tří let byl podmíněný trest odnětí svobody uložen celkem ve třech případech, nejmírnější trest byl uložen v délce osmi měsíců. Průměrná délka podmíněného trestu odnětí svobody činí v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí dvacet pět měsíců odložených na zkušební dobu v délce přibližně čtyřicet tří měsíců.

Naprostá většina odsouzených k podmíněnému trestu odnětí svobody se dopustila trestné činnosti v postavení úřední osoby. Tito obžalovaní tak naplnili kvalifikovanou skutkovou podstatu uvedenou v odst. 3 písm. b) § 160 tr. zákona, resp. § 331 TZ, za což jim bylo možno až do 30. listopadu roku 2011 uložit trest odnětí svobody od dvou do osmi let. Vzhledem k výši uložených sankcí je tedy zřejmé, že obecné soudy vyměřovaly tresty převážně na spodní hranici trestní sazby.

Oproti výsledkům analýzy z let 2007 až 2009 bylo zaznamenáno více případů uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, přestože počet obžalovaných stíhaných pro trestný čin přijímání resp. přijetí úplatku byl o dost nižší. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí tak byl nepodmíněný trest odnětí svobody uložen celkem v osmi případech.

sazba TOS	právní kvalifikace	souběh
48	odst. 2, odst. 3 písm. a)	
48	odst. 2, odst. 3 písm. a)	
36	odst. 1, 3 písm. b)	§ 158 odst. 1 písm. a) tr. zák
36	odst. 1, 3 písm. b)	§ 158 odst. 1 písm. a)tr. zák
26	odst. 1, 3 písm. b)	§ 329 odst. 1 písm. a) TZ
24	odst. 1, 3 písm. b) - § 10 odst. 1 písm. c)	§ 235 odst. 1, 2 písm. d) - § 10 odst. 1 písm. c) - tr. zák
24	odst. 1	§ 171 odst. 1 písm. e) - § 9 odst. 2 tr. zák
12	odst. 1	

Z výše uvedené tabulky se podává, že k ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobodu soudy přistupují zejména v případech, kdy se pachatel svým jednáním dopustí souběhu více trestných činů. Z tohoto pravidla se vymykají nejpřísněji uložené tresty, jež byly obžalovaným uloženy ve stejné věci. Zároveň stojí za pozornost, že oproti analýze z let 2007 až 2009 byl nepodmíněný trest odnětí svobody uložen také pro jednání naplňující pouze znaky základní skutkové podstaty.

Nezanedbatelnou úlohu mají alternativní tresty. Protože pachatelé úplatkářské trestné činnosti obvykle usilují o získání majetkového prospěchu, hraje při postihu úplatkářství významnou roli zejména peněžitý trest, přičemž nelze zcela opomenout vztah výše uloženého peněžitého trestu k hodnotě neoprávněného majetkového prospěchu, který měl být trestným činem získán.

Uvedený graf je vzhledem k omezenému počtu případů, u kterých bylo možné přesně určit hodnotu majetkového prospěchu, spíše ilustrativní. Přesto poměrně názorně ukazuje, že se soudy ve své rozhodovací praxi nebrání ukládání i velmi citelných peněžitých trestů. Ke grafu je nicméně nutné dodat, že u řady rozhodnutí nebylo možné konkrétní hodnotu poskytnutého či požadovaného úplatku určit, ačkoliv je na první pohled zřejmé, že musela být vysoká. Příkladem lze uvést již několikrát zmiňovaný případ České konsolidační agentury, kde byly hodnoty úplatků zcela nepochybně vysoké, potencionální prospěch pachatelů ze zmanipulování prodeje předmětné pohledávky řádově dosahoval miliony korun.[149] Peněžitý trest zde byl uložen ve výši 400. 000,- Kč, což vzhledem k dosavadní rozhodovací praxi jako nízký trest rozhodně hodnotit nelze, zvlášť když byl vedle peněžitého trestu uložen také nepodmíněný trest odnětí svobody.

Výrazný nepoměr výše uloženého trestu je zřejmý u třetího sloupce grafu. V dané věci byl obžalovaným požadován úplatek v hodnotě 1. 100. 000,- Kč za zajištění převzetí díla a vyplacení složené jistiny.[150] Za takové jednání byl soudem mimo jiné uložen peněžitý trest ve výši 300. 000,- Kč. Při ukládání tohoto trestu soud zohlednil výši požadovaného úplatku a skutečnost, že obžalovaný byl v době rozhodování soudu bez zaměstnání.

Peněžitý trest je obvykle ukládán jako trest vedlejší, zpravidla vedle podmíněného trestu odnětí svobody. Jako trest samostatný je ukládán jen výjimečně - v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí se tak stalo pouze v případě vedeném před Obvodním soudem pro Prahu 8.[151] V dané věci byla skupina celkem šesti policistů odsouzena za to, že za úplatu poskytovala soukromé odtahové službě informace o dopravních nehodách. Soud vzal v úvahu význam chráněného zájmu, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti spáchání činu i osoby obžalovaných a uložil všem obžalovaným pouze samostatné peněžité tresty. Neuchýlil se tedy ani k uložení trestu zákazu činnosti, přestože se obžalovaní dopustili trestné činnosti v souvislosti s výkonem svých služebních povinností. Obžalovaní byli totiž již v době soudního řízení bez zaměstnání. Dle názoru soudu obžalovaným polehčovala jejich dosavadní bezúhonnost a skutečnost, že na páchané trestné činnosti nijak výrazně neprofitovali. Ve prospěch obžalovaných přičetl soud také značnou medializaci věci. Jako polehčující okolnost však soud uznal i doznání obžalovaných, i když dle samotného vyjádření soudu obžalovaní svou trestnou činnost bagatelizovali a neprojevovali nad ní žádnou lítost. Jako jedinou

[149] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008
[150] Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. února 2012
[151] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 13. listopadu 2009, sp. zn. 32T 34/2009

přitěžující okolnost soud označil to, že se pachatelé dopustili vícero trestných činů, konkrétně přijímání úplatku a zneužití pravomoci veřejného činitele. Soud shledal vhodným a postačujícím trestem samostatný peněžitý trest, který stanovil vzhledem k průměrným výdělkům příslušníků v nezanedbatelné výši (od 20. 000,- Kč do 120. 000,- Kč). Při určení konkrétní výměry peněžitých trestů soud u každého pachatele náležitě diferencoval okolnosti rozhodné pro uložení výše trestu.

Další významný alternativní trest představuje trest zákazu činnosti, který byl soudy uložen celkem v devatenácti případech. Nejčastěji trest zákazu činnosti spočíval v zákazu působení v bezpečnostních a ozbrojených sborech (celkem v jedenácti případech) a ve veřejné správě (celkem ve čtyřech případech). V jednom případě byl obžalovanému zakázán výkon funkce exekutora, v jednom případě výkon funkce statutárního orgánu obchodní společnosti. Dále byl obžalovanému uložen zákaz výkonu funkce poskytovatele výkonu trestu obecně prospěšných prací.[152]

Na okraj k trestu zákazu činnosti lze zmínit rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7, v němž byl zákaz činnosti uložen obžalovanému policistovi, který od spoluobžalovaných přijal úplatek za vyhledání informací v evidencích Ministerstva vnitra ČR, které byly následně využity k vydírání poškozeného.[153] Soud obžalovanému vedle podmíněného trestu odnětí svobody v délce dvou let odložených na zkušební dobu pěti let uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu služebního poměru u Policie ČR, ozbrojených složkách a povolání u obecní policie, kde však neuvedl délku uloženého trestu. Toto pochybení přitom s největší pravděpodobností nelze přikládat písařské chybě, neboť o trvání trestu zákazu činnosti se soud nezmínil ani v odůvodnění. Nápravu provedl až odvolací soud, nutno podotknout, že pochybení bylo zhojeno až po třech letech od rozhodnutí soudu prvoinstančního.[154]

Co se jiných druhů trestů týče, vyskytuje se v analyzovaném vzorku také pět případů trestu propadnutí věci a jiné majetkové hodnoty. Předmětem tohoto trestu převážně byl přijatý úplatek.

[152] Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. ledna 2011, sp. zn. 3T 118/2010
[153] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. května 2009, sp. zn. 24T 251/2008
[154] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. května 2011, sp. zn. 67 To 111/2011

Ve věci posuzované v prvním stupni Krajským soudem v Brně navrhoval státní zástupce trest propadnutí majetku.[155] I přes uložené přísné tresty se státní zástupce neztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že obžalovaným postačuje uložení peněžitého trestu, a proti jeho rozhodnutí podal odvolání, v němž poukázal, že trest propadnutí majetku je výslovně uveden již v § 331 odst. 3 TZ. Dle názoru státního zástupce je tak zřejmé, že zákonodárce považoval jednání, naplňující znaky nižšího odstavce, než pro který byli stíháni obžalovaní, již za natolik závažné, že zde tento trest výslovně uvedl. Vzhledem k tomu, že obžalovaní svým jednáním naplnili kvalifikovanou skutkovou podstatu dle odst. 4, bylo by dle státního zástupce naprosto adekvátní, aby jim byl takový trest uložen. Státní zástupce zdůraznil, že obžalovaní původně požadovali úplatek v hodnotě 4. 000. 000,- Kč. Skutečnost, že takový neoprávněný majetkový prospěch nezískali, je dána pouze včasným zásahem orgánů činných v trestním řízení. Dle státního zástupce oba obžalovaní při svém jednání nebyli ovlivňováni ničím jiným než ziskuchtivostí a touhou majetkově se obohatit na úkor poškozeného.

Uvedené důvody však odvolací soud nepřesvědčily. Vrchní soud v Olomouci uvedl, že hodnota majetku obžalovaných několikanásobně převyšuje hodnotu požadovaného úplatku. Jelikož zamýšlený majetkový prospěch nemohli obžalovaní užít a promítnout ho tak do výše svého jmění a nebylo možné ani dovozovat, že by jimi doposud nabytý majetek pocházel z trestné činnosti, považoval soud za přiléhavější uložení peněžitého trestu.

V analyzovaném období let 2010 až 30. duben 2012 došlo k poměrně výraznému zpřísnění ukládaných sankcí. Pomalu se vytrácí dosavadní praxe, dle níž byla přísnější rozhodnutí prvoinstančních soudů následně výrazně zmírňována rozhodnutím soudů odvolacích. Neznamená to však, že by takováto praxe vymizela úplně, např. Obvodní soud pro Prahu 10 řešil skutkově složitou věc, kde byla pro jednání spočívající v přijímání úplatku a podplácení za zmanipulování vyšetřování dopravní nehody jednoho z obžalovaných v úmyslu umožnit mu uniknout trestnímu stíhání obžalována pětičlenná skupina pachatelů.[156] Pro přijímání úplatku pak byl stíhán příslušník Policie ČR a úředník Magistrátu hlavního města Prahy. Prvoinstanční soud při rozhodování o výši trestů konstatoval u všech obžalovaných vysokou společenskou škodlivost jejich jednání. Dva obžalovaní se dokonce dopouštěli trestné činnosti v postavení a v souvislosti s výkonem funkce příslušníka Policie ČR, navíc vědomě pomáhali uniknout trestnímu stíhání pachateli, který se dopustil závažné dopravní nehody s těžkým

[155] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. dubna 2011, sp. zn. 2 To 98/2010
[156] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010

následkem a o němž obžalovaní věděli, že se jedná o osobu s pestrou a závažnou kriminální minulostí.

Ohledně rozhodování o výši trestu jednoho z obžalovaných, který předmětnou trestnou činnosti inicioval, soud uvedl:

„Je tak zřejmé, že obžalovaný je osobou mnohokrát soudně trestanou, kdy i opakované výkony trestů odnětí svobody v jeho případě nevedly k nápravě, s ohledem na to již na obžalovaného nelze působit jinak než uložením citelného nepodmíněného trestu odnětí svobody. Byl to on, kdo stojí na počátku trestné činnosti popsané pod bodem 1) výroku rozsudku, trestnou činnost zosnoval, na druhou stranu je třeba uvést, že pokud by takto oslovený „policisté" jednali řádně v souladu se svým svědomím i podle zákona, nemohla by jeho nabídka nalézt odezvu. I k těmto skutečnostem při ukládání i výměry trestu soud přihlédl."

Na základě výše uvedeného nalézací soud uložil obžalovaným, kteří přijali úplatek, nepodmíněný trest odnětí svobody v délce tři, resp. čtyři roky a zákaz činnosti v bezpečnostních sborech, resp. veřejné správě.

Proti tomuto rozhodnutí podali obžalovaní odvolání, o kterém rozhodoval Městský soud v Praze.[157] V odvolání obžalovaný, bývalý příslušník Policie ČR, namítal, že nebyly správně posouzeny všechny polehčující a přitěžující okolnosti. Obžalovaný uznal, že sice byl ohrožen trestní sazbou až osm let, nicméně dle jeho názoru byl obvodní soud veden pouze snahou po represivním působení nejen na obžalovaného, ale i na případné pachatele obdobných jednání, což bylo údajně umocněno mediální publicitou. Dle obžalovaného tak byl uložený trest v rozporu se zásadou spravedlnosti. Další obžalovaný, bývalý úředník magistrátu hlavního města Prahy, v odvolání namítal nepřiměřenou přísnost uloženého trestu zejména s ohledem na svoji dosavadní bezúhonnost.

Odvolací soud dal obžalovaným v zásadě za pravdu, přestože se podrobnějšími důvody v podstatě nezabýval, když pouze obecně rozvedl okolnosti rozhodné pro ukládání trestů veřejným činitelům.

„...obžalovaní byli v době činu veřejnými činiteli. Stát musí mít zájem na tom, aby veřejní činitelé vykonávali svou pravomoc v souladu s právním řádem, když jakékoli porušení povinnosti má potřebný stupeň škodlivosti či dříve nebezpečnosti pro společnost, je trestáno

[157] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 61 To 370/2011

podle vyšší sazby, než jaká se vztahuje na jiné fyzické osoby. Tresty ukládané veřejným činitelům jsou tedy přísnější ve všech případech, ale stejně musí být ukládány v souladu s § 23 a § 31 tr. zákona č. 140/1969 Sb. nebo v souladu s ustanovením § 38 odst. 1 a § 39 odst. 1 tr. zákoníku."

K uloženým trestům pak soud uvedl následující:

„Odvolací soud však uložené tresty vnímá jako vyjádření zvýšené represe, kdy výchovná úloha trestu je prakticky pominuta. Městský soud v Praze proto dospěl k závěru, že u obžalovaných přichází v úvahu uložení trestu odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen, když u obou obžalovaných uložil úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou roků, tedy na spodní hranici zákonné trestní sazby, a výkon trestu u obou obžalovaných podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání čtyř let".

Dle názoru autorů analýzy je však takovýto postup odvolacího soudu přinejmenším nevhodný. Pokud se názor odvolacího soudu na výši uložených sankcí takto výrazně liší od názoru soudu první instance, nelze přistoupit k novému uložení trestů téměř bez jakéhokoliv odůvodnění. Zatímco soud nalézací ve svém rozhodnutí podrobně zvažoval polehčující a přitěžující okolnosti u každého z obžalovaných, odvolací soud své rozhodnutí prakticky neodůvodnil. Je-li trest ukládán s vědomím, že jeho výše může odradit potencionální pachatele ve společnosti, není výše trestu zvůlí soudu prvoinstančního, jak to prezentoval ve svém odvolání jeden z obžalovaných, ale generálně preventivní funkcí trestu, která při jeho ukládání a obecně během celého průběhu trestního řízení musí být respektována. Postup soudu odvolacího spočívající v neodůvodněném a podstatném snížení uložených trestních sankcí generálně preventivní funkci trestního práva rozhodně plnit nemůže.

K podstatnému snížení uložené sankce přistoupil také Krajský soud v Praze,[158] jenž rozhodoval jako soud odvolací proti rozhodnutí Okresního soudu v Kladně.[159] V dané věci byl obžalované, která se dopouštěla dlouhodobé a opakované administrativní korupce spojené s vydáváním řidičských průkazů, uložen prvoinstančním soudem nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let. Toto rozhodnutí však bylo zrušeno rozsudkem odvolacího soudu, kdy byl nově uložen podmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let, odložených na zkušební dobu v trvání pěti let. Odvolací soud poukázal zejména na délku trvání trestního řízení (jen před soudem prvé instance byla věc vedena pět let). V odůvodnění uloženého trestu soud uvedl:

[158] Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 27. srpna 2010, sp. zn. 11 To 248/2010
[159] Rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 16. března 2010, sp. zn. 2T 2/2006

„Lze totiž předpokládat varující i výchovný dopad samotného trestního stíhání na pachatele, který při déletrvajícím řízení určitou měrou supluje účinek trestu (zesílený nadto v posuzované věci vazbou obžalované); časový odstup sedmi (resp. pěti) let od spáchané trestné činnosti současně pak zmírňuje potřebu důrazného potrestání obžalované, jaké by bylo jistě namístě nedlouho po podání obžaloby …„

Z hlediska rozhodování o druhu a výměře trestu je zajímavé rozhodnutí Městského soudu v Brně.[160] V dané věci byl obžalován příslušník Policie ČR za to, že žádal a přijal úplatky za legalizaci pobytu cizince na území České republiky. Soud hodnotil společenskou nebezpečnost i osobu obžalovaného a při posuzování polehčujících okolností odmítl akceptovat kladné posouzení ze strany nadřízeného, protože se obžalovaný dopustil trestné činnosti právě v souvislosti s výkonem svých povinností.

V odůvodnění k otázce výše trestu soud uvedl:

„Soud bedlivě zvažoval na jedné straně jeho bezúhonnost, na druhé straně pozici, v níž se trestné činnosti dopustil. Je nutno zdůraznit, že obžalovaný v rámci služební činnosti vykonával různá takzvaná „operativní šetření“, při kterých získával neoficiální informace mimo jiné o páchání trestné činnosti. Záleželo pouze na něm, na jeho morálce a etickém kodexu policisty, zda tyto informace využije v souladu se zákonem, řádně je zdokumentuje a následně vyřeší úřední cestou, či zda je zneužije ve svůj prospěch. Porušil zásadní zájem společnosti na tom, aby policisté v jeho postavení postupovali vždy čestně svědomitě a zákonně, neboť v tomto ohledu záleží na vůli každého jednotlivého policisty, zda získané informace použije v souladu se zákonem či nikoli. Zranitelnost justičního systému v tomto směru musí být vyvažována pohrůžkou adekvátní sankcí a konkrétními tresty.“

V citovaném rozhodnutí se soud rovněž zabýval otázkou sankcionování příslušníků Policie ČR, potažmo jiných orgánů činných v trestním řízení a členů justice:

„Na osoby, které jsou činné v systému justice (policie, státní zástupci, soudci) je nutno klást mnohem vyšší nároky, než na ostatní veřejné činitele. Totéž lze samozřejmě tvrdit i o poslancích, senátorech a vysokých státních úřednících. Je nutno zohlednit skutečnost, že obžalovaný, jehož pracovní náplní bylo trestnou činnost potírat, z ní sám profitoval. Dá se logicky předpokládat, že ne všichni pracovníci justičního systému vykonávají svoji práci svědomitě a v souladu se zákonem. Proto soud bral v potaz i otázku takzvané generální

[160] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 8. září 2010, sp. zn. 9T 71/2010

prevence a tímto rozhodnutím vyslal signál jiným osobám, které se případně ocitnou v pokušení zneužít svoje postavení k finančnímu obohacení. Trestnou činnost v rámci justičního aparátu považuje soud za mimořádně společensky nebezpečnou, přímo ohrožující právní stát a podkopávající důvěru občanů ve spravedlnost."

Při rozhodování o výši trestu soud zohlednil i to, že obžalovaný jednal v zištné pohnutce, zneužil nerovného postavení mezi ním a poškozenou a během celého jednání jí jednoznačně dával najevo svou převahu, zejména tykáním a způsobem komunikace, který byl dle názoru soudu zcela v rozporu s pravidly slušného chování. Obžalovanému soud tedy uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v délce dvou let spolu s peněžitým trestem ve výši 30. 000,- Kč.

Také v této věci však bylo rozhodnutí soudu první instance výrazným způsobem zmírněno odvolacím soudem.[161] Obžalovaný se odvolával především na to, že se ke svému trestnému činu plně doznal a jednal ve finanční tísni, v odvolacím řízení pak svého jednání litoval a uvedl, že po svém propuštění od Policie ČR provozuje bufet a pracuje jako osoba samostatně výdělečně činná. Odvolací soud obžalovanému vyhověl. Dle jeho názoru obžalovanému, kromě jeho dosavadní bezúhonnosti, polehčovalo, že se k činu, byť opožděně, doznal a že byl kladně hodnocen ze strany zaměstnavatele. Soud přihlédl rovněž k tomu, že obžalovaný byl zaměstnán a staral se o dvě dcery, a nově mu uložil trest odnětí svobody ve výměře dvou let odložený na zkušební dobu v trvání pěti let. Peněžitý trest byl obžalovanému zachován. Také v tomto případě se bohužel odvolací soud důvody a argumentací prvoinstančního soudu vůbec nezabýval.

Co se sankcionování obviněných z řad příslušníků Policie ČR týče, stojí za zmínku názor, jenž ve svém rozhodnutí vyslovil Okresní soud v Liberci.[162] V dané věci byl shledán vinným příslušník Policie ČR, který opakovaně přijímal úplatky za vyhledávání informace v informačních systémech policie a informoval o chystaných kontrolách a prohlídkách jiných prostor.

V odůvodnění uložené trestní sankce soud vyslovil:

"V případě trestání policisty pro trestné činy zneužití pravomoci a přijímání úplatku nelze při ukládání trestu sledovat účel trestu shodně jako u pachatelů jiné, lze říci běžné trestné

[161] Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 8 To 524/2010
[162] Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 19. dubna 2011, sp. zn. 6T 189/2010

činnosti, protože dopad takové trestné činnosti není jen na konkrétního poškozeného, ale je poškozen i pohled společnosti na policii samu, která ztrácí respekt nezbytný k výkonu její činnosti a je tak degradována. Narušen pak je výkon její funkce a ztrácí důvěru občanů, kterým má sloužit.“

Okresní soud za toto jednání uložil obžalovanému nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let a zákaz činnosti výkonu funkce ve státní správě a samosprávě v trvání pěti let. Nutno dodat, že se závěry nalézacího soudu se v řízení o řádném opravném prostředku ztotožnil i soud odvolací.

Naopak v případě korupční trestné činnosti páchané ředitelkou České konsolidační agentury soud druhého stupně původně uložený výchovný trest výrazně zpřísnil a uložil nepodmíněný trest v trvání jednoho roku, který náležitě a velmi detailně odůvodnil.

„*Z hlediska intenzity společenské nebezpečnosti (resp. míry společenské škodlivosti či závažnosti inkriminovaného případu) jakožto základního kritéria trestání nutno předeslat, že závažnost případu u všech pachatelů velmi výrazně (oproti běžným případům situační či drobnější korupce „komunálního“ typu) zvyšuje, a tedy pachatelům přitěžuje, na jakém „poli“ se jejich trestné jednání odehrávalo, jaké finanční zájmy a sumy byly takříkajíc ve hře. Případ činí mimořádně závažným fakt, že korupční výzva spolupachatelů podplácení cíleně směřovala – a našla tam u pachatelky kladnou odezvu – do nejvyšších pater v hierarchickém uspořádání České konsolidační agentury, tedy organizace sui generis zřízené dočasně zvláštním zákonem za účelem hospodaření s majetkem státu…*

Městský soud otázku alternativy podmíněného a nepodmíněného trestu posuzoval se zřetelem k citovanému ustanovení zákona o nutnosti vážit druh trestu z hlediska osoby pachatele a při tom poukázal zejména na dva faktory: míru narušení osoby pachatelky charakterizuje skutečnost, že se kriminálním formám získání finančního prospěchu otevřela vzdor výtečnému vzdělání a skvělé profesní kvalifikaci v lukrativním oboru ekonomiky, jež jí otevřely dveře k tomu, aby mohla dosahovat (a také fakticky dosahovala) mimořádně vysokých odměn svou legální pracovní činností; to činí její osobu takříkajíc odsouzeníhodnější i ve srovnání s typicky recidivujícími pachateli usilujícími o materiální prospěchy trestnou činností, u nichž leckdy nelze neuznat, že jsou kromě jiného motivováni i reálně sníženou šancí – při své hendikepovanosti špatnou výchovou, nedostatečnou pracovní kvalifikací a záznamy v trestním rejstříku – získat stálejší byť i skromně honorované zaměstnání. K výše uvedenému pak

současně přistupuje absence uznání vlastní viny či jen pochybení ve způsobu výkonu vysoké manažerské funkce, tedy absence otevřeného projevu kajícnosti, což signalizuje ztíženou možnost sebereflexe a tedy i prozření a nápravy.“[163]

Z hlediska trestání úplatkářské trestné činnosti je nutné znovu připomenout rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, v němž soud posuzoval společenskou nebezpečnost jednání pachatele, který se v postavení úřední osoby dlouhodobě dopouštěl úplatkářské trestné činnosti.[164] Soud zdůraznil nulovou sebereflexi obžalovaného vyjádřenou tím, že se v průběhu celého trestního řízení ani jedinkrát k hlavnímu líčení nedostavil. Obžalovanému tedy uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání tří let, trest zákazu činnosti ve veřejné správě na dobu deseti let, peněžitý trest ve výši 50. 000,- Kč a trest propadnutí věci - finanční hotovosti v hodnotě 7. 000,- Kč. Při posuzování otázky, zda je na místě uložit pouze podmíněný trest odnětí svobody, soud došel k závěru, že tomu tak v dané věci není.

„Důkazní podchycení a prokázání korupční činnosti veřejných činitelů je v podmínkách stávající soustavy zákonných norem a navazující judikatury velice obtížný úkol a pakliže z potencionálně hypotetického nesčíslného množství korupčních kauz byla jedna taková konkrétní kauza excelentní prací orgánů činných v přípravném řízení vyšetřena, je zcela na místě, aby sankční závěr výrazně zohledňoval generálně prevenční hledisko … soud považuje za vhodné až nezbytné konstatovat, že je přesvědčen o přiměřenosti (a nikoliv nespravedlivé tvrdosti) kumulativního trestu. Neobstojí liché či jakkoliv srovnávající argumentace např. s jinými korupčními kauzami, které probíhaly či probíhají v posledních letech v České republice, v nichž jsou konstatovány mnoha desítek tisícové či mnoha statisícové či dokonce mnohamilionové finanční částky. Prostě prokázaná trestná činnost obžalovaného se vázala k jeho velmi pokřivenému „až pseudostandardnímu“ způsobu úřednické činnosti v podmínkách maloměsta se všemi faktory, které běžná úřednická činnost i se stanovenými hranicemi správních poplatků přinášela a přináší.“

Na rozdíl od výše uvedených případů odvolací soud uloženou sankci potvrdil.[165] Krajský soud v Hradci Králové vyslovil s názorem okresního soudu týkající se společenské nebezpečnosti jednání obžalovaného souhlas a připomněl, že s ohledem na generální prevenci je třeba přísněji trestat častěji se vyskytující a zejména natolik latentní trestnou činnost, jakou je

[163] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2008, sp.zn. 5 To 305/2011
[164] Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 4. října 2010, sp. zn. 1T 225/2009
[165] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. dubna 2011, sp. zn. 10 To 586/2010

korupční chování, zvláště při rozhodování úředníků o právech a povinnostech občanů v rámci výkonu státní správy. Zároveň akcentoval amorálnost jednání obžalovaného, který zřejmě vzhledem k počtu útoků a době páchání trestné činnosti, považoval přijaté úplatky za součást svého příjmu. Odvolací soud sice vyhodnotil uložený trest jako důrazný, ne však jako nepřiměřený.

Přestože bylo uvedeno, že jsou ukládané sankce vyšší, než tomu bylo v případě analýzy z let 2007 až 2009, stále je možné nalézt rozhodnutí, u nichž lze uložený trest hodnotit jako velice mírný.

Nejvýraznějším příkladem je rozhodnutí Městského soudu v Praze, jímž byl bývalému vysokému úředníkovi Úřadu vlády ČR pro jednání naplňující znaky kvalifikované skutkové podstaty dle § 160 odst. 2, odst. 4 písm. a) tr. zákona uložen pouze podmíněný trest odnětí svobody ve výměře dvou let se zkušební dobou v pět trvání pěti let.[166] Odůvodnění takto nízkého trestu v kontextu se závažností případu a skutečností, že se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu, za kterou zákon umožňoval uložit až osm let odnětí svobody, působí až úsměvně.

„Stupeň společenské nebezpečnosti jednání obžalovaného pro společnost je vysoký, protože obžalovaný se dopustil trestného činu jako vysoce postavený státní úředník, ředitel kabinetu tehdejšího předsedy vlády Ing. Jiřího Paroubka, čímž zcela jistě dal veřejnosti signál o možné ovlivnitelnosti, korupci a prospěchářství státních úředníků, nehledě na určitou ztrátu důvěry občanů v samotnou tehdejší vládu. Na druhou stranu nelze upřít, že jednání obžalovaného směřovalo k získání částky 5 mil. Kč, tedy částky zákonem kvalifikovanou jako škodu velkého rozsahu. Vedle výše této částky je nutné přihlédnout i k tomu, že ve skutečnosti obžalovaným získána nebyla. Ve prospěch obžalovaného svědčí jeho dosavadní bezúhonnost, neboť nemá žádný záznam v rejstříku trestů. Obžalovaný je osobou, u níž lze předpokládat, že vzhledem ke své inteligenci, vzdělání, věku i sociálnímu postavení, je schopen se ze svého excesu poučit. Konečně nelze přehlédnout ani dobu, která od spáchání trestného činu uplynula.“

Soud uložený trest podrobně odůvodnil, nicméně zcela rezignoval nejen na generálně preventivní funkci trestu a trestního práva obecně, ale i na prevenci individuální. O nějakém reálném postihu za kriminální jednání ani nemluvě. Obžalovanému neuložil žádný alternativní trest, ačkoliv se obžalovaný v postavení vysokého státního úředníka snažil získat prospěch

[166] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 3T 1/2007

velkého rozsahu. I přes komplikovanost a dobu, která uběhla od spáchání trestného činu, je s ohledem na vysoký stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu nutné vnímat takto uložený trest jako zcela nepřiměřeně mírný a neodpovídající základním zásadám zakotvených v ustanovení § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zákona.

3.4 Trestný čin podplacení/ podplácení

Pro trestný čin podplácení dle § 161 tr. zákona, resp. podplacení dle § 332 TZ bylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenáno celkem sto šedesát pět obžalovaných, z čehož u čtrnácti z nich bylo vydáno zprošťující rozhodnutí.

3.4.1 Způsoby páchání

Obdobně jako v případě trestného činu přijetí úplatku také u podplácení, resp. podplacení umožňuje současná právní úprava, vedle poskytnutí úplatku, stíhat svou povahou přípravné jednání spočívající v nabídce a slibu úplatku. Z výsledků analýzy vyplývá, že na rozdíl od pasivní formy úplatkářství je v případě podplacení právě tento způsob jednání pachatele spočívající zejména v nabídce úplatku naprosto převažující.

Oproti trestnému činu přijetí úplatku je zřejmé, že se v naprosté většině případů daří odhalit trestný čin podplacení dříve, než k samotnému poskytnutí úplatku vůbec dojde. Tuto skutečnost nelze přičítat zvýšené činnosti orgánů činných v trestním řízení, ale povaze odhalených trestných činů a osobnosti těch, kterým je úplatek nabízen. V naprosté většině případů spočívalo jednání obžalovaného v nabízení úplatku příslušníkům policie. Společenská škodlivost takového jednání je menší, neboť hodnota nabízeného neoprávněného prospěchu je zpravidla nepatrná. Jelikož je úplatek nabízen policistům, tedy osobám, u nichž se dá předpokládat vyšší míra úcty k zákonu a jiným právním či morálním hodnotám a zároveň podrobeným mnohem přísnějšímu dohledu, dochází častěji k oznámení takového jednání.

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí bylo nejčastěji zaznamenáno jednání, kdy byl obviněný stíhán za to, že jinému *nabídl úplatek*. Stalo se tak celkem ve sto třiceti případech. Oproti tomu bylo podplacení ve formě *poskytnutí úplatku* zaznamenáno pouze v jedna třiceti případech. Pro *slíbení úplatku* byli v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí obžalováni pouze čtyři obvinění.

Jako slib úplatku bylo soudem vyhodnoceno jednání obžalovaných ve dvou samostatných případech vedených před Okresním soudem ve Svitavách, v nichž obžalovaní v pozici zájemců o přidělení veřejné zakázky přislíbili úplatek osobám rozhodujícím o jejím zadání.

V prvém případě se takového jednání dopustil jednatel jednoho ze zájemců o veřejnou zakázku, který při přebírání zadávací dokumentace přislíbil předsedovi výběrové komise a zároveň řediteli městské knihovny přesněji neurčený finanční úplatek, který při předávání nabídky následně konkretizoval na částku 10. 000,- Kč.[167]

Nezávisle od toho se prakticky totožného jednání dopustil obžalovaný v druhém případě, když taktéž při přebírání zadávací dokumentace přislíbil předsedovi výběrové komise přesněji neuvedený finanční úplatek, který následně konkretizoval při předávání nabídky na plnění veřejné zakázky částkou ve výši 30. 000,- Kč.[168]

Soud výše uvedené jednání obžalovaných vyhodnotil tak, že jinému *nabídli a slíbili úplatek*. Za pozornost stojí i skutečnost, že u obou pachatelů se skutkový děj téměř shoduje, přestože v době páchání trestné činnosti jeden o druhém nevěděl. To minimálně ukazuje na určitou zavedenost podobného jednání při zadávání veřejných zakázek, obzvláště v situacích, kdy se jedná o zakázky malého rozsahu. Zároveň však jde o jednání, které se obtížně odhaluje, natož prokazuje, neboť zde zpravidla nevznikají žádné věcné či listinné důkazy. Bez včasného informování orgánů činných v trestním řízení a nasazení operativně pátracích prostředků či odposlechů je úspěšné vyšetřování takovéto trestné činnosti takřka nemožné. Právě k tomu došlo i v daném případě, v němž se po vyslovení prvotní nabídky úplatku obrátil předseda výběrové komise na policii, která jej pro další řízení vybavila operativní technikou.

Za obvyklou je možno označit obhajobu obou obžalovaných, kdy jeden se hájil tím, že nabídnuté plnění mělo být částkou určenou na provoz knihovny a druhý tím, že se mělo jednat o sponzorský dar. Uvedené obhajobě však nalézací soud neuvěřil, nicméně konkrétními důvody nepřijetí obhajoby se detailně nezabýval. Z hlediska odůvodnění předmětných rozhodnutí je bohužel nutné konstatovat, že jsou velmi strohá, podrobnější skutkový děj ani úvahy soudu z nich vyčíst nelze.

Velmi malé množství případů, v nichž bylo jednání obviněného kvalifikováno jako slib úplatku, lze pravděpodobně přičítat poměrně nezřetelnému rozdílu mezi *slibem* a *nabídkou*

[167] Rozsudek okresního soudu ve Svitavách ze dne 8. listopadu 2010, sp. zn. 1T 36/2010
[168] Rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 24. listopadu 2010, sp. zn. 1T 40/2010

úplatku. Dle komentáře k trestnímu zákoníku spočívá rozdíl mezi slibem a nabídkou zejména v tom, že *slib* směřuje výhradně do budoucna a má se realizovat až po splnění další podmínky či podmínek. Oproti nabídce je slib také zpravidla méně konkrétní.[169] V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí se přitom vyskytuje celá řada případů, kdy jednání obžalovaného v zásadě jakákoliv konkrétnost schází, a přesto je vyhodnoceno jako nabídka úplatku.

Příkladem je rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4.[170] V dané věci bylo jako *nabídka úplatku* vyhodnoceno jednání obžalované, která v průběhu kontroly hlídkou Policie ČR poté, co bylo zjištěno, že se pohybuje na území ČR neoprávněně, žádala opakovaně zasahující policisty, ať ji nechají jít, že zavolá známému, který jim přiveze peníze. Nabídka obžalované tak směřoval do budoucna, nebyla specifikována ani výše ani způsob předání úplatku, přesto soud vyhodnotil jednání obžalované jako nabídku úplatku, tedy, že jinému v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nabídla úplatek.

Nejčastěji spočívá jednání obžalovaných v tom, že jinému nabídnou úplatek - typicky pak při podplácení příslušníků Policie během prošetřování přestupků. Zajímavým a poměrně charakteristickým rysem tohoto způsobu páchání je neodbytnost jeho pachatelů. Z analyzovaných rozhodnutí vyvstává, že se obžalovaní zpravidla nedají odradit odmítnutím prvotní nabídky a již položenou nabídku buď stupňují, nebo i několikrát opakují.

Ve věci rozhodované Okresním soudem v Ostravě byl obžalovaný shledán vinným pro jednání záležející v tom, že nabízel úplatek příslušníku Policie ČR, který jej zadržel poté, co se pokusil utéct od jím způsobené dopravní nehody.[171] Z předmětného rozhodnutí je zřejmé, že, ačkoliv policista první nabídku úplatku odmítl, toto obžalovaného neodradilo a svou nabídku ještě čtyřikrát zopakoval. Obžalovaný však byl v době spáchání trestného činu v podnapilém stavu a v řízení před soudem se ke svému jednání doznal a projevil nad ním lítost.

Rovněž i v případě rozhodnutí Okresního soudu pro Prahu – západ byla nabídka úplatku i přes prvotní odmítnutí ještě několikrát opakována.[172] Obžalovaným zde byl řidič motorového vozidla, který byl příslušníky Policie ČR přistižen při řízení pod vlivem alkoholu. Jakmile policisté zjistili tuto skutečnost orientační dechovou zkouškou, obžalovaný jim opakovaně

[169] Šámal P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. I. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 2893
[170] Rozsudek obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 8. listopadu 2011, sp. zn. 31T 85/2011
[171] Rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 1. prosince 2010, sp. zn. 3T 114/2010
[172] Rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 5. října 2010, sp. zn. 2T 254/2009

nabízel, že je nechá svézt svým terénním vozem a zval je na pivo, pokud nesplní své služební povinnosti. V nabídkách pokračoval, i když byl již poučen jako podezřelý z trestného činu ohrožení pod vlivem návykových látek. Nelze nezmínit, že se obžalovaný neustále podivoval nad tím, že jsou policisté „nějací divní", když nechtějí přistoupit na jeho nabídku, že „zrovna on musí narazit na dva poctivé policisty", že v minulosti již takové věci vyřizoval s policisty úplatkem, což takto dělá dvacet let, a že už mu to vyšlo „asi čtyřicetkrát".

Co se poskytnutí úplatku týče, jedná se v převážné většině případů o prosté předání hmotného plnění. Jiné způsoby se objevují spíše vzácně. Komplikované sofistikované systémy poskytování úplatku, např. prostřednictvím zahraničních společností se pak nevyskytují v analyzovaném vzorku vůbec.

Bezhotovostním převodem byl úplatek poskytnut ve věci rozhodované Obvodním soudem pro Prahu 4, kde byla obžalovaná shledána vinnou pro jednání spočívající v podplácení strážníka městské policie v úmyslu vyhnout se postihu za spáchané dopravní přestupky.[173] Trestné činnosti se obžalovaná dopustila poté, co byla na ředitelství městské policie seznámena se svými přestupky, za které hrozilo odebrání řidičského průkazu. Úřadujícího strážníka se následně zeptala, zda by nebylo možné věc vyřešit jinak, načež jí byl předán útržek papíru s číslem účtu a sděleno, že pokuta bude 5 000,- Kč. K samotnému poskytnutí úplatku tedy nedošlo fyzicky, nýbrž prostřednictvím bankovního převodu na účet podplaceného. Obžalovaná se v dané věci bránila tím, že zaslané prostředky považovala za úhradu pokuty.

Soud této obhajobě neuvěřil a uvedl:

„Již samotný návrh obžalované vůči svědkovi, zda by bylo možné věc vyřídit pokutou či jinak, by bylo možné považovat za nabídku úplatku, neboť jiná varianta než odebrání řidičského oprávnění, či pokuta nepřichází v úvahu. Stejně tak každému alespoň průměrně inteligentnímu jedinci musí být na první pohled zřejmé, že číslo bankovního účtu napsané na kusu papíru nemá všechny zákonem požadované náležitosti výzvy k uhrazení pokutu, myšleno alespoň specifikaci příjemce, variabilní symbol etc. Za dané situace se proto obžalovaná nemohla domnívat, že hradí tímto způsobem pokutu …"

Zřejmě nejkomplikovanější způsob poskytování úplatku byl zmapován v rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7.[174] Vzhledem k tomu, že v této skutkově velmi složité věci se

[173] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 14. září 2011, sp. zn. 3T 103/2011
[174] Rozsudek Obvodního osudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

společným jednáním podplácení dopouštěla hned trojice pachatelů, museli si všichni vymezit jednotlivé role a vypořádat vzájemné „závazky“. Tyto dohody pak byly zaznamenány operativně pátracími prostředky policejní techniky.[175] Zatímco úkolem obžalovaného A bylo finanční prostředky na úplatky postupně vybírat a předávat obžalovanému B, obžalovaný B zajišťoval kontakt s další obžalovanou, které byly úplatky poskytovány. Obžalovaný C pak celé transakce koordinoval a podílel se na obstarávání nezbytných prostředků. Prostředky vyplacené obžalovanému B dosahovaly řádově miliony korun, což obžalovanému umožňovalo s úplatky nakládat operativně dle aktuální potřeby. K zakrytí původu těchto peněz, jejichž původcem byl částečně obžalovaný A a obžalovaný C, přitom využíval obžalovaný B účtů svých dětí. Prostřednictvím pořízených odposlechů tak byla zaznamenána mimo i následující konverzace mezi obžalovaným B a jeho synem:

„....na ty peníze nechoď.... když mi řekneš, že víš, že jsou XXXX, tak můžou zůstat na tvým účtě, je to zbytečný převádění, kvůli finančáku a dalším záležitostem. Máš u tebe na účtech v tuhle chvíli milion - XXXX - tečka. ... To beru zaokrouhleně, dal jsem tam jenom 900 a počítám milion, to neberu do halíře všecko. Jenom jde o to, že ty máš mít jeden a půl milionu, XXXX a XXXX milion a nemusí se to převádět a XXXX má ten milion u tebe, a je to.“

Kromě samotného systému poskytování úplatku stojí za povšimnutí další skutkové okolnosti případu. V rámci nařízených odposlechů byl zaznamenán rozhovor mezi obžalovanou a obžalovaným B, kdy tohoto žádá, aby „našel“ něco na jiného zaměstnance ČKA, který se jí stal v rámci agentury nepohodlný. Obžalovaný jí pak informuje, že *„tato osoba patří do „party“, do které patřil kdysi i „XXX“ co kdysi „defraudovali miliony““* a na to ji přislíbil pomoc, mj. jiné tím, že pošle anonymy, což obžalovaná s povděkem kvitovala.

Uvedené jednání, v jehož rámci se účastníci korupčního vztahu vzájemně informují a podporují tak, aby buď rozšiřovali vytvořenou klientelistickou síť, nebo eliminovali osoby, které ji ohrožují, je u případů velké korupce poměrně typické a společensky velmi nebezpečné.

Zaznamenat se podařilo vzájemnou diskuzi obžalovaných nad legalizací, resp. „vypráním“ peněz poskytnutých na úplatky.

V rozhovoru tak jeden z obžalovaných uvedl:

[175] Vzhledem k anonymizaci rozhodnutí a pro účely zachování srozumitelnosti textu budou dále pro potřeby analýzy obžalovaní v této věci označování jako „A“, „B“ a „C“

„…mě se ještě nikdo neptal... Já mám pořád takovou výmluvu připravenou, že obchoduju s veteránka a motorkama...jo a kolik sem prodal historickejch aut a motorek to nikdo neví... jestli se mě točí pět milionů nebo padesát, to ví každej hovno...“

Pro zajímavost je vhodné dodat, že tuto obhajobu jeden z obžalovaných následně skutečně použil u soudu, který jí však i s ohledem na pořízené záznamy z odposlechů neuvěřil.

Při poskytování úplatku je nutno soustředit pozornost na situace, kdy je úplatek poskytnut až po obstarání věci obecného zájmu a často bez jakékoliv specifikace toho, za co je konkrétně poskytován.

Příkladem lze uvést rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-město.[176] Obžalovaný, občan vietnamské národnosti, zde poskytl úplatek referentce státní správy při vyzvedávání nového pasu. Tuto částku poskytl bez předchozí domluvy a bez konkretizace toho, za co je poskytována pouze se slovy: *„ ... to máte na kafe ...“*.

Podobného jednání se dopustil obžalovaný také v případě vedeném před Městským soudem v Brně.[177] Obžalovaný v dané věci nabízel policistce zařazené u Inspektorátu cizinecké policie, oddělení povolování pobytu, úplatek v souvislosti se správním řízení ohledně osob, které zastupoval. Soud vzal za prokázané, že obžalovaný posléze, co bylo podplácenou policistkou rozhodnuto ve správním řízení ve prospěch jím zastoupených klientů, počkal na tuto policistku po pracovní době u jejího vozu, kde jí při nastupování do vozu se slovy „vemte si to“ přitiskl na rameno obálku s dvaceti tisící korunami. Přestože se policistka snažila obálku vrátit, obžalovaný z místa činu rychle odešel a zpět ji nepřijal. Svědkyně o všem informovala svého nadřízeného. U daného případu je, vyjma způsobu provedení, nutné poukázat na průběh dokazování. Ve věci totiž, kromě předmětné obálky a výpovědi podplácené policistky, nebyl k dispozici žádný jiný důkaz. Soud tak podrobně hodnotil zejména důvěryhodnost svědkyně a došel k závěru, že o její důvěryhodnosti není žádný důvod pochybovat. Soud dále zkoumal, co bylo důvodem poskytnutí předmětné finanční částky, a konstatoval:

„… soud musel zkoumat a zabývat se důvodem proč tak obžalovaný činil či z jeho subjektivního pohledu činit mohl. Jak shora uvedeno obžalovaný a svědkyně P. spolu nemají krom pracovní činnosti ničeho společného, neznají se, nejsou mezi nimi žádné ekonomické vazby. Těžko tak uvažovat, že by obžalovaný předmětnou finanční částku svědkyni P. dával

[176] Rozsudek okresního soudu Plzeň – město ze dne 18. srpna 2010, sp. zn. 27T 56/2010
[177] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 30. října 2009, sp. zn. 95T 182/2009

bez naprostého důvodu, případně že by z jeho strany snad došlo k nějakému omylu např. tuto částku by chtěl předat někomu jinému. Soud v tomto směru proto vzal za prokázané, že obžalovaný částku 20.000,- Kč svědkyni P. předává právě v souvislosti s jejím pracovním zařazením."

Způsob spáchání trestného činu se svou povahou velmi blíží konkludentnímu jednání. Obžalovaný jednal bez předchozí výzvy či domluvy a dokonce bez uvedení důvodu, pro který úplatek poskytl. Vzhledem k povaze zaznamenané trestné činnosti se takové jednání vyskytuje sice méně, ne však ojediněle.

Příkladem je rozhodnutí Okresního soudu pro Prahu – východ, kde byl obžalován řidič motorového vozidla, který poskytl úplatek dopravnímu policistovi za to, že nebude řešit jeho přestupek.[178] Jednání se obžalovaný dopustil tím, že do desek poskytnutých mu zasahujícím policistou za účelem sepsání vyjádření vložil částku ve výši 4.000,-Kč. Skutečnost, že mu byl poskytnut úplatek, však zasahující policista zjistil až ve služebním voze, kdy si obsah desek podrobněji prohlédl. Jednání obžalovaného svědčí o jeho neopatrnosti, kdy *de facto* bez jakéhokoliv náznaku poskytl úplatek příslušníku Policie ČR, i když nemohl mít žádnou jistotu, jak na takovou nabídku bude podplácený reagovat. Lze usuzovat, že obžalovaný si ani nepřipouštěl možnost, že by podplácený mohl úplatek odmítnout.

Z hlediska způsobu spáchání mezi závažnější případy patří věc vedená před Okresním soudem Plzeň – město.[179] Obžalovaný zde byl bývalý příslušník Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality, který nabízel úplatek aktivnímu příslušníku tohoto elitního útvaru za to, že odloží konkrétní věc a nebude se jí dále zabývat. K uvedenému jednání pak využil společného setkání mezi současnými a bývalými kolegy z ÚOKFK, na němž se v jednom z navštívených zařízení objevil také vyšetřovaný Mgr. T. Z hlediska modu operandi stojí za povšimnutí chování obžalovaného, jak jej ve svědecké výpovědi popsal dotyčný policista ÚOKFK. Obžalovaný se totiž na společné zábavě opakovaně pokoušel se svědkem hovořit na téma případu konkrétní vyšetřované osoby. Tomuto hovoru se svědek snažil vyhnout, nicméně obžalovaný jej znovu oslovil s tím, že by s ním chtěl hovořit *„na téma T"*, že *„si jistě uvědomuje, že to není náhoda, že se setkávají v téhle sestavě"*. Svědkovi obžalovaný následně sdělil, že *„tam má jeden případ, že se jedná o ty T, že mu musí být jasné, že ťal do živého, že je trnem v oku určitých lidí a že si vůbec neuvědomuje co je v pozadí a že*

[178] Rozsudek Okresního soudu pro Prahu – východ ze dne 8. června 2011, sp. zn. 32T 186/2010
[179] Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město, ze dne 15. prosince 2011, sp. zn. 5T 206/2009

pokud by si s případem hrál, ale časem ho sprovodil nějak ze světa, že by na tom mohl vydělat“. Po tomto jednání se svědek obrátil na příslušníka Inspekce ministerstva vnitra, která jej pro další schůzky vybavila nahrávacím zařízením.

Při následující schůzce obžalovaný svědkovi sdělil, že *„když tu kauzu ukončí a sprovodí ze světa, může očekávat nějakou výhodu“* což následně upřesnil, že např. *„může vystudovat vysokou školu, případně si může říct o nějaké finanční prostředky“*, jejichž spodní hranici následně konkretizoval na částku 100. 000 až 200. 000,- Kč. Konečně nelze nezmínit skutečnost, že obžalovaný v souvislosti s nabídkou úplatku upozornil taktéž na to, že v případě jejího nepřijetí by mohlo dojít k fyzické likvidaci vyšetřujícího policisty. K samotnému předání úplatku a vystavení podvrhu usnesení o odložení věci však již nedošlo, zřejmě z důvodu zhoršení vzájemného vztahu mezi obžalovaným a osobami, které měl v těchto jednáních zastupovat.

3.4.2 Charakteristika pachatelů

Pro trestný čin podplácení, resp. podplacení bylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí obžalováno celkem osmdesát sedm osob, které se tohoto jednání dopustily v souvislosti s řízením motorových vozidel, čtyřicet tři osob, pojmenovaných pro potřeby analýzy jako občan, tedy osob, podplácejících bez ohledu na své postavení nebo v souvislosti s výkonem svých soukromých práv a povinností, z čehož jedna účastnila na trestném činu jiného pachatele ve formě pomoci. Mezi pachateli podplácení bylo dále zaznamenáno celkem devatenáct cizinců, pět osob v postavení statutárního orgánu právnické osoby, čtyři podnikatelé, tři vězni, dva příslušníci Policie ČR, jeden obchodní zástupce a jeden starosta.

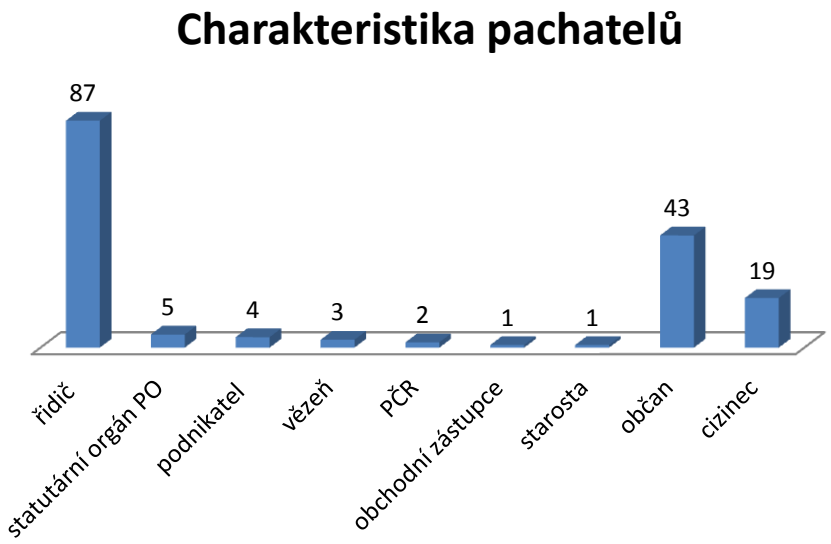

Jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole věnované způsobu páchání podplácení, bývá úplatek nejčastěji poskytován, nabízen či slibován ze strany řidiče motorového vozidla vůči příslušníku Policie ČR v souvislosti s prošetřováním dopravních přestupků. V těchto případech je charakteristické, že se pachatelé dopouštějí podplácení pod vlivem návykových látek, zejména alkoholu. S ohledem na tuto skutečnost je vhodné opětovně upozornit na to, že, ačkoliv počet případů, v nichž je policistům v souvislosti s vyřizováním přestupků na úseku dopravy nabízen úplatek, zůstává i nadále relativně vysoký, nebyl v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenán ani jediný případ, v němž by byl obžalován dopravní policista za jeho přijetí. Lze tedy shrnout, že korupční tlak na příslušníky Policie ČR rozhodně nepolevuje, nicméně případy, kdy dopravní policisté tomuto tlaku podlehnou, odhalovány nejsou.

Druhá nejpočetnější a zároveň nejrůznorodější skupina pachatelů byla pro potřeby analýzy nazvaná jako „občan“, neboť se jedná se o osoby, které se korupčního jednání dopouští bez ohledu na konkrétní postavení. Jsou to především účastníci správního řízení či jejich zástupci, nezřídka také pachatelé jiných trestných činů či přestupků, kteří se nabídnutým úplatkem snaží dosáhnout zmírnění či zmaření zákonného postihu. Často je úplatek nabízen v souvislosti s realizací soukromých práv a povinností pachatele.

Do této skupiny byl zařazen také bývalý příslušník Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality, který nabízel úplatek aktivnímu příslušníku tohoto útvaru, aby v konkrétní věci trestní řízení odložil a dále se jím nezabýval.[180] Obžalovaný sloužil u policie třicet let,

[180] Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 15. prosince 2011, sp. zn. 5T 206/2009

v průběhu výkonu služby byl kladně hodnocen ze strany nadřízených a opakovaně byl za svou práci finančně odměňován, a když řady policie opouštěl, bylo mu také vystaveno velmi dobré služební hodnocení. Vzhledem ke skutečnosti, že se obžalovaný po ukončení služebního poměru zcela zjevně stýkal s pachateli závažné trestné činnosti, kterou měl v rámci svého služebního výkonu sám vyšetřovat, lze o kvalitě plnění jeho služebních povinností přinejmenším pochybovat. Pochybnosti posiluje také skutečnost, že byl ve věci, jejíž odložení se následně prostřednictví nabídky úplatku snažil zařídit, zaznamenán ještě v době jeho služebního poměru významný únik informací, konkrétně byly vyšetřované osoby upozorněny na plánovanou domovní prohlídku. Na provedení předmětné domovní prohlídky se měl podílet právě obžalovaný, byl tedy o ní informován.

Rovněž nelze přehlédnout, jakým způsobem obžalovaný svou roli v předmětné záležitosti popisoval, když před svědkem konstatoval, že *„je jen prostředníkem“*, a že je to jeho úkol, který získal od advokáta T, od kterého *„je úkolován“*, a *„který pracuje pro T a S“*, s nimiž dle jeho vyjádření v přímém kontaktu nebyl. Bohužel konkrétní osoby, které stály v čele této skupiny, se i přes snahu svědka a jeho opakované žádosti o setkání přímo s nimi, odhalit nepodařilo.

Úplatky jsou velmi často poskytovány v úmyslu zamezit řádnému prošetření správních deliktů či dokonce trestných činů. Úplatek tak bývá zpravidla nabízen příslušníkům Policie ČR, případně příslušníkům městské policie. Z tohoto pravidla se však vyskytují výjimky.

Zajímavý příklad představuje rozhodnutí Okresního soudu v Přerově.[181] V dané věci poskytl obžalovaný úplatek ve výši 510. 000,- Kč za účelem obstarání brzkého vydání rozhodnutí o propuštění jeho syna z výkonu trestu odnětí svobody. Úplatek však neposkytl příslušníkům Policie ČR, přestože o tom byl přesvědčen, nýbrž osobám, které se v úmyslu se na jeho úkor obohatit za příslušníky Policie ČR pouze vydávaly.

Podobnou, i když v mnoha rysech specifickou, skupinu obžalovaných tvoří cizinci. Obdobně jako v případě „občanů“ jsou úplatky nabízeny či poskytovány zejména v souvislosti s průběhem správního řízení, či ve snaze vyhnout se postihu za předcházející protiprávní jednání.

Nelze si nevšimnout způsobu obhajoby, který zvolili někteří z obžalovaných cizinců, když odkazovali především na jiné právní prostředí a kulturu – např. obžalovaný řidič motorového

[181] Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 22. února 2011, sp. zn. 1T 4/2011

vozidla, občan Ukrajiny, nabídl úplatek policistce, která jej přistihla při řízení pod vlivem návykových látek.[182] K uvedenému jednání se obžalovaný doznal, ve své obhajobě však namítal, že nevěděl, že se dopouští trestného činu, protože je na Ukrajině běžné takovéto věci řešit na místě s policií. Dle vlastního vyjádření obžalovaný netušil, že pro takové jednání bude postaven před soud, neboť *„u nich soudy řeší daleko závažnější věci“*. Nalézací soud nastíněnou obhajobu nepřijal, nicméně důvody které jej k tomu vedly, bohužel ve svém rozhodnutí neuvedl.

V této souvislosti je vhodné zmínit případ nabízení úplatku cizincem zaměstnankyni konzulátu České republiky na Ukrajině. Trestného činu se obžalovaný dopustil tak, že vložil dvě bankovky v hodnotě 50 EUR do zneplatněného pasu, který následně spolu s žádostí o tzv. přenos pobytového štítku do nového cestovního pasu předal konzulární referentce.[183] Obžalovaný se k takovému jednání uchýlil posléze, co se opakovaně obracel na místní konzulát ohledně podané žádosti o nové vízum, s jehož vyřízením byly prodlevy. Jak vyplývá z výpovědi dotyčné úřednice, kterou soud uznal za věrohodnou, vedla k tomuto jednání obžalovaného situace, kdy se potřeboval dostat zpět do ČR a dle jeho vyjádření mu podobný postup poradily neztotožněné osoby před ambasádou.

Nad rámec předmětu analýzy je třeba upozornit na to, že posledně uvedený případ názorně ukazuje, jakým kriminogenním faktorem může být pomalost či složitost byrokratických procesů. Obžalovaný se sice k trestnému činu nedoznal a už vůbec nad ním neprojevil žádnou lítost, nicméně lze s ohledem na motiv obžalovaného důvodně předpokládat, že by se trestného činu nebyl dopustil, pokud by byrokratický proces probíhal řádně, rychle a efektivně. Tato skutečnost samozřejmě obžalovaného neomlouvá, poukazuje však na význam kvalitní a efektivní správy pro snižování míry korupčních rizik při jejím výkonu.

V analyzovaných rozhodnutích se objevily případy, v nichž se trestného činu podplacení dopustili příslušníci Policie ČR. Je nutné poznamenat, že se jedná o značně specifické příklady, neboť okolnost aktivního uplácení stran policistů, kteří sami disponují rozhodovací pravomocí, bývá spíše výjimečná.

Pro trestný čin podplácení byl shledán vinným policista, který nabízel úplatek svým kolegům, když byl v obchodním domě zadržen ostrahou pro drobnou krádež.[184] Tohoto jednání se

[182] Rozsudek Okresního soudu v Berouně ze dne 22. srpna 2011, sp. zn. 1T 126/2011
[183] Rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 12. ledna 2012. Sp. zn. 1T 184/2011
[184] Rozsudek okresního soudu v České Lípě ze dne 4. listopadu 2009, sp. zn. 38 T 2/2009

policista dopustil hlavně ze strachu ze služebního postihu, který by jej za spáchaný přestupek proti majetku čekal, výše škody však dosahovala pouhých 50,- Kč.

Závažnější případ byl řešen před Okresním soudem ve Frýdku Místku.[185] Zde se obžalovaný policista obrátil na svého známého, úředníka magistrátu, aby zařídil mírnější (při spodní hranici zákonné sazby) uložení sankce přestupci, jehož případ vyřizoval a za toto mu se slovy „tady je výplata“ poskytl úplatek v hodnotě 1. 000,- Kč.

Je třeba zdůraznit vysokou společenskou škodlivost jednání, kdy se podplácení dopouští policista. U příslušníků policie lze předpokládat jak vyšší úctu k právu, tak vyšší morální standardy než u běžné populace. Pokud se policista osobně a aktivně dopouští trestné činnosti, ať už v souvislosti s výkonem své funkce nebo mimo svou funkci, je jasné, že základní morální standardy postrádá. Jestliže policista sám podplácí, svědčí to o určité akceptaci takového jednání a tím pádem je podstatně vyšší pravděpodobnost, že bude sám úplatky přijímat, případně své pravomoci zneužívat k tomu, aby se obohatil. Policisté při výkonu své funkce rozhodují o podstatných zásazích do základních lidských práv a svobod, mají přístup k osobním a jiným citlivým údajů, přičemž disponují informacemi o vyšetřování. Škody způsobené byť i jediným zkorumpovaným členem policejního sboru, tak mohou být velmi citelné.

V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí byly zaznamenány tři případy nabízení úplatků ze strany vězňů. Většinou se jednalo o nabídku úplatku příslušníkům vězeňské stráže za různé úlevy.

V tomto směru je specifická věc vedená před Okresním soudem v Semilech.[186] Obžalovaným byl vězeň vykonávající trest odnětí svobody, který z výkonu trestu odesílal výhružné, hanlivé a urážlivé dopisy řediteli věznice, soudkyni rozhodující v jeho věci, ustanovené advokátce, manželce ředitele věznice a státní zástupkyni. Právě v dopisech adresovaných státní zástupkyni obžalovaný kromě výhružek uvedl také nabídku úplatku v hodnotě 200. 000,- Kč za to, že povede obžalobu v jeho prospěch a zařídí, aby nedostal trest odnětí svobody v délce vyšší než jeden rok.

Pro zajímavost a pro vytvoření představy, jakému tlaku musí v některých případech čelit osoby, kterým je úplatek nabízen, je vhodné uvést část výroku rozhodnutí.

[185] Rozsudek okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 30. května 2011, sp. zn. 6T 161/2010
[186] Rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 14. dubna 2010, sp. zn. 2T 13/2010

„…(obžalovaný) *navrhoval uzavření dohody a nabídku úplatku ve výši 200 000 Kč … a zároveň ji upozornil, že v případě nedosažení kýženého výsledku, přes převzetí úplatku, dojde ke zničení jejího života a v případě oznámení tohoto dopisu a nepřijetí nabídky úplatku s ohledem na informace k její osobě, jimiž disponuje, vyhrožoval nejprve fyzickým napadením, prostřednictvím dalších osob, zapálením obydlí, brutálním znásilněním osobami závislými na drogách, které za tímto účelem sjedná, dalším fyzickým napadením, s možným následkem smrti, nespecifikovanou újmou jí blízkých osob, s tím že přijetí nabídky úplatku očekává do 26. 8. 2009 ….“*

Závěrem lze podotknout, že, pokud jde o způsob vedení obhajoby, obžalovaní málokdy přistupují k doznání či projevu lítosti nad spáchaným trestným činem.

Ke svému činu se např. doznal obžalovaný ve výše uvedeném případě vedeném před Okresním soudem v Přerově, kdy zároveň před soudem prohlásil, že svého jednání lituje, že se zachoval nesprávně a z celé záležitosti si bere ponaučení.[187]

K osobě pachatelů nelze neupozornit na rozhodnutí Městského soudu v Praze, který se jako odvolací soud v rámci odůvodnění jím ukládané výše trestu vyjádřil k osobě obžalovaného. Vzhledem k tomu, že se jedná o otázku uložené sankce, je na tomto místě vhodné odkázat na příslušný oddíl věnovaný této problematice (oddíl 3.4.4).[188]

3.4.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění

Z hlediska právní kvalifikace a důvodů zproštění je nejprve vhodné uvést statistická data, z nichž analýza vychází.

[187] Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 22. února 2011, sp. zn. 1T 4/2011
[188] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008; Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. 5 To 305/2011

Dělení analyzovaných případů dle právní kvalifikace a důvodů zproštění

posuzovaných případů		důvod zproštění		
právní kvalifikace § 161/ 332	Skutky	§ 226 písm. a)	§ 226 písm. b)	§ 226 písm. c)
odst. 1	20	0	5	0
odst. 1, 2 písm. a)	5	0	1	0
odst. 1, 2 písm. b)	138	6	1	0
odst. 1, 2 písm. a), b)	2	1	0	0

Počet a druhy trestných činů obžalovaných v souběhu s trestným činem podplácení, resp. podplacení.

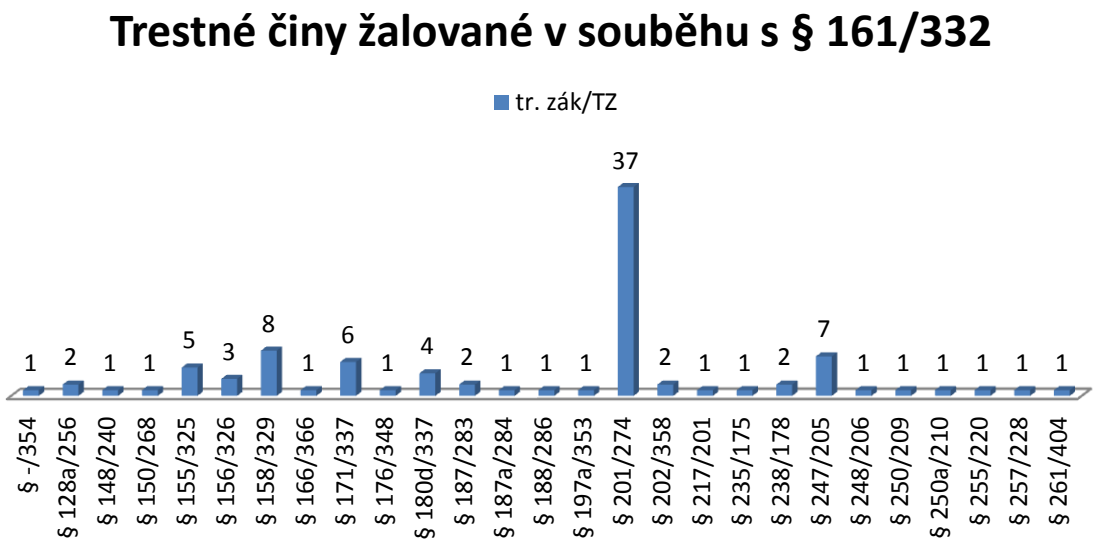

Jak je patrné z výše uvedené tabulky, v naprosté většině zaznamenaných případů se pachatelé dopouštěli jednání kvalifikovaného dle odst. 1, odst. 2 písm. b) § 161 tr. zákona, resp. § 332 TZ. Tato skutečnost zcela odpovídá jak charakteristice pachatelů, tak popsaným způsobům páchání.

Co se souběhů týče, stojí za pozornost poměrně vysoká variabilita zaznamenaných trestných činů. Na tomto faktu se do značné míry podílí zejména samotná povaha aktivního úplatkářství. Zatímco v případě přijetí úplatku bývá charakteristickým souběh s trestným činem zneužití pravomoci veřejného činitele / úřední osoby, neboť právě k ovlivnění této pravomocí bývá úplatek poskytován, v případě podplacení bývá úplatek nabízen či poskytnut v souvislosti s vlastním jednáním pachatele, které je nezřídka protiprávní, a to v úmyslu vyhnout se zákonnému postihu. V řadě případů byl obžalovaným uložen souhrnný trest,

neboť se posuzovaného jednání dopustili dříve, než nad nimi byl pro jiný trestný čin vysloven soudem prvního stupně odsuzující rozsudek.

Na první pohled je zřejmé, že nejčastěji byl zaznamenán souběh s trestným činem ohrožení pod vlivem návykových látek. Jedná se o situace nabízení úplatku řidičem dopravního prostředku, který řídil pod vlivem návykových látek. Relativně vysoký počet zaznamenaných případů se týkal souběhu s trestným činem zneužití pravomoci veřejného činitele/úřední osoby s tím, že pachatel úplatkářství se zpravidla na zneužití pravomoci účastní buď ve formě pomoci, či návodu.

Lze obecně shrnout, že při právní kvalifikaci k výraznějším problémům nedochází. K její změně v odvolacím řízení přistupují odvolací soudy sporadicky.

Při přezkoumání prvoinstančního rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7[189] zvolil odlišnou právní kvalifikaci Městský soud v Praze.[190] Jednání obžalovaných, kvalifikované dle § 332 odst. 1 TZ, odvolací soud nově právně posoudil jako jednání naplňující kvalifikovanou skutkovou podstatu dle odst. 1, 2 písm. a) citovaného ustanovení.[191] Odvolací soud poukázal na určitý rozpor mezi skutkovými zjištěními řádně učiněnými nalézacím soudem a užitou právní kvalifikací.

Nalézací soud sice podrobně popsal, jakým způsobem a v jakém rozsahu si obžalovaní rozdělovali prostředky určené na úplatky, nicméně ve vztahu k právní kvalifikaci tato zjištění nepromítl, když konstatoval:

„… Obžalovaným se neprokázalo, že čin spáchali v úmyslu sobě nebo jinému opatřit značný prospěch (…); tento pojmový znak kvalifikované skutkové podstaty totiž nelze bez dalšího odvozovat jen ze samotné výše úplatku či provize, resp. z objemu finančních prostředků vyčleněných na uplácení, kdy nebylo přesně zjištěno, jaký měl být z korupčního jednání vlastní profit obžalovaných či někoho jiného“.

Odvolací soud se však s citovanou argumentací neztotožnil, neboť dle jeho názoru bylo nanejvýš zřejmé, že všichni tři obžalovaní mezi sebou byli dohodnuti na provizích výrazně převyšujících částku 1/2 milionu korun pro obžalovanou, jakožto činitelce ČKA, která jim podávala zevnitř ČKA informace a kterou důvodně měli za agentku svých zájmů při realizaci

[189] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008
[190] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. 5 To 305/2011
[191] Ke skutkovému ději viz blíže oddíl 3.1.2, 3.2.2, 3.4.1

obchodu s danou pohledávkou. Dle odvolacího soudu bylo dále prokázáno, že každý z nich měl inkasovat provizi „za zásluhy“, kterou jeden z obžalovaných konkretizoval příznačným citátem „pět na stole v českých“.

K právní kvalifikaci odvolací soud uvedl:

„Dokonané obohacení sebe i jiných osob korupčním jednáním ve značném rozsahu, resp. získání značného prospěchu pro sebe i jiné, nota bene úmysl k tomu směřující (což již k aplikaci vyšší kvalifikace postačuje) bylo tedy v případě obžalovaných XXXXX, XXXXXX a XXXXXXX prokázáno nad důvodnou pochybnost nejen v objektivní, ale i v subjektivní rovině. Okolnost, že XXXXXX větší díl finančních prostředků, zajištěných obžalovaným XXXXXX s vědomím obou spoluobžalovaných na úplatky, ponechal pro sebe a uložil je na bankovní konta svých potomků a XXXXXX z částky oddělil méně než půl milionu, z hlediska viny těchto tří obžalovaných není relevantní.“

Odvolací soud tak z výše uvedených důvodů rozsudek ve výroku o vině ohledně tří obžalovaných zrušil a rozhodl rozsudkem znovu tak, že je uznal vinnými kvalifikovanou skutkovou podstatou trestného činu podplácení podle § 161 odst. 1 odst. 2 písm. a) tr. zákona.

Z hlediska problematiky právní kvalifikace je na tomto místě vhodné znovu upozornit na rozhodnutí, jež kvalifikovala jednání obžalovaného pouze ve smyslu základní skutkové podstaty (dle odst. 1) přesto, že je úplatek poskytován úřední osobě (viz oddíl 3.1.3).[192] V tomto směru stojí za pozornost mimo výše uvedené také případ vedený před Obvodním soudem pro Prahu 3.[193] V dané věci byla obžalována cizí státní příslušnice, která následovně, co byly v průběhu správního řízení o získání povolení k dlouhodobému pobytu objeveny v jejích dokumentech nesrovnalosti, nabídla pracovnici Inspektorátu cizinecké policie úplatek, když jí opakovaně sdělila *„že zaplatí peníze, kolik si řekne“*. Takovéto jednání soud kvalifikoval nikoliv jako nabídku úplatku vůči úřední osobě, jak by se dalo očekávat, nýbrž jako jednání spočívající v nabídce úplatku v úmyslu opatřit si značný prospěch, tedy jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu podplacení dle § 332 odst. 1, 2 písm. a) TZ. Přestože by se se soudem dalo souhlasit, že umožnění pobytu na území ČR může být značným prospěchem, není z rozhodnutí zřejmé, z jakého důvodu nepovažoval soud

[192] Trestní příkaz Okresního soudu v Opavě ze dne 28. června 2010, sp. zn. 3T 38/2010; Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 21. dubna 2010, sp. zn. 3T 14/2010
[193] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 8. Prosince 2010, sp. zn. 3T 61/2010

pracovnici Inspektorátu Cizinecké policie za úřední osobu, neboť soud se v odůvodnění rozhodnutí úvahami, které jej vedly k uvedené právní kvalifikaci, nijak nezabýval.

Rovněž nelze nezmínit pozoruhodnou věc rozhodovanou Obvodním soudem pro Prahu 2.[194] Zde se trestného jednání obžalovaný dopustil tak, že na žádost strážníka městské policie reagoval příslibem úplatku, k jehož předání již nedošlo. Takové jednání však soud nekvalifikoval jako slib úplatku ve smyslu § 332 odst. 1 TZ, nýbrž jako přečin neoznámení trestného činu ve smyslu § 368 TZ. Dle názoru soudu se obžalovaný hodnověrným způsobem dozvěděl, že příslušník městské policie páchá přečin přijetí úplatku, kterýžto neoznámil. Soud se v odůvodnění paradoxně nezabýval trestní odpovědností obžalovaného pro jednání spočívající v přislíbení úplatku, ačkoliv měl za prokázané, že tak obžalovaný učinil. S uplatněnou právní kvalifikací soudu se s ohledem na platnou právní úpravu nelze ztotožnit. Obžalovaný přislíbil úplatek strážníku městské policie v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu, tedy zcela nepochybně naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu podplacení dle § 331 odst. 1 TZ. Trestný čin naplňující znaky § 368 odst. 1 TZ není trestný v případě, že ten, kdo by se jej dopustil, by oznámením způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Uvedená právní kvalifikace tak ani neodpovídá ustanovení § 368 odst. 2 TZ. Samotné odůvodnění právní kvalifikace je velmi stručné, a proto není zřejmé, zda soud výše uvedené skutečnosti zvažoval, případně jak se s nimi vypořádal.

Z hlediska vývojových stádií trestného činu bylo v analyzovaném vzorku zaznamenáno několik případů pokusu trestného činu. O rozhodnutí Okresní soudu v Mladé Boleslavi bylo již podrobně pojednáváno v oddílu 3.1.3.[195]

Jako pokus trestného činu podplacení kvalifikoval jednání obžalovaného také Okresní soud Praha-západ.[196] V této již výše zmiňované věci spočívalo jednání obžalovaného v nabídnutí úplatku konzulární referentce Velvyslanectví České republiky na Ukrajině za urychlení byrokratických procesů takovým způsobem, že obžalovaný vložil úplatek do neplatného cestovního dokladu, který následně podplácené zanechal na přepážce. Uvedené soud vyhodnotil jako jednání, které bezprostředně směřovalo k nabídnutí úplatku v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu vůči úřední osobě, kterého se dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, k jeho dokonání však nedošlo. Dle názoru soudu totiž s ohledem na ustanovení § 127 odst. 1, odst. 2 TZ není konzulární referentka úřední osobou, neboť jde o úřednici

[194] Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 2T 243/2011
[195] Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 22. února 2011, sp. zn. 4T 15/2011
[196] Rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 12. ledna 2012, sp. zn. 1T 184/2011

orgánu státní správy bez reálné rozhodovací pravomoci. Soud konstatoval, že tuto skutečnost obžalovaný v době svého jednání nevěděl a naopak se domníval, že by poskytnutým úplatkem mohl vyřízení předmětné věci ovlivnit. Obžalovaný tedy nabízel úplatek v úmyslu ovlivnit úřední osobu v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. Tedy jinými slovy dopustil se pokusu trestného činu na nezpůsobilém předmětu útoku.

Obdobnou právní kvalifikaci zvolil Okresní soud v Přerově.[197] Jak již bylo popsáno výše (viz oddíl 3.4.2), nabízel obžalovaný úplatek osobám v domnění, že se jedná o příslušníky Policie ČR, tedy o úřední osoby.

Nejčastějším důvodem zproštění v analyzovaných rozhodnutích bylo to, že nebylo prokázáno, že se skutek, pro nějž je obžalovaný stíhán, stal (§ 226 písm. a) tr. řádu). K tomuto soudy přistupovaly zejména v situacích drobného úplatkářství, kdy často jedinými důkazy ve věci bývá výpověď obžalovaného a uplácených osob. Soudy tak musely posuzovat do jaké míry je výpověď těchto osob důvěryhodná a logická. Pro úplatkářské trestné činy je zásadní vyhodnocení samotného jednání pachatele. Vzhledem ke snaze o maximální utajení a zároveň o otestování reakce podpláceného, nebývá často ze samotného jednání pachatele zřejmé, zda pachatel postupoval protiprávně či nikoli.

Příklad dokreslující tuto problematiku představuje rozhodnutí Okresního soudu v Mladé Boleslavi.[198] V dané věci byla z důvodu § 226 písm. a) tr. řádu zproštěna obviněná obžaloby, která jí kladla za vinu, že, když byla přistižena, jak řídí pod vlivem alkoholu, nabídla dopravním policistům úplatek. Samotné jednání obviněné mělo spočívat v tom, že vytáhla z peněženky 1. 500,- Kč, které následně se slovy „tady máte 1. 500,- Kč“ nabídla policistovi. Obžaloba byla postavena pouze na výpovědích zasahujících policistů, které byly doplněny pořízeným záznamem z nahrávacího zařízení, jímž jsou hlídky vybaveny. Soud konstatoval, že z provedených důkazů nelze nade vší pochybnost rozhodnout o vině obviněné, neboť nebylo prokázáno, že by obviněná svým jednáním skutečně chtěla poskytnout úplatek a nikoliv, jak se sama hájila, pouze zaplatit pokutu, resp. vyřešit věc na místě, aby se včas dostala do zaměstnání. K obhajobě obviněné stojící na tvrzení, že nabídnutím částky nechtěla policisty uplácet, nýbrž zaplatit pokutu, je třeba doplnit, že pro posouzení úmyslu obviněného musí být vždy důkladně zvážen celkový kontext, v němž byla předmětná slova vyřčena, neboť

[197] Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 22. února 2011, sp. zn. 1T 4/2011
[198] Rozsudek Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 13. října 2011, sp. zn. 1T 141/2010

nenaplnění subjektivní stránky trestného činu podplacení bývá nejčastější obhajobou a v mnoha obdobných případech soudy takové obhajobě neuvěřily a často ji označily za naivní.

Ačkoliv bylo zprošťujících rozhodnutí dle § 226 písm. b) tr. řádu v analyzovaném vzorku stejné množství jako zprošťujících rozhodnutí dle § 226 písm. a) tr. řádu, jedná se o rozhodnutí po právní stránce zajímavější.

Takovými rozhodnutími jsou již uváděná rozhodnutí Městského soudu v Brně[199] a Obvodního soudu pro Prahu 4.[200] Oba dva soudy opřely odůvodnění o konstatování, že nebylo jednoznačně prokázáno, že cílem nabídnutého, resp. poskytnutého úplatku bylo dosažení neoprávněné výhody, když uplácená osoba nikterak neporušila své povinnosti (znalecké zkoumání nebylo nabídkou úplatku ovlivněno, stejně jako v druhém případě obžalovaná policistka cizinecké policie nepostupovala nikterak nestandardně).

K uvedeným případům je nutné podotknout, že se oba soudy ve svých závěrech výrazným způsobem rozchází s obecně uznávanou teorií i ustálenou judikaturou. K naplnění skutkové podstaty trestného činu podplacení postačí úsilí pachatele o jakékoli zvýhodnění, není nezbytné, aby pachatel svým jednáním usiloval o dosažení protiprávního zvýhodnění.[201] Podmínkou ani není, aby jednání pachatele směřovalo k porušení povinností upláceného. Jinými slovy trestnost podplacení není odvislá od oprávněnosti požadavku spojeného s úplatkem. Trestné nabídnutí úplatku je tedy jednání, kterým pachatel projevuje ochotu úplatu poskytnout pro to, aby jeho požadavku bylo vyhověno bez ohledu na to, zda se tento požadavek vztahuje na protiprávní jednání či nikoliv. Společensky škodlivé jsou totiž i případy, kdy pachatel poskytuje úplatky osobě obstarávající věc obecného zájmu za to, že taková osoba bude plnit své povinnosti řádně.

Pro úplnost k této problematice uvádíme rozhodnutí Okresního soudu v České Lípě, který zcela opačně vyhodnotil obdobnou situaci, kdy referentce územního rozhodování a stavebního úřadu byl v průběhu stavebního řízení bez předchozí domluvy poskytnut úplatek ve výši 500,- Kč, přičemž na jeho výsledek neměl úplatek žádný vliv.[202] Obžalovaný se hájil tím, že nešlo o úplatek, ale o poděkování za vstřícnost, o čemž svědčí i to, že od stavebního úřadu

[199] Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. dubna 2010, sp. zn. 4T 20/2010
[200] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. prosince 2011, sp. zn. 6T 124/2011
[201] Srov. Šámal P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 2892
[202] Rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 7. dubna 2010, sp.zn. 2T 81/2009

nepožadoval žádné výjimky, vše probíhalo tak, jak mělo a k „poděkování“ došlo až, když již věc byla téměř vyřízena.

„*Pro posouzení celé věci je přitom zcela nerozhodné, zda obžalovaný peníze předal úřednici až v okamžiku, kdy byla záležitost na Stavebním úřadě v České Lípě již vyřizována a na její bezproblémové vyřízení neměl poskytnutý úplatek žádný vliv. Podstatné zůstává naopak skutečnost, že svědkyně byla v okamžiku jednání obžalovaného, s ohledem na své pracovní zařazení na stavebním úřadu, osobou obstarávající věci obecného zájmu…*

…mezi poskytnutím úplatku a obstaráváním věcí obecného zájmu musí být souvislost, ale k naplnění skutkové podstaty se nevyžaduje, aby pachatel chtěl dosáhnout protiprávního zvýhodnění.“

Krajský soud v Ústí nad Labem, jenž byl odvolacím soudem v této věci, výstižně charakterizoval dokazování subjektivní stránky úplatkářských trestných činů:

„Lze připustit, že v případě trestné činnosti tohoto druhu obtížnost prokazování existence subjektivní stránky je značná a klade velkou náročnost na hodnocení důkazů, nicméně této povinnosti soud prvního stupně bezezbytku dostál, správně je vyhodnotil a přesvědčivě a logicky vysvětlil, o jaké skutečnosti své závěry o vině obžalovaného opřel. V návaznosti na tyto úvahy soudu prvního stupně proto nezbývá než zdůraznit, že pro souvislost mezi úplatkem a obstaráváním věci obecného zájmu postačí, jestliže úplatek byl poskytnut ve vztahu k činnosti, která spadá pod obstarávání věcí obecného zájmu (což nepochybně v posuzovaném případě bylo), přičemž není rozhodné, v které době k nabídnutí úplatku došlo, zda se tak stalo před obstaráváním věci obecného zájmu, v jeho průběhu či až po jeho skončení, a to i byť i jen v podobě ochoty nabídnout takovou neoprávněnou výhodu jen jako projev uspokojení nad tím, jak byla žádost vyřízena.“[203]

Problematiku subjektivní stránky trestného činu podplácení lze shrnout, že ne všechny soudy při jejím vyhodnocování důsledně posuzují všechny okolnosti případu, z nichž mohou vyplývat úmysly pachatele i v případě absence explicitního vyjádření.

Krajský soud v Ostravě zprostil obžalovaného dle § 226 písm. b) trestního řádu, a to z důvodu nenaplnění objektivní a subjektivní stránky trestného činu pomoci k podplácení podle § 10

[203] Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 4. listopadu 2011, sp.zn. 55 To 236/2010

odst. 1 písm. c) k § 161 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona.[204] Obviněný se měl účastenství na podplácení ve formě pomoci dopustit tím, že přislíbil pro spoluobžalovaného obstarat částku přesahující 500.000,- Kč, jejímž prostřednictvím mělo být zajištěno, aby závazek vyplývající ze smlouvy o dílo nebyl řádně vykazován v účetní evidenci státní příspěvkové organizace (nemocnice) a v důsledku toho by nebylo nemocnicí vymáháno vrácení zaplacených záloh ve výši 18.000.000,- Kč a ani dodání kardiochirurgického laserového přístroje. V závěrečné řeči navrhl státní zástupce zproštění obžaloby s odůvodněním, že objektivně nebylo možné předmětnou pohledávku vyvést z účetnictví nemocnice, nebylo tedy možné ovlivnit stav, v němž se pohledávka nacházela. Soud k názoru státního zástupce uvedl, že je zcela irelevantní, zda je či není realizovatelné to, čeho má být prostřednictvím úplatku dosaženo, tj. zda šlo či nešlo předmětnou pohledávku zlikvidovat.

Nicméně soud shledal jiné důvody pro zproštění. Pokud obžalovaný spoluobžalovanému pouze přislíbil finanční prostředky a tyto mu reálně nepředal, nejsou dány zákonné podmínky pro právní kvalifikaci jednání obžalovaného jako pomoc, neboť trestní zákon v rámci demonstrativního výčtu forem pomoci výslovně zmiňuje opatření prostředků a nikoli příslib opatření prostředků a slib jako formu pomoci výslovně spojuje s přispěním po činu a nikoli s přispěním před činem či v jeho průběhu. Druhý důvod pro zproštění spatřoval soud v tom, že nebylo prokázáno, že by obžalovaný věděl, že peníze, které přislíbil, budou použity na úplatek a nebylo prokázáno ani to, že byl s takovou skutečností srozuměn.

Okresní soud ve Strakonicích rozhodl podle § 226 písm. b) tr. řádu o zproštění obžalovaného, který jako člen představenstva společnosti usilující o vydání stavebního povolení na výstavbu solární elektrárny, nabídl úplatek osobě, která jako zástupce veřejnosti ve stavebním řízení uvedla negativní stanovisko s předmětnou stavbou, a to za to, že již *„nebudou v rámci uvedeného stavebního řízení dělat další problémy“*.[205] Soud při odůvodnění rozhodnutí vycházel zejména z dikce ustanovení § 332 TZ, podle kterého se trestného činu podplacení dopustí ten, kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, resp. s podnikáním poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. Dle názoru soudu pak z tohoto ustanovení vyplývá, že osoba, které je úplatek poskytnut, nabídnut nebo slíben, může být jednak osobou obstarávající věci obecného zájmu, jednak prostředníkem mezi pachatelem a takovouto osobou. Dle názoru soudu tomu však v tomto případě nebylo, neboť nabídka

[204] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. srpna 2011, sp.zn. 29T 4/2008
[205] Rozsudek Okresního soudu ve Strakonicích ze dne 2. dubna 2012, sp. zn. 18T 88/2011

úplatku směřovala k tomu, aby došlo k ovlivnění stavebního řízení, do něhož však podplácený zasahovat nemohl.[206]

Zprošťující důvod dle § 226 písm. c) tr. řádu nebyl v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenán ani jediný. Na tomto místě je však nutné upozornit, že zprošťujících rozhodnutí bylo ve srovnání s odsuzujícími poskytnuto velmi málo. Obecné závěry je tak možné činit pouze omezeně.

Ke změně odsuzujícího rozhodnutí a zproštění na základě rozhodnutí odvolacího soudu došlo v případě vedeném v první instanci před Obvodním soudem pro Prahu 4.[207] Vzhledem k tomu, že o tomto případě bylo podrobně pojednáváno v oddílech 3.3.3 a 3.2.2 je vhodné na tomto místě na výše uvedené odkázat.

3.4.4 Postih (sankce)

Nejčastěji ukládaným trestem pro trestný čin podplácení, resp. podplacení je podmíněný trest odnětí svobody.

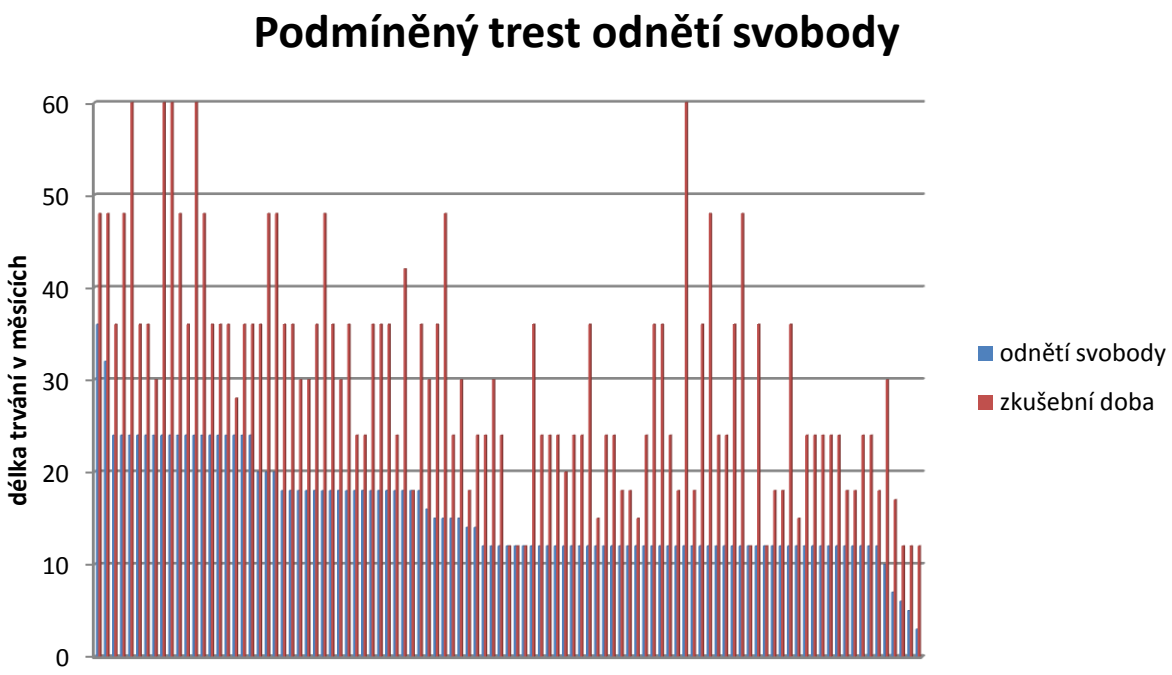

Z výše uvedeného grafu je patrné, že trest odnětí svobody je nejčastěji ukládán ve výměře dvanácti měsíců, tedy jeden rok. Nejvyšší uložený trest dosáhl maximální výměry podmíněného trestu odnětí svobody, tedy tří let, nejnižší uložený trest pak dosáhl tří měsíců.

[206] Podrobněji k rozhodnutí viz kapitola 3.1.1
[207] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. prosince 2011, sp. zn. 6T 124/2011

Průměrná sankce za podplácení, resp. podplacení činí přibližně šestnáct měsíců podmíněně odložených na zkušební dobu třiceti měsíců.

Vzhledem k tomu, že jednání obžalovaných v naprosté většině případů naplňovalo kvalifikovanou skutkovou podstatu, za kterou zákon umožňuje uložení trestu odnětí svobody na jeden rok až na šest let, resp. do 30. června 2008 na jeden rok až pět let, je zřejmé, že ukládané trestní sankce zpravidla nedosahují ani poloviny sazby stanovené zákonem. Tresty uložené při spodní hranici trestní sazby bývají nezřídka doplněny relativně dlouhou zkušební dobou podmíněného odložení jejich výkonu. Celkem v pěti případech tato doba dosáhla dokonce maximální výměry pěti let.

sazba TOS	právní kvalifikace	Souběh
102	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 329 odst. 1 písm. c) - § 24 odst. 1 písm. a) TZ
30	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 250 odst. 1, 2 tr. zák
24	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 178 odst. 1, 2, § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 - § 24 odst. 1 písm. c) TZ
24	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 404 TZ
24	odst. 1, 2 písm. b)	§ 158 odst. 1 písm. a) - § 10 odst. 1 písm. b) tr. zák
24	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 235 odst. 1, § 156 odst. 1 písm. a), § 197a odst. 1 tr. zák
20	odst. 1	§ 205 odst. 1 písm. c), odst. 2, 3 TZ
18	odst. 1, odst. 2 písm. a)	
18	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 228 odst. 1 TZ
18	odst. 1, odst. 2 písm. b)	
15	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 337 odst. 1 písm. b) TZ
14	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 337 odst. 1 písm. a) TZ
14	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 171 odst. 1 písm. c) tr. zák
14	odst. 1, odst. 2 písm. b)	Souhrn
14	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 205 odst. 1 písm. a) TZ, § 187a odst. 1 tr. zák, § 188 odst. 1 tr. zák, § 283 odst. 1 TZ
12	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 274 odst. 1, § 337 odst. 1 písm. a) TZ
12	odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. b)	§ 171 odst. 1 písm. c), § 201 odst. 1 odst. 2 písm. a), b) tr. zák
12	odst. 1, odst. 2 písm. b)	§ 274 odst. 1 TZ
12	odst. 1, odst. 2 písm. b)	Souhrn

Nepodmíněný trest odnětí svobody byl v převážné většině uložen jako trest úhrnný, tedy v situacích, kdy se pachatel dopustil podplacení v souběhu s jiným trestným činem. Zaznamenány byly také dva případy uložení souhrnného trestu. Pouze ve dvou případech došlo k uložení nepodmíněného trestu pro jednání naplňující pouze znaky trestného činu podplácení, resp. podplacení, tedy bez souběhu s jiným trestným činem.

Prvním z nich je rozhodnutí Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího proti rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7.[208] V dané věci byl odvolacím soudem pro jednání naplňující znaky kvalifikované skutkové podstaty dle ustanovení § 161 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona uložen obžalovanému nepodmíněný trest odnětí svobody v délce osmnácti měsíců. Původním rozhodnutím soudu prvního stupně byl obžalovanému uložen pouze podmíněný trest ve výměře deseti měsíců odložený na zkušební dobu tří let. Odvolací soud se však ztotožnil s názorem státní zástupkyně, že takovýto trest je s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu, osobu a poměry obžalovaného nepřiměřeně mírný.

K závažnosti spáchaného trestného činu soud uvedl:

„V daném obchodním případě, který byl předmětem úplatného vztahu mezi podplácejícími a podplácenou vysokou manažerkou ČKA, byla ve hře pohledávka státu v nominální hodnotě v řádu miliard korun, v reálné hodnotě nejméně stamilionů korun. Ve smyslu § 31 odst. 1 tr.zák. a § 3 odst. 4 tr.zák. je stupeň nebezpečnosti činu pro společnost zvyšován právě již uvedeným konkrétním významem chráněného zájmu činem dotčeného. Korupční vztahy a styky mezi obžalovanými, jež pokrývaly přípravu a „řešení" daného obchodního případu (přinejmenším získáváním údajů a informací z nitra ČKA chráněných obchodním tajemstvím a povinností mlčenlivosti ve smyslu § 10 zák. č. 239/2001 Sb. ve prospěch zájemce o koupi velké finanční pohledávky postranními cestami) pokračovaly po delší dobu řady měsíců, což také přitěžuje všem pachatelům."

Soud se rovněž zabýval také osobou pachatele:

„Osobu tohoto pachatele jako sebestředného a zištného manipulátora bez skrupulí a byť i jen zrnka kritické sebereflexe a pokory charakterizují příznačně nejen obsahy i dikce jeho výroků zaznamenaných v odposleších, ale i jeho četná písemná podání založená v soudním spisu. Je samozřejmě svrchovaným právem obžalovaného, jaké formy a taktiky své obrany či obhajoby zvolí a žádná z nich mu při rozhodování o vině či trestu nemůže zhoršovat pozici, nicméně na druhé straně nedostatek významných polehčujících okolností doznání a upřímné lítosti, či alespoň pokory, byť i jen implikované v podobě zdvořilého respektování úkonů trestního řízení, se v úvaze o druhu a výši trestu nemůže neprojevit."

[208] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008; Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. 5 To 305/2011

Uvedený výrok soudu věrně popisuje osobnost pachatelů závažnějších a sofistikovanějších případů korupce. Je paradoxní, že čím závažnější je spáchaný trestný čin, tím menší je sebereflexe jeho pachatele. Lítost nad jeho spácháním se nevyskytuje prakticky vůbec, naopak bývá jednání ze strany pachatele bagatelizováno či pseudorozumově zdůvodňováno. I po vynesení pravomocného odsuzujícího rozsudku nedochází u odsouzených k žádné sebekritice, naopak zcela běžné je pobouření nad „nespravedlností“ či „zmanipulovaností“ soudního systému. Charakteristická jsou slova o „policejní“ či „justiční zvůli“, politici pak hovoří o „politické objednávce“.

Z výše uvedeného je zřejmé, že samotné projednání věci v trestním řízení nemá na nápravu těchto pachatelů téměř žádný vliv. Uložení podmíněného trestu je nejen veřejností, ale zpravidla také samotným obviněným vnímáno jako „vítězství“. Podmíněným trestem odnětí svobody je docíleno pouze toho, že se pachatel pravděpodobně zdrží další činnosti po dobu zkušební doby, i když ani to není vzhledem k vysoké latenci úplatkářské trestné činnosti vůbec jisté.

K uvedenému případu je nezbytné dodat, že přes výše uvedené soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody při samotné spodní hranici trestní sazby. K uvedenému odvolací soud vedla především délka trestního řízení, dosavadní bezúhonnost obžalovaného a v neposlední řadě jeho vysoký věk a nepříliš dobrý zdravotní stav.

Druhým případem, v němž byl nepodmíněný trest odnětí svobody uložen pro trestný čin podplacení bez souběhu s jiným trestným činem, bylo rozhodnutí Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího proti rozhodnutí Okresního soudu v Prostějově.[209] Za pozornost stojí zejména to, že se jedná de facto o klasickou situaci drobné korupce, kdy byl úplatek nabízen řidičem dopravního prostředku dopravním policistům za neprojednání přestupku. Nepodmíněný trest byl uložen již soudem prvního stupně, odvolací soud jej pouze o šest měsíců zmírnil.

Při ukládání trestu soud první instance vzal v úvahu zejména skutečnost, že byl obžalovaný v minulosti již sedmkrát trestán, přestože k šesti odsouzením již přihlédnout nešlo, navíc se trestné činnosti dopustil ve zkušební době podmíněného trestu odnětí svobody. Obžalovaného soud charakterizoval jako osobu se špatnou pracovní kázní a morálkou. Soud uzavřel, že vzhledem k tomu, že se obžalovaný dopustil závažného zločinu vůči dvěma

[209] Rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 21. září 2010, sp. zn. 1T 156/2010; Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. listopadu 2010, sp. zn. 3 To 510/2010

úředním osobám v úmyslu zakrýt své předchozí přestupkové jednání a jeho doznání nebylo úplné a kajícné a dokonce vyhrožoval policistům, že celou záležitost vyřídí se svým údajným známým u policie, bylo nutno na něj působit mnohem přísnějším trestem, než jakým na něho bylo působeno v předešlém trestním řízení, a pokud nepřicházel z důvodu nemajetnosti obžalovaného v úvahu trest peněžitý, vyžaduje si závažnost činu a postoj obžalovaného, který nebyl zcela upřímný a adekvátní, uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

K uloženému nepodmíněnému trestu odnětí svobody nalézací soud závěrem svého rozhodnutí dodal:

„Tento trest nechť je také odstrašujícím trestem i pro podobné pachatele z regionu bydliště obžalovaného, aby si rozmysleli svoje jednání při silničních kontrolách a nesnažili se vymknout ze své odpovědnosti za své předchozí protiprávní jednání.“

Odvolací soud v rámci projednávání této věci poukázal na to, že se obžalovaný k trestnému činu z převážné většiny doznal a projevil nad ním lítost. Ve prospěch obžalovaného přičetl skutečnost, že v době jednání byl pod vlivem alkoholu, který měl dle názoru soudu nepochybně na jeho jednání vliv. Nalézacímu soudu pak vytkl, že nedostatečně zohlednil dobu, která uplynula od předchozích odsouzení. Ponechání nepodmíněného trestu odnětí svobody zdůvodnil tím, že se obžalovaný dopustil předmětného jednání ve zkušební době podmíněného odsouzení pro jiný trestný čin.

Ohledně přísnosti uložených nepodmíněných trestů stojí za pozornost velmi vysoký trest vyměřený v celkové délce osm a půl roku, uložený Obvodním soudem pro Prahu 10.[210] K výši trestu, která výrazně převyšuje běžnou praxi, přistoupil nalézací soud s ohledem na skutečnost, že se v případě tohoto obžalovaného nejednalo ani zdaleka o první trestný čin. Právě naopak, obžalovaný byl v minulosti mnohokrát soudně trestán a ani opakované výkony trestů odnětí svobody v jeho případě nevedly k nápravě. Dle názoru soudu již nebylo možné na obžalovaného působit jinak než uložením citelného nepodmíněného trestu odnětí svobody. Soud dále zdůraznil skutečnost, že obžalovaný byl organizátorem trestné činnosti ostatních spoluobžalovaných.

Trest zákazu činnosti byl v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí uložen celkem ve čtyřiceti šesti případech. Z výsledků analýzy nicméně vyplývá, že význam tohoto trestu pro regulaci míry aktivního úplatkářství je podstatně nižší, než je tomu v případě přijetí úplatku.

[210] Rozsudek Okresního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010

Kromě povahy zaznamenaných trestných činů je důvodem skutečnost, že v naprosté většině případů byl tento druh trestu uložen z důvodu trestného činu spáchaného v souběhu s úplatkářskou trestnou činností. Typicky se jedná o trest zákazu řízení motorových vozidel pro odsouzené, kteří řídili vozidlo pod vlivem návykových látek. Individuálně preventivní účinek takového trestu pro potencionální budoucí podplácení je v podstatě minimální. V analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí se objevily pouze dva případy uložení tohoto trestu přímo pro trestný čin podplacení. V jednom případě se jednalo o zákaz činnosti spočívající ve výkonu funkce v orgánech veřejné správy a v bezpečnostních sborech, uložený příslušníku Policie ČR, který nabízel úplatek svým kolegům poté, co byl přistižen při krádeži.[211] V druhém případě byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce ve statutárních orgánech, funkce ředitelky, kvestorky či prokuristky právnických osob, uložený ředitelce soukromé vysoké školy.[212]

K posledně citovanému je nutné doplnit, že o uložení zmíněného trestu rozhodl až nadřízený soud na základě odvolání státního zástupce. V původním rozhodnutí byl obžalované uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou let, podmíněně odložený na zkušební dobu tří let, peněžitý trest ve výši 300. 000,- Kč a konečně trest propadnutí věci - 150. 000, - Kč.[213] Nalézací soud vzal v úvahu, že se obžalovaná dopustila několika trestných činů páchaných po dlouhou dobu a poukázal na to, že se dopustila jednání vysoce společensky nebezpečného, které bývá stěží odhalitelné.

Ve prospěch obžalované pak přičetl dosavadní bezúhonnost obžalované, když k její osobě konstatoval:

„Na druhou stranu ale obžalované výrazně polehčovalo, že nebyla v minulosti soudně trestána, na základě čehož bylo možné usuzovat, že si obžalovaná jako inteligentní a zralá žena do budoucna vezme z tohoto případu dostatečné ponaučení, aby se jakékoli další trestné činnosti vyvarovala a aby na posuzované jednání bylo možné zpětně nahlížet jako na mimořádný exces z jejího jinak dlouhodobě řádně vedeného života.“

Jak bylo uvedeno výše, nalézací soud tedy trest zákazu činnosti obžalované neuložil, naopak vzhledem ke skutečnosti, že se svým jednáním snažila získat majetkový prospěch, uložil vedle trestu propadnutí věci také peněžitý trest.

[211] Rozsudek okresního soudu v České Lípě ze dne 4. listopadu 2009, sp. zn. 38T 2/2009
[212] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2011, sp. zn. 6 To 379/2011
[213] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. května 2011, sp. zn. 29T 23/2010

Dle názoru odvolacího soudu však takto uložený trest neodpovídal parametrům předmětné trestné činnosti, ani osobě obžalované. Na tomto místě je vhodné citovat část odůvodnění druhostupňového rozhodnutí týkající se stupně společenské nebezpečnosti jednání obžalované:

„Charakter trestné činnosti vykazuje značný stupeň společenské nebezpečnosti, zejména se zřetelem na způsob jakým obžalovaná svoji pozici v MÚP realizovala. Opakované úplatky, vytváření sítě osob od nichž lze očekávat protiplnění zejména v oblasti veřejné správy a místní samosprávy. Vyplácením skrytých odměn členům dozorčí a správní rady MÚP si obžalovaná, jak správně konstatuje státní zástupce ve svém odvolání „zajišťovala jejich loajalitu“, kterou tyto soby projevovali i po celou dobu trestního řízení.“

Soud dále upozornil, že jediným důvodem, pro který nevyslovil nepodmíněný trest odnětí svobody, byl věk obžalované. Pokud jde o trest zákazu činnosti, odvolací soud konstatoval, že způsob vedení právnické osoby tak, jak byl prezentován obžalovanou, je naprosto nepřípustný, a aby vyloučil obžalovanou z možnosti takové jednání v budoucnu opakovat, uložil jí vedle podmíněného trestu odnětí svobody také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce ve statutárních orgánech, funkce ředitelky, kvestorky či prokuristky právnických osob, uložený ředitelce soukromé vysoké školy. Oproti nalézacímu soudu však soud odvolací neuložil trest peněžitý. Poukázal přitom na to, že způsobená škoda nebyla tak vysoká, obžalovaná se trestné činnosti k vlastnímu prospěchu dopustila v nízkém rozsahu (pouze u dvou skutků, pro něž byla obžalována), a neopomenul ani zohlednit budoucí snížení příjmu obžalované v důsledku uloženého zákazu činnosti.

Je nezbytné podotknout, že uložený trest se zdál nepřiměřený prezidentu republiky, který udělil obžalované milost s odůvodněním, že musí pečovat o těžce nemocného manžela a že byla dosud bezúhonná. Pomineme-li skutečnost, že dosavadní bezúhonnost obžalované soud při rozhodování o trestu zohlednil, není vůbec zřejmé, jakým způsobem měl uložený podmíněný trest ve výkonu péče o nemocného manžela bránit. Podrobnější odůvodnění ani v takto závažných rozhodnutích však od prezidenta očekávat nelze.

Z hlediska alternativních trestů hraje při postihu podplácení, resp. podplacení významnou roli zejména peněžitý trest. V níže uvedeném grafu jsou pro srovnání uvedeny uložené peněžité trestu ve vztahu k poskytnutým, nabídnutým nebo slíbeným úplatkům.

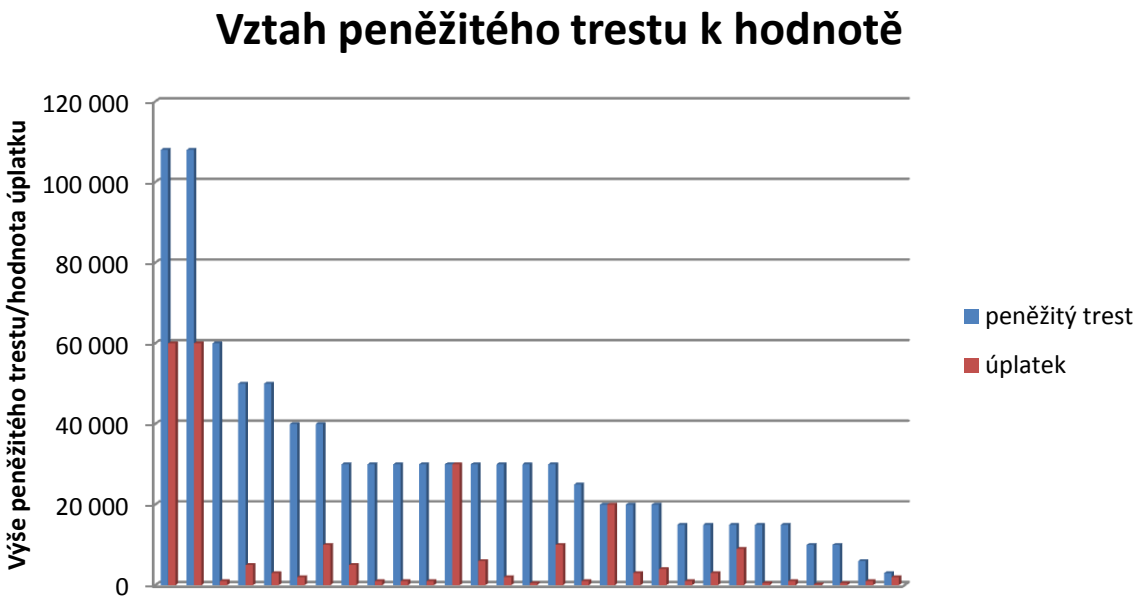

V uvedeném grafu na první pohled upoutá, že uložený peněžitý trest ve všech zjištěných případech nejen dosahuje alespoň hodnoty poskytnutého či nabídnutého úplatku, ale v převážné většině případů jej i dalece převyšuje. Ve vzorku nechybí ani uložení peněžitého trestu v míře přesahující 100. 000, - Kč.

Přestože bylo uložení peněžitého trestu zaznamenáno v celé řadě případů, vyskytují se v analyzovaném vzorku také rozhodnutí, kdy soud peněžitý trest neuložil, ačkoliv to bylo zcela na místě.

Například Okresní soud v Klatovech rozhodoval věc, v níž byl obžalován řidič dopravního prostředku, který nabízel policistům úplatek v hodnotě 30. 000,- Kč za to, že jej pustí a nezahájí proti němu trestní řízení pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykových látek.[214] Pro uvedené jednání spočívající v nabízení úplatku v relativně vysoké hodnotě za situace, kdy obžalovaný řídil pod vlivem návykových látek, nebyl soudem uložen ani peněžitý trest, ani trest zákazu činnosti, a to z důvodu, že jak pokuta ve výši 38. 000,- Kč, tak zákaz činnosti byl obžalovanému uložen již v rámci správního řízení a obžalovaný byl osobou dosud bezúhonnou.

Peněžitý trest nebyl uložen ani v případě vedeném před Okresním soudem pro Prahu-východ, kde obžalovaný nabídl úplatek v hodnotě 5. 000,- EUR zaměstnanci celní správy za to, že nebude projednávat jeho protiprávní jednání spočívající v krácení spotřební daně. Přes

[214] Rozsudek Okresního soudu v Klatovech ze dne 21. prosince 2010, sp. zn. 2T 171/2010

relativně vysokou hodnotu nabízeného úplatku však soud k uložení peněžitého trestu nepřistoupil, přičemž důvody v rozhodnutí nenajdeme.

Za pozornost stojí také odůvodnění již výše zmiňovaného rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-město.[215] I v tomto případě soud nepřistoupil k uložení peněžitého trestu, neboť pro jeho uložení neshledal zákonné podmínky. Tento závěr soud odůvodnil tím, že se obžalovaný odmítl vyjádřit ke svým majetkovým poměrům a svému příjmu a tyto informace nebyly zjištěny žádným jiným způsobem. Dle názoru soudu nebyla majetková situace obžalovaného objasněna tak, aby mu bylo možno uložit jakýkoliv peněžitý trest. Soud tedy uzavřel, že s ohledem na výše uvedené a na skutečnost, že nebyla zjištěna dobytnost takto uloženého trestu, nemůže vzhledem k zásadě *reformationis in peius* uložit obžalovanému jakýkoliv peněžitý trest, neboť uložením takového trestu by bylo zhoršeno jeho postavení oproti předchozímu odsouzení v dané věci, které bylo následně zrušeno na základě odvolání podaného pouze obžalovaným.

Vzhledem k povaze a závažnosti spáchané trestné činnosti a osobě pachatele je nutné uložený trest ve výměře dvou let odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu třiceti měsíců vnímat jako nepřiměřeně mírný. Obžalovaný se předmětným jednáním snažil docílit odložení trestní věci, tedy zmařit účel trestního řízení, k čemuž chtěl využít své kontakty na jeden z nejelitnějších policejních útvarů v zemi, jehož byl navíc dříve sám členem. Takovéto jednání je zcela bezpochyby vysoce společensky nebezpečné, resp. škodlivé. Nelze opomenout ani to, že předmětem útoku v trestněprávním smyslu zde byl člen ústředního policejního útvaru, kdy nebýt jeho vysoké morální integrity a předpisového postupu, bylo zcela v jeho možnostech vyšetřování dané věci zmařit. Uložení takto mírného trestu neodůvodňuje ani dosavadní bezúhonnost obžalovaného, ani nepřiměřená délka trestního řízení.

V řízení projednávaném před Okresním soudem Brno-město se obžalovaný dopustil úplatkářského jednání tak, že zasahujícím policistům nabídl úplatek, když byl přistižen při řízení pod vlivem alkoholu.[216] Přestože byl obžalovaný upozorňován, že se dopouští trestného činu, předložil nabídku úplatku opakovaně a postupně zvyšoval nabízenou částku od 2.000,- Kč až po 20. 000,- Kč pro každého ze zasahujících policistů. Za toto jednání mu byl prvoinstančním soudem uložen peněžitý trest v celkové výměře 150. 000,- Kč. Při výměře

[215] Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město, ze dne 15. prosince 2011, sp. zn. 5T 206/2009
[216] Rozsudek Okresního soudu Brno-město ze dne 16. června 2010, sp. zn. 89T 37/2010

tohoto trestu soud zohlednil zejména majetkové poměry obžalovaného, který jako vedoucí pracovník pobíral 60. 000,- Kč měsíčně.

Proti tomuto rozhodnutí podal obžalovaný odvolání, kde stran peněžitého trestu namítal, že nekoresponduje s jeho majetkovými poměry, když v době rozhodování prvostupňového soudu již byl jako nezaměstnaný registrován na úřadu práce. Odvolací Krajský soud v Brně dal obžalovanému do značné míry za pravdu a rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o peněžitém trestu zrušil.[217]

Odvolací soud konstatoval, že se soud prvého stupně zcela nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, zejména nevzal dostatečně v úvahu majetkovou situaci obžalovaného v době, kdy mu byl peněžitý trest ukládán, tedy prvostupňový soud nezohlednil skutečnost, že byl obžalovaný v dané době již nezaměstnaný a byl povinen splácet hypoteční úvěr. S ohledem na tyto skutečnosti odvolací soud považoval peněžitý trest uložený nalézacím soudem za nepřiměřeně přísný.

Naopak Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací zpřísnil peněžitý trest uložený nalézacím Okresním soudem v Jindřichově Hradci, který za podplacení spočívající v nabídce úplatku ve výši 1.000,-Kč každému dopravnímu policistovi uložil peněžitý trest v celkové výši 20.000,-Kč.[218] Dlužno dodat, že trestného činu podplacení se obžalovaný dopustil v souběhu s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 TZ. Odvolací soud se přiklonil k názoru státní zástupkyně, že uložený peněžitý trest odpovídá pouze postihu za ohrožení pod vlivem návykové látky a neobstojí ani při srovnání se sankcemi za přestupek, a proto stanovil celkovou výši peněžitého trestu v částce 60.000,- Kč.

Uložení nepřiměřeně mírného trestu, neodpovídajícího povaze a závažnosti trestného činu a osobě obžalovaného, bylo v analyzovaném vzorku zaznamenáno vícekrát, přestože o vysoké společenské škodlivosti korupčního jednání nevystávají žádné pochybnosti a soudy to téměř v každém rozhodnutí jednohlasně konstatují.

Příkladem lze uvést již výše zmiňované rozhodnutí Okresního soudu v Semilech.[219] Obžalovanému, který vydíral soudce, státního zástupce a ředitele věznice a který zároveň nabízel státní zástupkyni úplatek s tím, že jí vyhrožoval v případě jeho nepřijetí znásilněním a

[217] Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. srpna 2010, sp.zn. 5 To 421/2010
[218] Rozsudek Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 20. ledna 2012, sp. zn. 3T 112/2011; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. března 2012, sp. zn. 3 To 162/2012
[219] Rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 14. dubna 2010, sp. zn. 2T 13/2010

smrtí, byl soudem uložen nepodmíněný trest v délce dvou let. Při rozhodování o výši uloženého trestu soud konstatoval, že společenskou nebezpečnost jednání obžalovaného zvyšuje četnost subjektů, vůči nimž se trestného jednání dopustil, předchozí odsouzení a dále skutečnost, že byl odsouzen pro trestný čin vraždy, tedy jeho výhružky mohly vzbuzovat a vzbuzovaly u poškozených silné obavy, že budou opravdu uskutečněny. Přesto soud uložil trest v dolní polovině trestní sazby.

V odůvodnění se k tomuto lze dočíst:

„Na druhou stranu snažil se soud pochopit i motivaci konání obžalovaného, který je dlouhodobě ve výkonu trestu, během výkonu trestu byl i 2x izolován v uzavřeném oddělení, nevyšli mu některé žádosti, zejména pokud se týče vzdělávání. Tím však není řečeno, že by jej toto opravňovalo k psaní takovýchto výhružných dopisů poškozeným"

K samotné výši uloženého trestu se nicméně soud v odůvodnění nevyjádřil.

Okresního soud ve Svitavách uložil v obou případech týkajících se úplatkářství při zadávání veřejných zakázek pouze podmíněný trest odnětí svobody v délce jednoho roku, se zkušební dobou osmnácti měsíců.[220] Soud tedy neuložil ani zákaz činnosti ani peněžitý trest a to i přesto, že se obžalovaní svým jednáním usilovali o zisk veřejné zakázky v hodnotě přesahující 500. 000,- Kč. Konkrétní důvody však bohužel z rozhodnutí vysledovat nelze. Soud se při odůvodnění trestu omezil pouze na konstatování, že přihlédl k dosavadní bezúhonnosti a výši finanční částky.

Právě v případech ukládání mírných výchovných trestů jsou jejich odůvodnění až překvapivě strohá. Důvodem, proč se rozsudek soudu vždy vyhlašuje veřejně a proč jsou také pravomocná rozhodnutí veřejně přístupnou informací, je umožnění veřejnosti seznámit se s úvahami soudu, které jej vedly k danému rozhodnutí, a to ať již za účelem určité „veřejné kontroly" rozhodování soudní moci, či s ohledem na generálně preventivní účinky odsuzujícího rozhodnutí. Pokud však odůvodnění rozhodnutí neobsahuje ani základní skutečnosti, podle kterých by bylo možné úvahy soudu rozpoznat, nemůže výše uvedené funkce rozhodně splňovat. V případě mírných trestů pro úplatkářské jednání může vést nedostatečné odůvodnění uložené sankce navíc k snižování důvěry veřejnosti ve

[220] Rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 8. listopadu 2010, sp. zn. 1T 36/2010; Rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 24. listopadu 2010, sp. zn. 1T 40/2010

spravedlivou činnost soudů, o generálně preventivním působení na potencionální pachatele ani nemluvě.

Na druhou stranu byla zaznamenána rovněž rozhodnutí, u nichž lze uložený trest považovat za relativně přísný, přestože jako zjevně nepřiměřený jej dle názoru autorů analýzy hodnotit nelze.

Příkladem lze uvést rozhodnutí Okresního soudu Praha-západ.[221] V dané věci byl obžalovanému, který nabízel úplatek dopravním policistům, když ho přistihli při řízení pod vlivem alkoholu, uložen trest odnětí svobody v délce tří let, podmíněně odložený na zkušební dobu čtyř let, a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na tři roky. Tento trest svou výší zjevně vybočuje z případů podobného druhu. Obzvláště patrný je rozdíl při srovnání uloženého trestu a závažnosti jednání obviněného s výše uvedenými rozhodnutími Okresního soudu ve Svitavách.

Okresní soud Praha – západ odůvodnil uložený trest následovně:

„Soud má v tomto konkrétním případě za to, že na obžalovaného, který před soudem stojí poprvé, ovšem s ohledem na závažnost spáchané trestné činnosti a její vysokou společenskou škodlivost, zároveň při celkovém zohlednění okolností daného případu, je nepochybně nutno působit již důraznějším trestem, byť ještě nespojeným s přímým odnětím svobody, kdy účelem takového trestu je zejména snaha po nápravě obžalovaného tak, aby napříště respektoval běžně uznávané společenské normy, hodnoty a pravidla, mezi která nepochybně patří jak respektování autority státních orgánů, tak i pravidel silničního provozu, a do budoucna se vyvaroval protiprávního chování, zároveň takový trest odpovídá i principu generální prevence, kdy je nutno dát případným dalším pachatelům obdobné trestné činnosti jasně najevo, že takové jednání nelze tolerovat a že bude důsledně postihováno. … Vzhledem k tomu, že obžalovaný jako řidič selhal, když řídil motorové vozidlo pod vlivem alkoholu, byl mu uložen také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu tří let, neboť je nutno ho z provozu na pozemních komunikacích na nějakou dobu sankčně vyřadit, přitom opět takový trest je možné hodnotit jako spíše mírný při uvážení, že uvedenou sankci je možno vyslovit až na dobu deseti let.“

Jak již bylo uvedeno v oddíle věnovaném způsobům páchání úplatkářské trestné činnosti, je opakování již jednou odmítnuté nabídky poměrně charakteristické pro určité typy pachatelů.

[221] Rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 29. února 2012, sp. zn. 17T 309/2011

Ne vždy však bývá tato okolnost soudy vyhodnocována jako přitěžující, resp. jako okolnost zvyšující společenskou škodlivost takového jednání. Takto postupoval např. Okresní soud v Ostravě, v jehož věci obžalovaný celkem 5x zopakoval nabídku úplatku směrem k příslušníku Policie ČR za to, že nebude řešit jeho protiprávní jednání.[222]

Přes opakované jednání obžalovaného soud výslovně uvedl, že tuto skutečnost *„nepovažuje za okolnost zvyšující společenskou škodlivost, když směřovaly stále vůči jedné jediné osobě a byly spíše důsledkem úporné snahy obžalovaného zvrátit situaci, ve které se ocitl.“* S uvedeným názorem soudu však lze dle názorů autorů analýzy přinejmenším polemizovat. Urputnost obžalovaného při snaze porušit právem chráněný zájem samozřejmě zvyšuje taktéž společenskou škodlivost jeho jednání. Na rozdíl od situací, kdy pachatel pouze zkouší ochotu podplaceného úplatek přijmout, zde pachatel naopak téměř usiluje o jeho „vnucení“. Takové jednání pak klade mnohem vyšší nároky na morální integritu podplaceného, aby mu nepodlehl, obzvláště s ohledem na skutečnost, že je často spojeno také se zvyšováním nabízené neoprávněné výhody. S ohledem na výše uvedené je tedy dle názoru autorů analýzy pokládat četnost nabídek úplatku za jednoznačně přitěžující okolnost.

Co se ochranných opatření týče, dochází k jejich využívání pouze ojediněle. Uloženo tak bylo například ochranné protialkoholní léčení obžalovanému, který nabízel policistům úplatek, když byl přistižen při řízení motorového vozidla pod vlivem návykových látek.[223] Je však nutné upozornit, že preventivní účinek tohoto opatření byl směřován především na trestnou činnost spočívající v ohrožování pod vlivem návykových látek, nikoli na podplácení.

Z hlediska úplatkářských trestných činů má podstatně vyšší význam zabrání věci a jiné majetkové hodnoty. Týká se to zejména případů, kdy jsou k trestné činnosti využívány účty či služby jiných osob než obžalovaného. Příkladem lze uvést rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7, kde byly k přerozdělení výnosů a k páchání trestné činnosti obžalovaným využity účty jeho potomků.[224] Soud při zabrání finančních prostředků zajištěných na účtech dětí obžalovaného již v průběhu přípravného řízení zdůraznil, že není podstatné, že děti obžalovaného nejsou samy pachateli trestného činu, neboť dle § 79a tr. řádu není rozhodné, kdo je majitelem účtu, nýbrž rozhodný je důvod zajištění. Stejně tak je nerozhodné, zda děti obžalovaného věděly, že peníze převzaté od jejich otce mohou pocházet z trestné činnosti či

[222] Rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 1. prosince 2010, sp. zn. 3T 114/2010
[223] Rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 8. června 2011, sp. zn. 2T 82/2011
[224] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 22. dubna 2011, sp. zn. 24T 56/2008

zda je přebíraly v dobré víře. Podstatným je pouze závěr, že tyto peníze byly získány trestným činem a odměnou za něj, což dostatečně odůvodňuje jejich zabrání.

3.5 Trestný čin nepřímé úplatkářství

Pro trestný čin nepřímé úplatkářství dle § 162 tr. zákona, resp. § 333 TZ bylo v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí zaznamenáno celkem devět obžalovaných, z čehož u jediného obžalovaného bylo vydáno zprošťující rozhodnutí.

Jak je patrné z výše uvedených údajů týkajících se počtu zjištěných obžalovaných, byl zaznamenán relativně malý vzorek případů nepřímého úplatkářství. Nutno však podotknout, že oficiální údaje poskytované v ročence kriminality vykazují, že v letech 2010 až 2011 bylo pro trestný čin nepřímé úplatkářství obžalováno pouze sedm obžalovaných. K odhalování tohoto trestného činu tedy příliš nedochází, a to přesto, že se jedná o klasickou trestnou činnost zavedených klientelistických sítí, jejichž společenská škodlivost je velmi vysoká, ačkoliv tomu zákonná sankce příliš neodpovídá. Dle názoru autorů analýzy je značně pravděpodobné, že zjištěné případy nemohou reálně odpovídat výskytu tohoto jednání ve společnosti, latence nepřímého úplatkářství tak bude velmi vysoká.

3.5.1 Způsoby páchání

Početně malý vzorek rozhodnutí dovoluje činit obecné závěry o způsobu páchání této trestné činnosti poměrně omezeně. K tomu nepřispívá ani skutečnost, že se v řadě zaznamenaných rozhodnutí jedná o trestní příkazy, kde je možné povahu trestného činu dovozovat pouze z výrokové části daného rozhodnutí.

S ohledem na výše uvedené lze na základě výsledků analýzy konstatovat, že převažují případy spočívající v pasivním úplatkářství, kdy obžalovaný žádá nebo přijme úplatek, zatímco případů poskytování, nabízení či slíbení úplatku je relativně méně.

Z hlediska způsobu spáchání stojí za pozornost rozhodnutí Okresního soudu v Jičíně.[225] V dané věci byl obžalován vedoucí oddělení trhu práce úřadu práce, který požadoval úplatek po jednatelích obchodní společnosti v souvislosti s přidělením příspěvku na částečnou úhradu provozních nákladů chráněné dílny. Obžalovaný nejenže nabízel, že svým vlivem bude působit na rozhodnutí ředitele úřadu práce ohledně výše uvedeného příspěvku, ale zároveň vyhrožoval, že, pokud mu úplatek poskytnut nebude, zařídí, aby daná firma v budoucnu tento

[225] Rozsudek Okresního soudu v Jičíně ze dne 9. června 2011, sp. zn. 2T 45/2011

příspěvek neobdržela. Takovéto jednání plně koresponduje s modem operandi u řady pachatelů trestného činu přijetí úplatku, kdy se pachatel snaží zvýšit pravděpodobnost poskytnutí úplatku a zároveň snížit pravděpodobnost oznámení pohrůžkou postihu v případě neuposlechnutí. Ilustrativní je také aktivní přístup obžalovaného, který sám z vlastní iniciativy kontaktoval jednoho z jednatelů společnosti a požadoval úplatek, jehož hodnotu následně jednou zvýšil, což odůvodnil tím, že již v minulosti dané firmě pomáhal.

Co se dokazování týče, je v případě nepřímého úplatkářství zásadní skutečnost, zda měl obžalovaný reálně možnost rozhodování úřední osoby ovlivnit. V citované věci soud přihlédl zejména k svědeckým výpovědím a k pracovnímu zařazení obžalovaného. V rámci své pracovní činnosti byl obžalovaný odpovědný za shromažďování a předkládání žádostí různých subjektů o uvedené příspěvky, jeho činnost tak mohla mít dle názoru soudu významný vliv na rozhodnutí poradního sboru, které bylo doporučujícím podkladem pro rozhodnutí ředitele úřadu práce.

Pozoruhodné rozhodnutí bylo vydáno Obvodním soudem pro Prahu 1.[226] Obžalovaný zde byl uznán vinným pro jednání spočívající v žádosti o úplatek za to, že bude svým vlivem působit na orgány samosprávy v souvislosti s prodloužením nájemní smlouvy na pozemek města.

K samotnému trestněprávně relevantnímu jednání došlo na schůzce v restauraci, které se, kromě obžalovaného a svědka požádaného o úplatek, účastnil také radní města. O dané schůzce byl svědkem učiněn záznam, jenž byl jako procesně použitelný důkaz přehrán u soudu. Z uvedeného záznamu je patrný průběh samotné schůzky, kdy jsou nejdříve ze strany radního popsány úskalí problematiky prodloužení nájmu na předmětné pozemky, neboť již bylo v dané době vydáno odmítavé rozhodnutí vlastníku sousedního pozemku.

Na předmětné schůzce ze strany radního zaznělo:

„Museli bychom udělat nějakou, řeknu nějakou dohodu o době provozování, třeba na ty 3 roky, 5 let je moc dlouho, 3 roky jsou dostatečná doba, 5 spadá do příštího volebního období, takže to už je … a tím by se to odlišilo od tý tržnice, celý problém jakéhokoliv řešení je najít ten důvod, proč bazar ano a tržnice ne.“

Samotné jednání obžalovaného, které bezprostředně směřovalo k žádosti o úplatek, nastalo v momentu, kdy radní opustil místnost, aby si mohl zatelefonovat.

[226] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006

V tomto okamžiku obžalovaný pronesl:

„No to já voťuknu, co za to chtěj hoši … co za to chtěj hoši … co vykazujou za jakýkoliv jednání další, je vidět že to z něj nevypáčíte …“

Po dalším rozhovoru pak obžalovaný dále řekl:

„Pojďme se domluvit, já z něj vyrazím, co si představuje, protože von to neřekne, z něj to nevypadne, na to je moc opatrnej … Zkuste tohleto oběhnout, dejte mi do pátku čas, já z něj vyrazím a uvidíte, jak jsou ty podmínky, jestli vstoupíte do nich nebo ne“

Hodnotu úplatku obžalovaný specifikoval o několik dní později. Za povšimnutí stojí způsob, jakým si o úplatek řekl obžalovaný, který napsal perem na dotykový displej svého diáře částku 800. 000,- Kč, jíž ukázal prostředníkovi a následně smazal. Uvedené názorně dokresluje, jak obtížné může být v některých případech zmapování úplatkářského jednání, jestliže obžalovaný jednak nezanechal o své žádosti žádné stopy a jednak sám tuto žádost sdělil prostředníkovi, který posléze informoval svědka požádaného o úplatek. Samotnou žádost o úplatek tady procesně použitelnými prostředky, s výjimkou svědecké výpovědi, v podstatě nebylo možné zaznamenat. Podařilo se však zaznamenat potvrzení výše úplatku ze strany obžalovaného.

Rozhodnutí o prodloužení nájmu bylo skutečně vydáno, následně se sešel obžalovaný se svědkem.

Svědek na této schůzce vyslovil:

„*Když to zrekapituluju, sešli jsme se v pizzerii s radním H., kterej řek, že je v jeho silách to zařídit na tři roky, za určitých podmínek, který ste nám prostřednictvím Z.K. sdělil.“*

Na to obžalovaný reagoval: *„Tak“* a svědek dodal *„Mělo jít o 800 000“,* kdy obžalovaný reagoval *„Tak“*.

Vzhledem k tomu, že svědek věděl, že je schůzka v době jednání s obžalovaným nahrávána, usiloval o možnost setkání s těmi, kteří měli prodloužení nájmu zařídit. Informoval tedy obžalovaného, že si nemyslí, že by v jeho věci vůbec něco udělal. Toto však obžalovaný odmítl s tím, že *„oni se nechtějí s nikým scházet“*.

Z citovaného rozhovoru je patrná vysoká obezřetnost nejen obžalovaného, ale i osob, které svým jednáním měl ovlivnit. Krátké, neurčité věty, vyhýbání se konkrétním částkám, kódovaná mluva a využívání důvěryhodných prostředníků podstatným způsobem zvyšuje náročnost vyšetřování této podoby úplatkářské trestné činnosti. Význam včasného oznámení či dokonce spolupráce oznamovatele na jejím objasnění je pak v obdobných případech zcela zásadní. Na tomto místě je vhodné upozornit na samotné jednání oznamovatele, který vlastní aktivní činností usiloval o odhalení celé sítě pachatelů, což nastiňuje možnosti, jež by mohlo mít pro objasňování podobné sofistikované korupční činnosti nasazení policejního agenta.

V tomto případě je na způsobu spáchání zajímavé rovněž to, že jednání o poskytnutí úplatku probíhalo i v době, kdy již svědek disponoval pozitivním rozhodnutím. Když svědek obžalovanému vytýká, že pro něj udělali „prdlačku" a že neví, za co by jim měl platit, upozorňuje jej obžalovaný na blíže nespecifikovaná rizika.

V návaznosti na to se ho svědek ptá, zda se má bát o sebe nebo o děti, obžalovaný toto popírá, a konkretizuje: *„že budou posílat kontroly nebo něco takovýho, já nevím co oni nebo jak dlouhý prsty maj, to je jediný čeho bych se já bál, nic víc"*.

Opět lze připomenout předchozí kapitoly věnované žádosti o úplatek. Je charakteristickým rysem, že k samotné žádosti a příslibu prospěchu bývá připojována pohrůžka újmy v případě neposkytnutí úplatku či oznámení.

Z hlediska aktivní formy nepřímého úplatkářství je vhodné poukázat na ještě jedno rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1, v němž byla skupina obžalovaných uznána vinnými pro jednání spočívající v tom, že nabídli asistentovi poslance parlamentu ČR úplatek v hodnotě minimálně 15 mil. Kč za to, aby svým vlivem zajistil schválení a přidělení dotace v hodnotě 250 mil. Kč.[227] Kromě nabídky úplatku samotnému asistentovi jej obžalovaní zároveň ujistili, že jsou ochotni poskytnout další finanční prostředky jako „zálohu" pro úřední osoby, na jejichž výkon pravomoci by mělo být působeno, když mu část těchto prostředků v hodnotě 305. 000, - Kč skutečně poskytli. K této věci je nicméně nutné dodat, že bylo rozhodnuto trestním příkazem, ze samotného rozhodnutí tedy bližší podrobnosti vyčíst nelze. Zároveň nelze opomenout, že dané rozhodnutí nabylo právní moci pouze v případě jednoho z obviněných, pravomocná rozhodnutí ve věci druhých dvou součástí analyzovaného vzorku nejsou.

[227] Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 13. prosince 2011, sp. zn. 5T 102/2011

Závěrem ke způsobu páchání nepřímého úplatkářství je možné konstatovat, že se od ostatních úplatkářských trestných činů příliš neliší. Samotné jednání se víceméně shoduje s tím, co bylo uvedeno v předchozích kapitolách věnovaných podplacení a přijetí úplatku. Co se však liší, je závažnost zaznamenaných případů. Přestože bylo případů nepřímého úplatkářství zaznamenáno velmi málo, vyznačují se relativně vysokou úrovní společenské škodlivosti. Vzhledem k tomu, že podstatou nepřímého úplatkářství je uplatnění vlivu pachatele na činnost úřední osoby/veřejného činitele, je zřejmé, že pachatel musí takovým vlivem reálně disponovat. Ne vždy to však znamená, že se musí jednat o nadřízeného či rodinného příslušníka. Naopak, v řadě případů přímá linka mezi upláceným a úřední osobou naprosto chybí. Jedná se o případy tzv. „kmotrů“ či „lobbistů“, kdy vliv, který tyto osoby vykonávají, je v podstatě virtuální, vycházející zejména z opory ve vytvořené klientelistické síti. Osoby disponující takovýmto neformálním vlivem musí působit v daném prostředí dlouhodobě. K udržení a posílení své pozice či k utajení svého jednání pak poskytují či obstarávají různé služby mezi klienty. Uvedené zvyšuje společenskou škodlivost daného jednání a zároveň dramatickým způsobem ztěžuje možnosti jeho odhalení. Prokázání takového neformálního vlivu klade na orgány činné v trestním řízení vysoké nároky a v nemalém procentu případů činí úspěšné vyšetřování této formy úplatkářské trestné činnosti takřka nemožným.

3.5.2 Charakteristika pachatelů

Pro trestný čin nepřímé úplatkářství byly v analyzovaném vzorku soudních rozhodnutí obžalovány celkem tři osoby, které se tohoto jednání měly dopustit v postavení úředníka státní správy či samosprávy a tři osoby, pojmenované pro potřeby analýzy jako občan, tedy osoby, které se trestné činnosti měly dopustit bez ohledu na jejich postavení či v souvislosti s výkonem svých soukromých práv a povinností. Mezi pachateli nepřímého úplatkářství byl dále zaznamenán jeden řidič motorového vozidla, jeden příslušník Policie ČR a jeden podnikatel.

U kategorie „občan“ se ne vždy jedná o pachatele aktivní formy nepřímého úplatkářství. Naopak většina případů spočívala v žádosti či přijetí úplatku.

V jednom případě byl ve spolupachatelství ze strany romského poradce města se zaměřením na poradenství pro bytové potřeby úplatek žádán za to, že poradce bude svým vlivem působit na odpovědné osoby v orgánech rady městské části, aby městská část uzavřela příslušné nájemní smlouvy.[228] Je nutné poznamenat, že situace, kdy pachatel využívá své postavení jako poradního orgánu pro rozhodnutí orgánu státní správy, je pro případy nepřímého úplatkářství poměrně typická.

V druhé věci se jedná o již výše zmiňovaný případ vedený před Obvodním soudem pro Prahu 1, kde k osobě obžalovaného soud uvedl:

„Nelze ovšem pominout fakt, že obžalovaný v uvedeném období byl vysoce postavenou osobností v hierarchii politické strany, která zároveň měla dominantní postavení jak na radnici Prahy 10, tak hlavního města Prahy. Ve prospěch svědka D zprostředkoval schůzku s radním Prahy 10 … Byť o žádosti svědka D rozhodoval stát, nikoli obec a Městská část Praha 10 nebyla ani účastníkem trestního řízení, je nesporné, že plány městské části na předmětném území mohly hrát významnou roli nikoli ve smyslu správního řízení, ale dalšího faktického stavu. Do té doby se nepodařilo svědku D sejít s jakoukoli kompetentní osobou působící na Praze 10, ať už v rámci státní správy, nebo samosprávy. Teprve vliv a osobnost obžalovaného mu umožnila s radním o problému promluvit“ [229]

K obžalovanému v dané věci nelze nezmínit, že se jednalo o osobu s vysokoškolským vzděláním a bývalého poslance Parlamentu České republiky. Tato skutečnost názorně dokresluje, jaké osoby se v závažnějších případech nepřímého úplatkářství ujímají role těchto „lobbistů“, tedy prostředníků mezi zájmy podnikatelů a státní správou.

Uvedená citace rovněž ukazuje vliv a význam klientelistických vazeb a postavení jednotlivých článků. Je nutné upozornit, že řádnou zákonnou cestou oznamovatel nedosáhl ani schůzky s představiteli státní správy či samosprávy, naopak s využitím klientelistické sítě a s přislíbením úplatku mu bylo relativně rychle umožněno setkat se s vysoce postaveným politikem odpovědným tou dobou právě za územní rozvoj a pouze z časových důvodů a víceméně náhodou se schůzky neúčastnil také tehdejší starosta městské části. Výsledkem této

[228] Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 16. března 2012, sp. zn. 2T 32/2010
[229] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006

schůzky pak bylo pozitivní rozhodnutí, jež převyšovalo očekávání jejích aktérů. Nebezpečí klientelismu a nepřímého úplatkářství jako jeho prostředku je z uvedeného velmi zřetelné.

Závěrem k problematice charakteristiky pachatelů lze do značné míry odkázat na to, co již bylo uvedeno v kapitolách věnovaných přijetí úplatku a podplacení. Rozdílem je snad pouze to, že pachatel buď disponuje vlastním vlivem na práci úředních osob, nebo využívá osob schopných výkon pravomoci využít, tedy je podstatně více zapojen do klientelistické struktury.

Obdobně jako tomu bylo v případě jiných úplatkářských trestných činů, taktéž v případě nepřímého úplatkářství je lítost nad spáchaným činem vzácná (např. ke svému jednání se tak v hlavním líčení doznal obžalovaný v již výše zmiňované věci vedené před Okresním soudem v Jičíně).[230]

3.5.3 Právní kvalifikace, důvody zproštění

Z hlediska právní kvalifikace a důvodů zproštění je na tomto místě vhodné nejprve uvést statistická data, z nichž analýza vychází.

Dělení analyzovaných případů dle právní kvalifikace a důvodů zproštění

posuzovaných případů		důvod zproštění		
právní kvalifikace § 162/ 333	Skutky	§ 226 písm. a)	§ 226 písm. b)	§ 226 písm. c)
odst. 1	6	1	0	0
odst. 2	3	0	0	0

Trestné činy obžalované v souběhu s trestným činem nepřímé úplatkářství.

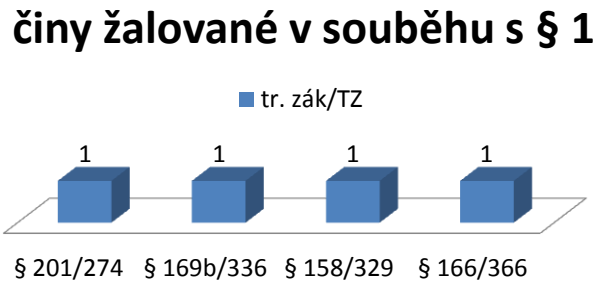

Co se právní kvalifikace týče, je nutné poznamenat, že se v případě nepřímého úplatkářství jedná o podstatně komplikovanější problematiku, než tomu bylo v případě ostatních

[230] Rozsudek Okresního soudu v Jičíně ze dne 9. června 2011, sp. zn. 2T 45/2011

úplatkářských trestných činů. Důvody této skutečnosti spočívají v povaze tohoto druhu trestné činnosti. Skutkově velmi komplikované případy, kdy zdánlivě neexistuje žádné spojení mezi osobou úplatek přijímající a úřední osobou, o jejíž ovlivnění se jedná, působí v praxi z hlediska právní kvalifikace významné problémy. Výjimkou není ani opakované rušení rozhodnutí soudu prvního stupně či dokonce nařízení změny senátu.

Na tomto místě nelze opětovně nezmínit již uváděné rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1.[231] Pro v předchozích oddílech popisované jednání byla podána obžaloba již v roce 2006 a to nejen na obžalovaného uvedeného výše, ale také na radního, který se účastnil předmětné schůzky a přislíbil pomoc v otázce prodloužení nájmu. Samotné jednání obviněných obžaloba původně kvalifikovala jako trestný čin přijímání úplatku dle § 160 odst. 2, 4 písm. b) tr. zákona a účastenství na něm ve formě pomoci.

Prvoinstanční soud oba obžalované v prvním rozhodnutí ve věci zprostil.[232] Soud argumentoval tím, že nebylo prokázáno, že by kterýkoliv z obžalovaných o úplatek žádal. O žádosti o úplatek nesvědčí žádný důkaz, kromě výpovědi oznamovatele, který se však o hodnotě požadovaného úplatku dozvěděl pouze od prostředníka. Zároveň pak nebylo ze strany obžaloby prokázáno, že by radní v rámci správního řízení do předmětné záležitosti jakkoliv zasahoval. Pokud jde o druhého obžalovaného, který se měl trestného činu dopustit pouze jako účastník na trestném činu hlavního pachatele, za něhož byl obžalobou označen radní, vyslovil soud, že vzhledem k zásadě akcesority účastenství je také v tomto případě nutné rozhodnout tak, že se trestný čin nestal.

Proti uvedenému rozhodnutí podal státní zástupce odvolání. Prvoinstančnímu soudu vytkl, že provedené důkazy hodnotil vytrženě z kontextu, jednostranně, účelově a pouze ve prospěch obžalovaných. Co se samotné žádosti o úplatek týče, státní zástupce souhlasil se závěrem nalézacího soudu, že o tomto jednání neexistuje a ani nemůže existovat žádný přímý důkaz, nelze však přehlížet řadu důkazů nepřímých, zejména pak záznam jednání mezi obžalovaným a oznamovatelem, z něhož je zřejmé, že obžalovaný o výši úplatku věděl.[233] Státní zástupce dále namítl, že konstatování nalézacího soudu, že nebyl prokázán zásah do správního řízení o prodloužení nájemní smlouvy, neodpovídá provedeným důkazům. Dle nalézacího soudu bylo ze strany správního orgánu drženo zamítavé stanovisko až do okamžiku, kdy bylo původní rozhodnutí ve věci nájmu sousedního pozemku zrušeno v rámci odvolacího řízení a kdy byl

[231] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006
[232] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 8. března 2006, sp. zn. 44T 71/2006
[233] viz oddíl 3.5.1

správní úřad povinen řídit se právním názorem odvolacího orgánu. Dle státního zástupce však bylo provedeným dokazováním prokázáno, že ke změně stanoviska stavebního odboru došlo již podstatně dříve, než se mohli příslušní úředníci s rozhodnutím odvolacího orgánu seznámit, přičemž tuto skutečnost se přitom nepodařilo žádnému ze svědků důvěryhodně objasnit. Státní zástupce dále zpochybnil názor nalézacího soudu spočívající v tom, že nebylo prokázáno, že by obžalovaný sdělil prostředníkovi výši požadovaného úplatku. Státní zástupce poukázal na znění zaslaných SMS zpráv a záznamů ze schůzek, kde např. zaznělo: *„toto číslo, ten výrok potřebují znát, že to zkusí z něj* (spoluobžalovaného radního) *vyrazit, že jim řekne jak to je“.* Státní zástupce tak uzavřel, že z celého kontextu událostí je nepochybné, že úplatek měl být určen obžalovanému radnímu, který na schůzce v pizzerii přislíbil konat, přičemž i ze slov spoluobžalovaného vyslovených v nepřítomnosti obžalovaného radního lze dovodit, že úplatek byl určen právě pro něho.

Odvolací soud se se závěry státního zástupce ztotožnil pouze částečně, když konstatoval, že z provedeného dokazování skutečně nevyplývá, že by obžalovaný radní úplatek žádal, či zda věděl, že je o něj jeho jménem žádáno.[234] Z tohoto důvodu odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu výroku v případě obžalovaného radního zamítl. Oproti tomu v případě druhého obžalovaného odvolací soud shledal, že sice nelze z provedených důkazů zjistit, komu byla požadovaná částka určena, což však samo o sobě neznamená beztrestnost obžalovaného. Dle odvolacího soudu je totiž nepochybné, že obžalovaný skutečně pomocí prostředníka požadoval částku 800. 000,- Kč za to, že s pomocí nějaké osoby dosáhne změny stanoviska městské části. Při úvaze o právní kvalifikaci tohoto jednání soud vyslovil hned čtyři možné alternativy, a to kvalifikovat jednání buď jako trestný čin podvodu dle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákona, nebo jako trestný čin přijímání úplatku dle § 160 odst. 2 tr. zákona, podplácení dle § 161 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákona a konečně jako nepřímé úplatkářství dle § 162 odst. 1 tr. zákona. Zatímco první alternativu odvolací soud v podstatě pominul, u druhé poznamenal nezbytnost prokázání skutečnosti, že obžalovaný úplatek žádal pro osobu rozhodující o obstarání věci obecného zájmu, a u třetí varianty poukázal na to, že v případě nepřímého úplatkářství lze mít z provedeného dokazování všechny znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu za naplněné, neboť ke spáchání tohoto trestného činu postačí, že pachatel žádá úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomocí veřejného činitele, přičemž není vyžadováno, aby u veřejného činitele skutečně intervenoval. Navíc skutečnost, zda veřejný činitel o tomto úplatku ví, nemá vliv na trestnost pachatele. Protože se nalézací soud

[234] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8. března 2007, sp. zn. 6 To 295/2007

těmito možnostmi právní kvalifikace ve svém rozhodnutí prakticky nezabýval, odvolací Městský soud v Praze toto rozhodnutí ve výrocích týkajících se obžalovaného D. zrušil a vrátil věc soudu první instance.

Znovu tak v roce 2008 rozhodoval nalézací soud, který však trval na svém rozhodnutí a obžalovaného opětovně zprostil, neboť dle jeho názoru nebylo prokázáno, že by se skutek stal.[235] K právní kvalifikaci dle ustanovení § 250 tr. zákona nalézací soud uvedl, že, kdyby obžalovaný svými výroky pouze předstíral, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, avšak pro vyřízení věci nepodnikl nic a ani to v úmyslu neměl, mohlo by se jednat o trestný čin podvodu či jeho pokus. Soud však konstatoval, že vzhledem k tomu, že dle jeho názoru nebylo prokázáno, že by si obžalovaný o úplatek řekl, nenaplnilo jeho jednání ani fázi pokusu. Nadto soud dodal, že i v případě právní kvalifikace jako pokusu podvodu trestnost činu zanikla dobrovolným upuštěním od jednání směřujícího k dokonání trestného činu.

Z hlediska prokazování žádosti o úplatek stojí za pozornost následující úvaha soudu o výkladu obsahu jednoho ze záznamů:

„Dále je otázkou, jak hodnotit dvakrát obžalovaným opakovaná slova „tak“ na rekapitulaci svědka D o příslibu z pizzerie, že za určitých podmínek to lze zařídit na 3 roky a následně měly tyto podmínky být sděleny přes svědka K a jednat se o částku 800 000. K tomu je třeba uvést, že jak již výše uvedeno, tak výstupem ze schůzky v pizzerii byly ty podmínky, že oba podnikatelé shodně zkrátí dobu nájmu, přičemž je třeba uvést, že v době této schůzky svědek D žádost ani neměl podanou, to učinil až 1. 12. 2004, a přestože při první této schůzce byl radním H. poučen jaké náležitosti, respektive jaká vyjádření této žádosti má obsahovat, tak při podání žádosti je nepodal a učinil tak o více jak měsíčním zpoždění na výzvu stavebního úřadu, přestože tyto „technikálie“ dle vyjádření státní zástupkyně svědek D dobře znal. Pokud tedy obžalovany Ing. D na tuto rekapitulaci svědka D říká opakovaně slovem „Tak“, tak to odpovídá provedenému dokazování, i když z použitého výrazu obžalovaného Ing. D vyslovil relevantní souhlas, rovněž jako s následnou zmínkou o částce 800 000,- Kč, neboť stejně lze použít výraz „Tak“ hodnotit jako hovorový pokyn pro svědka D aby dále pokračoval ve svých úvahách. To potvrzuje i obžalovaný Ing. D ve své doplňující výpovědi.“

[235] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 15. ledna 2008, sp. zn. 44T 71/2006

K citované úvaze soudu je nutné podotknout, že provedený záznam hovoru mezi obžalovaným a oznamovatelem byl obžalobou označen za nepřímý důkaz potvrzující skutečnost, že obžalovaný požádal pomocí prostředníka o poskytnutí úplatku, resp. že byl s touto žádostí srozuměn. Nicméně s touto argumentací se nalézací soud nikterak nevypořádal a z výše uvedené konstrukce její vyvrácení rozhodně vyvozovat nelze. Za povšimnutí stojí také to, že se soud zabýval výlučně významem slov „tak" a nikoliv tím, v jakém kontextu byla vyslovena, tedy že byla pronesena až po uvedení částky 800 000, -Kč. Toto dosti názorně dokresluje předchozí výhrady státního zástupce o tom, že soud hodnotil provedené důkazy vytrženě z kontextu, jednostranně a účelově výhradně ve prospěch obžalovaných.

K právní kvalifikaci uvedeného jednání dle § 160 odst. 2 a § 162 tr. zákona nalézací soud shledal, že se provedeným dokazováním nepodařila prokázat žádost o úplatek, jako základní znak těchto trestných činů. Soud uzavřel, že nebylo prokázáno, že se skutek stal, neboť řetězec provedených důkazů neumožňuje rozhodnout o vině obžalovaného bez důvodných pochybností.

Také proti tomuto rozhodnutí bylo podáno ze strany státního zástupce odvolání a odvolací soud rozhodnutí soudu prvoinstančního opětovně zrušil.[236]

Odvolací soud přísně zkritizoval postup soudu nalézacího:

„… závěr učiněný nalézacím soudem je v příkrém rozporu i se samotným odůvodněním rozsudku, přičemž nalézací soud zcela zjevně při hodnocení důkazů nepostupoval v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. řádu … toliko z důvodu, že svědek nebyl schopen časově sled jednotlivých událostí, konkrétně pak údaj, kdy se dozvěděl o částce 800 000,- Kč, kterou by měl zaplati, časově zařadit … dospívá nalézací soud k závěru o nedůvěryhodnosti svědka, ač věrohodnost výpovědi tohoto svědka je potvrzována řadou objektivních důkazů…"

Odvolací soud se zabýval také pořízenými záznamy včetně již rozebíraných slov „tak" s tím, že výklad nalézacího soudu označil za velmi nepravděpodobný právě s ohledem na skutečnost, že do té doby obžalovaný do hovoru aktivně vstupoval, není tedy důvod proč do řeči nevstoupit, když svědek hovořil o úplatku ve výši 800 000,- Kč. Zároveň nalézacímu soudu vytkl, že se vůbec nezabýval některými zaznamenanými výroky obžalovaného, z nichž je jasně patrné, že obžalovaný o svém protiprávním jednání dobře věděl.

[236] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. dubna 2008, sp. zn. 6 To 89/2008

Pro ilustraci je vhodné uvést následující část odůvodnění druhostupňového rozhodnutí popisující zaznamenané výroky, které nalézací soud úplně ignoroval:

„Já už jsem dopředu varoval, že jejich požadavky budou tak velký a takový, že se bojím, že to nestojí za to a nemýlil jsem se“

„… vyjádření, že by od toho šel , neboť si myslí, že to akorát smrdí průserem, neboť jestli má svědek pocit, že nic neudělal, pak je to jeho rozhodnutí, on ho bude respektovat, on jim to oznámí“

„oni si představovali, že to bude jenom půlka, že to pochopil z jejich vyjádření, a on že jim naznačil, že to vypadá, že udělali prdlačku“

Odvolací soud tedy rozhodnutí zrušil s odkazem na to, že se nalézací soud nevypořádal se všemi skutečnostmi významnými pro rozhodnutí.

V pořadí již třetím rozhodnutí prvoinstanční soud stále trval na svém a obžalovaného opětovně zprostil, aniž by se podrobněji zabýval argumentací odvolacího soudu, ke kteréžto pouze upřesnil, na jakých místech v předchozích rozhodnutích vyložil, které skutečnosti vzal za prokázané, jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil a kde a jak se vypořádal s otázkou jiné právní kvalifikace v souladu s dřívějším pokynem odvolacího soudu.[237]

Rovněž nelze přehlédnout, že nalézací soud zpochybnil důvěryhodnost svědka - oznamovatele z důvodu, že svědek nedokázal přesně časově zařadit, kdy mu byla výše úplatku konkretizována, a z důvodu, že si schůzky s obžalovaným, na kterých byly uvedené výroky zaznamenány, domlouval až poté, co mu byl vydán souhlas s prodloužením nájmu. Nalézací soud přitom vyslovil úvahu až o provokačním jednání oznamovatele, resp. orgánů činných v trestním řízení.

Ve věci tak znovu rozhodoval odvolací soud, který rozhodnutí opětovně zrušil a vrátil věc soudu první instance, když konstatoval, že způsob, jakým nalézací soud interpretoval pořízené záznamy, je zcela nepřijatelný a navíc neodůvodněný.[238] Jelikož nalézací soud ignoroval výhrady a pokyny obsažené v rozhodnutí odvolacího soudu, bylo spolu se zrušením prvoinstančního rozhodnutí zároveň nařízeno, aby věc byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu.

[237] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 9. prosince 2008, sp. zn. 44T 71/2006
[238] Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. února 2009, sp. zn. 6 To 42/2009

Nový senát pak rozsudkem na počtvrté rozhodl o vině obžalovaného pro trestný čin nepřímé úplatkářství dle §162 odst. 1 tr. řádu.[239]

Předchozí průběh trestního řízení, v němž došlo k několikanásobnému zrušovacímu rozhodnutí ve vztahu k nalézacímu soudu, nový senát vyhodnotil tak, že rozsah dokazování byl téměř vyčerpán a podstatou zrušujících rozhodnutí nebyl ani nesprávný procesní postup předchozího senátu, nýbrž úhelným kamenem se stalo pouze hodnocení provedených důkazů.

Nalézací se soud v novém složení opětovně věnoval sporným momentům.

Pokud jde o výrok *„tak, tak“* soud konstatoval, že, jestliže by obžalovaný úplatek nepožadoval, logicky by se musel proti slovům svědka okamžitě ohradit a zřejmě odejít, případně přivolat policii, neboť svědkovu zmínku o nezbytnosti úplatku nešlo vyložit jinak. Tím dle názoru soudu obžalovaný potvrdil nejen souvislost citované sumy s prodloužením nájmu, ale i svůj zájem peníze inkasovat. Bez ohledu na vyhodnocení výrazu „*tak, tak*“ jako přitakání či nikoliv, je tedy z kontextu dalšího chování obžalovaného jeho protiprávní úmysl jednoznačně srozumitelný. O protiprávnosti jednání obžalovaného tak nový senát neměl podobně jako odvolací soud nejmenších pochyb.

Z hlediska právní kvalifikace se soud zabýval dvěma možnostmi. První z nich bylo kvalifikovat uvedené jednání obžalovaného jako přijímání úplatku. Vzhledem k tomu, že od počátku policejní aktivity v dané věci neexistovalo žádné šetření vůči osobám, které reálně měly právo ve věci rozhodnout, nemohlo ani dojít k tomu, aby byl pro tento trestný čin usvědčen. Uvedená skutečnost stojí minimálně za pozornost. Je zajímavé, že, i když měly orgány činné v trestním řízení možnost sledovat jednání obžalovaných od samého počátku, nepovažovaly v rámci postupu před zahájením trestního stíhání za nutné nasazení operativně pátracích prostředků ani na přímé účastníky, ani na úřední osoby, které měly o předmětné otázce nájmu pozemku rozhodnout, a to i přesto, že výsledky prověřování poměrně jednoznačně naznačovaly, že právě na výkon jejich pravomoci má být působeno.

Druhou možnost představovala kvalifikace jednání obžalovaného jako trestný čin podvodu, to by však přicházelo v úvahu pouze, pokud by obžalovaný ve prospěch svědka nic nekonal a ani konat nehodlal. Obžalovaný však svědkovi jako vysoce postavený představitel politické strany zprostředkoval schůzku se zástupcem městské části, jejíž plány na předmětném území mohly hrát významnou roli nikoli ve smyslu správního řízení týkající se jeho dalšího využití,

[239] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006

nýbrž ve smyslu dalšího faktického stavu, přičemž není podstatné, že o žádosti svědka ve stavebním řízení nerozhodovala městská část a rovněž není podstatné, že městská část nebyla ani účastníkem tohoto řízení.

S ohledem na osobu a postavení obžalovaného v politické straně soud uzavřel, že obžalovaný požadoval úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele.

Dle názoru autorů analýzy je nutné vyzdvihnout následující úvahu soudu:

„To, že prokazatelně svůj vliv uplatnil pouze u politických představitelů městské části, protiprávnost jeho jednání nijak nesnižuje. Úředníci rozhodující v rámci státní správy nejsou přece odděleni od samosprávy včetně politické reprezentace obce nějakou zdí, vykonávají svou pravomoc mimo jiné i ve prospěch městské části. Případný zájem starosty či radního o konkrétní správní řízení mohl v představách obžalovaného i svědka D zvrátit nepříznivý výsledek. A právě v tomto úmyslu obžalovaný D jednal.“

Také toto rozhodnutí nalézacího soudu však bylo v celém rozsahu odvolacím soudem zrušeno a ve věci bylo při nezměněném výroku o vině a trestu nově rozhodnuto Městským soudem v Praze.[240] Proti tomuto rozhodnutí podal obžalovaný dovolání.

Nejvyšší soud se podrobně zabýval dovolacími důvody obžalovaného a shledal, že obžalovaný převážně brojí proti skutkovým otázkám, které v rámci řízení o dovolání není oprávněn posuzovat. Přesto však Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil s odůvodněním, že samotné skutkové zjištění není v souladu s právní větou, která ani nekoresponduje s odůvodněním rozhodnutí soudu druhého stupně. Dle odůvodnění odvolacího soudu měl obžalovaný předat úplatek ve výši 800.000,- Kč neztotožněným osobám z úřadu městské části za změnu jejich postoje ve věci prodloužení nájemního vztahu, z čehož se podává, že obžalovaný nežádal úplatek pro sebe a nebyl ani osobou, která sama úplatek nabízela, nýbrž byl osobou, jejímž prostřednictvím mělo dojít k setkání s osobou v postavení veřejného činitele, jíž měl být patrně úplatek předán. Dle Nejvyššího soudu však těmto skutkovým zjištěním neodpovídá znění právní věty, jež uvádí, že obžalovaný žádal úplatek pro sebe za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, přičemž skutková věta neobsahuje žádné zjištění v naznačeném směru, tedy že by obžalovaný žádal úplatek sám pro sebe.

[240] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. července 2010, apod. zn. 6 To 183/2010

Závěrem Nejvyšší soud shrnul, že popis skutku ve výroku rozhodnutí nevykazuje znaky trestného činu nepřímého úplatkářství, neboť o takto zvolené právní kvalifikaci je možné uvažovat pouze tehdy, jestliže lze na základě provedených důkazů učinit závěr, že byly naplněny všechny formální znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, tedy že obžalovaný přijal úplatek za to, že bude působit svým vlivem na výkon pravomoci veřejného činitele.

Na základě tohoto rozhodnutí tak opětovně rozhodoval Městský soud v Praze, jenž rozsudkem uznal obžalovaného vinným, tentokrát však jeho jednání právně kvalifikoval jako pokus trestného činu podvodu dle § 8 k § 250 odst. 1 tr. zákona. Soud vycházel z výpovědí zaměstnanců stavebního úřadu, který v dané věci rozhodoval, a konstatoval, že jimi bylo prokázáno, že na ně při vyřizování věci nikdo žádným vlivem nepůsobil. Soud při zachování závěrů uvedených v předcházejícím rozhodnutí shledal, že obžalovaný neměl žádnou možnost ovlivnit rozhodnutí stavebního úřadu městské části, tedy v úmyslu obohatit se uváděl svědka D. v omyl předstíráním, že je schopen zprostředkovat změnu negativního postoje úřadu městské části v jeho prospěch, když mu sliboval, že prostřednictvím svých kontaktů dosáhne změny a za tímto účelem bude požadovaná částka předána starostovi nebo radnímu městské části. V souladu se zásadou *reformatio in peius* tak soud kvalifikoval jednání obžalovaného jako naplnění základní skutkové podstaty trestného činu podvodu. Soud totiž nemohl změnit rozhodnutí v neprospěch obžalovaného, a proto vyloučil právní kvalifikaci jeho jednání jako trestného činu přijímání úplatku dle § 160 odst. 2, případně odst. 3 písm. b) tr. zákona ve formě účastenství, byť by tato kvalifikace byla přiléhavější.

Uvedený případ názorně ilustruje problémy, které v praxi vznikají nejen při objasňování, ale i při samotné právní kvalifikaci jednání naplňujícího znaky trestného činu nepřímé úplatkářství. Jen řízení před soudem běželo od roku 2006 do roku 2011, celkem čtyřikrát ve věci rozhodoval prvoinstanční soud, pětkrát odvolací a jednou Nejvyšší soud v řízení o dovolání. Klíčovou otázkou pro vyhodnocení jednání obžalovaných bylo vyhodnocení předložených důkazů, především odposlechů a na nich zaznamenaných výroků.

Různé pohledy soudů všech stupňů na zjištěný skutkový stav při zvažované právní kvalifikaci oscilují mezi veškerými úplatkářskými trestnými činy a trestným činem podvodu, přičemž konečné rozhodnutí stanovující výslednou právní kvalifikaci bylo limitováno nemožností soudu druhého stupně rozhodnout v neprospěch obžalovaného, který zde jednal ve smyslu

možného ovlivnění rozhodnutí prováděného v rámci výkonu státní správy prostřednictvím vlivu politických představitelů samosprávy.

Prokazování často velmi neformálních, přesto fungujících vztahů nejen mezi orgány samosprávy a státní správy, ale také osob stojících mimo ně klade vysoké nároky na činnost příslušných orgánů v prověřovací fázi přípravného řízení. Zejména nasazení operativně pátracích prostředků, sledování rozhodujících osob a odposlechy telefonických hovorů může poskytnout ucelený obraz o celkové struktuře pachatelů. Pro úspěšné odsouzení nepřímého úplatkářství často nestačí zaznamenat pouze jednání obžalovaného, ale je nutné poskytnout takové podklady, na jejichž základě je možné usoudit, že pachatel skutečně disponuje vlivem, jehož prostřednictvím může působit na výkon pravomoci úředních osob. V podobných případech je zcela na místě sledování příslušných úředních osob z hlediska otázky, jakým způsobem je do jejich činnosti zasahováno. To se však v dané věci nestalo.

I přes relativně malý vzorek těchto rozhodnutí se nejednalo o jediný problém s právní kvalifikací. K její změně došlo také v průběhu odvolacího řízení v případě rozhodnutí Okresního soudu ve Frýdku Místku.[241] V dané věci spočívalo jednání obžalovaného původně kvalifikované jako trestný čin přijetí úplatku dle § 331 odst. 1 TZ v tom, že jako úředník přijal úplatek za to, že se obrátil na svého kolegu, jemuž bylo přiděleno řízení o přestupku podplácejícího. Pozoruhodnou se jeví skutečnost, že se při takto vymezeném skutku nalézací soud možností kvalifikovat uvedené jednání jako trestný čin nepřímé úplatkářství vůbec nezabýval. V rozhodnutí se tak stran právní kvalifikace nalézací soud spokojil pouze s konstatováním, že se při rozhodování o přestupcích nepochybně jedná o obstarávání věcí obecného zájmu ve smyslu § 331 TZ.

Proti tomuto rozhodnutí bylo ze strany obžalovaného podáno odvolání. Odvolací Krajský soud v Ostravě se neztotožnil s právní kvalifikací nalézacího soudu a výše popsaný skutek nově vyhodnotil jako trestný čin nepřímé úplatkářství dle § 333 odst. 1 TZ.[242]

K právní kvalifikaci soud uvedl:

„Na rozdíl od úplatkářství dle § 331 TZ a § 332 TZ ustanovení § 333 TZ postihuje úplatnou intervenci působící výlučně na výkon pravomoci úřední osoby, nepostačuje pouze působení na osobu obstarávající věci obecného zájmu. … Pokud pachatel na výkon pravomoci úřední

[241]Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 29. června 2011, sp. zn. 80T 245/2010
[242] Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. října 2011, sp. zn. 7 To 208/2011

osoby působil, došlo k dokonání trestného činu. Rovněž je bez významu, pokud pachatel žádá nebo příjme úplatek s tím, aby působil na úřední osobu tak, aby tato svou pravomoc řádně vykonala a plnila své povinnosti. Z tohoto hlediska je tedy rovněž i nepodstatný výsledek intervence pachatele.“

Z pohledu právní kvalifikace shledávají autoři analýzy problematickým rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10.[243] Posuzované jednání zde spočívalo v tom, že prvý obžalovaný v úmyslu vyhnout se trestnímu postihu za jím způsobenou dopravní nehodu, oslovil druhého spoluobžalovaného, který kontaktoval třetího obžalovaného, ředitele odboru dopravních přestupků, jenž se dohodl s čtvrtým obžalovaným, policejním komisařem z odboru vyšetřování dopravních nehod, jemuž byl spis týkající se dopravní nehody prvého obžalovaného přidělen, aby činil vše pro to, aby prvý obžalovaný nebyl jako pachatel nehody postižen. Na základě dohody mezi druhým a třetím obžalovaným předal prvý obžalovaný třetímu obžalovanému prostřednictvím neztotožněné osoby úplatek nejméně ve výši 145.000,- Kč za vyřízení této věci. Uvedené jednání bylo soudem v případě prvého obžalovaného kvalifikováno jako organizátorství k přečinu zneužití pravomoci podle § 24 odst. 1 písm. a) k § 329 odst. 1 písm. c) TZ a jako zločin podplacení podle § 332 odst. 1, 2 písm. b) TZ, v případě druhého obžalovaného jako pomoc k trestnému činu podplácení podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zákona k § 161 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona a jako přečin nadržování podle § 166 odst. 1 tr. zákona, v případě třetího obžalovaného jako trestný návod k přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. b) TZ k § 329 odst. 1 písm. c) TZ, jako přečin nadržování podle § 366 odst. 1 TZ, jako přečin nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 TZ a konečně v případě čtvrtého obžalovaného jako zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) TZ a jako přečin nadržování podle § 366 odst. 1 TZ.

V odůvodnění právní kvalifikace soud uvedl, že je evidentní, že částka představující úplatek musela jít nejen za třetím, ale i za čtvrtým obžalovaným, který měl v postavení policisty šetření dané nehody na starosti a o úplatku nepochybně věděl, nicméně se nepodařilo prokázat, že by v této souvislosti fakticky úplatek přijal nebo si ho dal slíbit. Obžalovaný policista po vzájemné dohodě s obžalovaným ředitelem odboru dopravních přestupků při vědomí skutečnosti, že prvý obžalovaný slíbil úplatek (ve výši 250.000,- Kč), jednal v úmyslu zajistit tomuto obžalovanému beztrestnost.

[243] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp .zn. 51 T 156/2010

Ačkoliv soud výslovně konstatoval, že z odposlechů se podává, že obžalovaný policista o úplatku věděl a v souvislosti s tím také protahoval provedení jednotlivých úkonů směřujících ke zjištění pachatele nehody tak, aby skutečný pachatel nemohl být nikdy odhalen, nedovodil z těchto okolností, že se slib úplatku v podobě konkludentního souhlasu vztahoval i na tohoto obžalovaného. Jednání obžalovaného ředitele odboru přestupků bylo soudem kvalifikováno jako nepřímé úplatkářství, i když tento jednal v součinnosti s obžalovaným policistou, tj. jednal v součinnosti s úřední osobou, za jejíž ovlivňování přijal úplatek.

Trestný čin nepřímé úplatkářství postihuje pachatele, kteří sami pro sebe přijmou, resp. nechají si slíbit úplatek za to, že budou působit na úřední osobu, ač tato o úplatku nic netuší a při vědomí úplatku rozhodně s pachatelem nepřímého úplatkářství nejedná na základě vzájemné dohody. Takovéto situace je přiléhavější právně kvalifikovat jako trestný čin přijetí úplatku, kterého se osoba neobstarávající věci obecného zájmu dopouští jako účastník, nejčastěji ve formě pomoci.

Nadto soud jednání druhého obžalovaného, tedy toho obžalovaného, jenž sám nebo pomocí dalších osob předal úplatek obžalovanému v postavení vedoucího odboru dopravních přestupků jako pomoc k trestnému činu podplácení a jednání prvého obžalovaného (viníka nehody) kvalifikoval jako trestný čin podplacení. Právní kvalifikace obžalovaných, kteří se dopustili aktivního úplatkářství, tedy neodráží právní kvalifikaci obžalovaných, kteří se dopustili úplatkářství pasivního. Jinými slovy obžalovaný viník nehody spáchal trestný čin podplacení vůči obžalovanému řediteli odboru dopravních prostředků, který spáchal trestný čin nepřímé úplatkářství a který v projednávaném případě neobstarával věci obecného zájmu.

K uvedenému je nezbytné dodat, že odvolacím soudem byla až na drobnou výjimku (obžalovaný viník nehody nebyl uznán vinným jako organizátor trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby, nýbrž jako návodce k tomuto trestnému činu) právní kvalifikace nalézacího soudu potvrzena.[244]

Zprošťujícího rozhodnutí bylo vydáno ve věci vedené před Okresním soudem v Liberci.[245] Obžalovaný se měl uvedeného trestného činu dopustit tím, že si od občanky Ukrajiny, tou dobou prostitutky, vyžádal bezplatné sexuální služby a částku 10. 000,- Kč za to, že jí jako policista zařídí možnost legálního pobytu, přičemž poskytnutá finanční hotovost měla sloužit k ovlivnění jeho známých. Soud v odůvodnění odkázal na skutečnost, že provedeným

[244] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. prosince 2011, sp.zn. 61 To 370/2011
[245] Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 29. dubna 2011, sp. zn. 6T 189/2010

dokazováním nebyla vyvrácena obhajoba obžalovaného, že požadovaná částka měla sloužit k úhradě nákladů na odvoz svědkyně na Ukrajinu a zpět za účelem vyřízení povolení k dlouhodobému pobytu a obžalovaného tak dle § 226 písm. a) tr. řádu zprostil.

S uvedeným závěrem se ztotožnil také odvolací Krajský soud v Ústí nad Labem, který nad rámec odůvodnění soudu prvního stupně uvedl, že z provedených důkazů nevyplývá, že by sexuální služby měly být poskytovány za uplatňování vlivu na veřejné činitele, navíc i z výpovědi svědkyně vyplývá, že tyto služby byly bezplatné, neboť se jí obžalovaný „líbil".[246] Soud uzavřel, že nelze vyloučit, že pouze z postavení obžalovaného svědkyně dovodila, že jako policista by jí mohl zajistit pobyt přes, jak sama uvedla, „nějaké své kamarády". K samotné finanční částce se soud vyjádřil ve smyslu toho, že na základě provedených důkazů nebylo možné zjistit, za jakým konkrétním účelem měla být poskytnuta a s ohledem na zásadu *in dubio pro reo* tak musel být obžalovaný zproštěn.

3.5.4 Postih (sankce)

Stejně jako tomu bylo u ostatních úplatkářských trestných činů, je nejčastěji ukládaným trestem pro nepřímé úplatkářství podmíněný trest odnětí svobody, nicméně vzhledem k relativně malému vzorku zaznamenaných rozhodnutí lze dosti obtížně vyvozovat obecně platné závěry.

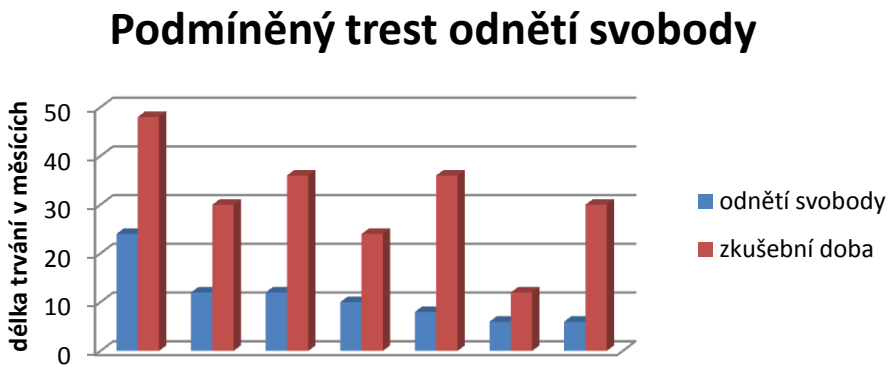

Lze poukázat na výraznou délku zkušební lhůty, která zpravidla přesahuje dvojnásobek vyměřeného trestu odnětí svobody, a to v některých případech i velmi výrazně.

[246] Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 7. prosince 2011, sp. zn 31 To 540/2011

Nepodmíněný trest odnětí svobody byl obžalovanému uložen pouze jednou, a sice ve výměře dvaceti šesti měsíců. Nutno dodat, že se obžalovaný dopustil nepřímého úplatkářství v souběhu s trestným činem přijímání úplatku.[247]

V případě zevrubně rozebraném v předchozí kapitole byl uložen peněžitý trest v celkové výši 300. 000, - Kč úředníkovi, který za úplatu působil na výkon pravomoci svého bývalého kolegy v rámci přestupkového řízení tak, aby proti spoluobžalovanému nebylo zahájeno trestní řízení. Výše uloženého trestu pak vycházela zejména z hodnoty nabídnutého úplatku, který v daném případě dosahoval částky 250. 000,- Kč. Nicméně je vhodné upozornit, že uvedený peněžitý trest byl uložen až rozhodnutím odvolacího soudu, když v prvním stupni uložená sankce byla o poznání přísnější, neboť nalézací soud uložil úhrnný trest v podobě nepodmíněného trestu odnětí svobody ve výměře čtyř let a trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu zaměstnání ve státní správě na dobu pěti let.[248]

V rámci odůvodnění výše uloženého trestu prvostupňový soud zdůraznil zejména vysokou společenskou nebezpečnost jednání obžalovaného, který se trestné činnosti dopouštěl jako správní úředník ve vedoucí funkci a zneužil svých kontaktů na známé policisty.[249] Nelze však opomenout, že v podstatě tu samou skutečnost, tedy že obžalovaný působil po tři roky jako vedoucí odboru a před tím jako policista, soud zároveň označil jako okolnost polehčující. Soud rovněž upozornil, že obžalovaný se předmětným jednáním dopustil dvou skutků a vícero trestných činů, tedy jeho trestná činnost nebyla rozhodně ojedinělá. Soud shledal, že na obžalovaného již nelze působit jinak než nepodmíněným trestem odnětí svobody.

V odvolání obžalovaný stran uloženého trestu namítal, že vzhledem k jeho dosavadnímu bezúhonnému životu je uložený nepodmíněný trest jednak nepřiléhavý, jednak nepřiměřeně přísný.[250] Této námitce odvolací soud v podstatě přisvědčil, když konstatoval, že uložený trest vnímá jako vyjádření zvýšené represe, zatímco výchovná úloha je prakticky pominuta. Obžalovanému tak byl nově uložen podmíněný trest odnětí svobody v délce dvou let, podmíněně odložených na zkušební dobu čtyř let. Vzhledem k tomu, že hlavním motivem trestného činu obžalovaného byla ziskuchtivost, uložil odvolací soud obžalovanému zároveň peněžitý trest ve výměře 300. 000, - Kč a zároveň trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu zaměstnání ve státní správě na dobu pěti let. Odvolací soud se zvýšenou společenskou

[247] Srov. Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku Místku ze dne 29. června 2011, sp. zn. 80T 245/2010
[248] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. června 2011, sp. zn. 51T 156/2010
[249] Tamtéž
[250] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 61 To 370/2011

škodlivostí, zdůrazňovanou nalézacím soudem, vůbec nezabýval a trest uložil v dolní polovině trestní sazby.

Co se trestu zákazu činnosti týče, byl uložen celkem ve čtyřech případech, kdy ve třech spočíval v zákazu výkonu zaměstnání ve státní správě a v jednom v zákazu řízení motorových vozidel.

Závěrem k problematice postihu nepřímého úplatkářství je dle názoru autorů analýzy nutné upozornit, že v některých z analyzovaných případů se projevila poměrně výrazná disproporce mezi výší sankce, kterou umožňuje za dané jednání uložit zákon, a úrovní společenské nebezpečnosti, resp. škodlivosti daného jednání. Jak vyplývá z ustanovení § 333 odst. 1 TZ, resp. § 162 odst. 1 tr. zákona lze za jednání zde popsané uložit trest odnětí svobody až do výše tří let, za jednání naplňující znaky skutkové podstaty dle odst. 2 pak dokonce pouze dva roky. Výše sankce tedy odpovídá základním skutkovým podstatám trestných činů přijímání resp. přijetí úplatku a podplácení, resp. podplacení, kvalifikovaná skutková podstata však úplně chybí.

Jednání naplňující znaky nepřímého úplatkářství se mnohdy vyznačuje velmi vysokou společenskou nebezpečností, resp. škodlivostí, zároveň úplatek může v řádech dosáhnout miliony korun a hrozící škoda přesahovat hranici velkého rozsahu. U takového jednání, které je svou podstatou velmi podobné kvalifikovaným skutkovým podstatám trestných činů přijetí úplatku a podplacení, postihovaným trestem odnětí svobody až na dvanáct, resp. šest let, je sankce uvedená u § 333 TZ zcela zjevně nepřiměřená. Dle názoru autorů analýzy pak tuto skutečnost nelze v řadě případů kompenzovat délkou zkušební doby, ačkoliv při stanovování sankcí se o to soudy nezřídka pokouší.

Názorným příkladem jsou opakovaně uváděná a podrobně popsaná rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1[251] a Městského soudu v Praze.[252] Přestože ani v jednom tomto případě nebylo naplnění znaků skutkové podstaty nepřímého úplatkářství prokázáno, je třeba upozornit, že, pokud by tomu tak bylo, přičemž minimálně skutková stránka těchto činů nasvědčuje tomu, že se o nepřímé úplatkářství skutečně jednat mohlo, bylo možné obžalovaným uložit pouze velmi mírné tresty. Na druhou stranu velmi mírné tresty byly nakonec uloženy i dle užité právní kvalifikace. I když se trestněprávně relevantního jednání dopustil v prvním případě tehdejší poslanec Parlamentu České republiky a v druhém tehdejší

[251] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. ledna 2010, sp. zn. 44T 71/2006
[252] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. prosince 2010, sp. zn. 3T 1/2007

tajemník předsedy vlády, úplatek přesahoval hranici značného prospěchu, či dokonce prospěchu velkého rozsahu a potenciální zisk uplácejícího mohl dosahovat miliony korun, nehrozil obžalovaným pro takové jednání těžší trest než tři roky odnětí svobody.

Při vzájemném srovnání právní úpravy kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku dle § 331 odst. 4 TZ s trestným činem nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ je na první pohled zřejmá významná disproporce hrozících sankcí, zatímco společenská škodlivost porovnávaných jednání zůstává v podstatě nezměněna.

De lege ferenda je s ohledem na výše uvedené na místě zvážit možnost zavedení kvalifikované skutkové podstaty či podstat u trestného činu nepřímé úplatkářství, která by lépe vystihovala a odlišovala míru společenské škodlivosti různě intenzivních útoků. Vzor dané úpravy v ustanoveních kvalifikovaných skutkových podstat §§ 331 a 332 TZ se přitom, i s ohledem na formulaci sankce základních skutkových podstat § 333 TZ, přímo nabízí.

4. Shrnutí výsledků

Pro účinnou regulaci míry korupce a úplatkářství ve společnosti je dostatečná kvalita relevantní trestněprávní úpravy a její řádná a efektivní aplikace orgány činnými v trestním řízení klíčová. Na základě výsledků analýzy tak, jak byly podrobně popsány v předcházejících kapitolách, lze shrnout, že ne vždy se to příslušným orgánům daří, ačkoliv oproti období let 2007 až 2009 k určitému zlepšení nepochybně došlo.

Z hlediska aplikace relevantních hmotněprávních pojmů patří mezi pozitivní výsledky analýzy skutečnost, že se zjevně vyplácí na české poměry nebývalá konzistence právní úpravy úplatkářských trestných činů, kdy k výraznějším problémům při aplikaci jednotlivých hmotněprávních pojmů v praxi v zásadě nedochází. Pokud však vzniknou, mají svůj původ zpravidla mimo trestně právní normy.

Charakteristickou se v tomto kontextu jeví úplatkářská trestná činnost představitelů územně samosprávných celků, kteří se trestné činnosti dopouští v souvislosti s výkonem státní správy, ačkoliv tato není přímou součástí jejich pravomoci. Současná právní úprava umožnila vznik faktické pravomoci politických představitelů samosprávy nad vykonavateli přenesené státní správy, i když političtí představitelé touto pravomocí po právní stránce nedisponují. To v praxi vede k tomu, že, přestože je představitel samosprávy reálně schopen ovlivnit výkon pravomoci orgánu veřejné moci, tedy jednat v postavení úřední osoby, nebývá po právní stránce tento znak kvalifikované skutkové podstaty naplněn.

Pokud byly v analyzovaném vzorku zaznamenány případy, v nichž výjimečně došlo k závažnému pochybení přímo v otázkách aplikace hmotněprávních pojmů, jedná se o rozhodnutí, jež mnohdy působí dojmem, že se příslušný soud snad až cíleně snažil odchýlit od ustálené judikatury a uznávané teorie, a to téměř vždy ve prospěch pachatele. V těchto případech stojí za pozornost, že ze strany státního zástupce není vždy podán opravný prostředek, ačkoliv jde o rozhodnutí, které je v rozporu s hmotněprávní úpravou stanovenou v trestním zákoníku. V rámci odvolacího řízení pak k nápravě těchto excesů dochází až po vícenásobném zrušení prvostupňového rozhodnutí, kdy změna nalézacího senátu není ojedinělou záležitostí. Z hlediska generálně preventivní funkce trestního práva má tento postup negativní dopad, neboť se jedná o zdlouhavé řešení pochybení, která se jinak v běžné rozhodovací praxi nevyskytují.

Co se týká aplikace procesních institutů, výsledky analýzy rozhodně nepotvrdily nadužívání procesních nástrojů zasahujících do základních práv a svobod. Nejvýznamnějším důkazním prostředkem při odhalování a objasňování úplatkářství jsou záznamy získané v rámci sledování osoba a věcí. Důležitou úlohu mají taktéž odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu. Jde totiž o instituty, které se zároveň vyznačují vysokou mírou úspěšnosti při usvědčení pachatele.

Některé instituty procesního práva, které mohou být obzvláště efektivní pro odhalování velké korupce, však na druhou stranu užívány téměř nejsou. Příkladem je využití policejního agenta, které nebylo zaznamenáno ani v jediném případě, či předstíraný převod, který byl proveden pouze ve čtyřech případech. Tuto skutečnost přitom nelze přikládat nepřekonatelným procesním podmínkám pro nasazení těchto institutů.

V případech velké korupce je podstatné, aby orgány činné v trestním řízení při aplikaci procesních nástrojů pečlivě dodržovaly všechny zákonné podmínky. Pro pachatele velké korupce je charakteristické využívání všech dostupných opravných prostředků. I to nejmenší pochybení v zákonnosti při opatřování důkazů v průběhu přípravného řízení tak v těchto věcech nezřídka vede až k úplnému zproštění pachatelů často i velmi závažné trestné činnosti. Výsledky analýz zároveň ukazují, že otázku splnění všech zákonných a ústavních podmínek zkoumají zejména vyšší soudní instance velmi podrobně. Ve srovnání s analýzou zkoumající období let 2007 – 2009[253] je pozitivním zjištěním, že již nebyly v tak velkém množství zaznamenány případy hrubého pochybení, jež v konečném důsledku vedly ke zproštění pachatelů, přesto je u okresních soudů rozhodujících v prvním stupni patrná určitá nedůslednost při vyhodnocování dodržení ústavních limitů. V této souvislosti je třeba zvážit změnu věcné příslušnosti tak, aby k projednání trestných činů korupční povahy, u nichž lze předpokládat rozsáhlost a složitost důkazních prostředků, projednávaly v prvním stupni krajské soudy. Z povahy věci je mnohdy posouzení takových případů okresními soudy nad rámec jejich kapacity. Typickým případem jsou trestné činy páchané v souvislosti s veřejnými zakázkami, které, ačkoliv jsou postiženy mírnějšími sazbami než obecné úplatkářské trestné činy, jsou doprovázeny rozsáhlou spisovou materií. De lege ferenda je proto vhodné uvažovat o volbě vhodných kritérií, jež by více než současná úprava zohledňovala složitost věci. Konkrétně lze odejmout z věcné příslušnosti okresních soudů úplatkářství páchané

[253] V minule sledovaném období se jednalo o závažná pochybení spočívající v nedodržení podmínek umožňujících odposlechy a záznamy ze sledování osob a věcí

prostřednictvím úředních osob, úplatkářství páchané organizovaně nebo již zmiňované úplatkářství páchané v souvislosti s veřejnými zakázkami apod.

Pokud jde o další způsoby prokazování úplatkářských trestných činů, je velmi znepokojivé, že soudy velmi nejednotně posuzují přípustnost záznamů pořízených soukromými osobami, a to i přes existenci návodné judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu, z níž jsou jasně patrné možnosti užití těchto záznamů za současného respektování základních práv a svobod. Vzhledem k jedinečnému významu důkazních prostředků v podobě záznamů pořízených soukromými osobami pro případné usvědčení pachatelů korupčních trestných činů by soudy při zvážení jejich přípustnosti měly mít na paměti veřejný zájem na odhalování závažné trestné činnosti, kterou úplatkářství bezpochyby je s tím, že latentní charakter této trestné činnosti do značné míry limituje použití ostatních důkazních prostředků.

Pro odhalování a objasňování zejména závažnějších případů úplatkářského jednání se jako naprosto zásadní ukazuje dostatečná odbornost a materiální vybavenost orgánů činných zejména v přípravném řízení, tedy útvarů Policie ČR a státního zastupitelství. Nejen dodržování ústavních a zákonných limitů při užívání procesních prostředků zasahujících do základních lidských práv, ale také samotná operativní činnost při objasňování této trestné činnosti klade na příslušné orgány vysoké nároky, jež však nejsou vždy schopny splnit. Zjevně se to projevuje při odhalování sofistikovanějších případů nepřímého úplatkářství, u nichž vedle vysokého stupně konspirace a skutkové i právní složitosti věci, hraje roli také jejich relativně nízký počet. Skutečnou odbornost a zkušenost s těmito případy tak lze v současném systému státního zastupitelství získat pouze obtížně. Vzhledem ke specifické povaze úplatkářské trestné činnosti, relativně malému počtu zjištěných případů a v souladu s výsledky analýzy je tak nutné zdůraznit nezbytnost vytvoření specializovaného útvaru v soustavě státního zastupitelství.

Z hlediska způsobů páchání lze shrnout, že naprostou většinu posuzovaných případů je možné podřadit do kategorie tzv. „malé korupce“, tedy mezi případy s nízkou úrovní společenské škodlivosti. Případy „velké korupce“ se v analyzovaném vzorku vyskytovaly nepoměrně méně. Pokud se přesto podařilo takové případy odhalit, byli jejich pachatelé nezřídka zproštěni, nebo jim byly uloženy nepřiměřeně nízké tresty. Jde zejména o případy úplatné intervence, kterou se jejím pachatelům nedaří bez důvodných pochybností prokázat. Zcela chybí případy sofistikované korupce páchané organizovanými zločineckými skupinami. Pozoruhodnou skutečností je také to, že v analyzovaném období let 2010 až 2012 se

neobjevily případy přijímání úplatků příslušníky Policie ČR v souvislosti s prováděním dopravních kontrol, ačkoliv v období let 2007 až 2009 byly celkem početné.

Naprostá většina analyzovaných případů spočívala v úplatkářství v souvislosti s výkonem pravomocí úřední osoby. Oproti tomu se téměř nesetkáme s postihem úplatkářství v soukromém sektoru. Za analyzované období byl tento druh korupce zaznamenán pouze v osmi případech.

Tomu odpovídá i struktura zjištěných pachatelů, kdy v případě trestného činu přijímání, resp. přijetí úplatku tvoří zdaleka nejpočetnější skupinu příslušníci bezpečnostních sborů, zejména Policie ČR. V případě podplácení, resp. podplacení jsou v nejvyšším počtu zastoupeni řidiči motorových vozidel, kteří nabízeli úplatek v souvislosti se spácháním dopravního přestupku. Tohoto druhu trestné činnosti se dopouštějí v zásadě osoby dosud netrestané. Pokud je pachatelem osoba s kriminální minulostí, dopouští se zpravidla aktivní formy úplatkářství, a to převážně v souběhu s jinou trestnou činností.

Z hlediska charakteristiky zjištěné úplatkářské trestné činnosti je nutné uvést, že případy, v nichž je mezi obviněnými člen parlamentu nebo jiná osoba s významným společenským či ekonomickým postavením, jsou velmi vzácné.

Z hlediska ukládání sankcí je nutné konstatovat, že soudy obecně nevyužívají prostředky poskytnuté trestněprávními předpisy, přestože lze vysledovat v období let 2010 až 2012 významné zlepšení. Nadále však platí, že většina uložených sankcí je vzhledem k závažnosti případu objektivně mírné, spíše výchovné povahy, tresty odnětí svobody jsou zpravidla podmíněné ukládané při spodní hranici trestní sazby. Pokud je uložen trest nepodmíněný, jedná se především o případy vícečinných souběhů s jinou formou trestné činnosti. Soudy často nedodržují zásady pro ukládání trestů stanovené v trestním zákoníku, resp. trestním zákoně. Jen v naprostém minimu případů je kladen patřičný důraz na generální prevenci. Pokud jde o posouzení osobnosti pachatele, soudy stále vyzdvihují pouze otázku dosavadní bezúhonnosti, aniž by současně zohlednily společenské postavení či funkci pachatele. Stejně tak není při ukládání sankcí brán ohled na způsob spáchání a jednání pachatele po činu.

Shrneme-li, tak v praxi obecných soudů vykazuje značné rezervy individualizace trestních sankcí, neboť tyto jsou ukládány, aniž by důkladně vystihovaly povahu a závažnost trestného činu a poměry pachatele, včetně možností jeho nápravy a jeho chování po činu (§ 38 odst. 1 TZ, § 39 TZ).

Zcela nedostatečná se jeví výše sankcí v některých případech nepřímého úplatkářství, kdy současná právní úprava dostatečně nereflektuje závažnost jednotlivých případů a okolnosti, které jsou v ostatních případech úplatkářských trestných činů znakem kvalifikovaných skutkových podstat. Bylo by proto na místě uvažovat o zavedení kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu nepřímého úplatkářství, a to po vzoru právní úpravy trestných činů přijetí úplatku a podplacení.

Na úplný závěr autoři analýzy s povděkem kvitují, že přes vytknuté nedostatky jsou v poslední době patrné výsledky aktuálních kauz v podobě jasného signálu společnosti, že i závažnou korupci je možné úspěšně a důsledně postihovat.

Seznam zkratek

TZ	- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Tr. zákon	- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
Tr. řád	- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád